

Onsdagen den 20 mars

Kl. 09.00–20.07

---

## Välkomsthälsning

*Välkomsthälsning*

Anf. 1 TALMANNEN:

Innan vi inleder debatten vill jag hälsa representanterna från den diplomatiska kåren välkomna till riksdagens åhörarläktare. Tack för att ni hedrar oss med er närvaro här i dag!

## § 1 Utrikespolitisk debatt med anledning av Sveriges medlemskap i Nato

*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

Anf. 2 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Sverige är sedan den 7 mars medlem i Nordatlantiska fördragsorganisationen, Nato – de västliga demokratiernas försvarsgemenskap. Det är en epokgörande händelse för vårt land och innebär en djupgående och omedelbar förändring av Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Därför är det angeläget för regeringen att i dag presentera en extra utrikesdeklaration för riksdagen.

Den 4 april är det 75 år sedan Nato grundades i Washington DC. Alltsedan dess har alliansen varit ett oundgängligt fundament för fred och frihet i vår del av världen, och för att möta de auktoritära krafter som hotat den.

Sverige ansluter sig nu med stolthet som den 32:a allierade till denna gemenskap vars betydelse för internationell säkerhet aldrig varit viktigare.

Herr talman! Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är en oåterkalllig brytpunkt för svensk, europeisk och global säkerhet. Sveriges Nato-medlemskap är en direkt följd av detta olagliga, oprovocerade och oför-svarliga anfallskrig. Rysslands mål med kriget är att återskapa ett imperium och med våld omkullkasta den europeiska säkerhetsordningen. Ukraina försvarar därför även vår säkerhet och vår frihet.

I december 2021 ställde Ryssland ultimativa krav på nya avtal om Europas säkerhet. De skulle på avgörande punkter ha inskränkt även Sveriges självbestämmande och säkerhet.

Ryssland har använt militärt våld för att nå sina politiska mål – redan i Georgien 2008, i Ukraina sedan 2014, i Syrien sedan 2015 och genom krigföringen med Wagnergruppen som ombud i en rad länder på flera kontinenter.

Ryssland har ytterligare sänkt sin tröskel för användning även av massivt militärt våld. Landet är berett att ta mycket stora risker – större än vi tidigare sett – och acceptera mycket stora förluster, inte minst i människoliv, både bland sina egna medborgare och andras.

Ryssland har steg för steg undandragit sig rustningskontrollens begränsningar. I närtid har man suspenderat sitt deltagande i det nya Startavtalet, dragit tillbaka sin ratificering av provstoppsavtalet och slutgiltigt lämnat avtalet om konventionella styrkor i Europa. De ryska hoten om kärnvapenanvändning är djupt oansvariga.

Den yttre aggressionen går hand i hand med en hårdnande inre repression i Ryssland. Det begränsade utrymme som tidigare fanns för oppositionella krafter, fristående medier och civilsamhälle har så gott som utrotats. Den ryska statsledningen bär ansvaret för den ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyjs död.

Rysslands agerande har kraftigt och för lång tid framöver försämrat det säkerhetspolitiska läget i Europa och i Sveriges närområde. Ryssland har valt ett konfrontatoriskt förhållningssätt till EU och Nato. Den konfrontationen måste och behöver bemötas.

Sverige måste tillsammans med sina partner och allierade föra en samlad, långsiktig och strategisk politik för att motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada. Ett starkt, förutsägbart och ut hålligt stöd till Ukraina är inte bara moraliskt riktigt; det är även vår främsta möjlighet att påverka ryskt agerande. Det är tydligt att Ryssland inte självmant kommer att stoppa sin aggression.

Hur långt Ryssland kan tänkas gå i sitt agerande är inte bara en fråga för Moskva. Svaret beror i hög grad på om vi som delar grundläggande demokratiska värderingar står stadigt, starkt och enade.

I denna farofyllda tid gör Sveriges och Finlands Natomedlemskap läget i vår del av Europa mer förutsägbart. Det höjer tröskeln för en väpnad konflikt i vårt närområde. Det ökar säkerheten och stabiliteten både för oss och för våra allierade. Därför blir Sverige medlem i Nato.

Vår ansökan lämnades in av en regering, och processen fullbordas nu under en annan. Vi utövar därmed – med brett stöd i Sveriges riksdag – den ovärderliga rätt som är kärnan i den europeiska säkerhetsordningen: varje stats rätt att själv fritt göra sina egna säkerhetspolitiska vägval.

Regeringen vill här i riksdagen också tacka alla de länder som välkomnat Sverige som fullvärdig medlem i Nato och som gett oss stöd på vägen dit. Vi ser fram emot ett fördjupat samarbete med alliansens samtliga medlemmar.

Herr talman! Få politiska beslut har så i grunden präglat Sveriges moderna historia och identitet som den neutralitets- och alliansfrihetspolitik kung Karl XIV Johan lade grunden för år 1812. Vår utrikes- och säkerhetspolitik har sedan dess haft sina rötter i detta vägval.

Neutralitetspolitikens historia är inte rätlinjig. Sveriges hållning har ofta, men inte alltid, prövats i brytningstider och när förhållandena har ändrats. Det har funnits skäl att ifrågasätta den förda politiken vid flera historiska skeenden.

Sverige valde efter första världskriget att söka kollektiv säkerhet inom Nationernas förbund. När krigsmolnen åter hopades övervägdes ett gemensamt försvar av Åland med Finland. Och under det finska vinterkriget gavs Finland ett omfattande militärt stöd.

I det andra världskrigets inledningsskede gjorde samlingsregeringen eftergifter till Tyskland. I dess slutskede utbildades danska och norska förband i Sverige. I det första fallet ansåg Sverige sig *tvunget* att gå utanför neutralitetsrättens regler. I det andra fallet *ville* vi göra det.

När kalla kriget kopplade sitt grepp om Europa prövades idén om ett skandinaviskt försvarsförbund. Men Norge och Danmark valde – med *sina* geografiska lägen och med *sina* historiska erfarenheter – att ansluta sig till Nato. Sverige valde – med *vårt* geografiska läge och med *våra* historiska erfarenheter – alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig. Hänsynen till Finland vägde tungt, då som senare.

Samtidigt vidtog i tysthet förberedelser för att Sverige skulle kunna få militärt stöd av västmakter om neutralitetspolitiken skulle misslyckas. Detta bottnade i erfarenheter från andra världskriget.

Sovjetunionens fall innebar ett i grunden förändrat läge för Sverige. Utvecklingen av svensk säkerhetspolitik för en ny tid inleddes. Vi engagerade oss tidigt för att stärka Estlands, Lettlands och Litauens säkerhet och suveränitet. Sverige anslöt sig 1994 till Natos Partnerskap för fred och blev 1995 medlem i Europeiska unionen. Samma år ställdes för första gången svensk trupp under Natobefäl.

Sedan dess har vi fortsatt att kontinuerligt fördjupa våra säkerhetspolitiska samarbeten: med Nato, inom EU och med våra nordiska och baltiska grannländer.

När Estland, Lettland och Litauen för 20 år sedan blev medlemmar i EU och i Nato stärktes både deras och vår säkerhet, precis som när Finland blev Natomedlem i april förra året. Steg för steg har samarbetet och solidariteten befästs som bärande pelare för vår säkerhetspolitik.

Sveriges medlemskap i Nato utgör därför slutpunkten för ett långt avsked till neutralitets- och alliansfrihetspolitiken. Sverige har nu anslutit sig till den västliga försvarsgemenskap som varit en grundförutsättning även för vår säkerhet och frihet under de senaste 75 åren. Vi har kommit hem.

Herr talman! Det finns en stark och bred politisk enighet om grunderna för Sveriges säkerhetspolitik som Natomedlem. Det är en stor styrka för vårt land.

Det vitala nationella säkerhetsintresset för oss i Sverige är att hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet. Vi är beredda att – ytterst med vapenmakt – försvara vårt land, vår befolkning, vår demokrati, vår frihet och vår värdegemenskap.

Sverige ska fortsatt bygga säkerhet tillsammans med andra som solidarisk medlem i Nato och EU. Vi i Sverige ska föra en solidarisk allianspolitik som syftar till att stärka säkerheten och stabiliteten i vårt närområde liksom i hela det euroatlantiska området.

Sverige har ingått avtal om bindande ömsesidiga försvarsgarantier i enlighet med artikel 5 i det nordatlantiska fördraget. Det kollektiva försvarsåtagandet i Nato utgör en central del i den svenska säkerhets- och försvarspolitik. Som allierad ska Sverige upprätthålla en stark nationell försvarsförmåga för att bidra både till det nationella försvaret och till det kollektiva försvaret i enlighet med artikel 3 i det nordatlantiska fördraget.

Sverige har ett ansvar gentemot EU:s medlemsstater och omfattas av den solidaritet som EU-medlemskapet innebär. Lissabonfördraget, inklusive artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen och solidaritetsklausulen i artikel 222 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, in-

nebär att medlemsländerna har åtagit sig ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet.

Sveriges säkerhetspolitik förutsätter ett aktivt, brett och ansvarsfullt internationellt agerande. Utmaningar och hot mot vår säkerhet ska så långt som möjligt mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållningen i EU och Nato liksom på samarbetet i Norden och Östersjöområdet och samarbetet inom FN och OSSE.

Samarbetet med strategiska allierade såsom våra nordiska och baltiska grannländer, USA och Storbritannien är av särskild vikt för vår säkerhet. En stark transatlantisk länk är omistlig för Europas säkerhet.

Sverige ska fortsätta att främja grundvärden i sin utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige ska inom Nato, liksom i EU, FN, OSSE och Europarådet, värna den regelbaserade världsordningen, den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Herr talman! Sveriges och Finlands medlemskap i Nato är en av de största geopolitiska förändringarna i Europa sedan Berlinmurens fall. Vårt vägval stärker den europeiska säkerhetsarkitekturen. Med Sverige blir Nato starkare. Utvecklingen i vårt närområde blir också mer förutsägbar och våra grannländer tryggare.

Nato är en mellanstatlig organisation där besluten fattas enhälligt. Nato är det främsta forumet för transatlantiska säkerhetspolitiska konsultationer. Sveriges säkerhet gynnas av att Sverige nu har säte och stämma när Nato fattar beslut om Europas säkerhet. Det är en ny möjlighet för svensk diplomati.

Sverige ska verka för att folkrätten och principerna i Helsingforslutakten och Parisstadgan upprätthålls.

Den avgörande utgångspunkten för regeringens säkerhetspolitik är bedömningen att Ryssland under överskådlig tid kommer att utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges och Europas säkerhet. Sverige ska därför konsekvent verka för en klarsynt, realistisk och långsiktig Rysslandspolitik som begränsar Rysslands möjligheter till aggression, destabilisering och maktexpansion. I förhållande till Ryssland måste vår säkerhet värnas från en styrkeposition – politiskt, ekonomiskt och militärt.

Vårt bidrag till Natos avskräckning och försvar är en viktig del i att begränsa Rysslands handlingsmöjligheter och är till betydande gagn för alliansen som helhet. Sveriges geografiska läge och förmåga att stödja andra allierade är avgörande för att Nato ska kunna verka i denna del av Europa. Sverige tar detta ansvar. Vi bejakar fullt ut våra möjligheter att väsentligt underlätta det kollektiva försvaret även av våra grannländer.

Herr talman! Nato är en defensiv allians, och Sveriges solidariska allianspolitik är stabiliserande. Vi kommer att engagera oss i samtliga Natos kärnuppgifter: avskräckning och kollektivt försvar, krishantering och säkerhetssamarbete. Att värna sammanhållningen i Nato är att värna alliansens styrka. Detta är ett svenskt kärnintresse som medlem. Sverige ska bidra till hela Natos säkerhet i enlighet med alliansens 360-gradersansats och kommer att agera beslutsamt och solidariskt i kampen mot terrorism.

Sverige ska stå för en rättvis bördefördelning inom Nato. Sveriges försvarsutgifter överskrider i år 2 procent av bnp, och detta ska ses som ett golv. Vi européer bör ta ett större ansvar i de transatlantiska förbindelserna och på så sätt skapa ett starkare Europa i Nato. Vi ska aktivt bidra till Natos

incidentberedskap och dess framskjutna försvar, inte minst i vårt eget när-  
område.

Förutsättningarna för att låta värnpliktiga tjänstgöra inom ramen för  
Nato analyseras inom Regeringskansliet och kommer även att behandlas i  
Försvarsberedningen. Regeringen eftersträvar bred politisk enighet i frå-  
gan.

Teknologisk spetskompetens är en grundval för vår säkerhet. Svensk  
innovation och svenskt tekniskt kunnande kommer att stärka Nato. Vår  
försvarsindustri är en viktig tillgång.

Sverige står bakom Natos strategiska avskräckning och ska fortsatt  
vara en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.  
Sveriges arbete för att reducera risken att kärnvapen används ska stärkas i  
en tid av starka spänningar.

Sverige ansökte med brett stöd i riksdagen om medlemskap i Nato utan  
förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i öv-  
riga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på  
svenskt territorium i fredstid.

Med Sverige som Natomedlem är det viktigt att riksdagens behov av  
insyn och inflytande tillgodoses. Regeringen har tagit initiativ till samtal  
med talmannen och riksdagspartierna om detta. Regeringen kommer att  
informera riksdagen inför Natos formella minister- och toppmöten och  
presentera en årlig skrivelse om Nato.

Herr talman! Som Natomedlem kommer Sverige att fortsätta verka för  
ett nära samarbete mellan EU och Nato. Stödet till Ukraina visar hur väl  
organisationerna kan komplettera och förstärka varandra.

Sverige är fast beslutet att bidra till ett starkt och enat EU med den stora  
handlingskraft som krävs i en säkerhetspolitisk brytningstid. EU:s utvidg-  
ning är en geostrategisk investering i fred, demokrati, säkerhet, stabilitet  
och välfärd. Den går hand i hand med Natos stöd till partnerländer som  
Moldavien, Georgien och Bosnien och Hercegovina.

Militärt, politiskt och ekonomiskt stöd till Ukraina är Sveriges främsta  
utrikespolitiska uppgift under de kommande åren. Ukrainas sak är vår. Na-  
tos roll i det långsiktiga stödet till Ukraina bör stärkas. Sverige står bakom  
Vilniuskommunikén, som slår fast att Ukrainas framtid är i Nato.

Kinas auktoritära styre kombinerat med dess växande maktanspråk och  
fördjupade samarbete med Ryssland utmanar både regional säkerhet och  
den regelbaserade världsordningen.

Säkerhetsmässigt är de euroatlantiska och indopacifiska regionerna  
mer sammanflätade än någonsin tidigare. Därför välkomnar Sverige för-  
djupningen av Natos samarbete med partnerländer som Japan, Australien,  
Sydkorea och Nya Zeeland.

Herr talman! Sverige och Finland ansökte samtidigt om Natomedlem-  
skap. Att även Sveriges anslutning nu är fullbordad innebär att samtliga  
länder runt Östersjön utom Ryssland är medlemmar i både EU och Nato  
och att sju av åtta arktiska stater är Natoländer. Det är ett historiskt ögon-  
blick för den nordisk-baltiska regionen som helhet. Som fria och demokra-  
tiska allierade försvarar vi varandra och stärker tillsammans vår mot-  
ståndskraft.

Våra nordiska grannar har erfarenhet av krig. Våra baltiska grannlän-  
der har fortfarande färska minnen av ockupation och förtryck. De vet att  
man inte kan kompromissa med auktoritärt mörker. Nu är alla förenade i

en allians vars uttalade syfte är att bevara fred och frihet. Vi välkomnar detta nya kapitel i de nordisk-baltiska relationerna.

När det säkerhetspolitiska mönstret i vår del av världen förändras uppstår nya möjligheter till ett fördjupat samarbete mellan likasinnade grannar i Norden och i Östersjöregionen. Sverige ska vara med och utveckla detta under det kommande året. Det gör vi som ordförande i det nordiska och det nordisk-baltiska utrikespolitiska samarbetet. Sverige och Finland har även föreslagit en säkerhetspolitisk dialog i samband med nästa ministermöte i Östersjöstaternas råd. Där ingår även Tyskland och Polen, som är nära samarbetspartner. En stark Östersjöregion, fast förankrad i Nato och EU, ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse.

Herr talman! I sommar är det 80 år sedan allierade styrkor landsteg i Normandie. Dagens Nato är arvtagare till denna koalition och är det främsta uttrycket för den transatlantiska länken. Den är omistlig för svensk och europeisk säkerhet men får aldrig tas för given. Det är grundläggande att Sverige upprätthåller och fördjupar sina relationer med USA. Kanada är en viktig partner.

DCA-avtalet om försvarssamarbete är en grundbult i relationen med USA. Det stärker såväl svensk som amerikansk säkerhet. Det utgör ett mycket viktigt bidrag till stabiliteten i vårt närområde. Det är en styrka att våra nordiska och baltiska grannländer har liknande bilaterala samarbetsavtal med USA. Det signalerar vår säkerhetspolitiska samstämmighet, stärker säkerheten i Nordeuropa och understöder Natos gemensamma planering.

Försvarssamarbetet Joint Expeditionary Force bidrar till att stärka säkerheten i närområdet och är ett uttryck för Storbritanniens betydelse som partner. Även Frankrikes tydliga engagemang i norra Europa är av vikt för vår säkerhet.

Herr talman! Sverige har gjort ett historiskt vägval. Vårt inträde i Nato innebär en ny identitet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges solidariska allianspolitik har en bred politisk och folklig förankring, och vi står redo att fullfölja alla våra förpliktelser enligt det nordatlantiska fördraget. Nu kan det växa samman som säkerhetspolitiskt hör samman i Norden, runt Östersjön, i Europa och transatlantiskt. Det innebär en historisk möjlighet att utveckla dessa olika dimensioner av Sveriges säkerhet i samklang med varandra.

Vi står stadigt tillsammans med våra allierade för fred och frihet. En för alla, alla för en.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm, John E Weinerhall, Mattias Karlsson i Luleå, Stefan Olsson och Jesper Skalberg Karlsson (alla M).

Anf. 3 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Den svenska regeringen skrev redan innan Natoavtalet var klart under ett avtal som ger USA:s militär tillgång till 17 baser i Sverige, från norr till söder, öster till väster. Det kallas för DCA-avtalet. Men det är svårt att i avtalet se vad som har varit de svenska kraven i förhandlingarna, särskilt när det gäller kärnvapen.

I det norska DCA-avtalet med USA är det tydligt att Norge inte vill se amerikanska kärnvapen på norskt territorium. I det danska DCA-avtalet slås det fast att ingenting i avtalet förändrar Danmarks position om kärnvapen, och i det finska DCA-avtalet hänvisas det till finsk lag, som sedan länge förbjuder införandet av kärnvapen på finskt territorium.

Den svenska regeringen har gång på gång visat sig vara en dålig förhandlare med andra stater. Sverige vek sig i Natoprocessen, först för Turkiet och sedan för Ungern. Nu viker regeringen sig för USA. Det skapar oro för vad det innebär för svenska medborgare att upplåta territorium till en annan stat – en stat okänd för sina brott mot mänskliga rättigheter runt om i världen. Detta skapar oro i både det lilla och det stora – oro för vad det kan innebära i ett internationellt krisläge men också i vardagslivet. Kommer favoritskogen att vara avspärrad i år när svampsäsongen drar igång? Vägen längs med sjön där hundägare brukar rasta hunden och barnen fiska, får vi använda den? Hur döms soldaten om min dotter utsätts för övergrepp en blöt utekväll på den lokala krogen? Vad gäller när amerikansk rätt ska stå över svensk lag?

Utrikesministern! Jag undrar varför det inte finns några skrivningar i DCA-avtalet som förbjuder USA att föra in kärnvapen på svenskt territorium.

Anf. 4 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Håkan Svenneling talar som representant för ett av de två partier som inte är för att Sverige ska vara med i Nato, så det är naturligt att han lägger tyngdpunkten på dessa frågor.

Han glömmer dock bort två saker. När det gäller uppräkningsen av Danmark, Norge och Finland finns det i framför allt Danmarks och Norges fall en erfarenhet att falla tillbaka på, vilket även Sverige gör. Det finns inga formella förbehåll från dessa två staters sida, precis som det inte fanns förbehåll från Sveriges sida. Ingen allierad har några förbehåll i sitt Natomedlemskap. Riksdagen har godkänt regeringens proposition om Sveriges medlemskap med brett stöd, och där framgår att Sveriges ansökan till Nato har lämnats in utan förbehåll men att det på samma sätt som i övriga nordiska länder inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i framtid.

Sverige har också under decennier intagit en tydlig position om att inte tillåta att kärnvapen medförs av gästande stridskrafter. Denna position får anses vara välkänd, och den har respekterats av andra stater. Andra stater är folkrättsligt förpliktade att följa de villkor Sverige uppställer för aktiviteter och verksamheter på sitt territorium. Detta följer bland annat av suveränitetsprincipen.

Vad gäller DCA-avtalet ger det bra förutsättningar för oss att få stöd när vi behöver det. DCA-avtalet i sig skapar framför allt förutsättningar för att vi snabbt och tydligt får ett effektivt amerikanskt militärt stöd i ett försämrat läge, både bilateralt och inom ramen för Nato. Det är konfliktavhållande och stabiliserande. Därför är det bra att vi har detta avtal på plats, och det kommer inte att leda till de inskränkningar Håkan Svenneling försöker göra gällande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 5 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vi hade kunnat få höra utrikesministern tydliggöra att Sverige inte ska ha kärnvapen på sitt territorium. Men tyvärr fortsätter han att mumla. Han binder aldrig andra stater vid att följa Sveriges linje om att inte ha kärnvapen på svenskt territorium.

Det är uppenbart att regeringen inte tar människors oro på allvar och inte ser riskerna med kärnvapen. Den svenska regeringen, ledd av Moderaterna, är förblindad i sin kärlek till Nato. Man är för blind för att se vilka risker detta kan innebära för Sverige och för svenska medborgare vid ett försämrat säkerhetsläge. Detta hade varit *en* möjlighet i DCA-avtalet, men regeringen hade också kunnat lägga fram ett lagstiftningsförslag som hade förbjudit kärnvapen på svenskt territorium. Men regeringen tar aldrig chansen. Det är viktigare att gång på gång slå fast att Sverige går med i Nato utan förbehåll. Det innebär att det inte finns några formella hinder för en annan stat att bryta mot den svenska linjen och föra in kärnvapen på svenskt territorium.

Anf. 6 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Upp flyga orden, tanken stilla står, heter det. Det passar verkligen bra när man lyssnar på Håkan Svenneling.

Nato äger inga egna kärnvapen. Det gör enskilda allierade. Det gör USA, Storbritannien och Frankrike. Eventuella utplaceringar sker således efter nationella beslut och i uppgörelse med enskilda allierade. Det är ett suveränt nationellt beslut. Det är ett beslut för ett allierat lands regering och riksdag huruvida det tillåter utplacering av eller lagring av kärnvapen på sitt territorium. Försök inte göra gällande att sakförhållandena är på ett annat sätt, Håkan Svenneling, för det kommer du inte att lyckas med!  
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 7 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag tackar utrikesministern, och Centerpartiet instämmer i stort sett i utrikesministerns hela anförande.

Det finns dock skäl att återkomma till den utrikespolitiska debatten den 14 februari då jag tog upp frågan om det långsiktiga, förutsägbara stödet till Ukraina. Vi har föreslagit 1 procent av bnp från Sverige i en särskild Ukrainafond. Utrikesministern är tydlig med att Ukraina försvarar vår säkerhet och vår frihet, och om detta är vi eniga. Men om Ukraina ska kunna försvara vår säkerhet och vår frihet måste man ha möjlighet militärt och ekonomiskt att göra det. I dag ser vi hur detta fallerar. Det är med skammens rodnad jag ser att vi i dag ska fatta beslut om 2,4 miljarder i stöd till Ukraina, inte mer. Det krävs större resurser samlat. Nu när Sverige är medlem i Nato har vi ännu ett bord att framföra dessa åsikter vid.

Hur vill utrikesministern säkerställa att vi skalar upp? Om vi menar allvar med att Ryssland kan tänkas gå långt i sitt agerande om vi inte är tydliga och står stadigt, starkt och enade måste vi visa att vi gör mer här och nu och inte långt fram, för då kan det vara för sent för vår säkerhet och vår frihet.



Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för de goda orden om utrikesdeklarationen. De värmer.

Ingen fråga är lika central som att säkerställa ett starkt och långsiktigt internationellt stöd till Ukraina. Där är jag och Kerstin Lundgren helt eniga. Trots att den amerikanska kongressen ännu inte har kunnat enas om nästa stödpaket ser vi hur ett flertal viktiga processer fortskrider. En av dessa processer är vår egen, för att tillsammans med den ukrainska regeringen diskutera stödformerna. Det är ett arbete som pågår inom Regeringskansliets olika departement i detta nu.

Jag kan garantera att frågan om att säkerställa stödet, precis som jag sa i deklarationen, kommer att vara den främsta utrikespolitiska prioriteringen för regeringen. Men det måste ske hand i hand med Ukraina, och vi måste lyssna på vilken typ av stöd Ukraina behöver.

I Europeiska unionen arbetar vi också vidare. I februari kunde EU enas om den så kallade Ukrainafaciliteten, som omfattar 50 miljarder euro. Sverige har varit en aktivt pådrivande medlemsstat i det arbetet.

Den 18 mars enades EU:s medlemsstater om att upprätta ett särskilt Ukrainakuvert, en så kallad Ukraine Assistance Fund, inom den europeiska fredsfaciliteten. Samtidigt har ett flertal bilaterala säkerhetsåtaganden upprättats med Ukraina. Det är också ett arbete som vi bedriver.

På alla dessa punkter går arbetet framåt. Vi är inte vid slutpunkten än, och där kommer vi inte att hamna förrän vi har slutfört överläggningarna med Ukraina.

Anf. 9 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det går steg för steg, paket för paket. Men medan vi står här finns vid den östra fronten i Ukraina människor som inte har vapen att försvara sin frihet och därmed vår säkerhet och frihet. Vi klarar inte av att här och nu leverera tillräckligt mycket för att ge den ukrainska befolkningen hopp, för att ge det ukrainska försvaret förmåga att försvara sig i luften, på land och i vatten. Det är inte tillräckligt. Vi måste klara att göra mer här och nu.

Jag hör Litauens utrikesminister tala om att Europa behöver ett Pearl Harbor för att vakna. Visst måste vi, herr talman, ha vaknat nu.

Anf. 10 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag delar fullständigt Kerstin Lundgrens engagemang för frågorna. Jag känner dessutom Gabrielius Landsbergis, min litauiske kollega, mycket väl. Jag förstår och delar hans engagemang i frågorna.

Nyckelordet här är långsiktighet. Kerstin Lundgren har rätt; vi arbetar hela tiden med enskilda paket. Det är just för att etablera principer och processer som gör att vi säkrar förutsättningarna för att Ukraina ska få stöd ekonomiskt, politiskt och militärt som regeringen arbetar med dessa frågor i detta nu. Men det måste också ske hand i hand med Ukraina. Det är Ukraina som vet vad Ukraina behöver militärt, politiskt och ekonomiskt.

Vi har i det förgångna – det märktes inte minst när invasionen inleddes – från den europeiska sidan inte heller alltid varit tillräckligt lyhörda för de behov som faktiskt finns. Det behöver vi vara nu, och det är den principen som regeringen kommer att arbeta efter.

(Applåder)

Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för denna utrikespolitiska deklaration.

Miljöpartiet och Moderaterna har haft olika syn på Natomedlemskapet, men vi delar bilden av det allvarliga säkerhetspolitiska läget. Det är ett läge där hot om användning av kärnvapen uttalas av Ryssland med mer eller mindre jämna mellanrum.

Kärnvapen är fruktansvärda massförstörelsevapen. Om de någonsin används kommer det att få ofattbara konsekvenser.

Natos avskräckning baserar sig i stor utsträckning på USA:s kärnvapenpendelning, det så kallade kärnvapenparaplyet. Men, i ärlighetens namn, inget paraply i världen kan skydda mot den förödande kraften i en kärnvapendetonation.

Sverige är nu medlem i en kärnvapenallians. Därmed blir hotet om användning av kärnvapen även en del av Sveriges försvar. Sverige har under lång tid arbetat utrikespolitiskt för nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning.

Utrikesministern säger att Sveriges arbete för att reducera risken för att kärnvapen används ska stärkas i en tid av starka spänningar. Det är bra. Men hur har utrikesministern tänkt att stärkandet av detta arbete ska gå till när kärnvapendoktrinen samtidigt är en så essentiell del av vad som är Nato?

I dag förbehåller sig Nato rätten att vara den första parten i en konflikt som använder kärnvapen. Det är inte rimligt. Är utrikesministern beredd att hörsamma Miljöpartiets krav på att arbeta för en policy om no first use som ett sätt att minska risken för att kärnvapen används? Det är en policy som innebär att Nato inte ska vara den första parten i en konflikt som använder kärnvapen.

Anf. 12 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Som medlem i alliansen är Sverige en del av alliansens samlade avskräckning och försvar, där kärnvapen ingår som en del.

Det hade varit bra om världen inte hade haft kärnvapen över huvudet. Men om diktaturena har kärnvapen måste också demokratierna ha kärnvapen. Den princip som Emma Berginger vill fastställa som säger no first use skulle vara ett effektivt sätt att skapa fantastiska verktyg för de auktoritära staterna att utpressa demokratierna. Därför kan man inte formulera det på det viset.

Som jag sa i mitt anförande ska Sverige i stället vara en tydlig röst för rustningskontroll, för icke-spridning och för nedrustning även som Nato-medlem. Jag är stolt över att Sverige redan i dag är en aktiv och relevant aktör i frågorna med internationellt erkänd expertis. Det ämnar vi fortsätta att vara.

Sverige leder också, tillsammans med Tyskland, Stockholmsinitiativet för icke-spridning. Sverige kommer i vår – den vår vi är mitt uppe i – att stå värd för ett internationellt möte med deltagande av både kärnvapenländer och andra länder, i syfte att stärka arbetet för att minska risken för användning av kärnvapen. Det är angeläget i denna spänningsfyllda tid.

En sak vill jag säga till Emma Berginger och alla andra i debatten. Vi får aldrig glömma att det är Ryssland som är problemet. Det är Ryssland som systematiskt har undandragit sig rustningskontrollens begränsningar. Det är Ryssland som skramlar med kärnvapen och framför hot som är

oansvariga och oacceptabla. Syftet med Natos kärnvapenpolitik är att bevara freden, förhindra utpressningen, som jag nyss pratade om, och även avskräcka från aggression. Det är nödvändigt i ljuset av ryska förmågor och ryska hot. Sverige står därför bakom alliansens kärnvapenpolitik. (Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 13 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Utrikesministern är alltså beredd att låta Nato vara den part som inleder ett kärnvapenkrig?

Som vi vet kan kärnvapen i sig utgöra en måltavla för kärnvapenattacker. Därför vill Miljöpartiet se en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium såväl i fredstid som under krig.

Utrikesministern säger att det inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Varför stöder då inte utrikesministern en lagstiftning i denna del? Varför vill utrikesministern öppna för att ha kärnvapen på svenskt territorium i krigstid, då riskerna för en eskalation och användning av kärnvapen är än större än i fredstid?

Är utrikesministern verkligen beredd att ta konsekvenserna om kärnvapen skulle avfyras från svenskt territorium, eller, gud förbjude, om Sverige skulle utsättas för en kärnvapenattack eftersom vi skulle ha kärnvapen på svenskt territorium i krigstid?

Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag har redan i mitt svar till Håkan Svenneling talat om vad som är regeringens position i det avseendet. Det är inte så att något land kan påtvingas att ha kärnvapen på sitt eget territorium mot sin vilja. Detta är alltid ett nationellt suveränt beslut. Nato äger inga kärnvapen, Emma Berginger. Det är viktigt att komma ihåg detta. När man lyssnade på inlägget kunde man förledas att tro att det förhåller sig annorlunda.

Nato har genom åren varit mycket tydligt med att ett kärnvapenkrig aldrig får lov att utkämpas. Det är något som Nato upprepade gånger har uttalat. Däremot har andra parter, framför allt den tidigare Warszawapakten, aldrig någonsin haft den linjen i det avseendet. På den tiden när Ryssland ingick i pakten hade man en helt annan och mer konfrontatorisk linje när det gäller kärnvapenanvändning. Det har inte Nato haft.

Jag kan avsluta med att konstatera att Sverige är en del av alliansen och en del av dess avskräckningskoncept. Vi ser inte ett behov av något förbud, som tvärtom skulle kunna leda till att man ifrågasätter trovärdigheten i artikel 5 för vårt vidkommande.

(Applåder)

Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Sverige är sedan i torsdags i förra veckan, den 7 mars, medlem i försvarsalliansen Nato. Det är en framgång för Sverige, och vi socialdemokrater välkomnar att den process som startade våren 2022 nu har slutförts.

Därmed inleds ett nytt kapitel i svensk historia. Alliansfriheten tjänade Sverige väl under mer än 200 år, och 200 år av alliansfrihet blev 200 år av fred. Den tog oss igenom alla krig på kontinenten under det stormiga 1800-

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

talet, den tog oss igenom två världskrig och den tog oss igenom kalla kriget.

Detta ska vi inte skämmas för, tvärtom. Det är trots allt det som säkerhetspolitik handlar om – att se till att den svenska befolkningen kan leva i fred och frihet. Vi socialdemokrater har aldrig ägnat oss åt äventyrspolitik, utan det viktigaste för oss har alltid varit svenska folkets säkerhet.

Så var det också på våren 2022 när vi såg hur Rysslands angrepp på Ukraina trasade sönder den europeiska säkerhetsordningen och Finland därmed påbörjade omprövningen av sin säkerhetspolitiska linje. Då blev det naturligt att också vi i Sverige gjorde det.

Efter konsultationer med samtliga riksdagspartier, efter täta kontakter med Finland och efter samråd och många diskussioner med våra övriga grannländer kunde regeringen under ledning av dåvarande statsminister Magdalena Andersson lämna in Sveriges ansökan om Natomedlemskap den 18 maj 2022. Det kunde den göra med ett brett stöd både hos svenska folket och i denna kammare. Detta var att ta ansvar för Sverige i en farlig tid.

Herr talman! Svenskt Natomedlemskap gör Sverige säkrare och Nato starkare. De säkerhetsförsäkringar som vi fick av ett antal länder redan på våren 2022 förstärks nu med de försvarsgarantier som artikel 5 i Natofördraget innebär. Detta i sig gör Sverige säkrare; under Natos 75-åriga historia har inget land vågat angripa ett Natoland.

Också Nato blir starkare. Sverige kan gå in i försvarsalliansen med huvudet högt och gott självförtroende när det gäller försvarsförmåga. Vårt försvar har förstärkts väsentligt under de senaste tio åren. Den socialdemokratiska regeringen ökade försvarsinvesteringarna kraftigt från 2015 och framåt. Vi återinförde värnplikten.

Sverige blir nu ett av ett fåtal Natoländer som faktiskt når upp till Natos rekommendation om militära utgifter på minst 2 procent av bnp. Dessutom fördjupade vi samarbetet med Finland avsevärt, vilket kommer väl till pass nu när vi inom ramen för Nato kan ta ansvar för att tillsammans försvara vår del av världen.

Sverige bidrar med välutbildade befäl och soldater. Vi har ubåtar och stridsflyg i absolut världsklass. Vi har unika förmågor när det gäller att strida i subarktisk miljö. Vi är ett av få Natoländer av vår storlek som har en egen stark försvarsindustri. Sverige blir, vågar jag säga, en stor tillgång för Nato i den gemensamma försvarsplaneringen, och detta ska vi vara stolta över.

Herr talman! Det är naturligt att det finns många frågor om vad Natomedlemskapet kommer att betyda. Många av svaren får ges efter hand, men jag vill redan nu göra ett par markeringar.

För det första, när det gäller kärnvapen och permanenta Natobaser i Sverige, var Magdalena Andersson mycket tydlig när vi ansökte om Natomedlemskap våren 2022: Sverige ska ha samma policy som Norge och Danmark har haft sedan 50-talet. Vi tänker inte i fredstid godta utplacering av kärnvapen på svenskt territorium eller etablerande av permanenta Natobaser.

Detta kvitterades av den dåvarande oppositionsledaren Ulf Kristersson, och jag hörde nu utrikesministern bekräfta det. Detta är bra, och vi välkomnar det. Vi har tidigare sett hur en del regeringsföreträdare har uttryckt sig svajande i denna fråga, men nu verkar det klargjort, vilket är bra. Jag

vill lägga till att detta naturligtvis också måste gälla efter ett DCA-avtal. Inte heller då ska vi ha några kärnvapen i Sverige. Om det finns oklarheter kring detta får vi klara ut dem i riksdagsbehandlingen av avtalet.

För oss socialdemokrater är kärnvapen en starkt moralisk fråga. Kärnvapen är vapen som i praktiken är helt inriktade på att döda civila. Kärnvapen skadar inte bara i stunden utan långt in i framtiden, och ett storskaligt kärnvapenkrig kan innebära slutet för mänskligheten, åtminstone med de levnadsbetingelser som vi kan föreställa oss. Kärnvapen är en typ av vapen som aldrig borde ha uppfunnits.

Vårt mål är alltså en värld fri från kärnvapen, och därför har vi varit tydliga från början med att Sveriges anslutning till Nato inte på några villkor får innebära en risk för spridning av kärnvapen vare sig nu eller i framtiden.

Herr talman! För det andra finns det de som tror och kanske också de som hoppas att Natomedlemskapet ska innebära att Sverige tystnar i utrikespolitiken. Detta vill jag också starkt markera emot. Nato är ett försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete, inte ett utrikespolitiskt.

Det finns ingen gemensam utrikespolitik för Natoländerna, även om man förstås eftersträvar så mycket samsyn som möjligt. Att de 32 olika länderna kan ha helt olika uppfattningar om internationella frågor kan var och en som följer internationell debatt se.

För oss socialdemokrater är det självklart att Natomedlemskapet inte får innebära att Sverige tystnar i utrikespolitiken. Sverige ska fortsätta att stå upp för allt som vi har stått upp för i decennier. Vi ska vara en stark röst för folkrätten. Vi ska vara en stark röst för mänskliga rättigheter. Vi ska vara en stark röst för internationell solidaritet, och enprocentsmålet i biståndet ska återinföras. Vi ska vara en stark röst för kvinnors och flickors rättigheter. Vi ska vara en stark röst för fredsbyggande och konfliktförebyggande arbete. Vi ska vara en stark röst för ömsesidig kärnvapennedrustning.

Detta är viktigt. När ett land kränker mänskliga rättigheter, undergräver rättsstaten, bryter mot folkrätten och äventyrar freden måste Sverige kunna kritisera det, även om det skulle gälla ett annat Natoland. Ett medlemskap i Nato innebär inte att ett land ger upp sin röst i utrikespolitiken, och det ska det heller inte göra för Sveriges del.

Herr talman! Sverige blir nu säkrare, och Nato blir starkare. Anslutningsprocessen är slut, men nu börjar det riktiga arbetet. Sverige ska vara en aktiv och konstruktiv medlem i försvarsalliansen. Nu börjar det omfattande arbetet med att integreras i Natostrukturen, och vi socialdemokrater ser fram emot ett brett, blocköverskridande samarbete kring detta.

Sverige ska tillsammans med andra länder i vårt närområde, såsom Norden och Baltikum, fördjupa vårt försvarssamarbete så att det blir så gott som sömlöst – ett gemensamt försvar för norra Europa som blir så starkt att ingen angripare ens kan överväga att anfälla oss. Så, herr talman, säkrar vi bäst Sveriges fred, frihet och oberoende i en ny tid.

(Applåder)

Anf. 16 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har sedan sitt riksdagsinträde drivit en stark och försvarsvänlig politik med syfte att Sverige ska ha ett starkt

nationellt försvar. Utan ett starkt försvar spelar diplomati och avspänning i slutändan föga roll, vilket vi också har sett den senaste tiden.

Omvärlden har tolkat västvärldens nedrustning och handelsdiplomati som en svaghet och en möjlighet att ladda upp och utmana över tid. Detta har varit en ofantlig missbedömning, precis som försvarsbesluten 1925 och 1935.

Socialdemokraterna har innehaft regeringsmakten under lejonparten av de senaste 100 åren, också de senaste decennierna. I början av 2000-talet kunde vi se att inte bara stora delar av det militära försvaret avvecklades utan också civilförsvaret, vilket har resulterat i en brist på i princip allt – beredskapslager, rutiner och processer för hur samhället ska klara sig vid krig. För krig existerar och har aldrig slutat att existera, även om vi inte har varit delaktiga i det på 200 år, som Morgan Johansson nämnde i sitt anförande.

Min fråga till ledamoten Johansson och Socialdemokraterna är därför: Vad drar Socialdemokraterna för lärdomar av omvärldens realitet? Och ställt i relation till den avrustnings- och nedrustningspolitik som ni de facto i huvudsak har varit högst ansvariga för under de senaste decennierna undrar jag: Vad tar ni med er inför framtiden?

Anf. 17 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Aron Emilsson måste ha missat de senaste tio årens debatt och diskussioner om försvaret.

När vi tillträdde 2014 lade vi om försvarspolitiken, bland annat mot bakgrund av Rysslands ockupation av Krim våren 2014. Under tioårsperioden 2014–2024 har Sverige i det närmaste fördubblat försvarsutgifterna. Den utvecklingen inleddes som sagt omedelbart i och med försvarsbeslutet 2015, som togs under ledning av dåvarande försvarsminister Peter Hultqvist.

Jag tänker alltså inte ta åt mig någon som helst kritik om att vi inte ska ha dragit några slutsatser av det försämrade säkerhetspolitiska läget. Om det var någonting vi gjorde omedelbart efter vårt tillträde var det precis det.

Nu diskuterar vi hur utvecklingen ska fortsätta. Sverige är som sagt ett av få länder som nu når upp till att ha militära utgifter på 2 procent av bnp, på det sätt som Nato definierar de utgifterna. Vi kan nog komma att behöva lägga in ytterligare resurser i försvaret. Det diskuterar vi i Försvarsberedningen. Det finns många idéer om hur det ska stärkas på olika sätt. Och vi vet att det kommer att kosta ganska mycket pengar.

Ett problem i diskussionerna i Försvarsberedningen är att en del partier, inklusive Sverigedemokraterna, vägrar att diskutera alla typer av finansiering av utgifterna. Det duger inte att bara beställa mer och mer försvarsmateriel men inte samtidigt vara beredd att finansiera det, herr talman.

Min motfråga till Aron Emilsson blir alltså om han är beredd att gå in i en diskussion om hur vi ska kunna finansiera de ökade försvarsutgifterna, så att det inte ska behöva gå ut över sjukvård, skola och andra viktiga offentliga verksamhetsområden.

Anf. 18 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Det korta svaret är naturligtvis: Ja! Jag vet att inte minst en av våra män i Försvarsberedningen, Lars Wistedt, som är ledande där och har lång erfarenhet från just Försvarsmakten, under många år har varit pådrivande för att vi ska stärka Försvarsmakten och se till att man har alla resurser som krävs och som man har behov av. Han har varit pådrivande tillsammans med den nu tyvärr bortgångne partikollegan Sven-Olof Sällström, som satt i försvarsutskottet och tidigare var vice ordförande där.

Om vi drar oss till minnes hur de senaste årens förslag och debatter i den här kammaren och riksdagen har sett ut är det tydligt att Sverigedemokraterna sedan sitt riksdagsinträde har varit de starkaste förespråkarna för ökade försvarsanslag. Om vi låter faktum påvisa omständigheterna har Socialdemokraternas och även andra partiers budgetförslag vid ett antal tillfällen legat på betydligt sämre siffror när vi har velat stärka försvaret. Det behöver man ändå förhålla sig till. Jag tycker att det är värt att lära sig av historien och att se hur det förhåller sig i verkligheten.

Anf. 19 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vågar påstå att ingen regering har rustat upp det svenska försvaret lika mycket som de två socialdemokratiska regeringarna vi hade mellan 2014 och 2022. Det var som sagt en i det närmaste fördubbling av försvarsutgifterna – nya regementen, ny materiel, ny utrustning och återinförd värnplikt. Det var en oerhörd utökning av resurserna. Det är vi stolta över. Det var förstås en medveten politik från vår sida.

Aron Emilsson säger här att han är beredd att diskutera finansiering. Det är nya besked. Varje gång vi tar upp frågan om finansiering i Försvarsberedningen får vi nämligen samma svar från högerpartierna: Det vill vi inte prata om.

Om vi begär av unga människor att de ska göra värnplikten under ett år tycker jag att vi kan begära att de allra rikaste i samhället, de som bor i Danderyd, på Lidingö, i Täby eller var man nu bor, är beredda att betala någon krona mer i skatt, i form av en beredskapsskatt, för att genomföra den stora utgiftsökning som vi har framför oss. Men det är Sverigedemokraterna dessvärre helt emot.

Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag och Morgan Johansson tycker i grunden samma sak när det gäller att inte ha kärnvapen eller utländska baser på svenskt territorium och att Sverige ska fortsätta att vara en stark utrikespolitisk röst.

Som en del i att komma överens med högerregeringen om propositionen om det svenska Natomedlemskapet förhandlade Socialdemokraterna förra året fram skrivningar i betänkandet om Nato. Man trillade inte direkt av stolen på grund av att formuleringarna var knivskarpa, men enligt Socialdemokraterna har de inneburit att det inte kommer att bli vare sig kärnvapen eller utländska baser på svenskt territorium.

Sedan Socialdemokraterna och regeringen kom överens förra året får man väl säga att det har gått sisådär. Redan i den efterföljande debatten om Natomedlemskapet gick Liberalerna upp och sa att även om de hade skrivit under tyckte de nog att utländska baser skulle få finnas på svenskt territorium.

När det gäller kärnvapen har Socialdemokraterna hävdat att den svenska regeringen nu, när medlemskapet är i hamn, ska uttrycka att Sverige är en kärnvapenfri stat. Men det har den moderata regeringen avvisat. Man menar att det har varit tydligt ändå; det är lite oklart på vilket sätt. Inte heller i dagens deklaration får vi någon större tydlighet från utrikesministrarna. Det är ungefär samma mummel som tidigare.

Frågan är om Socialdemokraterna är nöjda med förhandlingen och överenskommelsen. Går det verkligen att lita på det där handslaget med Moderaterna när de gång efter annan visar att de tar väldigt lätt på det som är överenskommet? Anser ledamoten Johansson att regeringspartierna och Sverigedemokraterna har hedrat er överenskommelse i betänkandet om Natopropositionen om att vi inte kommer att ha några kärnvapen eller utländska baser på svenskt territorium?

Anf. 21 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis också följt den debatten. Liberalerna får svara för sig själva. Man kan inte alltid lita på besked från det hållet.

Men det jag hör från utrikesministern på den här punkten i dag tycker jag är klargörande. Direkt efter valet och den nya regeringens tillträde fick vi höra en del uttalanden på den punkten som vi uppfattade som svajande. Men precis som jag har sagt i mitt inlägg nu menar jag att man nu klargör detta. Vi ska inte ha vare sig permanenta baser eller några kärnvapen på svenskt territorium.

Därmed har vi precis samma hållning som Norge och Danmark har haft sedan 50-talet. Det har också klargjorts där genom uttalanden från riksdagar och från regeringshåll.

Jag är tillfreds med detta. Jag tycker att det räcker i sammanhanget.

Men det är klart att om något av regeringspartierna eller en högerregering i framtiden skulle börja svaja i frågan och konkret börja lyfta upp frågan kan de förvänta sig en strid om det. Det tänker vi nämligen icke gå med på. Så enkelt är det, herr talman.

Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag håller med om Morgan Johanssons beskrivning i fråga om att det finns en risk att man börjar svaja igen. Det är det som gör mig orolig: att vi inte tydligare stadfäster att Sverige inte ska ha kärnvapen eller utländska baser på vårt territorium.

Om man vill uppnå det som Socialdemokraterna säger, det vill säga samma policy som Danmark och Norge har, finns det skrivningar i DCA-avtalet om att man inte vill ha kärnvapen på sitt territorium. Men det finns inte i det förslag som högerregeringen har förhandlat fram. Nu säger Johansson att det ska tas i riksdagsbehandlingen. Men det hade varit betydligt starkare om det hade stått med i det avtal som högerregeringen har förhandlat fram.

Morgan Johansson och jag har ofta intressanta diskussioner om det förändrade världsläget. Förutsättningarna ser ut på ett sätt nu, men samtidigt som regeringen flög över till USA och fick Natoansökan godkänd flög även Orbán dit och träffade Trump. Bara en sådan sak visar hur snabbt Nato kanske kan förändras också i ett utrikespolitiskt perspektiv.



Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Absolut – ingenting är säkert i den här världen. Det är klart att en negativ utveckling i USA skulle vara enormt negativ också för Europa i det här läget.

När det gäller DCA-avtalet har vi inte ens sett propositionen än. Den kommer i början av maj, och sedan följer en riksdagsbehandling. Om det finns oklarheter om de här frågorna får vi i så fall klara ut dem i den behandlingen.

Jag vill säga två saker om DCA-avtalet. Syftet med det är inte att vare sig permanenta baser eller kärnvapen ska etableras här, utan syftet är att Sverige snabbt ska kunna få hjälp vid ett anfall. Och om det var något vi lärde oss när vi var i Ukraina tillsammans för ett år sedan var det att ett sådant anfall kan gå ohyggligt snabbt och att det kan vara oerhört viktigt att snabbt få tillgång till den materiel och det manskap som behövs för att kunna slå tillbaka mot en angripare.

Det är därför som DCA-avtalet innebär att amerikansk materiel kan lagras här, så att man snabbt kan komma in och hjälpa Sverige försvara sig om vi skulle anfallas. Det avtalet är alltså ett viktigt steg för vår säkerhet.

Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Den regering som ansökte om Natomedlemskap gjorde det utan förbehåll, och i den regeringen satt Morgan Johansson. Så är det. När jag lyssnar på Morgan Johansson låter det ändå som att det fanns något särskilt runt kärnvapenfrågorna. Men i grunden har Sverige i och med Natomedlemskapet också anslutit sig till Natos kärnvapenstrategi. Det är en del av avskräckning som vi måste se och som vi står bakom.

I det här läget är det naturligtvis Rysslands kärnvapen som vi måste uppmärksamma. Det är Putin och Kreml som flexar med sina kärnvapen och övar, som hotar och har hotat Ukraina att använda kärnvapen. Därmed hotar man faktiskt också oss. Vad är det som gör att vi är så försiktiga när det gäller stödet till Ukraina? Det har varit nej, nej och sedan lite ja. Det är för att det inte ska eskalera, som det så vackert heter, därför att Ryssland hotar med kärnvapen. Vi anpassar oss då och är försiktiga.

Vi kan inte hamna i ett läge där vi måste anpassa oss till de ryska kärnvapnen. När Ukraina försvarar vår frihet och säkerhet måste vi vara beredda att steppa upp. Är Socialdemokraterna beredda att anslå 1 procent av vår bnp för att ge Ukraina det stöd som de behöver för att klara att bekämpa Ryssland?

Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vänder mig emot bilden av att Sverige på något sätt skulle ha tvekat när det gäller stödet till Ukraina. Det är snarare tvärtom. Fyra dagar efter det att invasionen skedde i Ukraina beslutade den svenska regeringen att anslå militär materiel till Ukraina.

Jag själv var ansvarig för vapenexporten på den tiden. 5 000 pansarskott var det som vi beslutade om i det första beslutet. Det var första gången sedan 1939 som Sverige beslutade att skicka vapen till ett annat land i krig för att det skulle kunna försvara sig. År 1939 gjorde vi det till Finland.

Det var inte alls så att Sverige tvekade. Tvärtom överraskade det snarare många att Sverige var så snabbt framme med att bidra med militära

medel. Vi såg ju när vi var i Ukraina för ett år sedan att man var överraskad över att just Sverige var så pass snabbt med att bidra med så pass mycket. Det har sedan spåtts på med ytterligare militär materiel under både den förra regeringen och denna regering.

Nej, jag håller inte alls med om att vi på något sätt skulle ha tvekat i detta. Tvärtom har Sverige varit ett av de länder som tydligast har markerat stödet till Ukraina. Vi har också rent materiellt försett Ukraina med väldigt mycket materiel.

Sedan är då frågan hur detta ska fortsätta. Min uppfattning är att omvärlden helt enkelt måste fortsätta att stödja Ukraina så länge som det behövs, så att de kan vinna kriget. Sverige kan inte ta hela den delen, utan vi måste göra det tillsammans med andra länder. Vi måste samtidigt också titta på vad vi kan avvara av våra egna militära förmågor.

Vi socialdemokrater har till exempel sagt att vi nu också bör skicka Jas-plan till Ukraina för att hjälpa till där. Nu när Sverige är medlem i Nato förutsätter jag att en sådan process kan slutföras ganska snabbt, så att Ukraina kan få denna förstärkningsförmåga på plats.

Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det första paketet var bra, och det var bra att man ändå valde att börja bidra. Men vi måste ju se oss själva i spegeln. Vi har gått sakta och försiktigt för att det inte ska eskalera, och vi har lyssnat och avvägt. Annars skulle inte situationen vara som den är just nu, det vill säga att Ukraina inte har tillräckligt med resurser för att kunna försvara sig vid östra fronten. Vi skulle ha bidragit med mer och kraftfullare vapen som Ukraina kunnat utnyttja.

Vi har haft en lång diskussion om Archer och olika system, inklusive Jas som vi har talat om rätt länge från vår sida. Men vi har varit rädda för att det ska eskalera. Jag hoppas att vi tillsammans kan steppa upp för att bli mer effektiva i försvaret av Ukraina.

Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag håller inte alls med om att en faktor har funnits att man varit rädd för eskalering. Inte i någon av de diskussioner som jag har deltagit i har man vägt in det.

Vad det har handlat om är vad vi själva kan avvara och vad Ukraina behöver. Just pansarskotten var ju precis det som Ukraina behövde vid den tidpunkten. Dessutom hade vi dem i våra förråd och kunde skicka dem. Det har sedan spåtts på ytterligare med Stridsfordon 90 och ett antal andra vapensystem som har kommit Ukraina till del. Sverige har varit ett av de länder som har bidragit mest, och det är jag väldigt stolt över.

En annan faktor är förstås hur mycket man hinner producera, vilket kanske är det stora problemet när det gäller bland annat ammunition. Men vi har från socialdemokratisk sida lagt fram ett annat förslag, nämligen att avkastningen från de ryska frysta tillgångar som finns i bland annat Europa skulle kunna användas för till exempel inköp av ammunition till Ukraina. Det är ytterligare ett konkret förslag på bordet.

Vi ska fortsätta att stödja Ukraina så länge som det behövs.

Anf. 28 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! En amerikansk ambassadör sa en gång att det är betydligt lättare att gå med i Nato innan kriget brutit ut än när kriget brutit ut. Jag är övertygad, herr talman, om att han hade rätt. Faktum är att Dante sa redan på medeltiden att helvetet är reserverat för dem som är neutrala i tider av moraliska kriser. Han hade också rätt.

Ändå vägrade Socialdemokraterna benhårt och kategoriskt att ens öppna dörren lite på glänt för ett Natomedlemskap fram tills Ryssland fullskaligt invaderade Ukraina för två år sedan. Man väntade tills kriget bröt ut. Detta har kraftigt försvårat, komplicerat och fördröjt Sveriges Nato-inträde.

Självklart, herr talman, är det positivt att Socialdemokraterna svängde och tog ställning för ett Natomedlemskap. Men om Socialdemokraterna hade uppdaterat sin omvärldsanalys redan på 90-talet, på 00-talet eller i alla fall på 10-talet hade den här resan varit betydligt lättare och vår beredskap betydligt bättre.

Det är 30 år av senfärdighet, ideologiska blockeringar och en kuliss av dubbelspel. Socialdemokraterna har ett mycket stort ansvar för detta. Varför agerade ni inte annorlunda, Morgan Johansson?

Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att alliansfriheten hade ett stort stöd också långt in i borgerligheten under större delen av efterkrigstiden. Det berodde bland annat på den situation som vi befann oss i under det kalla kriget.

Som jag sa tidigare har det för oss socialdemokrater alltid varit svenska folkets säkerhet som varit viktigast. Det är klart att ett mycket starkt argument för alliansfriheten har varit tvåhundra år av alliansfrihet, tvåhundra år av fred.

Det är ett stort steg att ta att ändra säkerhetspolitisk linje. Det har vi inte velat göra om det skulle kunna äventyra svenska folkets säkerhet. Den diskussionen har förts, och det är bakgrunden till vår hållning.

Vi är inte något slags ideologiska Natoanhängare på det sätt som Fredrik Malm verkar vara, att vi ska byta säkerhetspolitisk linje beroende på något slags ideologi. För oss handlar det bara om säkerheten för det svenska folket.

När Ryssland anföll Ukraina raserades därmed den europeiska säkerhetsordningen. Det utlöste därmed också en situation där Finland började omvärdera sin säkerhetspolitiska linje. Då blev det naturligt att också vi i Sverige gjorde det. Fredrik Malm glömmer helt bort att ett starkt argument för alliansfriheten i Sverige också har handlat just om Finlands situation. Det var därför som vi valde den här linjen strax efter kriget.

Fredrik Malm har också en del annat som han skulle behöva svara på när det gäller säkerhets- och försvarspolitiken. Medan Liberalerna avvecklade värnplikten och skar ned på försvaret rustade Ryssland upp. Därför var det första som vi fick göra när vi tillträdde 2014 att återinföra värnplikten och också att öka våra försvarsutgifter.

Min motfråga till Fredrik Malm kan då vara om han nu ångrar den stora nedrustning som hans alliansregering gjorde under de år som Fredrik Reinfeldt var statsminister.

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

Anf. 30 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Morgan Johansson talar här om perioden kalla kriget. Det jag talar om är perioden efter kalla kriget. Jag talar om 90-talet, 00-talet och 10-talet. Det är 30 år med mycket tydliga tecken på ett alltmer destruktivt Ryssland och tydliga tecken på nödvändigheten av Natosamarbete.

Balkankrigen med Bosnien och Kosovo visade tydligt på nödvändigheten av Nato på 90-talet. Därefter deltog Sverige i Isafstyrkan i Afghanistan. Annekeringen av Krim, Rysslands överfall på Georgien, den allt värre repressionen internt i Ryssland, Baltikums utsatthet och så vidare – ingenting av detta tog Socialdemokraterna fasta på. Försvarsbesluten år 2000 och på 90-talet var rena dråpslagen mot svensk beredskap och svenskt försvar. Hur ser Morgan Johansson på Socialdemokraternas eget ansvar i detta?

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm och Stefan Olsson (båda M).

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att vi efter andra världskriget gjorde bedömningen att det bästa för både Sveriges och Finlands del när hela idén om ett nordiskt försvarssamarbete föll var att vara alliansfria.

Fredrik Malm nonchalerar återigen fullständigt Finlands situation. Ett Natomedlemskap för Sveriges del hade satt Finland i ett mycket svårare läge. Det gällde faktiskt även efter det att Sovjetunionen föll 1991. Den här diskussionen har förstås fått föras, men det som förändrade läget var när den europeiska säkerhetsordningen undergrävdes. Den undergrävdes fullständigt 2022 i och med anfallet. Det andra argumentet är att Finland omvärderade sin position. Om vi halsstarrigt hade börjat fatta beslut om att ändra den säkerhetspolitiska linjen innan de här situationerna förelåg hade det varit fel väg att gå för Sverige, menar jag.

I detta anförande instämde Ida Karkiainen (S).

Anf. 32 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Det är i princip på dagen ett år sedan den utrikespolitiska debatten som behandlade vår Natoansökan och vägen som ledde fram till det historiska beslutet att ansöka om medlemskap. Nu har vi sedan en tid klivit in som den 32:a medlemmen av försvarsalliansen. Det innebär en rad förändringar för hela Sverige – inte bara för Försvarsmakten, även om det av naturliga skäl får mycket utrymme i debatten. Det nya säkerhetspolitiska läget sedan den 24 februari 2022 är inte i någon slutfas utan det nya normala som vi måste anpassa oss till.

Sveriges säkerhets- och utrikespolitiska identitet kommer att behöva utvecklas och sättas i ett större sammanhang. Det är ett sammanhang där medlemsstaterna och andra vänligt sinnade stater tydligt markerar mot auktoritära regimers ambitioner att hävda den starkes rätt. Med det sagt vill jag göra en reflektion över den starkes rätt och Sveriges tidigare hållning kring alliansfrihet i fredstid syftandes till neutralitet i krig. Den amerikanske presidenten Theodore Roosevelt sa för över hundra år sedan:

Speak softly and carry a big stick, and you will go far. Det innebär att vi måste vara på det klara med att avskräckning bygger på militär förmåga.

Det är sant att diplomati, förhandling, handelsavtal och utrikespolitisk balansgång kan bidra till avspänning och balans, men inte minst i den värld vi lever i behövs också förmågan att tillfoga en möjlig angripare så stora förluster att denne avstår från att lämna förhandlingsbordet och övergå till ett militärt angrepp. Därför vill jag understryka skillnaden mellan dagens ännu så länge underfinansierade, nedbantade och begränsade försvar och det försvar som kunde mobilisera cirka 800 000 soldater och hade närmare 1 000 stridsflygplan och 1 500 stridsfordon. Utifrån det blir Natomedlemskapet och förmågan hos våra allierade att bidra med både konventionell och icke-konventionell avskräckning avgörande i dagens säkerhetspolitiska läge.

Inget hade så snabbt kunnat öka den krigsavhållande förmågan som ett Natomedlemskap faktiskt har gjort. Rysslands krig mot Ukraina visar på två viktiga lärdomar: för det första att en stormakt i vårt direkta närområde utan tvekan är beredd att nyttja skoningslös militärmakt mot sina grannländer för att uppnå politiska mål, och för det andra att ensam inte är stark. Dessa insikter är helt avgörande för den fortsatta debatten och förståelsen kring varför vi befinner oss i det läge vi gör. Hur gärna vi än vill projicera vår önskan om en bättre värld utan krig och förödelse finns det en omvärld som tar föga hänsyn till den sortens önsketänkande. Det är insikter vi ska ha skaffat oss av historien.

Herr talman! Historien har också lärt oss att det är när goda krafter går samman som man kan besegra auktoritära regimer. Ett tydligt exempel på det är andra världskriget. Det var ett krig som tog sin början när en diktatur, precis som i dag, testade sig fram för att se hur långt den kunde gå innan omvärlden reagerade. Det är en viktig lärdom men också ett argument som ofta glöms bort i debatten.

Stort fokus hamnar ofta på detaljerade, visserligen viktiga och heta frågor som exempelvis kärnvapen, amerikanska baser, Försvarsmaktens insatser i andra länder och hur enskilda medlemsstater bedriver sin inrikespolitik. Men det är få som diskuterar vikten av att lejonparten av de länder som är med i försvarsalliansen Nato är demokratier med hög levnadsstandard, yttrandefrihet och en helt annan demokratisk plattform än de stormakter hyser som i dag utmanar vårt sätt att leva.

Vi sverigedemokrater vet bättre än någon annan att allt inte är perfekt och att mycket återstår att göra i Sverige och många andra europeiska länder, men det är inte i närheten av det förtryck som exempelvis Kina och Ryssland utsätter sina medborgare för. Det handlar om hemlig polis, fängelsekolonier, begränsat internet och enpartistater. Det ena landet bombar sedan två år ett grannland och påstått broderfolk. Det är viktiga distinktioner i en diskussion som ofta handlar om enskilda avvikelser, ideologi eller ren desinformation i stället för den existentiella frågan om vår framtid.

Herr talman! Som jag nämnde i förra årets anförande hade Sverigedemokraterna gärna sett en mer omfattande utredning och debatt kring Nato om omvärldsförhållandena så hade tillåtit. Vi ställde oss redan i december 2020 bakom att Sverige skulle införa en så kallad Natooption enligt finsk modell. Hade den införts av den dåvarande regeringen enligt riksdagens

Prot. 2023/24:87

20 mars

-----

*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

tillkännagivande hade Sverige varit bättre förberett, precis som Finland i många avseenden var.

Det snabbt förvärrade säkerhetsläget har inneburit att vi behövt anpassa oss till omvärldens minst sagt brutala realitet. I och med stödet för svenskt Natomedlemskap lämnade Sverigedemokraterna våren 2022 partiets tidigare ambition och långsiktiga mål i form av ett försvarsförbund med Finland. Vi kan samtidigt notera att både Finlands och Sveriges Natomedlemskap möjliggör fördjupat försvars- och säkerhetssamarbete på fler nivåer än vad som tidigare varit möjligt.

I och med Natomedlemskapet har vi möjlighet att fördjupa försvarssamarbetet inom hela Norden och på sikt och redan nu med de baltiska staterna i ett helt annat läge än tidigare. Det skapar en grundläggande trygghet och långsiktig förmåga att i ett eventuellt försämrat säkerhetsläge skydda och hjälpa varandra i en utdragen konflikt. Det skapar också goda möjligheter att koppla samman våra olika totalförsvarskoncept, och på sikt skapar det naturligtvis i sin tur en regional trygghet för oss som enskilda medlemsstater och en samlad förmåga på Natos norra flank.

Det är utifrån detta som vi sedan tidigare bygger vidare på våra bilaterala samarbeten med Storbritannien, Tyskland och Polen som är viktiga för både det militära och det civila försvaret, specifikt kring försörjningsberedskap och handelsflöden. Natomedlemskapet kommer också att ge oss möjligheter att fördjupa samarbetet med USA, som utöver det militära försvaret är viktigt för vår försvarsindustri, som är en integrerad del i vårt totalförsvar. Sverige kliver in som en teknologisk och stark nation med mycket att erbjuda inom forskning, utveckling och försvarsindustri.

Herr talman! För att understryka vikten av allvaret i situationen vill jag göra en kort sammanfattning. Sverige tog inte steget in i försvarsalliansen Nato för att det i sig eftersträvades av några blint ideologiska skäl utan för att kammarens två största partier, däribland mitt eget, gjorde bedömningen att medlemskapet med tanke på det allvarliga omvärldsläget är en säkerhets- och försvarspolitisk nödvändighet och styrka. Därmed skiftade majoritetsförhållandet i riksdagen till stöd för ett svenskt Natomedlemskap.

Finlands vägval var starkt bidragande, liksom möjligheten till fördjupat nordiskt försvarssamarbete. Genom medlemskapet kommer Sverige för första gången i historien att stå sida vid sida med våra syskon Finland, Norge och Danmark på det här sättet.

Vi bidrar till hela alliansen med unik erfarenhet och teknisk förmåga som stärker försvarsalliansen som helhet. Vi visar också för Ryssland och andra stormakter att det är upp till Sverige att utforma sitt säkerhets- och utrikespolitiska vägval, där utpressningsbrev och olika typer av påverkansförsök inte har effekt. Inom försvarsalliansen kommer Sverige att vara en trovärdig aktör som kliver in med stora resurser och en försvarsindustri som gynnar hela alliansen.

Vi har också varit tydliga med vårt ställningstagande om kärnvapen. USA har inom ramen för olika samarbeten tagit hänsyn till de svenska kraven på samtycke och tillit mellan länderna. Samma ställningstagande gäller för andra länder och deras gästande stridskrafter. De är förpliktade att följa de villkor som Sverige som land ställer för aktiviteter och verksamheter på vårt territorium, och detta är folkrättsligt bindande.

Vi är väl medvetna om att den rätta vägen oftast inte är den enkla vägen, men vi kommer alltid att sätta Sveriges säkerhet främst. När den säkerhetspolitiska terrängen förändras måste kartan uppdateras, och det är vad vi nu har gjort.  
(Applåder)

Anf. 33 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Vi lever med en orolig omvärld och i en orolig tid. Det ställer höga krav på oss politiker att kunna navigera i en komplex verklighet med flera kriser som behöver tacklas parallellt.

Att klimatpolitik är säkerhetspolitik borde vara allmängods vid det här laget. Vi står inför en värld som riskerar att förändras kraftfullt på grund av klimatförändringarna och artkrisen. Det är något som inte bara drabbar länder långt borta utan i allra högsta grad också påverkar oss här i Sverige. Världen hänger samman, och när kriser och konflikter ökar i vår omvärld får det konsekvenser även för oss.

Klimatförändringarna leder till att risken för konflikter ökar och att redan befintliga konflikter förvärras. När vatten och livsmedel tryter och när människor tvingas på flykt vet vi att spänningar uppstår. När samhällen drabbas av kriser vet vi också att antagonister kan ta tillfället i akt att utnyttja svagheter.

Miljöpartiet menar därför att vi måste göra allt som står i vår makt för att minska utsläppen av växthusgaser drastiskt och samtidigt anpassa samhället så att det kan klara påfrestningarna från ett förändrat klimat. Men Sverigedemokraterna vill i stället skrota EU:s målsättningar på klimatområdet. Ser inte Sverigedemokraterna att klimatkrisen riskerar att leda till ökade konflikter och ett betydligt sämre säkerhetsläge med såväl naturrelaterade kriser som torka, värmeböljor och översvämningar som ökade spänningar som kommer att drabba oss?

Anf. 34 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Berginger för frågan. Det är mycket riktigt så att vi av flera olika orsaker har en orolig omvärld, inte minst naturligtvis på grund av att det råder fullskaligt krig i Europa. Givetvis driver även vissa former av klimatförändringar människor på flykt. Vi ser också att auktoritära stater som Kina, Ryssland och Iran utnyttjar detta i sin axelmakt, inte minst när man sätter många afrikanska länder i beroendeställning. Geopolitik förenas då med klimatpolitik och säkerhetspolitiska intressen. Man använder vapenskrammel och vapenmakt, men man låser också in enskilda suveräna nationalstater i avtal som missgynnar många av dem, inte minst på den afrikanska kontinenten. Man vill använda dem som utrikespolitisk hävstång mot väst, inte minst mot vårt sätt att handla och samarbeta med andra stater på andra kontinenter.

Självklart behöver de här frågorna adresseras gemensamt. Det innebär inte att vi gör samma analys eller drar samma slutsatser som Miljöpartiet avseende klimatpolitiken. Det är mycket riktigt att vi har uttryckt att vi tycker att mycket av EU:s klimatpolitiska mål och arbete behöver utvärderas och omförhandlas, även för att inte sätta käppar i hjulet för en del av de säkerhets- och försvarsmässiga arrangemang som vi behöver vidta. När miljö- eller klimatpolitik används på ett naivt sätt som inte är effektivt och

ändamålsenligt kan det naturligtvis också störa försvars- och säkerhetsarbetet. Vi har sett detta med miljötillstånd på nationell nivå som hindrat Försvarsmakten i en del av dess utveckling. Vi kan inte låta Miljöpartiets syn på klimatpolitik globalt ligga som en våt filt över de försvars- och säkerhetsmässiga samarbeten och verktyg som vi behöver använda för att stärka säkerheten och försvaret i vårt land och i vår omgivning.

I detta anförande instämde Ulf Rexefjord (SD).

Anf. 35 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det säkerhetspolitiska läget i världen är allvarligt och riskerar att bli än värre med klimatförändringarna. När vi drabbas av parallella kriser riskerar de att förstärka varandra. Men Sverigedemokraterna verkar i alla sammanhang för att montera ned klimatpolitiken, såväl i Sverige som på EU-planet och globalt. Sverigedemokraterna har dock inget svar på hur man vill göra i stället, herr talman. I en värld där nästan alla har förstått att klimatkrisen är ett stort hot och börjat arbeta för att vi ska kunna minska utsläppen av växthusgaser driver Sverigedemokraterna en politik i motsatt riktning.

Till och med Nato engagerar sig i klimatfrågan. Nato antog 2021 Climate Change and Security Action Plan, men någon sådan plan har inte Sverigedemokraterna. Jag skulle vilja veta vad Sverigedemokraterna vill göra för att minska utsläppen av växthusgaser.  
(Applåder)

Anf. 36 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Berginger för följdfrågan. Vi i Sverigedemokraterna har från början varit noga med att uttrycka att vi går in i Natosamarbetet med ett 360-gradersperspektiv. Vi är med i alliansen för att bidra men också få det stöd och bidrag vi behöver som medlemmar. Det innebär naturligtvis också att vi fullt ut ska delta i Natos politiska arbete, där vi har många arbetsområden: klimatpolitik, som nämndes, ekonomi, politisk utveckling, andra områden som berör fackutskott samt generell förstärkning av vårt gemensamma försvar och vår gemensamma säkerhet. Det är klart att vi ska vara fullvärdigt involverade i det arbetet.

Men det allra bästa vi kan göra är att se till att vi inte är beroende av till exempel rysk energi, återupprätta den energipolitik som monterades ned av tidigare rödgröna regeringar och stärka kärnkraftens möjligheter att exportera ren energi. Här har vi väldigt tydliga samverkansavtal med regeringen, och Tidöpartierna är överens.

Anf. 37 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den svenska riksdagen gjorde för nästan exakt ett år sedan ett annat säkerhetspolitiskt vägval än alla andra riksdagar före hade gjort under mer än tvåhundra år. Vi gick med i en militär allians med andra stater. Vi gick med i Nato.

Vänsterpartiet föreslog en folkomröstning för att stärka beslutets folkliga förankring. Vi var tydliga i debatten för ett år sedan med att vi ansåg att riksdagen borde ha röstat nej till regeringens förslag om ett svenskt



Natomedlemskap. Sverige borde inte vara med i Nato. Men trots våra goda argument valde en majoritet i riksdagen en annan väg.

Den röriga anslutningsprocessen, som vi precis blivit klara med, visar att oppositionens röst är viktigare än någonsin. Det var vi i oppositionen som pekade ut riskerna med att gå i militär allians med Turkiet och Ungern. Jag sa det innan Erdoğan och Orbán ens öppnat munnen. Hade majoriteten lyssnat på oppositionen hade vi inte behövt uppleva det utrikespolitiska haveri som vi nu har sett.

Det är därför oppositionen behövs. När vi i säkerhetspolitiken klarar av att lyssna på varandras argument och konstatera var vi är eniga och var vi är oeniga blir Sveriges säkerhet starkare. Det är min fasta övertygelse.

Det svenska Natomedlemskapet väcker nya frågor – frågor som kräver debatt och nya beslut. Vi, Sverige, måste fortsätta vara en aktiv röst för fred och nedrustning. Natomedlemskapet gör den svenska rösten svagare. Men bara för att vi är medlemmar kan vi inte kasta alla principer över bord. En värld utan kärnvapen är fortfarande en mer säker värld att leva i än en värld med kärnvapen som kan förgöra allt och oss alla.

Jag tror inte att någon här i dagens kammare tycker att Sverige ska skaffa kärnvapen nu. Men det finns i dagsläget inga hinder för att ändra den linjen om nya politiker i framtiden bestämmer annorlunda.

Det är för att skydda vårt land som det finns ett värde i att besluta om att Sverige ska vara en kärnvapenfri stat. Det innebär att vi beslutar om att Sverige ska anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Sverige ska oaktat ett svenskt medlemskap i Nato förbehålla sig rätten att gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen samt ha rätten att inte stå bakom Natos uttalanden om kritik mot konventionen.

Vi måste driva kraven om no first use, alltså att Nato eller någon av de tre Natoländerna som har kärnvapen utesluter att de ska använda kärnvapen först vid en eventuell konflikt. Om denna princip infördes skulle Nato verka riskreducerande.

I sin årsbok för 2023 konstaterar fredsforskningsinstitutet Sipri att antalet operativa kärnvapenspetsar ökar igen. De nio kärnvapenstaterna fortsätter att modernisera sina kärnvapen. Organisationen och mottagaren av Nobels fredspris 2017 Ican varnar för att samtliga länder som deltar i Natos kärnvapendelning kommer att ta emot nya kärnvapen. Ryssland och USA innehar tillsammans 90 procent av alla kärnvapen, och Frankrike och Storbritannien har meddelat moderniseringar.

Sverige bör vara ett land som inte är en del av Natos övningsverksamhet med kärnvapen. Vi måste vara tydliga med att vi inte avser att delta i nuclear sharing och inte vill se kärnvapen på svenskt territorium.

Herr talman! Med det svenska Natomedlemskapet kommer också frågeställningen om hur nära Sverige ska ligga den amerikanska utrikes- och säkerhetspolitiken, detta då USA är den största och starkaste aktören i Nato och organisationen aldrig skulle göra något som inte ligger i linje med USA:s politik.

Redan nu, denna vår, avgörs två frågor som kommer att visa på hur nära den amerikanska administrationen som regeringen och andra Natoförespråkare vill ta Sverige.

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

Den första är deltagandet i den militära insatsen i Röda havet. I Röda havet attackerar nu huthirebeller civil sjöfart på väg genom en av världens viktigaste sjöfartsleder, Suezkanalen. Huthierna har varit tydliga om sitt motiv: Israels krig i Gaza. Blir det fred i Gaza ska huthierna sluta att attackera civil sjöfart, säger de.

Huthirebellerna bär ansvaret för situationen. Men det är uppenbart att det finns två sätt att lösa läget, antingen genom diplomatiska ansträngningar eller genom en militär lösning. Det är uppenbart i vår samtid att det finns en för stor tilltro till militära lösningar. Den är hög, men det visar sig ofta vara ineffektivt.

I fallet med huthirebellerna i Jemen har USA, Storbritannien och en grupp andra länder utan några diplomatiska ansträngningar haft fullt fokus på att bomba det redan hårt prövade Jemen, som redan upplevt alltför många år av krig. De har absolut lyckats minska huthirebellernas förmåga. Men fortfarande attackerar civil sjöfart, och tidigare tillfångatagna sjömän är fortfarande inte fria.

En diplomatisk lösning, såväl i Röda havet som i Gaza, är en långsiktig lösning för att säkerställa transporter för civil sjöfart. Sverige ska därför inte, som regeringen uttrycker drömmar om, delta i militära insatser i Röda havet.

Den andra frågan som avgörs i vår är det så kallade DCA-avtalet med USA. Svenska politiker verkar vara på väg att ännu en gång kliva in i ett försvarssamarbete utan att ens reflektera eller föra någon som helst debatt. Regeringen förväntas komma med en proposition till riksdagen den 8 maj, och i riksdagen ska vi ha debatt och beslut den 18 juni.

Vänsterpartiet säger nej till DCA-avtalet med USA. DCA-avtalet med USA skulle innebära att den amerikanska militären får tillträde till 17 svenska militära baser från norr till söder för att förvara utrustning och ha ett eget amerikanskt område på baserna utan svenskt tillträde. Det är ett i grunden väldigt långtgående steg sett ur ett historiskt perspektiv.

Riskerna med DCA-avtalet är flera. Det finns en risk att svenska medborgare blir rättslösa när amerikanska soldater ska dömas för våldtäkt av amerikanska militärer i amerikanska militärdomstolar, och inte i svenskt rättssystem, av svenska domare och enligt svensk lag. Då kommer det att bli väldigt svårt att hävda att det finns någon samtyckeslagstiftning.

Det finns en risk att kärnvapen transporteras på svenskt territorium. Bara blotta misstanken från rysk sida att det sker gör Sverige enligt dem till en legitim måltavla och kan skapa ett förödande kärnvapenkrig. Till skillnad från Norge, Danmark och Finland har inte Sverige skrivit in några som helst undantag för kärnvapen i DCA-avtalet med USA.

Avtalet med USA hade kunnat vara en möjlighet att tydliggöra att Sverige är en kärnvapenfri stat. Det är en möjlighet som högerregeringen och Natoanhängarna missar, och därigenom ökar riskerna i vårt närområde.

Vi vet att Donald Trump om snart mindre än ett år – tio månader – kan vara president i USA på nytt. Vi vet att Orbán har åkt dit och träffat honom och att extremhögerpartierna runt om i Natosamarbetet förbereder sig. Det är dags att vakna upp från bubbelfesterna och se realiteterna och riskerna i det svenska Natomedlemskapet.

Anf. 38 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna anser att det gällande säkerhetsläget påkallar ett Natointräde utan förbehåll. Som jag nämnde i förra årets debatt verkar avsaknaden av en no first use-policy, som också Svenneling adresserade i sitt anförande, tvärtom mot vad Svenneling anser avskräckande mot ett fientligt angrepp.

Västvärldens nedrustning har av flera tolkats som ett svaghetstecken, bland annat av Ryssland och Kina som nu utmanar USA och Europa. Vi behöver därför ha en klarsynt och faktabaserad inställning till kärnvapen som avskräckande.

Det finns ingenting i dag som tyder på att USA, Frankrike eller Storbritannien skulle se ett behov av att placera kärnvapen i Sverige. Kärnvapen är fortsatt en nationell resurs, som utrikesministern påpekade tidigare. Jag blir konfunderad när Vänsterpartiet går vilse i pannkakan gällande kärnvapenavskräckningen.

Vad är egentligen Svennelings och Vänsterpartiets alternativ? Risken med det narrativ som man torgför här i kammaren är att man riskerar att gå i det ledband som de auktoritära staterna vill när det kommer till att den fria västvärlden inte ska ha en avskräckning mot det mest livsfarliga vapen som annars är i händerna på enbart de auktoritära staterna. Vad är Vänsterpartiets realpolitiska alternativ till den ordning som nu råder?

Anf. 39 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tror att man ska vara väldigt tydlig med att sedan vi gick med i Nato den 7 mars är avskräckning något relativt nytt i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Tidigare har vi talat om att vi ska ha ett starkt försvar för att kunna försvara Sverige vid ett anfall. Nu är vi en del av ett kärnvapenparaply.

Utrikesministern är tydlig med att vi också är en del av avskräckningen, av att skrämma andra länder. Det är ett helt nytt perspektiv. Jag tycker fortfarande att svenska politiker inte riktigt har tagit in vad det innebär. För mig innebär det att vi höjer tonläget i vårt närområde i stället för att fundera på vilka åtgärder som är riskreducerande och hur vi kan minska spänningarna i vårt närområde.

Vi har talat om Arktis som ett lågspänningsområde. Med Sveriges och Finlands medlemskap, och framför allt Rysslands invasion av Ukraina, är det svårt att tala om Arktis som ett lågspänningsområde längre.

Vi har också, som vi har varit inne på, policyförslaget om no first use. Det handlar om att man från Natoländernas sida inte säger det.

Vi tar fallet med Ukraina och Ryssland. Om Ukraina hade haft kärnvapen och svarat på det konventionella angreppet från Ryssland med kärnvapen hade det på det sättet eskalerat situationen. Det hade gjort att Ryssland inte använt kärnvapen mot Ukraina. Det gör att ett krig mellan Nato och Ryssland i det här läget när Ryssland skramlar med kärnvapen, som många har varit inne på, snabbt skulle kunna leda till en eskalering.

Vad är vårt alternativ? Det är tydlighet om att vi har en lag om svenskt territorium som skulle förbjuda att kärnvapen förs in, kommer hit och transporteras igenom. Det skulle vara en policy om no first use så att man inte är en del av att använda kärnvapen först. Det skulle vara tydlighet i arbetet i Nato om att man inte deltar i NPG-gruppen och i övningsverksamhet kopplat till Natos kärnvapenverksamhet.

Då blir man också tydlig med att Sverige inte tror att kärnvapens avskräckande förmåga är någonting som bidrar till att minska spänningarna i vårt närområde.

Anf. 40 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag blir ändå inte riktigt klok på Vänsterpartiets resonemang. Apropos tydlighet: Är det något som har varit tydligt är det ju att Vladimir Putin och andra auktoritära ledare inte respekterar lagar och regler. Vi kan stifta vilka lagar och regler vi vill här inne, och det gör vi dagligen, av mer eller mindre stor vikt. I det här fallet är det dock uppenbart att diplomati och avspänning gentemot Ryssland på det sätt som Håkan Svenneling beskriver inte skulle fungera i dag. Det är uppenbart att de enda länder som i dessa tider tjänar på avspänning, nedrustning och fredlig diplomati är angripna, inte minst Ryssland som för ett storskaligt, imperialistiskt krig i vårt närområde.

Ryssland utställde ett kravbrev om säkerhetsgarantier till flera europeiska länder i slutet av december 2021. Man ställde krav på oss att inte göra våra egna vägval. Jag är orolig för att denna typ av argumentation från Vänsterpartiet enbart är i auktoritära staters intresse.

Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att Aron Emilsson har två fel i sitt resonemang. Det första är att han inte klarar att göra skillnad på Kreml, Putin och den politiska regimen i Ryssland å ena sidan och det ryska folket å den andra. Jag är övertygad om att det ryska folket vill leva i fred och frihet, i närhet till det svenska folket som också vill leva i fred och frihet.

Det andra är att han säger att detta inte skulle fungera i dag. Grejen med ett Natomedlemskap är ju att det är ett historiskt vägval. Detta är en linje som ska gälla för lång tid framöver. Om vi redan i dag, när vi kliver in i Nato, hade deklarerat att vi inte avser att vara en kärnvapenstat hade vi också varit tydliga på ett helt annat sätt gentemot vår omvärld: Det finns ingen anledning för Ryssland att investera i och modernisera kärnvapen. Vi ser att de skramlar och hotar, men vi avser att verka riskreducerande. Vi kommer att fortsätta att lägga fram politiska förslag om riskreducerande åtgärder som Ryssland sannolikt under den här perioden kommer att avvisa, men det kanske kommer en annan tid med en annan ledning i Kreml, förhoppningsvis, som också kan tänka sig att verka riskreducerande.

Anf. 42 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Efter att ha lyssnat på det senaste replikskiftet kan jag nästan se Håkan Svenneling sitta vid Putins långa bord för att hitta avspänning och förmå Putin och Kreml att nedrusta sina kärnvapen. Det är spännande att fundera på vilken tilltro Håkan Svenneling verkligen sätter till Putins efterlevnad av svensk lag – en fascinerande tanke.

Egentligen var det dock inte därför jag begärde replik på Håkan Svenneling. Detta var mer bilder som kom under det tidigare replikskiftet.

Jag har en kort fråga: Anser Håkan Svenneling och Vänsterpartiet att Sverige skulle ha stått ensamt kvar utanför Nato och att bara Finland skulle ha lämnat in medlemskapsansökan den 18 maj 2022?

Anf. 43 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har inga sådana kopplingar till Putin som Aron Emilssons parti Sverigedemokraterna ändå har via Le Pen i Frankrike. Jag kan inte ens tänka mig att någon svensk diplomat skulle sätta sig vid Putins långa bord just nu. Vi har otroligt liten tilltro till Putin, och vi har också brutit alla politiska kontakter med Ryssland. Jag tycker att det är rätt val. Det betyder dock inte att vi inte ska ha ett samarbete med det ryska folket framöver och vara tydliga med Ryssland när det kommer till politik.

Säkerhetspolitiska vägval gör man själv som stat i sin egen kontext. Sedan kan det finnas relationer till andra stater som gör att man samkör eller diskuterar. För mig är det svenska Natomedlemskapet ett svenskt Natomedlemskap och inte ett finskt Natomedlemskap. Det blev också väldigt tydligt när vi hade den finska delegationen här för ett år sedan. Då bestämde sig Finland för att gå med i Nato före Sverige, trots att man sagt att vi skulle gå med tillsammans, just utifrån att man anlade ett finskt perspektiv.

Detta stressade svenska politiker. Tobias Billström satt långt in på natten och skrev om sin utrikespolitiska deklaration, och sedan fick vi meddelande om att vi skulle ha en Natodebatt i riksdagen där vi godkände det svenska Natomedlemskapet.

Precis som jag konstaterade i den debatten hände sedan ingenting. Det enda vi gjorde var att åter ge makten till Orbán och Erdoğan, så att de fick bestämma när Sverige skulle gå med i Nato. Det tog ett år till, och sedan kom vi med.

Det har hela tiden varit min tro, sedan vi gjorde det säkerhetspolitiska vägvalet, att Sverige en dag skulle bli Natomedlem utifrån att det fanns en majoritet för detta i Sveriges riksdag. Men det är ett nytt vägval och inget vägval som Sverige gjort tidigare.

För min del är det ett svenskt vägval. Vänsterpartiet i Sverige har varit tydliga med att vi inte vill gå med i Nato. I Finland valde deras vänsterparti att rösta både för och emot Natomedlemskapet, så det var en betydligt otydligare position. Det är dock nationella vägval vi gör.

Anf. 44 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag tror att Håkan Svenneling möjligen får göra en liten översyn av datumen när det gäller vilken regering som gjorde vad, men jag uppfattar ändå svaret som att Vänsterpartiet anser att Sverige skulle vara ensamt land i Norden utanför Nato. Vi skulle inte ha valt att gå med i Nato. Ensam skulle vara stark. Ensam skulle vara utanför.

Har Vänstern hört några andra grannar – förutom Putin och Lavrov, förstås – säga att vår alliansfrihet tjänat fred och säkerhet? Vilka andra hävdar detta?

Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet har varit tydligt med att det territoriella försvaret av Sverige är centralt. Vårt land, vårt vatten och vårt luftrum ska inte kränkas av andra stater.

Vi har hållit Sverige militärt alliansfritt och bevarat vårt militära självbestämmande just för sådana här säkerhetspolitiska lägen där vi behöver klara av att göra självständiga säkerhetspolitiska vägval för att skapa trygghet och säkerhet i Sverige. Som det visat sig i denna debatt har detta också historiskt tjänat Sverige väl.

Nu gör ni ett annat vägval. Nu hänger ni upp vår utrikes- och säkerhetspolitik på Nato, på USA och på andra staters krig och konflikter. Vi är oroade över vad det innebär – om det kommer att betyda att vi har tvåhundra år av fred framför oss, eller om vi kommer att dras in i krig och konflikter. Jag hoppas självklart inte att det senare blir fallet, men Sverige tas ifrån det nationella självbestämmandet. Vi bryter med en historisk tradition som vi tidigare har haft och som visat goda resultat för att göra ett annat säkerhetspolitiskt vägval. Jag är oroad över vart det leder oss, men Kerstin Lundgren är för det vägvalet.

Anf. 46 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Under det förra århundradet stod Sverige inför egentligen fyra avgörande formativa skeenden: när demokratin slutgiltigt infördes, andra världskriget, kalla kriget och vårt medlemskap i Europeiska unionen. Vid alla dessa fyra avgörande skeenden lyckades Vänsterpartiet och dess föregångare ställa sig på fel sida för att sedan ändra sig.

När vi införde allmän och lika rösträtt ville Vänsterpartiets föregångare införa proletariats diktatur. Under andra världskriget ställde sig partiet på Stalins sida. Man stödde till och med Molotov–Ribbentrop-pakten. I båda dessa fall ändrade partiet sedan uppfattning under avstaliniseringen på 50-talet. Under kalla kriget ställde man sig på Sovjetunionens sida och ändrade sig först i början av 90-talet. Först då tog man också bort kret i partinamnet. I fråga om EU-medlemskapet röstade man nej och ville ha ett utträde fram till alldeles nyligen.

Nu, herr talman, kommer det femte formativa skeendet i vår historia: vårt medlemskap i Nato. Återigen ställer sig Vänsterpartiet på fel sida och säger nej. Om vi ska följa den materialistiska och marxistiska dialektiken innebär det att Vänsterpartiet kommer att ändra sig även här. Min fråga till Håkan Svenneling är: När kommer Vänsterpartiet att ändra sig om Nato-medlemskapet?

(Applåder)

Anf. 47 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att Fredrik Malm gör lite våld på historien. Han glömmer pensionsreformen 1958 då en enskild liberal i denna kammare ändrade åsikt och röstade igenom ATP-reformen, som innebar att löntagare fick riktiga pensioner att leva på efter pensionen. Han glömmer EMU-omröstningen 2003 då svenska folket röstade nej till euron, ett ekonomiskt beslut som har gynnat svensk industri, stärkt den svenska exporten och visat att vi som land på detta sätt står ekonomiskt starkare. Vi valde självständighet och oberoende framför att gå med alla andra i flocken. Vid båda dessa tillfällen tyckte en majoritet av alla liberaler helt fel.

Man kan alltid se på svensk politik på olika sätt ur ett historiskt perspektiv. Jag är övertygad om att vi i oppositionen har bidragit till en ökad förståelse och kunskap om vad det innebär att gå med i Nato genom den debatt som vi har fört. Jag är helt övertygad om att det är bra att alla

svenska medborgares olika röster och åsikter representeras och kommer till uttryck i Sveriges riksdag – den främsta grunden i vår demokrati.

Även när Sverige nu är medlem i Nato tror jag att oppositionen kommer att behövas, just för att vi klarade av att se vad Orbán och Erdoğan gjorde när de försökte argumentera för att Sverige på olika sätt borde göra eftergifter för att få komma med i Nato. På det sättet fyller opposition och majoritet alltid en funktion genom vår historia.

Vi kan diskutera vad som hände för hundra år sedan, men nu står vi här. Nu gör vi det vägval som Liberalerna har önskat så himla länge – ända sedan Fredrik Malm var med i ungdomsförbundet. Vi får se vart det här leder, herr Malm. Jag vet inte. Jag är inte helt övertygad om att Nato är den bästa vägen.

Anf. 48 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret, Håkan Svenneling! Jag noterar tre ord: ”Jag vet inte.” Det var möjligen svar på min fråga, så Håkan Svenneling håller ändå en liten kattlucka på glänt.

Jag nämnde inte euron och pensionsystemet, herr talman; däremot nämnde jag några skeenden som är väldigt förknippade med den debatt vi har nu, nämligen den om vår säkerhet. Det handlade om andra världskriget, kalla kriget och demokratins införande. Det senare innebar i praktiken att Gustaf V i slutändan accepterade Sveriges demokratisering, detta för att Sverige inte skulle få en våldsam samhällsomvälvning.

Jag noterar också att Vänsterpartiet talar om olika röster i opposition och majoritet. Det är självklart att det är så, och jag välkomnar den debatten. Men de historiska penseldragen är ändå inte helt irrelevanta, och min fråga kvarstår därför: Var står Vänsterpartiet om fem tio år? Kan man lita på Vänsterpartiets Natomotstånd, Håkan Svenneling?

Anf. 49 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Sverige blev inte medlem i Nato förrän den 7 mars i år. Det gör att Vänsterpartiet inte i sak har tagit ställning till det svenska Natomedlemskapet. Det ska vår kongress göra i början av maj.

Jag är rätt övertygad om att Vänsterpartiet är ganska bergfast i sitt Natomotstånd. Även om vi ser att många svenskar nu är för ett Natomedlemskap, vilket är ganska förståeligt med tanke på att vi har kommit med, ser vi att vänsterpartistiska väljare är väldigt tydliga med att ett annat vägval hade varit bättre. Det är därför Vänsterpartiet har varit så tydligt i den relativt lilla debatt som vi har haft om det svenska Natomedlemskapet.

Jag tror att vi kommer att fortsätta vara ganska benhårda Natomotståndare, men det finns också en realitet. Sverige blir nu medlem i Nato. Vi behöver vara tydliga med vilka frågor som ställs, för annars kommer högern att springa på och teckna DCA-avtal med USA, gå med i militära operationer som USA pekar på och låta bli att ställa frågor om kärnvapen och att arbeta med nedrustning.

I dag meddelade utrikesministern att han kallar till ett möte. Det tycker jag är ett ganska bra steg i rätt riktning.

Anf. 50 KERSTIN LUNGGREN (C):

Herr talman! Det är tio år sedan Ryssland olagligen annekterade Krim. Då svarade väst knappt hörbart och förstärkte därmed svaret på ockupa-

Prot. 2023/24:87

20 mars

-----

*Utrikespolitisk debatt  
med anledning av  
Sveriges medlemskap  
i Nato*

tionen av Georgien 2008. Putin uppmuntrades att fortsätta förverkliga sina imperiedrömmar.

I ljuset av detta borde Sverige ha insett vad våra grannar i Baltikum och forna Sovjetunionen redan insett, nämligen att ensam inte är stark. Sverige borde ha lyssnat till deras varningar, agerat tydligt mot Ryssland och insett att vi borde söka medlemskap i Nato. Nu skedde inte det förrän Putin inledde sin fullskaliga, folkrättsvidriga invasion av Ukraina för att med militära medel ändra staters gränser och staters rätt att själva välja sin väg: den europeiska och globala säkerhetsordningen.

Ukraina hade löften på papper men saknade alla garantier. När Ryssland gick i krig valde EU- och Natoländerna att fördöma, rikta sanktioner och långsamt starta vapenleveranser. Vi har i dag en väpnad konflikt i vårt närområde. Ukraina försvarar inte bara sin frihet utan, som vi säger, också vår säkerhet och frihet. Men då måste vi också inse att detta försvar kräver mycket mer av oss för att bli framgångsrikt. Vi måste visa att vi menar allvar och göra det tydligt för härskaren i Kreml.

Det brutala övergreppet på Ukraina, som Putin startade den 24 februari 2022, öppnade ögonen på Finland. Snart blev det uppenbart att Sverige kunde stå ensamt utanför Nato om vi inte handlade direkt. Kreml ville flytta tillbaka Natos positioner och göra oss till Rysslands buffertstater.

Sverige och Finland kunde ändå samordnat lämna in sina medlemsansökningar till Nato den 18 maj 2022. I den debatt vi hade i riksdagen den 10 juni ägnade vi historien mycket utrymme, samtidigt som sex av åtta partier stod bakom ansökan. Jag konstaterade då att det kunde ta tid innan vi blev medlemmar. Det tog tid, och det var turer som andra må skriva om och utvärdera.

Huruvida det gick lättare med en ny regering får väl också andra bedöma. Nu, ett och ett halvt år efter att den nya regeringen tog över och nära ett år efter Finlands inträde, är vi äntligen medlemmar. Tack till alla som gjort det möjligt och till dem som gett oss säkerhet under tiden!

Sveriges medlemskap i Nato stärker vår säkerhet, våra nordiska grannars säkerhet och Baltikums säkerhet. Vi kommer med för att få stöd av och ge stöd till våra allierade med insikten om att vi tillsammans gör Nato starkare och mer kapabelt att skydda våra medborgare, vår frihet och vår demokrati. Vi söker inga gräddfilen. Vi ser att Sverige har en väg att gå för att kunna försvara oss själva enligt artikel 3.

Mot den bakgrunden har Centerpartiet föreslagit Försvarsberedningen en militär uppbyggnad till 3 procent av bnp fram till 2030 och en uppbyggnad av vårt totalförsvar med 100 miljarder kronor under samma tid. 3 procent kan låta mycket, men det kan jämföras med Ryssland som satsar 50 procent av sin budget på kriget.

Sverige har som allierad en ny säkerhetspolitisk linje. Vi är Nato. Vi ser alltjämt EU som vår viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena. Nu ska vi samarbeta för vår kollektiva säkerhet och vårt kollektiva försvar men också för att hävda den multilaterala, regelbaserade världsordningen. Vi står upp för FN, som visserligen behöver renoveras men som är den globala struktur som ger varje stat en röst – stora stater som små. Om förut-sättningarna finns är vi beredda att bidra till FN:s fredsbevarande insatser.



Vi står upp för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer mot auktoriteter och diktatorer. Vi ser stora möjligheter när Norden nu tillsammans finns i Nato. Här har vi med vårt historiska samarbete möjlighet att suddat ut nya gränser till gemensam nytta. Vi kan också som små stater i norr förstärka och tillföra nya perspektiv och värden både i Nato och globalt.

Sveriges röst ska lika lite som till exempel Norges röst tystna. Vi ska fortsätta att stå upp för nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning för att söka lösningar på globala hot som klimatet.

Sverige ska som medlem i Nato, i likhet med övriga nordiska länder, deklarerat att vi i fredstid inte ska ha permanent utländsk trupp på vår mark och inte heller kärnvapen. Här finns en lång historia och en bred samsyn i samhället och i riksdagen.

Herr talman! Nato stärker vår säkerhet och vårt försvar och avskräcker Ryssland från militära angrepp, men det innebär inte att vi inte angrips på andra sätt. Det ska vi vara medvetna om. För Ukraina är vi EU-länder, Natoländer och demokratier deras livlina. Utan vårt stöd militärt kan de inte försvara sitt land, vare sig på land, på vatten eller i luften, och därmed inte heller vår frihet.

Vi kommer i dag att besluta om ännu ett paket. Det är bra att vi och EU tar de besluten, men det räcker inte på långa vägar för att Ukraina ska vinna freden och säkra sin frihet och sitt territorium.

Sverige och Europa måste visa att vi menar allvar när vi säger att vi står bakom Ukraina vad som än krävs. Putin hör orden men ser också våra bristande förmågor att göra handling av detta. Det tar för lång tid.

Centerpartiet har föreslagit att Sverige ska anslå 1 procent av bnp till en Ukrainafond för att till 2026 bistå med 65 miljarder kronor. Vi har varit tydliga med att om Ukraina ber oss om Jas Gripen ska vi utbilda och se till att Gripen kan försvara deras luftrum – inte någon gång i framtiden utan i nutid. Det är allvarliga tider nu, men de kan bli än allvarligare om vi inte maktar med att skala upp och ge Ukraina det som krävs – vad som än krävs.

Herr talman! Sverige har nu gjort ett historiskt vägval. Vi lämnade den politiska alliansfriheten när vi blev EU-medlemmar, och nu har vi även lämnat den militära alliansfriheten. Det är våra vägval för att förtydliga och göra den solidariska säkerhetspolitiken trovärdig. Men det är också våra allierades vägval. Vi har visat att Natos dörr står öppen, och vi ska som medlemmar verka för att den dörren ska stå öppen för andra, också för Ukraina.

Vi ska självklart ta vårt fulla ansvar för vår del och för helheten av försvaret av varje tum av Natos territorium. Ryssland har valt konfrontation, det militära våldets väg, och vi ser att vi kommer att behöva möta det hotet under överskådlig tid. Sverige ska stå upp för frihet, för demokrati, för mänskliga rättigheter för alla och för rättsstatens principer. Vi hotar ingen, men vi tvekar inte att försvara våra värden.

Som en mindre stat ser vi vikten av samverkan, inte minst i Norden och Baltikum. Den transatlantiska länken är central, men vi måste stärka den europeiska pelaren i Nato.

Herr talman! Världen angår oss, och Sveriges röst ska inte tveka att vara pådrivande. Tillsammans med likasinnade ska vi göra skillnad för fred och frihet, för mänskliga rättigheter och för klimatet. Med det hänvisar jag i övrigt till mitt anförande från den utrikespolitiska debatten den 14 februari.

Anf. 51 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Det är en besynnerlig tid vi lever i, där världen känns som en mörk plats. Rysslands brutala attack mot Ukraina har inte bara krossat den ryska nationens värdighet utan också tänt en flamma av rädsla och osäkerhet över hela vår planet. Kina skapar med sitt hotfulla agerande mot Taiwan en känsla av ständig spänning och fruktan. Samtidigt sprider Irans regim terror bland sina egna medborgare och drar in sig själva och andra länder i en virvel av våld och konflikter, från Mellanöstern till världens alla hörn, inklusive Sverige.

Dessa händelser är inte isolerade. De är sammanlänkade genom en tråd av maktbegär och auktoritär aggression. Dessa länder strävar inte efter fred eller samarbete utan i stället efter att dominera sina grannar och bryta ned den grundläggande ordningen i världen – från lag och rätt till förmån för den starkes rätt över den svage. Denna kamp går bortom traditionella militära hot och påverkar varje aspekt av vår tillvaro. Från tryggheten i våra hem till den mat vi äter och den infrastruktur vi förlitar oss på – ingenting är säkert.

Sverige står inför en prövning av episka proportioner. Vår beredskap måste förstärkas för att möta dessa hot, för vår överlevnad och för vår framtid. Sedan den 7 mars 2024 är vi dock säkrare.

Herr talman! När Sveriges säkerhetspolitiska historia under de senaste seklerna betraktas syns tydligt en rad förändringar och strategiska skiften som har kommit att forma vår nation. En av de mest avgörande händelserna är utan tvekan Sveriges Natomedlemskap.

Sverige har länge varit känt för sin flexibilitet och opportunistiska närhet när det gäller att hålla sig utanför konflikter och krig. Under 1900-talet balanserade vi mellan att förbli neutrala och att samarbeta med andra länder för att upprätthålla vår säkerhet. Även om vi under kalla kriget officiellt proklamerade oss som neutrala var vi i själva verket involverade i ett hemligt försvarssamarbete med USA, vilket visar på den dubbelhet som ofta präglar den svenska linjen.

Historien har tydligt visat att alliansfrihet inte nödvändigtvis skyddar mot motståndare som har imperialistiska ambitioner. Under andra världskriget angreps Finland av Sovjetunionen, medan Norge, Danmark och Belgien ockuperades av Tyskland. Dessa länders neutralitet och alliansfrihet hjälpte föga. De senaste decennierna ser vi samma mönster utspelas i länder som Georgien och Ukraina.

Den traditionella uppfattningen om militär alliansfrihet har förändrats med tiden, och vårt närmande till Nato har varit gradvis och väl genomtänkt. Redan 1994 ingick Sverige partnerskap för fred med Nato, och vi har aktivt arbetat för ömsesidigt stöd och solidaritet men utan att ha omfattats av Atlantpaktens säkerhetsgarantier.

Att bli medlem i Nato är en naturlig fortsättning av den linje vi redan har följt. Det är ett historiskt och logiskt steg, särskilt med tanke på den avskräckande effekt och trygghet som försvarsalliansen har erbjudit medlemsländerna genom historien. Ingen Natomedlem har någonsin blivit storskaligt attackerad av en annan stat, vilket visar på alliansens styrka och effektivitet.

Det är viktigt att erkänna att Nato inte bara är världens starkaste försvarsallians utan också en av de mest framgångsrika fredsorganisationerna i världen. Hade länder som Georgien och Ukraina varit medlemmar i Nato hade de förmodligen undgått storskalig väpnad aggression från externa makter. På samma sätt skulle Estland och Lettland, med liknande geopolitisk bakgrund i förhållande till Ryssland, ha varit oerhört utsatta utan Natos avskräckningsförmåga.

Sverige har tagit ett klokt, logiskt och strategiskt beslut om att gå med i Nato och dra nytta av dess styrka och skydd. Det är ett naturligt steg mot en mer stabil och säker framtid för vår nation och för hela regionen.

Herr talman! Den militära alliansfriheten har sedan länge passerat sitt bästföredatum. Allianslösheten har under lång tid präglat vår militära förmåga och försatt Sverige och våra grannländer i en utsatt position. Sverige bidrog till att skapa ett säkerhetspolitiskt vakuum i Östersjöområdet. Därför fattade Kristdemokraterna beslutet att ställa sig bakom ett svenskt Natomedlemskap efter Rysslands olagliga annektering av Krim och Donbass.

Svåra balansgångar mellan olika stormaktsintressen och eftergifter till desamma kan förklara varför Sverige har klarat sig utanför krig i över 200 år – inte alliansfriheten. Likaså har avsaknaden av denna insikt bland de partier som tidigare motverkat ett svenskt Natomedlemskap varit själva grundorsaken till den utdragna medlemskapsprocessen. Vi borde naturligtvis ha ansökt tidigare.

Herr talman! I Sverige fördömer vi Putins anfallskrig och hyllar det ukrainska motståndet. Ryssland bryter mot internationell lag och måste ställas till svars. Putins ambitioner hotar inte bara Ukraina utan även Europa och inte minst oss här i norr. Sveriges Natomedlemskap kommer därför att öka säkerheten och underlätta stödet till Ukraina. Vi måste fortsätta att stödja Ukraina, särskilt med osäkerheten från annat håll. Det är glädjande att se enigheten i riksdagen och hos det svenska folket.

I vår tid är segern för Ukraina och förlusten för Ryssland inte bara en militär konflikt utan en central fråga om europeisk frihet och demokrati. Det är en kamp för våra grundläggande värderingar och för den värld vi vill lämna över till våra barn.

Sveriges utrikespolitiska uppdrag under de kommande åren är att stå vid Ukrainas sida med allt vi kan erbjuda: militärt stöd, politiskt engagemang och ekonomisk hjälp. Ukrainas kamp är vår kamp, och det är en fråga om rätt och fel att stå emot det onda och stödja det goda.

Vi måste agera snabbt och kraftfullt för att öka vårt stöd till Ukraina. Det är inte bara en moralisk skyldighet, utan det är också i vårt nationella säkerhetsintresse att se till att Ukraina vinner kriget. Genom vårt medlemskap i Nato får vi nu en möjlighet att trycka på för att kanalisera alliansens stöd till Ukraina samt stödja Ukrainas önskemål om medlemskap i Nato.

Ukrainas folk har offrat enormt mycket för att försvara friheten och demokratin. Deras kamp förtjänar respekt och erkännande.

Vi måste också se till att stödja de goda krafterna i Ryssland som motsätter sig kriget och den repressiva regimen. Genom att stärka motståndet inifrån Ryssland kan vi underminera stödet för kriget och bidra till en ukrainsk seger. Det är inte bara en fråga om geopolitik utan också ett moraliskt ansvar gentemot människor som lider och kämpar för sin frihet.

Herr talman! Genom Natomedlemskapet överger nu Sverige den osäkra hållningen om alliansfrihet till förmån för ett öppet erkännande om var vi hör hemma: tillsammans med de fria demokratierna i väst. Jag vill tacka utrikesministern för deklarationen, som vi kristdemokrater instämmer i, och alla andra som har hjälpt till för att Sverige nu äntligen är medlem i Nato.

(Applåder)

Anf. 52 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Magnus Berntsson för ett bra anförande. Men jag blev lite nyfiken, för det nämndes av ledamoten att Ukrainas folk är värt ett erkännande.

Herr talman! Från min utgångspunkt krävs det mycket mer än ett erkännande för de insatser Ukraina gör för vår fred, vår säkerhet och vår frihet på den här kontinenten framöver. Det behövs ökade resurser, militära och ekonomiska, för att säkra att Ukraina kan vinna freden. Då måste vi vara mer kraftfulla än vi varit så här långt. Vi kommer att besluta om 2,4 miljarder i dag, men det räcker inte.

Vi har från Centerpartiet föreslagit 1 procent av Sveriges bnp till en fond för att säkra att Ukraina fram till 2026 har 65 miljarder och att man kan anskaffa vapen och de resurser man behöver. Är Kristdemokraterna beredda att ställa upp på detta – att ge mer än ett erkännande, att ge det militära stöd som krävs för att Ukraina ska vinna freden?

Den andra frågan blir naturligtvis denna: Är Kristdemokraterna redo att också, om Ukraina så kräver, säkra att man får Jas i närtid och inte i framtiden?

Anf. 53 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för de värmande orden, först och främst, men också för frågorna.

Jag vill börja med att betona att jag sa mer än att Ukraina behöver ett erkännande. Jag lyfte fram ganska många saker om Ukraina, och jag tror att vi står väldigt nära varandra i stödet för Ukraina. Det gör vi faktiskt i enighet här i kammaren hittills. Det är mycket glädjande.

Nu lyfter man från Centerpartiet en teknisk lösning med en fond. Jag tycker att det finns många fler olika sätt att titta på innan man bestämmer sig för hur man ska konstruera sådana saker. Framför allt behöver vi fortsätta dialogen med våra allierade i de andra länderna, både i EU och i Nato, för att vi ska få en kontinuitet i stödet på ett välfungerande sätt för Ukrainas del. För min del finns det ingenting som är off the table, men det måste organiseras på ett sätt som fungerar för både Ukrainas och våra allierades del och för oss själva.

Att vi har ett starkt stöd från svensk sida kommer inte att ändras på något sätt. Vi ska fortsätta vara starka i de beslut som vi fattar på egen hand men också en stark röst när vi pratar med våra allierade, inte minst om det som behöver göras nu på andra sidan Atlanten för att se till att vi får långsiktighet i det amerikanska stödpaketet så som vi nu lyckats få i det europeiska stödpaketet.

Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Vi i Centerpartiet är nog mer otåliga, och framför allt är nog ukrainarna mer otåliga. De som inte har vapen eller ammunition för att kunna försvara sig vid östra fronten känner inte att de har tid att vänta. De behöver stöd här och nu.

Det finns ju allierade som har tagit steget i linje med vad Centerpartiet föreslår. Titta på våra baltiska grannar! Titta på Norge! Titta på Danmark! En teknisk lösning med 65 miljarder i en särskild Ukrainafond för att på det sättet kunna tillföra medel är inte helt olikt det som EU har landat i när det gäller att göra en särskild fond, så varför behöver vi vänta? Varför kan vi inte agera självständigt och agera här och nu för att säkra att det finns ett hållbart och förutsägbart stöd för Ukrainas kamp för sin frihet och demokrati och för oss?

Anf. 55 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag önskar att vi hade kunnat ha den här diskussionen i en annan situation – att vi hade varit medlemmar i Nato betydligt längre. Nu har vi varit medlemmar sedan den 7 mars, i knappt två veckor.

Det är klart att det tar en del tid att föra dialogen med våra nya allierade, och vi måste också föra dialogen med Ukraina och alla inblandade för att få långsiktighet i paketen så att man får allt man behöver i rätt tid. Men jag är helt övertygad om att vi delar ambitionen och att den är lika stark hos både Kristdemokraterna och Centerpartiet och hos de andra partierna här i kammaren.

Anf. 56 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Det finns en värld utanför vårt närområde och utanför EU, och ska vi bygga långsiktig säkerhet och fred i världen räcker det inte med militär upprustning. Då behöver vi också arbeta med diplomati och goda relationer och arbeta konfliktförebyggande.

Jag ser därför med stor oro på hur Kristdemokraterna och regeringen monterar ned vårt internationella utvecklingsarbete. Det kommer att få långtgående konsekvenser för lokalsamhällen och demokratiutveckling och det globala arbetet för flickors och kvinnors rättigheter.

Den här regeringens politik innebär färre utbildade barnmorskor i Zambia, den innebär sämre förutsättningar för demokratiörelser i Latinamerika och den innebär mindre fattigdomsbekämpning. Den innebär mindre av allt som bygger vår säkerhet och långsiktig fred.

Svenskt bistånd har under decennier nått ut till dem som behöver det mest och varit ett föredöme för andra. Tyvärr flagnar den bilden.

Hur går detta ihop med Kristdemokraternas vallöften om att värna biståndet och den här regeringens tal om att vi behöver bygga säkerhet i världen?

Ska vi verkligen dra oss tillbaka från den globala arenan och lämna walkover till Ryssland och Kina, som på ett nykolonialistiskt sätt skaffar sig inflytande exempelvis på den afrikanska kontinenten? Ryssland gör det genom att engagera den statligt kopplade militära organisationen Wagnergruppen, och Kina gör det genom sina strategiska investeringar som sätter länder i skuld och ekonomiskt beroende.

Min fråga till Kristdemokraterna är alltså hur vi ska bygga fred och säkerhet i världen när regeringen samtidigt drar ned på biståndet.

Anf. 57 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Det har inte varit en hemlighet att det i förhandlingarna kring Tidöavtalet fördes en diskussion om vilken nivå biståndet skulle hamna på. Från kristdemokratiskt håll och från Liberalernas håll stod vi fast vid enprocentsmålet medan de andra partierna ville ha en annan nivå.

Vi hamnade på en nivå som har legat kvar under den här mandatperioden på 56 miljarder. Det är en hög summa. Det är 0,88 procent av bni, alltså ganska nära enprocentsmålet.

Men det viktigaste är faktiskt hur man använder pengarna, och det är där vi kristdemokrater verkligen har gjort skillnad mot hur biståndspolitikerna har förts tidigare.

Vi har sett till att vi nu flyttar resurser från kärnstöd till civilsamhällets organisationer. Vi har sett till att man faktiskt fokuserar på effektivitet i stället för att bara använda pengar där det har känts som om man försöker fylla en ruta i en matris för måluppfyllelse. Det har funnits 120 olika mål inom biståndspolitikerna.

Riksrevisionen presenterade så sent som i går en rapport om hur effektiviteten har varit i biståndet, och det är tyvärr sorglig läsning. Man kan inte riktigt peka på effektiviteten.

För oss kristdemokrater är det jätteviktigt att biståndet får effekt. Vi tror verkligen på allt det som Emma Berginger lyfte upp: att vi behöver hjälpa människor ur fattigdom och se till att unga kvinnor får möjlighet till en god framtid för att på det sättet vara en stark motkraft till auktoritära stater som Ryssland och Kina.

Anf. 58 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Effektivitet kan knappast kompensera för att man drar ned på biståndet och överger enprocentsmålet.

Kärnstödet, som ledamoten säger att man har dragit ned på till förmån för att satsa på enskilda länder, är avgörande för FN:s organisation och funktion. FN behöver stå starkt i den oroliga tid och värld som vi befinner oss i om vi ska klara av att bygga långsiktig fred, stabilitet och säkerhet i världen, även utanför vårt närområde och EU.

Vi behöver fortsätta engagera oss i världen utanför vårt närområde och EU, men den här regeringen, där Kristdemokraterna är en aktiv del, gör precis tvärtom. Man fokuserar politiken till närområdet, drar ned på biståndet och överger enprocentsmålet. Detta får konsekvenser som inte gagnar freden och säkerheten i världen.

Anf. 59 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Att vi har ett krig i närområdet kan inte ha undgått någon. Att det behövs mer bistånd till Ukraina än tidigare kan det inte vara svårt att hålla med om. Detta får givetvis konsekvenser.

Men för oss kristdemokrater handlar det inte om att som Berginger sa jobba med att lägga mer pengar på enskilda länder utan med att se till att pengarna går till civilsamhällets aktörer, som vi vet lyckas komma ut dit där människor bor och lever – i Afrika och Latinamerika – och där biståndet kan få en helt annan effekt än om man bara pumpar in pengar i stora organisationer, även om det rör sig om FN-organ.

Anf. 60 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Sverige är nu till sist med i Nato efter nästan två plågsamma år då utrikespolitiken har kretsat kring att göra auktoritära ledare som Erdoğan och Orbán nöjda och glada. Det är bra att limboläget till slut är över.

Sverige behöver ha en självständig och stark röst i Nato, en röst som kan stå upp för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, både utanför och inom Nato. Regeringen har under Natoansökningsprocessen snarare visat att man är beredd att böja och vika sig hur långt som helst för att bli andra medlemsstater. Detta är rent ut sagt ovärdigt för oss som land. Men nu när Sverige är Natomedlem måste regeringen återfå talförmågan i frågor som är viktiga för Sverige.

Miljöpartiet har valt att respektera det beslut som en bred majoritet i Sveriges riksdag har fattat om att Sverige ska vara medlem i Nato. Nu fokuserar vi framåt på vilken roll Sverige ska ta som Natomedlem. Sveriges regering borde nu verka för att ett demokratikrav införs i Nato, att principen om no first use införs och att det inte under några omständigheter förs in kärnvapen på svenskt territorium.

Miljöpartiet vill att Sverige driver frågan om ett demokratikrav i Nato. Vi oroas över den demokratiska tillbakagång som vi ser i världen i dag, även i flera länder som är medlemmar i Nato. Vi ser nu Natoländer där grundläggande mänskliga rättigheter utmanas allt oftare och där journalister fångas, medier och universitet kontrolleras och rättsstatens principer ifrågasätts. Detta är oroande trender som måste brytas.

Herr talman! I punkt 2 i Natos strategiska koncept hävdas att Nato binds samman av demokratiska värderingar. Det borde därför ligga i Natos intresse att värna och utveckla dessa värden. Sveriges röst för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer måste vara stark och tydlig på alla utrikespolitiska arenor, så också i Nato.

Herr talman! Vi i Miljöpartiet tycker också att Sverige ska driva på för en no first use-policy när det gäller kärnvapen inom Nato. I dag förbehåller sig Nato rätten att vara den första parten i en konflikt som använder kärnvapen.

Om kärnvapen används skulle det få förödande konsekvenser och orsaka ett obeskrivligt, enormt humanitärt lidande, både direkt i anslutning till en detonation och under lång tid efteråt på grund av radioaktiv strålning. Dessutom riskerar den eskalation som användandet av ett enda kärnvapen innebär att resultera i att fler kärnvapen avfyras. Därför måste vi göra allt som står i vår makt för att förhindra att kärnvapen någonsin används.

Om länder tydligt uttalar att de inte kommer att vara den första parten i en konflikt som använder kärnvapen minskar risken för att kärnvapen används. Därför vill vi att Sverige driver frågan om en no first use-policy i Nato.

Sverige har historiskt varit en viktig röst i nedrustningsfrågor och bör även framöver aktivt delta i de delar av Natos verksamhet som rör rustningskontroll och nedrustning. Frågan om ömsesidig kärnvapenedrustning måste fortsatt hållas levande. Det är så vi på lång sikt kan bygga en säkrare värld.

Herr talman! Miljöpartiet vill också säkerställa att kärnvapen inte förs in på svenskt territorium. Sverige borde därför lagstifta om detta omedelbart. För vår del räcker det inte att regeringen säger att ingen är intresserad av att ha kärnvapen här. Så ser det kanske ut i nuläget, men en lagstiftning skulle skapa garantier både här och nu och för framtiden. Det skulle göra Sveriges linje tydlig både för våra allierade och för svenska folket. Dessutom är det fullt rimligt att det är riksdagen som fattar beslutet i denna principiellt viktiga fråga.

Alla våra nordiska grannländer har tydliga policyer kring kärnvapen, och Finland har en lag som förbjuder införsel av kärnvapen. För att minska risken för att Norden blir en måltavla för andras kärnvapen bör Norden vara en kärnvapenfri zon. Därför behöver även Sverige en tydlig lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen såväl i fredstid som under krig.

Herr talman! Europa befinner sig i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge efter Rysslands brutala, olagliga och fullskaliga invasion av Ukraina 2022 och det fortsatt pågående kriget. Miljöpartiet stöder att Sverige fortsatt hjälper Ukraina med såväl vapen som humanitärt bistånd samt civilt och finansiellt stöd. Vi har stått bakom samtliga stödpaket till Ukraina som regeringen har lagt fram. Och vi önskar nu att regeringen presenterar en plan för hur Sverige långsiktigt kan stötta Ukraina.

Att vi hjälper Ukraina att försvara sig mot angriparen Putin är viktigt för hela Sveriges säkerhet, demokrati och frihet. Det har också en avgörande betydelse för synen på folkrätten om Putins brott får löna sig, något som riskerar att påverka många konflikter världen över. Därför måste regeringen fortsatt verka för att EU håller samman i stödet till Ukraina och sätta press på USA att fortsätta bidra.

Herr talman! Miljöpartiet stöder sedan ett antal år en snabbare och mer omfattande återuppbyggnad av såväl det militära som det civila försvaret. Självklart är diplomatiska lösningar och konfliktförebyggande arbete alltid förstahandsvalet. Men när övergrepp och brott mot den på folkrätten grundade regelbaserade världsordningen begås, när demokrati och mänskliga rättigheter kränks och när de diplomatiska verktygen är uttömda måste vi ha ett totalförsvar, såväl militärt som civilt, som verkar krigsavhållande och som i värsta fall kan försvara vårt land, vår befolkning och vår demokrati i krig. Att ha en god beredskap är krigsavhållande och fredsfrämjande.

Miljöpartiet står därför bakom överenskommelsen från 2022 om 2 procent i anslag till det militära försvaret. Men vi ser också behov av att satsa betydligt mer resurser på det civila försvaret och krisberedskapen för att nå ett totalförsvar i balans. Vi agerar därför aktivt och konstruktivt i Försvarsberedningen för att nå en bred överenskommelse som inkluderar hela totalförsvaret.



Herr talman! Som Natomedlem ska Sverige försvara sig i samarbete med våra allierade. Det innebär att Sveriges försvar också inbegriper försvar av allierade.

Miljöpartiet vill att Sverige samarbetar mer med våra nordiska och baltiska grannländer för att använda våra gemensamma försvarsförmågor på bästa möjliga sätt. Miljöpartiet betonade nordiskt försvarssamarbete redan innan Natofrågan aktualiserades i Sverige. En positiv sak med Natomedlemskapet är just att detta samarbete förenklas. Samtidigt innebär inte samarbetet med andra att Sverige ska ge upp förmågan att försvara sig självt.

Miljöpartiet understryker vikten av att ha en bred syn på säkerhet. Hotbilden är i dag både bred och komplex. Såväl militära som icke-militära och hybrida hot existerar parallellt. Vi behöver ha en beredskap för att möta både de militära hoten och andra hot som klimatförändringar, naturkatastrofer, pandemier och cyberangrepp. Vi behöver ha en beredskap för att stå emot såväl kriser som krig, i värsta fall på samma gång. Nato är inte en mirakellösning för att hantera alla säkerhetsproblem.

Samtidigt som totalförsvaret rustas upp måste Sverige arbeta för fred och frihet i världen; detta arbete måste stärkas. Vi måste värna vårt internationella utvecklingsarbete och fortsätta sätta kvinnors och flickors rättigheter högt upp på den internationella agendan. Där kvinnors mänskliga fri- och rättigheter tillgodoses ökar nämligen förutsättningarna för fred.

Vi står inför en värld som riskerar att förändras kraftfullt med anledning av klimatförändringarna och artkrisen, något som inte bara drabbar länder långt borta utan i allra högsta grad också påverkar oss i Sverige. Därför måste Sverige vara en tydlig röst inom Nato när det gäller att ta klimathotet på allvar.

Herr talman! Att förhindra krig och att främja och bevara freden måste vara övergripande mål för utrikespolitiken, liksom att våga bygga fred efter krig. Samtidigt måste vi erkänna att vägen till fred ofta är långt ifrån enkel. För att en fred ska vara hållbar behöver många viktiga förutsättningar vara uppfyllda.

Miljöpartiet kommer att fortsätta att verka för att Sverige, även som Natomedlem, ska vara en stark röst för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.  
(Applåder)

I detta anförande instämde Jan Riise och Jacob Risberg (båda MP).

Anf. 61 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnar på Miljöpartiet och försöker förstå var partiet står när det gäller säkerheten i Europa. Jag måste säga att man återigen har drabbats av något slags enorm naivitet och närmast gränslös välvilja.

Man vill alltså inte att vi i Sverige ska vara medlem i Nato och ha försvarsgarantier om vi blir anfallna eller hjälpa andra Natoländer om de blir anfallna. Man vill också förvägra de demokratiska Natomedlemmar som har kärnvapen att skydda Europa genom avskräckning. I stället talar man om någon sorts teori bygge som bara verkar finnas i Miljöpartiets egna resonemang om att den stora risken skulle vara att något Natoland skulle använda kärnvapen. Men det är ju bara Ryssland som hotar med kärnvapen!

Det hot vi nu står inför är ett massivt hot med konventionella vapen. Miljöpartiet talar om någon sorts teori om att Nato skulle kunna placera kärnvapen på svenskt territorium vid något tillfälle. Ja, placera dem då! Men vad är det Ryssland gör? Vi måste se de realiteter vi har här och nu. Det pågår ett invasionskrig i hjärtat av Europa i syfte att Ukraina ska bli en historisk parentes och upphöra att existera som självständig stat. Ryssland vill krossa deras infrastruktur, deras stat, deras regering, deras kultur och deras historia. Man förnekar Ukraina dess existens och hotar samtidigt andra länder: Moldavien, Estland, Lettland, Litauen, Polen och så vidare.

Min fråga till Miljöpartiet blir mot bakgrund av allt detta: Hur ser Miljöpartiet på hur vi ska kunna försvara Europa mot Rysslands fortsatta militarisering och angreppskrig? Hur ska det gå till? Ni vill ju avhända er alla de verktyg som står till buds, i stort sett.

Anf. 62 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Vi i Miljöpartiet är mycket väl medvetna om det allvarliga säkerhetspolitiska läget i Europa. Vi ser Ryssland som en auktoritär och aggressiv makt som försöker kränka andra länder, invaderar sina grannländer och förtrycker sin egen befolkning. Mot detta måste vi självklart försvara oss.

Men det finns olika sätt att bygga försvar och säkerhet. Miljöpartiet har alltid drivit på för samarbeten med likasinnade länder. Vi vill öka samarbetet med de nordiska och baltiska länderna. Vi ser fördelar med att samarbeta med länder som Storbritannien och även USA. Nu är Sverige medlem i Nato, och det respekterar vi. Då ska vi också bygga ett starkt försvar tillsammans med våra nordiska och baltiska grannländer inom ramen för alliansen.

Principen no first use handlar om att se till att kärnvapen aldrig används. Om kärnvapen används kommer det att få fruktansvärda konsekvenser. Vi menar att en avskräckning med kärnvapen även fungerar om man har en no first use-policy, för man säger ju fortfarande att man har kärnvapen. Jag tycker samtidigt att det är viktigt att poängtera att det är viktigt att det finns länder som Sverige som inte har kärnvapen och kan stå upp och medla.

Vi vill på sikt nå en värld där vi inte har några kärnvapen och där vi kan röra oss mot en ömsesidig nedrustning av kärnvapen. Fredrik Malm och regeringen verkar dock vara beredda att hävda att Nato ska vara den part som inleder ett kärnvapenkrig, vilket för mig är helt främmande. Vi måste verkligen stå upp för att kärnvapen aldrig någonsin ska användas.

Anf. 63 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Nu blir jag ännu mer bekymrad.

Vi kan se detta med kärnvapen i en bredare kontext. Det är ju framför allt tre stater som underminerar icke-spridningsavtalet, NPT, och vill kasta hela den restriktiva doktrinen över bord. Det är Nordkorea, Iran och Ryssland. Nordkorea och Iran vill utveckla kärnvapen, och Ryssland hotar med att använda kärnvapen. Tror Miljöpartiet att de kommer att lyssna på vad Miljöpartiet i Sveriges riksdag säger om restriktioner? Det gör de inte.

Detta betyder att hela det teoribygge som Miljöpartiets säkerhetspolitik och atomvapenpolitik bygger på i slutändan innebär att det är de demokratiska länderna – USA, Frankrike och Storbritannien – som inte ska kunna skydda Europa med ett kärnvapenparaply, medan Ryssland praktiskt taget kan göra vad de vill. Det håller inte ihop!

Hur ska vi försvara oss om kriget regionaliseras och blir ännu större och även drabbar oss? Hur ska det gå till, Miljöpartiet?

Anf. 64 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Som sagt: Miljöpartiet står bakom att vi ska ha ett starkt totalförsvar i Sverige. När vi nu är medlemmar i Nato ska vi bygga säkerhet tillsammans med andra länder inom alliansen.

Detta med ömsesidig kärnvapennedrustning är ett väldigt långsiktigt arbete. När det ser allvarligt och oroligt ut i världen är det svårt att tänka sig hur det kan se ut i framtiden, där man kan dämpa spänningsnivåer och bygga upp ömsesidiga och gemensamma förtroenden. Det har gjorts förr. Man har etablerat avtal, till exempel icke-spridningsfördraget som nämndes här. Där har man faktiskt inlett försök att kontrollera spridningen och minska antalet stridspetsar.

Detta arbete är just nu satt på paus eller i princip nedmonterat. Det är självklart. Men vi måste ändå ha en långsiktighet och se vad som bygger säkerhet i världen på lång sikt. Inte minst måste vi hålla fast vid att vi inte ska ha kärnvapen på svenskt territorium.

Anf. 65 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Med Sveriges medlemskap i Nato sker det slutgiltiga uppgörandet med en 200-årig säkerhetspolitisk doktrin, som med tiden blev till en lögn, som i sin tur blev till en kuliss av dubbelspel. Det är länge sedan Sverige faktiskt var ett neutralt land på riktigt.

Under andra världskriget var vi inte neutrala: Först lät vi tyska styrkor använda telegrafledningarna och järnvägsnätet för att därefter stödja de allierade när det stod klart att de skulle vinna. Under kalla kriget myntades doktrinen alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig, men i verkligheten var vi djupt inbakade i Natos försvarsplanering när Sovjetunionens kärnvapenskrammel pågick på andra sidan Östersjön. Vi saknade dock försvarsgarantier, och andra visste inte om vi skulle hjälpa till att försvara dem.

Socialdemokraterna serverade svenskarna lögnen om vår moraliska förträfflighet och vår upphöjda status som opartisk medlare med blicken riktad mot tredje världen. Vår neutralitet har tjänat oss väl, löd ordspråket. Sovjetunionen visste förstås om dubbelspelet hela tiden, precis som USA.

Herr talman! Liberalerna har arbetat för svenskt Natomedlemskap långt före andra partier. Vi jobbade länge i motvind men gav aldrig upp. Vi välkomnar att det arbetet nu har burit frukt och att Sverige äntligen är fullvärdig medlem i Nato. Ett efter ett anslöt sig fler partier till vår linje. Rysslands invasion av Ukraina visade i blixtbelysning skillnaden mellan att tillhöra en försvarsallians och att stå utanför.

Vi står inte längre på åskådarläktaren och påverkas av andra länders beslut utan att ha något att säga till om. Nu är vi en del av planeringen. Liberalerna har varit droppen som urholkat stenen.

Demokratins fiender samverkar militärt, ekonomiskt och på hybridarenan. De vill se den demokratiska rättsordningen falla. Kreml vill ha en värld där diktaturer kan göra vad de vill. Vi måste kunna möta de hot som ställs mot oss, och det gör vi bäst tillsammans med andra länder.

Herr talman! Jag uppskattar beskrivningarna om de historiska skeendena i regeringens deklaration. Men det finns två dimensioner till som behöver lyftas fram. Den första är att Sverige efter förlusten av Finland 1809 till slut kom till insikten att vi inte längre kunde balansera Ryssland i Östersjöregionen. Den polletten borde ha trillat ned redan efter freden i Nystad 90 år tidigare, kan man tycka, men så var det i alla fall.

En följd av den doktrin som följde Karl XIV Johans tillträde till tronen blev att någon annan måste balansera Ryssland. Detta var först britterna och därefter Kejsartyskland. Efter andra världskriget blev det Nato. Men nu har Sverige äntligen, herr talman, dragit slutsatsen att också vi ska delta i alliansen som medlem, inte bara partner, för att bidra till säkerheten i vår region.

Den andra dimensionen, herr talman, rör Ryssland. Under andra halvan av 1800-talet, när Västeuropa gradvis demokratiserades, gick Ryssland i motsatt riktning. Där stärktes i stället enväldet. Den ryska imperialismen var ett sätt att hålla ihop tsarsystemet men också en expansiv, chauvinistisk ideologi om att Ryssland kan ta sig rätten att ockupera och dominera sina grannar. Ett bra exempel på detta är förryskningspolitiken i storfurstendömet Finland under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Men i slutet av första världskriget tog Lenin och hans medbrotslingar i bolsjevikerna makten i Ryssland i en statskupp. Det första de då gjorde var att sluta fred med Tyskland på våren 1918. Det gjorde de därför att östfronten blödde och rämnade och därför att de tyska styrkorna gick i rask takt österut.

Följden blev, herr talman, att Ryssland avhände sig mycket stora landområden i freden i Brest-Litovsk. En rad nya stater, eller nygamla stater, såg plötsligt dagens ljus – Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ukraina, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan.

Men bara drygt ett halvår efter detta kapitulerade Tyskland och första världskriget tog slut. Då fanns det inte längre någon motpart i fråga om avtalet från Brest-Litovsk i mars 1918. Avtalet fanns inte längre. Det första Lenin och bolsjevikerna då gjorde var att återigen attackera just dessa områden.

Man hade tidigare lagt sig i det finska inbördeskriget på den röda sidan. Nu satte man in röda förband i Baltikum. Man anföll Polen 1920. Man återockuperade Ukraina. Röda arméns pansarvagnar rullade in i Baku, i Jerevan och i Tbilisi 1920, och de införlivades tillsammans med Ukraina i det nya Sovjetunionen.

Några år efter första världskriget hade bolsjevikerna återtagit stora delar av de områden man avträtt men inte Finland, Baltikum och Polen, som lyckats stå emot.

Vad gjorde Sovjetunionen då? Jo, man väntade till nästa världskrig. Man anföll Finland i vinterkriget. Man ockuperade Estland, Lettland och Litauen och införlivade dem i Sovjetunionen. Och man styckade Polen i en pakt med Hitlertyskland.

45 år senare, herr talman, kollapsade Sovjetunionen. Då blev alla dessa länder fria igen – Baltikum, Ukraina, Kaukasus och så vidare. Men då kom Vladimir Putin till makten, och han sätter nu igång samma process igen genom attacken mot Georgien, genom annekteringen av Krim, genom den fullskaliga invasionen av Ukraina och genom hoten mot Baltikum.

Det spelar ingen roll, herr talman, om det är tsaren, Lenin eller Putin som styr i Ryssland så länge landet domineras av denna imperialistiska idé om ryskt herravälde över sina grannar. Med den djupa repression som pågår varje dag och som plågar miljoner ryssar inom den ryska federationen finns det ingen positiv förändring i sikte.

Det enda botemedlet mot detta är en liberal internationell rättsordning som backas upp av en demokratisk försvarsallians.

Det är med dessa historiska erfarenheter, nutida realiteter och risker som vi måste se på vår egen säkerhet och vårt ansvar för våra demokratiska grannar. Sverige behöver Nato, och Nato behöver Sverige.

(Applåder)

Anf. 66 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det är möjligtvis talmannen som skulle kunna konkurrera med Fredrik Malm om att vara mest historiskt intresserad i denna församling av 349 ledamöter plus en talman. Det är ett intressant historiskt perspektiv du ger, Fredrik.

Jag tänkte prata om en helt annan del av världen än den du nämnde. Jag tänkte nämligen prata om situationen för kurderna och särskilt för kurderna i Turkiet. Vi vet alla vilket långt engagemang du har haft för kurderna och för kurdernas rättigheter. Jag vet att du bara under förra veckan har deltagit i ett flertal minnesstunder för att minnas Halabjas offer – offren för den fruktansvärda kemattack som Saddam Hussein genomförde där 1988.

Jag har själv gjort ett handslag med dig och gjort upp om att stoppa vapenexporten till Turkiet i oktober 2019. Vi fick med oss hela riksdagen på det beslutet. Det är ett av de beslut som nu har upphävts genom den Natoprocess vi har gått igenom, när Ann Linde deklarerade att man skulle återuppta vapenexporten till Turkiet.

En del av Natoprocessen har också inneburit att man har tecknat ett memorandum med Turkiet. Det är väldigt tydligt att ett av Turkiets mål har varit att jaga oppositionella kurder i Sverige. Vi ser hur Säpo har bjudits in till Turkiet och att man har haft gemensamma möten. Man upptäcker i en del texter och saker som Säpo säger i förhör att det nästan känns som att den turkiska säkerhetstjänsten, MIT, är tillbaka i Sverige. Det pratas om att det är över 40 kurder som riskerar utvisning till andra länder men i förlängningen till Turkiet.

Det är en väldigt oroväckande utveckling, tycker jag, att oppositionella mot Erdoğan's regim i Ankara på detta sätt jagas i Sverige som en konsekvens av det svenska Natomedlemskapet och framför allt det memorandum som den tidigare regeringen tecknade med Turkiet.

En av de liberala ståndpunkterna är just att Sverige ska gå med i Nato och samtidigt att Turkiet ska slängas ut ur Nato. Efter två veckor av medlemskap undrar jag: Hur går det för Liberalerna med att slänga ut Turkiet ur Nato?

(TALMANNEN: Tack för de vänliga orden om mitt historieintresse! Jag påpekar petigt detta med duande och förnamn i kammaren.)

Anf. 67 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Håkan Svenneling, för de vänliga orden inledningsvis! Jag tror att vi är många, betydligt fler än talmannen och jag själv, som när ett historieintresse.

För mig och oss i Liberalerna är Natomedlemskapet oerhört viktigt eftersom det handlar om säkerheten i vårt närområde och i Östersjöregionen och vad vi kan göra. Sedan har vi en rad synpunkter på andra länder. Vi kan ha synpunkter på demokratiska stater, och vi har givetvis särskilt synpunkter på auktoritära och odemokratiska stater. Vi har många verktyg för att föra fram synpunkter. Jag ser framför mig att Sverige som en aktiv medlem i Nato också kan diskutera frågor där, om det rör Nato på det sättet.

Annars har vi vår utrikespolitik, vår diplomati, vårt MR-arbete och så vidare. Om det finns fog för att kritisera Turkiet, vilket jag tycker att det finns i många frågor, ska vi självklart fortsätta att göra det. Det gäller inte bara frågan om kurderna utan också en rad andra frågor.

Anf. 68 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för felaktigt hanterande av ord i kammaren.

Det är en väldigt intressant frågeställning hur vi ska jobba mot de auktoritära stater som finns inom Nato. Utrikesministern pratade om de västliga demokratiernas allians. Jag är inte övertygad om att det är riktigt det vi ser just nu.

Det blir också tydligt att Nato handlar om två saker. Det handlar om vårt närområde, skyddet av Europa, som Malm var inne på. Men i Nato handlar det också väldigt tydligt om kampen mot terrorism. Problemet med att gå i militär allians med en stat som Turkiet är att de klassar alla som terrorister, särskilt dem som har kurdiskt ursprung.

Detta gör att Sverige måste tänka igenom hur man förhåller sig till den turkiska säkerhetstjänstens önskningar om att samarbeta mer med svensk säkerhetstjänst. Man måste tänka igenom vad Turkiet vill att Nato ska ägna sig åt och vad Sverige vill att Nato ska ägna sig åt. Det är två ganska olika saker.

Vi behöver hitta en strategi, delvis alla partier tillsammans, för hur vi ska agera för att det inte ska bli Turkiets agenda.

Anf. 69 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Självklart är det så som Håkan Svenneling beskriver det. Samtidigt är Turkiet, trots sina tillkortakommanden, en partner i andra sammanhang för Sverige. Vi behöver Turkiet för att till exempel svenska gängkriminella ska kunna ställas inför rätta där. Vi behöver kontakter med många länder i världen, även underrättelsemässigt, eftersom terrorismen i dag, särskilt den jihadistiska, är global på olika sätt.

Men när det handlar om rättssäkerheten för svenskar är det självklart så att Sverige är en rättsstat.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att Vänsterpartiet nu riktar kritik mot Liberalerna vad gäller Turkiet och Natoprocessen. Viss kritik kan även riktas mot Vänsterpartiet, som uttryckligen använde den kurdiska frågan för att sabotera vårt Natomedlemskap genom att vifta med flaggor och annat, vilket skapade stora problem för Sverige i dialogen för att kunna bli medlem.  
(Applåder)

Anf. 70 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar också för historielektionerna.

Under de två år som har gått sedan Sverige ansökte om medlemskap i Nato har vi alltför många gånger sett vad det innebär att ge sig i lag med länder med bristande demokrati. Regeringens dansande och krumbuktande för att tillfredsställa Erdoğan och Orbán har lämnat en dålig smak i munnen.

Herr talman! Ärligt talat, ord som skämskudde och cringe ligger nära till hands när man har sett denna process. Men dessa ord speglar inte alls allvaret i situationen när Sveriges kritik tystnar gällande stater som kränker mänskliga rättigheter, fängslar journalister och kontrollerar medier, universitet och domstolar.

I Försvarsberedningens rapport *Allvarstid* i våras kunde Liberalerna och övriga partier från regeringen inte ställa sig bakom skrivningar som vi alla varit överens om i tidigare försvarsberedning om Turkiets demokratiska brister, detta trots att den demokratiska situationen i Turkiet knappast har blivit bättre sedan 2019 då den tidigare försvarsberedningen var överens om bland annat att rättsstaten och respekten för de mänskliga rättigheterna kraftigt har försvagats i Turkiet.

Miljöpartiet har lyft fram att vi tycker att Sverige ska driva ett demokratikrav i Nato. Nato säger sig ändå bindas samman av demokratiska värderingar. Det borde därför ligga i alliansens intresse att alla medlemsstater lever upp till dessa värderingar.

Kommer Liberalerna och den svenska regeringen att driva på för en ökad demokratisk utveckling i Natos medlemsländer och driva på för att det ska införas ett demokratikrav i Nato?

Anf. 71 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att jag känner mig väldigt trygg med den deklaration som utrikesministern läste upp tidigare i dag. Det finns tydliga skrivningar där, och vi har fortfarande en rad verktyg i vår verktygslåda som står till buds för vår dialog och även, när så krävs, kritik mot andra stater. Vi har vårt medlemskap i FN, vi har vårt medlemskap i Europeiska unionen, vi har vår utrikespolitik, vi har vår diplomatiska apparat, vi har fria medier där frågor kan adresseras och så vidare. Miljöpartiet får det att låta som att det är just Nato som är det specifika organet för att adressera denna typ av frågor.

Det som är viktigt med Natomedlemskapet är säkerheten i vårt närområde. Det är skyddet för Sverige och skyddet för de baltiska staterna, som bara har 1, 2 respektive 3 miljoner invånare, om de blir anfallna av hela det ryska krigsmaskineriet.

Jag tycker att det är olyckligt att man ställer dessa frågor mot varandra. Vi behöver Natomedlemskapet för vår trygghet och för vår säkerhet.

Sedan handlar det inte bara om Turkiet och om Ungern. Det kan finnas även andra länder där Sverige ser att det finns brister. Då har vi utarbetade kanaler och mekanismer för det. Vi har hela utrikespolitiken. Ibland används bistånds- eller handelspolitiken.

Miljöpartiet talar själva om att man måste se sektorsövergripande och bredare på dessa begrepp. I denna del instämmer jag i detta.

Anf. 72 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Jag tror väldigt mycket på demokrati och på att världen blir säkrare ju fler länder som blir demokratiska och som blir mer demokratiska.

Det saknas dock ett demokratikrav i utrikesministerns deklaration. Nato är trots allt en utrikespolitisk arena där Sverige har en möjlighet att träffa andra länder, samtala och driva på för en demokratisk utveckling om vi så vill.

Herr talman! Liberalerna har tidigare ändå drivit frågan om ett demokratikrav. I en partimotion från 2018, undertecknad av bland andra Jan Björklund, ville ni att Sverige skulle verka för ett demokratikrav i Nato och faktiskt också för att Turkiet skulle uteslutas ur alliansen.

Min fråga är: Har ni släppt dessa krav och nu tystnat i frågan om demokrati?

Anf. 73 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har inte sett någon diktatur som vill bli medlem i Nato. Turkiet är Natomedlem sedan 1950-talet. Jag har inte sett något stort intresse från odemokratiska stater att bli medlemmar i Nato. Det som jag har sett intresse för under de senaste åren är att Sverige och Finland blir medlemmar i Nato. Jag förhåller mig till en något gammaldags uppfattning, kan man tycka när man följer det svenska offentliga samtalet ibland, att Sverige faktiskt fortfarande är en demokrati. Det är jag övertygad om att Emma Berginger också instämmer i.

Jag ser därför inte att risken är särskilt stor att en massa diktaturer plötsligt kommer att släppas in i Natofamiljen.  
(Applåder)

Den utrikespolitiska debatten var härmed avslutad.

## § 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 februari justerades.

## § 3 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 20–21 mars

Talmannen meddelade att *tisdagen den 2 april kl. 13.00* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 20–21 mars äga rum.



#### § 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Prot. 2023/24:87  
20 mars  
-----

Följande skrivelse hade kommit in:

*Interpellation 2023/24:626*

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:626 Upphandling av boendeplatser

av Ola Möller (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 9 april 2024.

Stockholm den 18 mars 2024

Justitiedepartementet

Maria Malmer Stenergard (M)

Enligt uppdrag

*Alexandra Wilton Wahren*

Rättschef

#### § 5 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till utrikesutskottet:

RiR 2024:4 Sveriges internationella bistånd – uppföljning, utvärdering och rapportering

#### § 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2023/24:85, 92 och 93 till konstitutionsutskottet

2023/24:86 och 91 till skatteutskottet

2023/24:88 och 105 till näringsutskottet

2023/24:95 till utrikesutskottet

2023/24:102 och 108 till justitieutskottet

2023/24:107 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

2023/24:75 och 103 till konstitutionsutskottet

2023/24:90 och 94 till utrikesutskottet

2023/24:97 till miljö- och jordbruksutskottet

Motioner

2023/24:2828 till skatteutskottet

2023/24:2824, 2826 och 2827 till utbildningsutskottet

## § 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:  
Utrikesutskottets betänkande  
2023/24:UU15 Mellanöstern och Nordafrika  
Socialutskottets betänkanden  
2023/24:SoU11 Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel  
2023/24:SoU15 Folkhälsa

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande  
2023/24:MJU10 Fiskeripolitik

*Extra ändringsbudget  
för 2024 – Försvars-  
materiel och ekono-  
miskt stöd till Ukraina*

## § 8 Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel och ekonomiskt stöd till Ukraina

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU33  
Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel och ekonomiskt stöd  
till Ukraina (prop. 2023/24:76)  
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 74 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Det har nu gått drygt två år sedan Ryssland inledde sitt fullskaliga anfallskrig mot ett europeiskt grannland – Ukraina. Över 10 000 civila har dött under denna tid. Antalet skadade är mycket större, och ännu fler har förlorat sina hem. Det är ett ofattbart lidande som människor i Ukraina upplever. Det ukrainska folket upplever nu krigets alla fasor. Allt lidande ligger på ett folk.

Herr talman! Det är en styrka att samtliga åtta partier i denna riksdag är överens om att rösta för det 15:e stödpaketet till Ukraina. Det visar att den svenska beslutsamheten är total. Vi tänker fortsätta att stötta Ukraina så länge det krävs.

Efter dessa två år med ett fullskaligt anfallskrig är det lätt att känna hopplöshet därför att det är svårt att hitta ljusglimtar och svårt att se att ett krigsslut ligger nära. Vi vet att Putin bygger hela kriget på en dröm om att återupprätta ett gammalt Ryssland – ett stort rike, ett imperium.

Herr talman! Det går inte att resonera med någon som inte vill, med någon som bygger dessa delar på storhetsvansinne och på någon form av missriktad nostalgi. Det som å andra sidan gör att det finns hopp är att vi inte står maktlösa i allt detta.

Det stöd som Sverige nu på egen hand men också tillsammans med våra allierade ger till Ukraina spelar roll. Det är tydligt att Ryssland måste besegras militärt. Men det är också vår övertygelse att de kan besegras militärt. Men för detta behöver Ukraina omvärldens stöd.

Den insats vi nu har att fatta beslut om kallas paket 15 och är alltså det 15:e paketet i ordningen. Paket 15 är det hittills största enskilda stödpaket som Sverige ger till Ukraina. I pengar talar vi om cirka 7,1 miljarder kronor, vilket innebär att det totala militära stödet från Sverige till Ukraina nu uppgår till över 30 miljarder kronor. Det är en stor summa pengar, men det är också en helt självklar investering i Ukrainas frihet och hela Europas säkerhet. Det är också en summa som ska sättas i relation till de stora risker och kostnader det skulle innebära om Ryssland skulle gå vinnande ur detta krig. Detta, herr talman, får helt enkelt inte ske.

De specifika insatser som faller inom ramen för paketet är väl avvägda för det som Ukraina behöver allra mest just nu. Sveriges stöd är också anpassat för att på ett bra sätt komplettera det stöd som kommer från andra länder och för att vi i Sverige ska kunna bidra på ett sätt som passar vår egen kapacitet.

För att stödja Ukraina och tillgodose dess behov på markstridsområdet donerar vi nu bland annat ammunition, pansarvärnsrobotar, granatgevär, handgranater och luftvärnssystem. Till detta ska läggas en omfattande investering i Stridsfordon 90, som av ukrainarna själva lyfts fram som en mycket viktig resurs. Mer än tidigare ligger fokus på att kunna leverera även nyproducerad försvarsmateriel från den svenska försvarsindustrin.

Andra delar av paketet omfattar stöd till Ukrainas maritima förmåga i form av bland annat stridsbåtar och undervattensvapen samt stöd i form av sjukvårdsmateriel och andra förnödenheter. Det tillkommer även ekonomiska medel till de internationella fonder som gör det möjligt för Ukraina att självt bedriva upphandling av nödvändig materiel.

Att stå upp för Ukraina är en fråga om anständighet. Det handlar om att stå upp för folkrätten och om att försvara ett folk och ett land som utsatts för en omoralisk fullskalig invasion och nu kämpar för sin frihet och överlevnad. Det handlar om att försvara våra värderingar när dessa kommer under angrepp från den sorts ideologier som vi i Europa nog hade hoppats skulle lämnas kvar i 1900-talets allra mörkaste vrår.

Att stå upp för Ukraina är också en investering i vår egen frihet och säkerhet. Om Ryssland skulle gå segrande ur kriget mot Ukraina vore det inte en bara en katastrof för det ukrainska folket – en sådan utveckling skulle också märkbart försämra det svenska säkerhetsläget.

Sedan den proposition som ligger till grund för dagens betänkande nådde riksdagen har Sverige hunnit bli fullvärdig medlem i försvarsalliansen Nato. Det innebär ett ökat skydd för oss i Sverige i en alltmer orolig värld men är också ett uttryck för hur vi ser på vår egen roll i denna värld. Vi sällar oss nu, fullt ut och utan förbehåll, även militärt till de länder som står oss närmast när det gäller synen på demokrati och frihet.

Sveriges stöd till Ukraina var självklart redan före Natointrädet. Med Natointrädet blir vårt fortsatta stöd till Ukrainas försvar en ännu tydligare signal både om var vi hör hemma och om var Ukraina hör hemma: i den fria världen.

När Ryssland valde att invadera Ukraina visade Vladimir Putin tydligt vilket slags land han vill företräda. Nu är det dags för oss att visa vilka vi är.

Jag vill rikta ett stort tack till alla riksdagens partier för fortsatt stöd för det som vi alla tycker är rätt och självklart.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till finansutskottets förslag till beslut.  
(Applåder)

Anf. 75 JOAKIM SANDELL (S):

Herr talman! Det har gått lite drygt två år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Dessa år har inneburit ond bråd död i Ukraina och ett nytt säkerhetspolitiskt läge för Sverige.

Det pågår nu ett krig i vårt närområde, och kriget är verkligen nära. För den som bor i Skåne är det 75 mil till den ukrainska gränsen. Det är ungefär samma avstånd som mellan Malmö och Gävle. Det finns därför fog för att säga att vi nu befinner oss i den mest osäkra situationen sedan andra världskriget.

Herr talman! Den ryska invasionen har visat på vikten av samarbete och vikten av att vi tillsammans står upp för demokratiska värden mot auktoritära regimer. Därför är samarbetet mellan samtliga partier i Sveriges riksdag en styrka. Det samarbete som skett mellan demokratierna i väst, inom EU och med USA är också en styrka. Tillsammans har vi visat att demokratin försvaras bäst tillsammans och att Ukraina slåss inte bara för sin egen sak utan för alla demokratiers.

Herr talman! Tillsammans med våra vänner i EU och med USA har Sverige stöttat Ukraina i kriget mot Ryssland. Vi har skickat omfattande stödpaket, både civila och militära. Detta har varit viktigt för Ukrainas förmåga att stå emot de ryska attackerna.

Sverige har sedan krigets utbrott bidragit med motsvarande 37 miljarder kronor till insatser för att stötta Ukraina. Vi fattar i dag beslut om paket för ytterligare stöd. Det är av yttersta vikt att stödet till Ukraina fortsätter, och därför ställer sig Socialdemokraterna bakom regeringens extra ändringsbudget och de stödåtgärder som den möjliggör.

Med detta sagt, herr talman, skulle jag vilja påminna om något som George Santayana sa. Hans troligtvis mest kända sentens lyder: Den som glömmer det förflutna är dömd att återuppleva det.

Slag vinnas på slagfältet, men historien har visat oss att krig inte enbart vinnas på slagfältet. En stark ekonomi och en väl fungerande industri har fällt avgörandet i många krig under historiens lopp. I det amerikanska inbördeskriget var nordstaternas överlägsna industri till exempel en viktig faktor i besegrandet av sydstaterna, och i andra världskriget hade USA:s industriella produktion avgörande betydelse.

Ska Ryssland besegras på slagfälten i Ukraina måste vi i väst vinna den industriella delen av kriget. Mer krigsmateriel behöver produceras, och mer krigsmateriel behöver levereras.

Herr talman! Sverige måste nu ta sitt ansvar för att öka produktionen av försvarsmateriel till Ukraina. Därför har vi socialdemokrater gått fram med förslag som skulle kunna öka den svenska produktionskapaciteten, till exempel genom att den svenska regeringen markerar sin vilja att utfärda statliga garantier för produktion av militär materiel, främst ammuni-

tion, för Ukrainas räkning. Vi föreslår att förhandlingar om detta startar med relevanta delar av svensk försvarsindustri och att den svenska regeringen inom EU och i alla andra relevanta internationella forum aktivt driver frågan om statliga garantier för produktion av ammunition och militär materiel riktad direkt till Ukraina.

Herr talman! Jag väljer att avsluta med en historisk referens. I december 1940, ett år innan USA gick in i andra världskriget, höll den amerikanske presidenten Franklin Delano Roosevelt ett av sina berömda tal. Vi kommer kanske ihåg det på grund av temat om USA som en ”arsenal of democracy”.

I Västeuropa stod Storbritannien ensamt kvar i kampen mot nazismen. Gällande stödet till Storbritannien sa Roosevelt följande: Vi måste med eftertryck få dessa vapen till dem i tillräcklig volym och tillräckligt snabbt, så att vi och våra barn räddas från den plåga och det lidande av krig som andra har fått utstå.

USA var då den fria världens arsenal, och nu måste man åter vara det – tillsammans med Europa och med Sverige.

(Applåder)

Anf. 76 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Den 24 februari 2022 gick Ryssland från en annektering av Krim till en fullskalig attack mot Ukraina. Omvärlden reagerade med bestörtning och ilska. Väst mobiliserade både stöd till Ukraina och sanktioner mot Ryssland. Detta fortsätter. EU godkände så sent som i förra veckan ännu ett stödpaket till Ukraina, och diskussioner om utökade sanktioner mot Ryssland pågår ständigt.

Väst har missbedömt rysk ekonomi som trots sanktioner klarat sig mycket bättre än vad vi räknat med. Numera är det tydligt att Ryssland har lierat sig med Iran, Kina och Nordkorea. Det stärker rysk stridsförmåga och ökar risken för att kriget blir mycket långt.

Ukrainarna visar ett mod och en enorm vilja att försvara sitt land. Kriget är tungt, och ukrainsk motoffensiv gick inte som planerat förra året. Soldaterna är utmattade samtidigt som Ukraina lider stor brist på både krigsmateriel och egna soldater. Västs fokus ligger på att tillverka krigsmateriel i snabbast möjliga takt. Varje steg i denna riktning är välkommen. Men det tar tid, och det är något Ukraina inte har.

Herr talman! Hade Ukraina sluppit ett fullskaligt krig om väst agerat annorlunda våren 2014 när Ryssland annekterade Krim? Det finns anledning att analysera hur EU:s ledare agerade under den våren och därefter. Vi skulle ha stått upp mot honom då; det är sanningen, säger Boris Johnson om Putin och dagens situation. Vid invasionen av Krim höjdes röster för att EU borde agera kraftfullt. USA lät samtidigt EU:s ledare sätta takten då Europa hade mer att förlora ekonomiskt än vad USA hade.

Herr talman! Några år innan ryssarna annekterade Krim tog Angela Merkel och hennes regering det ödesdigra beslutet att lägga ned landets kärnkraft. Det var inte bara fel ur klimatsynpunkt utan även starten på ett stort beroende av rysk gas och olja. Tyskland var och är en energislukande industrination, och lösningen för Merkel var att göra sig beroende av Putin för att säkra enorma mängder fossila bränslen till fördelaktigt pris. Det var stora ekonomiska värden och politisk makt som stod på spel. Utan ryska fossila bränslen riskerade Merkels parti förödande bakslag. Merkel fram-

förde under denna tid att diplomati och handel var rätt väg att hantera Putin – detta trots att det under åren som följde fram till Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina fanns många tecken på att utvecklingen gick åt helt fel håll.

Frågor som är värda att fundera på är: Varför vägrade EU:s ledare att agera med kraft? Handlade det endast om ekonomiska hänsynstaganden, eller fanns det flera skäl? Oavsett anledning är det Ukraina som kämpar med resultatet av EU:s politik. Västvärldens dåvarande ledare som trodde att de kunde hantera Putin hade fruktansvärt fel.

Herr talman! Samtidigt som Ukraina utkämpar ett krig väljer många i Sverige att vägra inse hotet mot oss, trots att vi i sju år har blivit påmind om just ett sådant mardrömsscenario. När överbefälhavaren i januari sa att det är dags att förbereda oss för ett möjligt krig möttes han av harmsna journalister. Och visst, för de flesta av oss är det en närmast otänkbar tanke att det skulle bli krig i Sverige. Men att leva i förnekelse kommer inte att göra Sverige starkare. Det bästa vi kan göra är att rusta Sverige, Europa och resten av den fria världen för att kunna stå emot eventuella attacker från diktaturer som Ryssland, Kina och Iran.

En del av Europas försvarsförmåga utgörs av att vi ger Ukraina möjlighet att vinna mot Ryssland. All annan utgång vore förödande för Europa. Risken för rysk seger har ökat efter Ukrainas misslyckade motoffensiv förra året. Om Ryssland vinner kommer de att fortsätta rusta för nya landvinningar. Vi tog inte annekteringen av Krim på allvar, men nu behöver vi gå samman och hålla ut tills varenda ryss har lämnat ukrainskt territorium.

Sverige är efter många turer medlem i Nato. Det är gott så. Vi behöver givetvis axla försvaret av vår fria och demokratiska del av världen. Vi och övriga Natoländer kommer att behöva prioritera militära satsningar. Oavsett hur det går i USA:s val kommer nästa president att kräva att Natos medlemsländer lever upp till ramarna för militära satsningar. Med Ryssland på krigsstigen behöver Europas länder rusta för starka försvar. Det måste vara mycket tydligt att det kostar mer än det smakar att attackera oss.

Herr talman! I eftermiddag kommer kammaren att rösta för det 15:e stödpaketet till Ukraina. Paketet uppgår till ett värde av 7,1 miljarder kronor, vilket gör att vi är uppe i totalt drygt 30 miljarder kronor. Det är enormt mycket pengar, men det behövs så mycket mer. Det är hög tid att Ukraina får ta del av konfiskerade ryska tillgångar. En juridiskt hållbar lösning på nyttjandet av dessa tillgångar skulle innebära en efterlängtd resurs för Ukraina.

Efter denna uppmaning avslutar jag med att yrka bifall till utskottets förslag.  
(Applåder)

Anf. 77 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V):

Herr talman! Det har nu gått två år sedan den ryske despoten Vladimir Putin inledde en fullskalig och oförsvarlig invasion av Ukraina. Den 24 februari 2022 kommer för alltid att gå till historien som en mörk dag för freden, Europa och staters rätt till nationellt självbestämmande. Våra tankar går i dag till det ukrainska folket men också till de ryssar som med

risk för sin egen säkerhet protesterat mot kriget och det auktoritära nationalchauvinistiska styret i Kreml.

Aleksej Navalnyj är det senaste och kanske mest namnkunniga tillskottet på den ryska regimen långa lista över mördade kritiker. Under de år Putin har suttit vid makten har progressiva krafter kuvats och förföljts. Oppositionella, journalister, människorättsaktivister, hbtqi-aktivister och klimataktivister har antingen tystats, fängslats eller mördats, och förtrycket har intensifierats sedan starten på Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Låt därför den fars till presidentval som vi bevittnade i söndags fungera som en påminnelse om att Putin inte endast fruktar det ukrainska folkets frihet utan också belarusiernas, moldaviernas, georgiernas och, kanske mest av allt, det ryska folkets.

Herr talman! Sverige ska vara en konsekvent och tydlig röst för jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter runt om i världen. Vi ska stå upp mot ockupation och imperialism och för alla folks frihet och rätt till självbestämmande var än i världen de må befinna sig. Den ryska invasionen av Ukraina är inte bara ett brott mot folkrätten och en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet. Det är också en humanitär katastrof.

Vänsterpartiet står bakom det humanitära, ekonomiska och militära stödet till Ukraina. Omvärldens stöd är helt avgörande för Ukrainas överlevnad. Det ligger därför i Sveriges och alla demokratiska staters intresse att bidra med det vi kan för att stoppa det ryska expansionskriget. Det är en stor styrka att samtliga partier här i dag står bakom beslutet om ytterligare och fortsatt stöd till Ukraina.

Herr talman! Det är fruktansvärda krigsbrott som Ryssland har begått i Ukraina. Vi behöver göra allt vi kan för att se till att de ansvariga ställs till svars. De ekonomiska sanktionerna mot Ryssland måste utökas, och all handel med rysk olja och gas måste omedelbart upphöra. Omvärlden måste även se till att de oligarker som har finansierat kriget och den ryska regimen kompenserar Ukraina för den skada och förödelse som de har orsakat landet.

När striderna nu rasar och bomberna faller är det samtidigt viktigt att påminna om att lika okränkbar som folkrätten är också rätten att söka skydd från krig och förföljelse. Många som har flytt krigets Ukraina lever, liksom många andra flyktingar i Sverige, på små marginaler. En ukrainsk flyktning som omfattas av massflyktsdirektivet måste i dag klara sig på 71 kronor om dagen. Det är långt under existensminimum. Vänsterpartiet har länge arbetat för att förbättra deras ekonomiska situation, och vi kommer att göra så även i fortsättningen.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag.  
(Applåder)

Anf. 78 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! ”För varje artillerigranat vi skjuter så skjuter ryssarna 22.” Detta säger en ukrainsk artillerist vid fronten i Kupjansk i Charkiv-regionen – den front som ukrainarna på ett hjältemodigt sätt återerövrade i början av kriget. Tidningen The Independent intervjuade på plats.

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Extra ändringsbudget  
för 2024 – Försvars-  
materiel och ekono-  
miskt stöd till Ukraina*

Ska vi stödja Ukraina mot ett Ryssland som är mångfalt större? Ryssland har ställt om hela sin ekonomi, och Putin skickar med en axelryckning utan att fundera iväg tiotusentals unga pojkar för att strida om någon kilometers lervälling. Han hedrar inte sina egna medborgare eller deras behov i sin mordiska vilja att utöka territoriet. Precis som nämndes tidigare har han mördat sin mest modiga och envisa oppositionsledare i ett fångläger – Aleksej Navalnyj. Heder åt hans minne.

Om vi ska göra allt detta krävs det mer. Vi kan beundra ukrainarnas hjältemod, som överträffar mer än vad någon av oss kunde förvänta sig eller ens hoppas på, men vi kan inte förlita oss på dem i stället för att göra vår del. Här duger inte halvmesyurer, utan vi måste utnyttja vår kraft, vår ekonomis styrka, till att ge ett rejält stöd till Ukraina, som försvarar allas vår frihet.

Men vi i Sverige gör inte detta i dag, och det gör tyvärr inte Europa. Det paket vi debatterar i dag stöder Centerpartiet fullt ut. Jag vill rikta ett stort tack till alla som i enighet ställer sig bakom det. Vi yrkar bifall till utskottets förslag till beslut om den extra ändringsbudgeten.

Jag vill också rikta ett stort tack till alla som har arbetat för att ta fram dessa vapen, fordon, stridsbåtar och inte minst den ammunition som ska till fronten. Men vi måste säga som det är, klart och tydligt, till regeringen, nämligen att det här inte räcker på långa vägar.

Med detta paket når Sveriges samlade stöd upp till en halv procent av bnp. Våra nordiska grannländer ligger nu över en hel procent av sina länders bnp i stöd till Ukraina, och våra baltiska grannländer lägger över 2 procent av bnp i stöd till Ukraina. Estland är ledande i Europa, och landet lägger över 3 procent av bnp på stöd till Ukraina. Dessa länder ger många gånger mer av det lilla de har, medan vi i Sverige, trots allt vi har gjort, ger en mindre andel av de stora resurser vi besitter. Trots att vårt land har en historiskt låg statsskuld, och trots att vi gång på gång i talarstolen lovsprisar Ukraina – och tack för det – borde Sverige, likt Estland, vara ledande i detta historiska ögonblick och inte befinna sig någonstans i mellanskiktet i Europa. Sverige borde vara ett land som manar på Europa när republikanerna i USA nu blockerar stöd till Ukraina.

Därför har Centerpartiet föreslagit upprättandet av en särskild fond för stöd till Ukraina på minst en hel procent av vår svenska bnp, minst 65 miljarder kronor. Det är mycket, men det är nödvändigt. Kriget händer nu, och Ukraina måste besegra Ryssland nu.

Vi måste tänka långsiktigt, så att det inte blir dessa upprepade extra ändringsbudgetar. Det här är den 15:e i raden. Vi måste alltså besluta om och om igen om varje persedel och varje skott vi skickar. Detta skulle ge försvarsindustrin den långsiktighet den behöver för att skala upp och bidra till ammunitionsleveranserna till Ukraina.

Försvarsmakten behöver överblick och trygghet i ett läge där Centerpartiet inför Försvarsberedningen klart och tydligt har sagt att Sverige måste rusta upp till de nivåer som situationen kräver.

Nu krävs 3 procent av bnp för att Sverige ska kunna möta utmaningarna och komma i kapp. Sverige måste höja takten, och vi måste ta ledningen. Det kan inte bara vara Estland som gör det i Europa. Sverige måste göra det i stället för att släpa efter.



I det här läget, måste jag upprepa, är det dags att leverera det Ukraina mest av allt ber oss om. Det handlar om det plan som är lättast att serva, att landa och att flyga i ett sådant krig som det i Ukraina. Det är fråga om vårt stridsflygplan Jas 39 Gripen.

Vi i Centerpartiet vill utbilda piloter, och det sades från Försvarsmakten och dem som var inblandade att det var nödvändigt att snarast leverera Jas 39 Gripen. Det sa vi för ett år sedan. Regeringen sa att vi skulle vänta tills piloterna hade utbildats. Nu har piloterna utbildats, men fortfarande finns ingen Jas 39 Gripen. Vänta, sa regeringen, tills vi är med i Nato. Nu är vi med i Nato, men fortfarande ingen Jas 39 Gripen.

Ukraina behöver Jas 39 Gripen. Ukraina ber oss om Jas 39 Gripen. Ryssland fruktar Jas 39 Gripen. Skicka Jas 39 Gripen nu, eller så får vi hoppas på en mycket snart kommande extra ändringsbudget – den 16:e i så fall!

Jag vill slutligen lägga till några ord som inte riktigt har med dagens ämne att göra. Vi måste förbättra situationen för de ukrainska flyktingarna i Sverige. Vi måste göra det, och vi måste göra det snart. Vi kan inte låta dem leva ytterligare åtta, nio eller kanske tio månader på 71 kronor om dagen eller 150 kronor för en barnfamilj. Det kan vara en förälder med två barn till någon som strider vid fronten. Det är inte värdigt ett land som Sverige. Det här har inte riktigt med dagens ämne att göra, men det ingår i våra insatser.

Vi måste agera nu, och vi måste skala upp. Tack för det den föregående och nuvarande regeringen har gjort, men nu behövs det mer!

Anf. 79 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Som kristdemokrat är jag glad att kunna konstatera och även understryka att riksdagen står enad på frihetens och demokratins sida. Det beskedet gäller lika mycket i dag som för drygt två år sedan när Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina inleddes. Vi står på demokratins och frihetens sida, och vi gör det uthålligt. Vårt besked är att vi står med Ukraina så länge det krävs.

Om Ryssland lägger ned sina vapen, då är kriget över. Men om Ukraina lägger ned sina vapen, då är Ukrainas frihet över.

Herr talman! Det ligger i vårt eget intresse att snabbt och utan dröjsmål bistå Ukraina med både ekonomiska och materiella resurser. Vi har därför här i kammaren redan fattat en rad beslut om stöd, och vi kommer i dag att fatta ytterligare ett beslut. Det handlar om att skänka försvarsmateriel, sjukvårdsutrustning och livsmedel som kan avvaras av Försvarsmakten under begränsad tid – med det uttalade syftet att stödja den ukrainska försvarsförmågan.

Det är det 15:e och hittills största militära stödpaketet till Ukraina. Värdet beräknas till 7,1 miljarder kronor och svarar upp mot de prioriterade behov som Ukraina har framfört.

Herr talman! Flera av de föregående talarna har lite mer i detalj och på ett förtjänstfullt sätt beskrivit paketen. Låt mig därför sätta fokus på den humanitära katastrofen.

Nyligen läste jag att UNHCR angav att 6,3 miljoner ukrainare är på flykt utanför sitt eget hemland och att 3,7 miljoner är på flykt i Ukraina och alltså är så kallade internflyktingar. Engagemanget för sin nästa är avgörande om vi ska kunna klara detta.

Internflyktingar och övrig befolkning har det i många fall extremt svårt. Tillgången till sjukvård, elektricitet och vatten är allvarligt påverkad. Vi har sett ryska attacker där man medvetet försökt slå ut energisystem, skolor och sjukhus. Dessa har attackerats så att man har omöjliggjort skolgång för barn och så att sjukvården inte längre kan undsätta behovande.

Efter två år av krig beräknas nästan 15 miljoner människor i Ukraina vara i behov av humanitärt bistånd och skydd. Därför, herr talman, vill jag avsluta mitt anförande med att lyfta fram alla de fantastiska insatser för Ukraina som görs runt om i vårt land, dag ut och dag in. Kyrkor, föreningar, företag och privatpersoner jobbar envist med att leverera humanitär hjälp till Ukraina. Detta, herr talman, är medmänsklighet som inte handlar om vackra ord, utan det är medmänsklighet där man handgripligen försöker göra skillnad på riktigt. Ett stort och varmt tack till alla er som gjort och fortsätter att göra det möjligt för oss att bistå den ukrainska befolkningen!

Jag yrkar därför bifall till finansutskottets förslag till beslut.  
(Applåder)

Anf. 80 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Rysslands brutala, fullskaliga och olagliga anfallskrig mot Ukraina fortsätter med oförminskad styrka. Det har pågått i mer än två år och fortsätter att skörda offer, men angriparen Putin har inte ändrat sina målsättningar.

Ryssland respekterar inte krigets lagar, och antalet krigsbrott bara växer för var dag som går. De ger sig på civila mål, de våldtar kvinnor och de visar ingen respekt för människoliv. Inte ens de egna soldaternas liv tillmäts något större värde.

Herr talman! Sverige var snabbt ute och erbjöd Ukraina hjälp att försvara sig, och jag är stolt och glad över det. Jag är också glad över att vi har en enighet bakom stödet till Ukraina. För oss i Miljöpartiet är det självklart att Sverige ska bidra till Ukrainas kamp för självbestämmande och självförsvaret. Miljöpartiet stöder att Sverige ska fortsätta att hjälpa Ukraina med såväl vapen som humanitärt bistånd samt civilt och finansiellt stöd.

Vi har stått bakom samtliga stödpaket för Ukraina som regeringen har lagt fram, och vi önskar nu att regeringen också ska presentera en plan för hur Sverige långsiktigt kan stötta Ukraina. Att vi hjälper Ukraina att försvara sig mot angriparen Putin är viktigt för hela Europas säkerhet, demokrati och frihet. Det har också avgörande betydelse för synen på folkrätten om Putins brott får löna sig, något som riskerar att påverka många konflikter världen över. Därför måste regeringen fortsatt verka för att EU ska hålla samman i stödet till Ukraina och sätta press på USA att fortsätta att bidra.

Herr talman! Vi ska fortsätta med vårt stöd till Ukraina, enskilt och tillsammans med andra länder, och vi måste fortsätta att värna mänskliga rättigheter, folkrätten och fred på rättvisa villkor. Nu måste omvärlden visa att vi är lika uthålliga i vårt stöd till Ukraina som ukrainarna har visat att de är i motståndet mot angriparen i försvaret av sitt land. Sveriges stöd till Ukraina måste fortsatt vara starkt, både under och efter kriget. Ukraina ska återuppbyggas och fortsätta att vara ett fritt och självständigt land. Ukraina hör hemma i den europeiska gemenskapen.

Ukraina är en demokrati som har blivit invaderad av en auktoritär regim som har som syfte att ta ifrån Ukrainas befolkning deras frihet. Den svenska säkerheten är tätt sammanflätad med säkerheten i hela Europa, och därför är det viktigt att vi håller samman och har en enad front mot Putin. En attack mot ett land i Europa är en attack på hela Europas säkerhet, och en attack mot ett demokratiskt land är en attack mot demokratin överallt.

Miljöpartiet välkomnar regeringens extra ändringsbudget, som innebär att vi skänker ytterligare stödpaket med materiel, sjukvårdsmateriel och finansiellt stöd, och jag är tacksam för att vi i den svenska riksdagen står enade i vårt stöd till Ukraina och kräver att kriget upphör, att krigsbrotten utreds, att ansvariga ställs till svars och att Ukraina ska fortsätta att vara ett fritt och självständigt land.

Vi hade dock kunnat göra mer. Vi köper fortfarande Putins fossila bränslen. Fortfarande – mer än två år in i kriget – fortsätter fartyg med rysk gas att anlända även till Sverige. Vi kan inte hålla på som nu och med ena handen stötta Ukraina i dess kamp mot Putins invasion och med den andra betala till Putins krigskassa. Om Ukraina ska vinna kriget och nå fred måste vi göra allt vi kan, och då menar jag allt. Då duger det inte att köpa ryskt bränsle, utan importen av fossilgas måste stoppas.

Ukraina behöver fortsatt stöd, inte minst materiel och ammunition, för att kunna fortsätta att försvara sig, men då behövs också en industripolitik för ökad produktion av ammunition. Under krigets gång har den industriella dimensionen i denna konflikt blivit allt tydligare, och åtgången på materiel, främst ammunition, är mycket omfattande.

Ryssland har ställt om sin ekonomi och ökar produktionen inom försvarsindustrin. Samtidigt har Ukraina stora behov av fortsatta leveranser av stöd. Därför vill Miljöpartiet, precis som Socialdemokraterna, att regeringen ska göra mer för att svensk försvarsindustri ska kunna bidra till att Ukraina får det materiel de behöver och att regeringen ska driva frågan om statliga garantier för produktion av ammunition och militär materiel riktad till Ukraina, både i Sverige, i EU och i andra internationella forum. Regeringen har avvisat dessa förslag, men vi redovisar vår ståndpunkt i ett särskilt yttrande.

Med detta sagt, herr talman, står Miljöpartiet bakom förslaget till extra ändringsbudget och yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 81 ANNA STARBRINK (L):

Herr talman! Rysslands fullskaliga invasion och det fruktansvärda kriget har pågått i mer än två år. Ukrainas kamp handlar om att försvara sitt land, sitt folk och sin frihet, men i ett vidare perspektiv är det ytterst en konflikt om vilka normer och principer som ska styra – den starkes rätt eller den regelbaserade världsordningen.

Andra har redan beskrivit innehållet i det stödpaket som vi nu debatterar. Det är fullmatat med bra saker: försvarsmateriel till Ukraina i form av artilleriammunition, handgranater, Robotssystem 70, Pansarvärnsrobot 55, granatgevär med tillhörande ammunition, undervattensvapen, Stridsbåt 90, gruppbåtar, sjukvårdsutrustning och så vidare. Detta är bra och nödvändigt men i ett längre perspektiv otillräckligt.

Herr talman! Ryssland har genomfört ett valjippo. Det har naturligtvis ingenting med demokrati att göra. I stället har det varit en cirkusuppvissning där Putin har visat upp sina konster. Han svingar sig i trapetsen mot ett alltmer auktoritärt och neostalinistiskt styre, bort från anständighet och till en långvarig konflikt med väst och fortsatt förödelse i Ukraina. Detta betyder att vårt stöd till Ukraina måste vara starkt och långsiktigt.

Ukrainas motståndskraft och försvarsvilja imponerar, och vi ska fortsätta att ge dem vårt stöd. Detta gör vi därför att det är vad anständiga stater gör. Vi stöder och hjälper våra vänner. Det är en solidaritetshandling, men vi ska inte förneka att det också finns ett egenintresse i detta. Att stödja Ukraina är ett viktigt led i att skapa säkerhet för hela Europa, även för oss här i Sverige.

Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det kan bli krig. Det har Försvarsberedningen sagt, det har vår överbefälhavare sagt och det har regeringens företrädare sagt. Det är allvar nu.

Ryssland utgör det allvarligaste och mest direkta hotet mot europeisk och svensk säkerhet på både kort och lång sikt.

Fler val, riktiga val, väntar. I juni ska vi välja företrädare i Europaparlamentet. Hur utfallet blir spelar stor roll för Ukrainas utveckling. Ukraina hör hemma i EU, och vi måste välkomna dem med öppna armar. EU:s länder måste också tillsammans se till att Europa levererar mer militärt, humanistiskt och civilt stöd till Ukraina.

I november väntar val i USA. Även det är av största betydelse för Ukrainas frihet och framtid. Om omvärlden inte ger Ukraina stöd i tillräcklig grad står inte bara Ukraina utan hela Europa inför en mycket stor fara. Det är illa i dag. Det kan bli än värre i morgon. Det måste vi alla ta till oss.

Jag är bekymrad. Det finns inga som helst tecken på att den ryska aggressionen skulle avta. Men det finns oroande tecken på sviktande stöd för Ukraina. Det ser vi i den amerikanska valkampanjen. Vi hör röster för det även i europeiska länder.

Även andra tar ton i frågan. Till exempel talar påven om att Ukraina borde förhandla med sin angripare. Vad vill påven att de ska förhandla om? Ska de kanske förhandla om vilka bortrövade barn som ska få komma hem eller om vilka ukrainska områden med befolkning som Ryssland ska få roffa åt sig? Ska de förhandla om att Ukraina ska strunta i vad som väntar folket om ryssarna tillåts härja fritt eller om att Ukraina ska glömma Butja och Irpin? Påvens ord är ett fruktansvärt svek mot det ukrainska folket.

Från Sveriges sida ska det vara tydligt att vi står på Ukrainas sida. Freden måste komma på Ukrainas villkor, inte genom en framtvängd så kallad förhandling. Vi måste förstå allvaret. Det är friheten, demokratin och freden som står på spel. Om Ukraina inte får förutsättningar för att vinna kriget kan vi alla snart vara förlorade.

Västvärldens stöd är för litet och för osäkert. Det har många redan sagt här i dag. Faran växer sig också större. Ryssland ägnar sig åt hybridattacker i gråzonen. De hotar med ökade angrepp och skramlar med sina kärnvapen. Putin vill skrämma oss. Och vi borde vara rädda, men inte på det sätt som passiviserar väst och gör oss feigt försiktiga utan tvärtom. Väst och Sverige måste öka vårt stöd till Ukraina.

Det beslut vi snart ska fatta, om det 15:e stödpaketet som är det största hittills, är viktigt och bra. Men Ukraina behöver mycket mer. När talmanens klubba har fallit och beslutet om det nya stödpaketet är fattat, låt oss då genast sätta igång med att forma det fortsatta stödet. Låt mig göra några inspel om det.

Det behövs ett långsiktigt åtagande från Sveriges sida. Vi har lämnat många viktiga stödpaket, och det finns enighet om att fortsätta med det. Nu är det dags att också forma långsiktiga ramar för ett stort och starkt militärt stöd till Ukraina som måste sträcka sig över många år.

När debattörer här jämför det stöd som Sverige ger med stödet från andra länder blir det lätt att man jämför äpplen med päron. De siffror som har lyfts fram handlar om utlovat stöd och inte faktiskt skickat stöd. Men de är viktiga ändå. Det är också ett viktigt skäl till att Sverige måste lova långsiktigt stöd, precis som många av de andra länderna i jämförelsen har gjort. Där hoppas jag att vi också kan finna en bred enighet. Genom ett långsiktigt åtagande kan vi skicka vapen och ammunition och satsa på utbildning för ukrainska soldater. Det skulle stärka Ukraina men också vår egen säkerhet.

Ett annat medskick är att det är dags nu. Nu är Sverige medlem i Nato. Vår vilja att förse Ukraina med stridsflyg måste vi fullfölja. Det är dags att skicka Jas till Ukraina.

Vi är nu medlemmar i Nato. Som medlem i Liberalerna är jag glad och stolt. Det har varit ett långt arbete från vår sida, men många andra partier har också bidragit. Nu vore det fint om vi kunde enas om att också Ukraina hör hemma i Nato och om att Sverige, precis som utrikesministern gjorde tidigare i dag, ska uttala sitt stöd för att Ukraina ska bli medlem i Nato. Det borde ske så snart det bara är möjligt.

Herr talman! Det är en styrka att vi i Sveriges riksdag står enade i vårt stöd för Ukraina. Låt oss fortsätta att tillsammans utveckla och utöka vårt militära, humanitära, ekonomiska och politiska stöd till Ukraina.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.  
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades under § 18.)

## **§ 9 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om att underlätta gränsöverskridande lösningar**

Näringsutskottets utlåtande 2023/24:NU16

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om att underlätta gränsöverskridande lösningar (COM(2023) 790) föredrogs.

Förste vice talmanen konstaterade att ingen talare var anmäld.  
(Beslut fattades under § 18.)

## **§ 10 En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap**

Trafikuskottets betänkande 2023/24:TU10  
En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap (prop. 2023/24:60)  
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.  
(Beslut fattades under § 18.)

## **§ 11 Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på väg**

Trafikuskottets betänkande 2023/24:TU11  
Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på väg (prop. 2023/24:64)  
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.  
(Beslut fattades under § 18.)

## *Yrkestrafik och taxi*

## **§ 12 Yrkestrafik och taxi**

Trafikuskottets betänkande 2023/24:TU9  
Yrkestrafik och taxi  
föredrogs.

Anf. 82 STEN BERGHEDEN (M):

Herr talman! Vi ska debattera betänkande TU9 *Yrkestrafik och taxi*. Det är ett motionsbetänkande där cirka 40 olika motionsyrkanden behandlas. Betänkandet innehåller också 13 reservationer.

Herr talman! Samtliga motioner föreslås avslås. Det beror inte bara på att alla förslag är dåliga utan på att regeringen redan arbetar med flera av dem. Vi behöver inte ge regeringen ytterligare tillkännagivanden för att lösa dessa uppgifter. Nu hjälps vi i stället åt att se till att dessa åtgärder ska genomföras.

Herr talman! Jag och Moderaterna har länge jobbat med att försöka få till bättre konkurrenskraft för vår svenska åkerinäring. Våra företag, våra arbetstillfällen och vår tillväxt är beroende av att vi har fungerande transporter i hela landet. Det är också viktigt att vi har konkurrenskraftiga åkeriföretag som finns och verkar i Sverige och att chaufförer och företag betalar skatt i Sverige. Det är en bättre affär för Sverige än att åkeriföretag och chaufförer kommer från andra länder och betalar sin skatt i dessa hemländer.

Därför måste vi värna om och ge våra svenska åkerier bästa möjliga förutsättningar att konkurrera. Det handlar om skatter, avgifter, bränslepriser och långsiktiga regler. Vi i Tidöpartierna jobbar aktivt med att minska skatterna och avgifterna. Vi har sänkt reduktionsplikten och sett till att

svenska åkerier har mer rimliga och konkurrenskraftiga kostnader för sitt bränsle.

Herr talman! En annan viktig fråga är verklig regelefterlevnad. Man ska konkurrera på lika villkor, det vill säga följa kör- och vilotiderna, ta raster i tid, ha lastbilar och utrustning som följer lagarna i Sverige och vara rustad för att köra på de svenska vägarna även när det råder vinterväglag. Detta gör de svenska åkerierna, och de gör det på ett bra sätt.

Det är också viktigt att de som inte följer lagar och regler får kännbara straff, så att man avstår från att bryta mot regelverket.

Herr talman! Åkerinäringens konkurrenskraft kan också stärkas jämfört med utländska åkerier genom att ha längre och tyngre lastbilar. Här är det viktigt att Sverige, precis som Finland, arbetar aktivt med att godkänna fler kombinationer av längre och tyngre lastbilar och dessutom ser till att vi har vägar som klarar dessa ekipage. Det arbetet pågår nu. Det är viktigt att kommuner är aktiva med att ta fram lämpliga vägar och gator som klarar längre och tyngre lastbilar.

Herr talman! Klampning av fordon måste självklart ske tills den chaufför och det åkeri som har stoppats har betalat sina böter och åtgärdat bristerna. Detta jobbar vi också aktivt med.

Att höja böter är en väg att gå, men om inte kontrollverksamheten fungerar ute på landets vägar och olagliga transporter inte blir stoppade spelar det ingen roll hur höga böterna är. Därför är det absolut viktigast att olagliga transporter, chaufförer och åkerier stoppas. I dag fungerar inte detta, utan olagliga transporter in i och ut ur vårt land löper liten risk att bli upptäckta. Gärna högre böter och sanktionsavgifter, men det måste vara i kombination med bättre vägkontroller! Det måste vara prioriterat för att få bort de olagliga transporterna.

Herr talman! Det krävs större samordning mellan polis, tull, kustbevakning, Transportstyrelsen och Skatteverket. De olagliga chaufförerna och deras åkerier har lärt sig utnyttja dagens brister i systemet. De kan därmed fortsätta att bedriva olaglig verksamhet och olagliga transporter i landet och också konkurrera ut lagliga transporter. Vi jobbar nu med att hindra detta och se till att Sverige inte längre ska vara ett land för grov brottlighet och olagliga transporter.

Herr talman! Vi behöver även se över hur chaufförerna kan bli fler. Bristen på chaufförer är ett problem och har varit det länge. Här behöver vi ta ett mer samlat grepp och se över hur vi kan underlätta för befintliga chaufförer att fortsätta och stanna kvar på sina jobb men också hur vi får fler personer att välja chaufförsyrket. Det är en utmaning. Vi måste ta vara på alla möjligheter som finns till att lösa detta.

Landets kontrollplatser behöver fungera, och polisen ska ha den utrustning som krävs för att klara att kontrollera yrkestrafiken på ett riktigt bra sätt. Detta arbete pågår, och vi ser fram emot att även detta ska bli bättre.

Herr talman! Antalet säkra rast- och uppställningsplatser behöver öka. Vi vet att arbete pågår för att både få fler rastplatser och öka säkerheten och trivseln på landets rastplatser. Det är inte acceptabelt att vissa transportörer använder befintliga rastplatser som camping- och boplatser i väntan på nya uppdrag. Reglerna måste följas, och efterlevnaden av reglerna måste kontrolleras bättre. För att yrkestrafiken ska kunna ta sina vilotider krävs tillräckligt många säkra och trygga rastplatser. Vi vet att Trafikverket jobbar med detta, men vi vill också att detta arbete påskyndas.

Vi vill att hanteringen av dispenser för långa, breda och extra tunga transporter ska gå så smidigt som möjligt. Regeringen har redan ett tydligt uppdrag om detta, och vi vet att regeringen därmed jobbar med frågan. Vi kommer att få en redovisning av detta i juni 2024. Även där pågår alltså arbete.

Herr talman! När det gäller att samordna olika kompetenser och behörigheter på ett kort är vi positiva till det så långt det är möjligt. Detta är en fråga som vi bevakar extra noga. Det är inte rimligt att chaufförer ska behöva bära på mängder av olika kort för olika ändamål för att kunna utföra sitt arbete. En större samordning bör eftersträvas.

Herr talman! Om Sverige ska kunna utvecklas som industri- och företagsnation där ny teknik kan utvecklas och jobb skapas måste vi ha en fungerande och konkurrenskraftig åkerinäring. Våra transporter måste fungera. Vägar och järnvägar måste underhållas. Sverige har långa avstånd som inte kan lösas med järnvägsutbyggnad, utan vi måste ha vägar och transporter som kan fungera och som vi kan lita på vid både sommar- och vinterväglag.

Herr talman! Olaglig konkurrens slår undan benen på seriösa åkerier vilket är helt oacceptabelt. Det behövs fler specialutbildade poliser som kan klara av att stoppa den grova kriminaliteten och de olagliga transporterna på landets vägar. Vi jobbar nu aktivt med att försöka lösa även detta.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 83 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack till Sten Bergheden för anförandet! Ledamoten berörde väldigt många viktiga frågor som vi i trafikutskottet såklart arbetar med utifrån våra politiska ställningstaganden.

En fråga som Sten Bergheden berörde handlade om att åkeriföretag ska konkurrera på lika villkor. Socialdemokraterna tycker självklart att det är jätteviktigt. När vi styrde 2014–2018 var det en prioriterad fråga. Vi arbetade även för att få mobilitetspaketet på plats. Nu håller det på att implementeras. Då är det viktigt att följa upp det. Det behövs kontroller, vilket ledamoten också nämnde i sitt anförande.

En annan fråga som vi socialdemokrater tycker är viktig när det gäller yrkestrafiken och chaufförerna är taxiförarnas arbetsvillkor. Det har varit en debatt kring taxibranschen. Tidigare moderatledaren Ulf Adelsohn har kallat avregleringen av taxibranschen kaosartad. Vi har krävt en helhetsöversyn av taxibranschen. Svenska Taxiförbundet har besökt utskottet, och de tycker som vi. Vi har en reservation i betänkandet.

Min fråga till Sten Bergheden är om Moderaterna tycker att det råder bra villkor för förarna i taxibranschen.

Anf. 84 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Jag kan börja med mobilitetspaketet. Självklart kommer vi noga att följa implementeringen och det fortsatta arbetet när det gäller den saken.

Vad gäller taxibranschen avreglerades den 1990. Därefter har vi haft både borgerliga och socialdemokratiska regeringar – minst två socialdemokratiska regeringar, är det väl – och ingen har ändrat på de reglerna



under resans gång. Men även där ser vi problemen, och den utredning som är framtagen och som har presenterats visar på en del brister. Självklart kommer vi att hålla ett öga på detta, för det är likadant där som inom lastbilsnäringen och åkerinäringen. Det finns olagliga chaufförer och olagliga taxiägare som driver en verksamhet som konkurrerar ut den lagliga verksamheten. Vi kommer självklart att hålla ett skarpt öga på att detta inte fortsätter utan i stället stävjas så gott det går.

Anf. 85 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Sten Bergheden gav ett jättepositivt svar, men min fråga kvarstår. Socialdemokraterna har under många olika interpellationsdebatter, i många skriftliga frågor och nu i det här betänkandet krävt att man gör en helhetsöversyn av taxibranschen. Det har nämligen inte gjorts sedan 1990.

Nu har vi en situation där gigekonomin växer bland annat i och med appbolagen. I debatten om branschen hör vi att väldigt många taxiförare inte klarar att försörja sig. För att få en rimlig lön från appbolagen måste de arbeta mer än 14 timmar.

Vi är jätteglada över att företagen vill komma hit och etablera sig, investera och skapa jobb tillfällen, men det är även viktigt att de följer svenska regler, har kollektivavtal och gör som arbetsmarknadens parter har kommit överens. Så är inte fallet i dag. Det vet ledamoten Sten Bergheden också.

Vissa appbolag menar att de inte har några anställda och att chaufförerna inte är anställda. Det är ett problem i sig, och någonting måste göras. Får jag tolka ledamoten Sten Bergheden som att regeringen, Moderaterna och regeringsunderlaget kommer att verka för att det blir en helhetsöversyn av taxibranschen?

Anf. 86 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Vi har haft en socialdemokratisk regering under åtta år. Vi har en ny regering nu med tre partier som regerar och som samarbetar med Sverigedemokraterna. Under de åtta åren gjorde Socialdemokraterna inte någonting åt det problem som Kadir Kasirga tar upp här.

Bara för att lugna dem som jobbar där ute vill jag säga att det är självklart att vi ser alla problemen. Exakt hur man kommer att gå vidare är inte jag rätt person att svara på. Men jag vet att regeringen är fullt medveten om problemen och självklart kommer att hitta bra lösningar framåt för att stävja den olagliga verksamheten även inom taxiverksamheten.

Anf. 87 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Det går inte att ta miste på det starka engagemanget i den här frågan, som ledamoten Bergheden har drivit under så många år, under tidigare alliansregeringens tid men också i opposition.

Ledamoten sa att man jobbar med frågan och vill återkomma. När det gäller dispens för vissa fordonstransporter skulle det komma ett förslag någon gång in på försommaren 2024. När det gäller regler, olagliga transporter, böter, polis närvaro och så vidare undrar jag när ledamoten gör bedömningen att vi kan se en förändring.

Jag är angelägen om att alla som lyssnar på debatten får veta när man kan förvänta sig att det här arbetet landar i antingen en proposition eller,

vilket jag inte hoppas, en ny utredning. När kan det bli verklighet av det som handlar om regelefterlevnad och inte minst det viktiga arbete som jag vet att ledamoten och också regeringen driver kopplat till olagliga transporter?

Det var mina två frågor.

Anf. 88 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Precis som ledamoten Ulrika Heie säger har problemen varit kända rätt länge. Jag tycker att man de senaste åtta åren inte har tagit tag i bekymren ute på vägarna, utan man har bara fortsatt att låta det lugnt rulla på.

Vi ser nu att svenska åkerier tappar åkeritimmrar. Det beror en hel del på konjunkturen, att man kör mindre grus, sand och annat. Det är i alla fall en utveckling som gör att vi tappar skatteintäkter från både företag och chaufförer.

Konkurrenssituationen måste vara rättvis, och vi ska kunna konkurrera på lika villkor. En självklar fråga måste vara att vi måste få in skatteintäkter och inte släppa iväg dem till utlandet i onödan när vi själva faktiskt kan köra.

Min och vår ambition är självklart att få bukt med problemen så snabbt som det går. Vi jobbar med och diskuterar detta. Ambitionen är självklart att vi ska ha någon form av resultat så att vi ser en förändring senast under denna mandatperiod. Den ambitionen finns helt klart.

Anf. 89 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Det här betänkandet handlar om yrkestrafik och taxi, och det finns väldigt många frågor på Landsbygds- och infrastrukturdepartementets område. Det finns alltså många olika frågor att ta tag i.

Jag vill fråga ledamoten om det är en reell bedömning att det kommer lösningar på alla områden som man nämner när det gäller olagliga transporter, regelefterlevnad, kompetensutveckling och konkurrenskraft. Då blir det som att man radar upp allting och säger att allt detta ska vi göra. Vad tycker ledamoten är det mest prioriterade att få konkret resultat av på området om yrkestrafik?

Vi är ännu inte halvvägs i mandatperioden, och ledamoten menar att det är först framåt 2026 som man kommer att börja se politiska förslag. Då vet vi att det dröjer ett antal år till innan de också blir verklighet.

Eftersom jag vet att ledamoten är så engagerad och dessutom väldigt kunnig på området är jag angelägen om att på något sätt fördjupa diskussionen. Vad blir det mest prioriterade, och när kan vi få se det? Finns det någonting som ledamoten vågar hoppas blir klart under detta eller nästa år?

Anf. 90 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Ulrika Heie för frågorna.

Om man läser betänkandet väldigt noga ser man tydligt att en hel del faktiskt redan är på gång, så de kommer att börja levereras redan under våren och även framdeles. Det finns tänkta propositioner och annat i den här delen.

Sedan är det frågan om hur vi kommer till rätta med den olagliga trafiken ute på våra vägar. Socialdemokraterna lyckades ju inte med detta un-

der sin regeringsperiod. Man trodde att man kunde ge uppdrag till myndigheter att kontrollera svenska företag lite hårdare. Så skulle man lösa det.

Bristen är, som jag tog upp i mitt anförande, att man kan köra in i och ut ur landet utan att bli stoppad någonstans eller bara bli stoppad av en myndighet som inte kontrollerar allting. Man kan sedan fortsätta att rulla ut och dra in olagliga pengar genom knark, smuggling, stöldgods och allt vad det kan vara i de här sammanhangen för att finansiera sina annars olönsamma transporter.

Den här biten måste vi ta tag i. Då handlar det självklart om polisen och om en ännu större samordning mellan polisen, Tullverket, Kustbevakningen, Transportstyrelsen och Skatteverket. De har faktiskt mandat att verkligen genomlysna och gå igenom de här åkerierna för att få stopp på detta. Sverige är ett land som har blivit ett transferland för narkotika. Det vittnar väl om att det i detta land rinner in alldeles för mycket skräp som måste stoppas betydligt tidigare. Framför allt måste vi se till att vi får stopp på det som är olagligt när det gäller kör- och vilotider, chaufförer som kör med dubbla förarkort och annat. Det handlar om att få kontroller på vägarna och om en del av polisorganisationen som faktiskt fungerar i detta läge.

Vi tittar på sådana lösningar och kommer självklart med förslag som kommer att ha verkan under den här mandatperioden.

Anf. 91 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! En ledamot före mig berättade om vikten av yrkestrafikfrågorna och varför det är ett motionsbetänkande där man yrkar avslag på allting, vilket kan vara en fråga som man ibland undrar över när man lyssnar på debatterna. Det finns ju mycket på det här området som är viktigt att genomföra, som också görs och som oavsett regering drivs framåt.

Från Centerpartiets sida står vi givetvis bakom våra reservationer. Men för tids vinning vill jag yrka bifall till reservation 8, Dispens för vissa fordonstransporter.

Det är några områden som jag skulle vilja lyfta fram i mitt anförande som oerhört viktiga. Transporterna är ju en central del för ett land som ser ut som Sverige med så långa avstånd och med möjligheter till både produktion och handel. För oss är det såklart otroligt viktigt att det finns en transportsektor som fungerar. Då är kompetensförsörjningen, precis som den tidigare ledamoten nämnde, en jätteviktig fråga som man jobbar med, oavsett om man sitter i majoritet eller i opposition.

En annan viktig fråga är givetvis konkurrenskraften och på vilket sätt man konkurrerar. Här skulle jag vilja lyfta fram några saker som jag tror är otroligt viktiga för just konkurrenskraften och för att kunna utveckla transporteffektiviteten.

Elektrifieringen är en viktig del, och möjligheten att använda AI för transporteffektiviseringslösningar av olika slag är en annan viktig del.

Vi var några ledamöter som hade förmånen att få träffa Svenskt Näringsliv här på förmiddagen för en diskussion om ett antal viktiga frågor för hela näringslivet i Sverige. Där lyfte man fram konkurrensen och transporteffektiviteten och vikten av att detta verkligen fungerar.

En annan viktig del i sammanhanget handlar om klimatfrågan. Jag anser att det är viktigt att elektrifieringen går vidare, och jag hoppas att regeringen kommer att driva frågan på ett bra sätt. Men jag blir samtidigt be-

sviken; den enda lösningen kopplat till bränslena blir att sänka priset på bensin och diesel, när vi vet att vi skulle behöva jobba för de alternativa bränslena, såsom HVO och biogas, för att skapa självförsörjningsförmåga. Jag är lite ledsen över att detta inte kommer in i frågorna om yrkestrafik på det sätt som skulle behövas. Hela transportsektorn behöver vara en del av den gröna omställningen. Vi skulle behöva lyfta samman det här på ett tydligare sätt.

Vikten av ordning och reda blir påtaglig när det gäller reglering och kontroll av åkerinäringen. Det är klart att vissa delar i betänkandet är särskilt viktiga att lyfta fram, och det handlar om att vi på de svenska vägarna och järnvägarna respekterar alla de regler som finns i vårt land. Jag behöver inte nämna exemplen igen, men det är självklart otroligt viktigt att de kontrollfunktioner som finns fungerar och blir så optimala som möjligt.

Jag vill också lyfta fram den reservation som jag yrkade bifall till, Dispens för vissa fordonstransporter. Jag är glad att man från regeringens sida säger att man avser att återkomma i frågan under året. Men läser man betänkandet noga kan man se att arbetet med frågan i Regeringskansliet inte är tidsatt. Det var därför jag i replikskiftet med Sten Bergheden var så angelägen om att försöka få reda på när detta ska ske. Om en utredning är klar vid halvårsskiftet vill det självklart till att man är väldigt snabb i fortsättningsarbetet, så att vi i Sveriges riksdag får rösta om en proposition som sedan kan bli verklighet; det hoppas jag.

Jag har stora förhoppningar på att regeringen kommer att jobba med detta. Ledamoten Bergheden har varit pådrivande i de här frågorna, och även andra ledamöter från Tidöpartierna i trafikutskottet jobbar väldigt aktivt med dem. Vi i oppositionen väljer också att lyfta in de här frågorna, då de är viktiga för oss.

Det jag ville ta upp i anförandet var alltså sammanfattningsvis klimatet, elektrifieringen, AI, ordning och reda och dispens för vissa fordonstransporter.

När det handlar om yrkestrafik och taxi är det förstas viktigt att se över all lagstiftning. Ledamoten Kadir Kasirga nämnde i ett replikskifte vikten av att se över taxilagen, och det finns ett antal olika områden som vi kommer att behöva se över politiskt framöver. Vi behöver jobba med transporteffektivitet i alla olika delar. Här finns det möjligheter att med hjälp av AI bygga bryggor mellan sådant som i dag regleras i enskilda sektorer. Att bygga de bryggorna handlar också om att se över lagstiftningen; i dag läser man in vissa typer av trafik i vissa lagar.

Jag vill återigen lyfta fram att det vi i Centerpartiet väljer att prioritera främst är dispens för vissa fordonstransporter, även om reglering och kontroll av åkerinäringen också är en prioriterad fråga.

Anf. 92 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet. Jag kommer att prata om viktiga frågor som har med yrkestrafik och taxi att göra.

Det första perspektiv jag vill lyfta fram, herr talman, är det här med rättvis konkurrens. Här har vi gjort mycket tillsammans. Mycket som debatterades under förra mandatperioden, då jag hade förmånen att sitta i trafikutskottet, genomförs just nu, exempelvis förändring av reduktionsplikten och översyn av skatter och avgifter. Man ser också över klamp-

ningen, en stor fråga som vi diskuterade väldigt mycket under förra mandatperioden. Det skedde förändringar även då, och man förlängde till upp till 36 timmar. Men kör man ett olagligt fordon ska det självklart stå still tills det är åtgärdat. Har man inte betalat sin bot ska man stå still tills den är betald.

Sedan finns det givetvis mer man kan göra. Ska vi förstärka trafiksäkerheten inom det här yrkesområdet handlar det kanske inte alltid om doserade kurvor, räckten och sådant utan mer om fordonen som sådana. Man tittar på vilka som kommer in i landet och när. Framför allt ska man klara efterlevnaden. Regeringen vidtar en hel del åtgärder för både tull och polis. Även om det inte är detta dagens debatt gäller får det effekt för oss. Får vi bättre förmåga vid tullen att granska kommer det att leda till ökad trafiksäkerhet. Får polisen bättre förmåga att kontrollera under färd kommer det också att öka trafiksäkerheten. Även här, herr talman, ser jag en del positiva grejer när jag återkommer så här till utskottet, bland annat att förmågan att stoppa fordon, väga dem och se vad som finns inne i dem förstärks. Vi är många partier som under lång tid argumenterat för sådana förbättringar.

Ska jag vara helt ärlig är jag inte nöjd, herr talman, men det blir bättre. Det där tror jag är den känsla många riksdagsledamöter har, framför allt när de är i regeringsställning. Det är lite lättare när man är i opposition, för då kan man hugga och jaga hela tiden. I regeringsställning gör man egentligen två saker, och det här vet ju de vänner som varit i regeringsställning. Å ena sidan försvarar man regeringen, å andra sidan vill man faktiskt sträcka sig lite längre.

En fråga som jag själv har lyft många gånger är översyn av bränsle- och fordonsbeskattningen. Jag var rätt ensam när jag började lyfta den, men i dag står partiet bakom detta. Vi vill ha ökad trafiksäkerhet och rättvisa spelregler. Då kan det inte vara så att utländska chaufförer kommer hit och slipper betala. Vi behöver bli bättre på de grejerna. Vi behöver titta på den tyska modellen. De använder sig av en digital puck och tar betalt för det slitage man orsakar. Rådande läge innebär en konkurrensskillnad, men det påverkar också trafiksäkerheten såtillvida att det kan hända att fordon kommer en bit österifrån med sämre kvalitet och konkurrerar med våra fordon. På sikt tror jag att fler partier och även regeringar oavsett färg kommer att titta på den frågan, herr talman.

Klampningen har jag redan nämnt. Där är jag väldigt glad att det har gjorts skärpningar. Det roliga är att de, om jag minns rätt, gjordes med rätt stor enighet när vi väl kom fram under förra mandatperioden. Nu pågår en utredning som jag hoppas ska landa i att man tar tag i detta på ett ännu bättre sätt.

Något som förvånar mig är hur det ligger till med våra rastplatser. Detta är en fråga där jag i olika sammanhang ligger på, vilket jag vet att många gör. Sverige är ett fantastiskt land, men vi är inte alltid fantastiskt duktiga. Jag har under en tid, herr talman, haft förmånen att köra material till Ukraina. När man kör genom Polen och ser hur de har rustat upp sitt trafiknät och sina rastplatser blir man avundsjuk.

Det finns ett antal grejer som polackerna gör och som jag tror att vi skulle kunna hämta hem. Man placerar gärna rastplatser nära restauranger och bensinstationer. Man tar vägtull, något som jag tror att vi förr eller senare kommer att få diskutera även i Sverige, vilket gör att det finns finan-

siering för både vägen och rastplatserna. Det finns bra möjligheter till omklädning och dusch och till att äta. Man delar upp fordonen, så att lastbilarna står för sig och andra fordon för sig.

Jag tycker att vi är jätteduktiga i Sverige, men ibland ska vi även titta på grannländer. Här finns det mer att göra. Jag står bakom det regeringen gör och yrkar bifall till förslaget i betänkandet, men det vore skönt om vi kunde bli ännu lite bättre tillsammans. Det påverkar våra chaufförers arbetsmiljö och skapar trygghet för dem. Det skapar också trygghet för dem som turistar i Sverige – det här hänger ihop.

Herr talman! Jag ska försöka gå in för landning, och det vill jag göra med taxibranschen. Jag satt i trafikutskottet 1998–2002 och under förra mandatperioden, och jag kan inte påminna mig ett enda år utan diskussion om taxi.

Herr talman! Jag tänker inte hålla på att tala om vad den regeringen gjorde, vad vår regering gjorde och vad Nisses regering gjorde. Taxibranschen är en spännande bransch. Det är till och med en svår bransch. Det sker en stor förändring.

Ta hela detta med den alternativa taxibranschen som har växt fram genom digitala tekniker. Jag försöker att undvika att säga ett företagsnamn. Det är därför det blir lite rörigt, herr talman.

Till sist uppstår en fråga: Vem är kunden? Det är ofta tydligt. Det är jag eller någon annan som slår i en app. Men är jag samtidigt arbetsgivare när jag slår i appen?

Här har vi en debatt som tankar in i det utskott som jag i dag sitter i, i arbetsmarknadsutskottet. Hur ser vi på de nya företag som växer fram? Vilket är företaget? Vem är tjänstesäljare? Vem är köpare? Vem är arbetsgivare?

Jag tror att taxibranschen i sig kommer att vara tvungen att matcha en del av detta. En del av det kan vi säkert titta på lagstiftningsmässigt. Men en del av det handlar om att taxibranschen själv måste bli ännu duktigare på att konkurrera med dessa företag genom att själv anamma den nya tekniken.

Jag blev väldigt glad när jag lyssnade på vad Ulrika Heie sa om AI och hur man använder AI. Jag tror att AI kommer att förändra branschen ännu mer än det vi står och diskuterar i dag.

Vi har frågor där vi kan göra mycket i politiken. Men vi har också frågor där en försiktig väntan kommer att visa att det växer fram helt nya system. Jag tror att taxibranschen är en sådan fråga. Vänta bara!

Vi var några som hade förmånen att åka till USA förra mandatperioden och titta på självkörande fordon. Vad händer med en taxibransch när fordonen kör själva?

Det skapar också spännande frågor om trafiksäkerhet. Låt oss säga att jag går ut på krogen en kväll och kanske dricker en öl för mycket. Så beställer jag min egen självkörande bil att köra hem mig. Har jag varit rattonykter då? Eller om jag beställer en taxi från företaget X, som är självkörande och kör hem mig, är jag rattonykter då?

Det kommer att ske förändringar av lagstiftningen som vi kommer att vara tvungna att titta på därför att det sker en teknikutveckling.

Herr talman! Jag tackar för ordet och yrkar än en gång bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 93 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! I dag behandlar vi trafikutskottets betänkande 9, *Yrkestrafik och taxifrågor*. Jag vill passa på att yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 9, 11 och 13.

Herr talman! Snart har halva mandatperioden gått. Inom transport- och infrastrukturfrågor lyser tyvärr förslag och propositioner med sin frånvaro. Regeringen rivstartade sin mandatperiod med att stoppa byggandet av nya stambanor och att slopa klimatpremier och klimatbonus till privatpersoner. Det har hindrat många från att byta från fossildrivna bilar till elbil, vilket hade varit bra för klimatomställningen.

Denna regering har också sett till att utsläppen ökar i Sverige samt att vi som land kommer att missa klimatmålen. Vi behöver satsa på hållbara transporter både för privatpersoner och inom yrkestrafiken. Men utöver miljön är även ordning och reda med trygga anställningar viktiga.

Herr talman! För tusentals svenskar är vägarna den dagliga arbetsplatsen. Precis som på vilken arbetsplats som helst måste även Sveriges yrkesförare kunna lita på att de varje dag möts av sjysta arbetsvillkor. Men så ser det inte ut i dag. Det skapar stora risker inte enbart för enskilda förare utan för hela branschen. Oseriösa aktörer dumpar löner och låter arbetsmiljön halka efter. Så ska det inte se ut på svenska vägar.

Vi socialdemokrater har sett till att mobilitetspaketet har kommit på plats för att det ska bli enklare för de seriösa åkerierna. Därför vill Socialdemokraterna att det inrättas en yrkestrafikinspektion med ansvar för att öka inspektionen inom yrkestrafiken, vilket kommer att göra det svårare för de oseriösa företagen.

Vi har också förslag om att införa regelverk som underlättar för svenska fackförbund att ställa krav på svenska löner och villkor för att kunna förhandla om kollektivavtal med transportföretagen.

Herr talman! Att högern väljer att inte rösta på ett socialdemokratiskt förslag kanske inte ses som anmärkningsvärt. Sverigedemokraterna har tidigare haft ett högt tonläge i dessa frågor. Men nu ser vi att Sverigedemokraterna väljer att backa och ställa sig i ledet. Till förmån för några oklara formuleringar i betänkandet har SD valt att avstå från sina tidigare principiella reservationer.

Herr talman! Sverige är beroende av fungerande transporter. Vi måste vara säkra på att de som arbetar inom transportsektorn inte utnyttjas. Taxi-branschen utgör en viktig länk i samhället, som möjliggör för människor att använda färdtjänst, skolskjuts och sjukresor såväl som att göra privata resor.

Taxiförarna ser till att eleven i rullstol kan ta sig till skolan, att pensionären kommer till vårdcentralen och att sjukpensionären kan ta sig till matbutiken. Men branschen har fortfarande flera utmaningar som påverkar förare, passagerare och seriösa taxibolag negativt.

Sedan avregleringen 1990 har branschen drabbats av omfattande problem, där olika apptjänster förvanskar konkurrensen genom att undvika arbetsgivaransvar och dumpa priser och villkor.

Herr talman! Det är dags att ta tag i problemen och göra en översyn av hela taxibranschen. Vi socialdemokrater ser med allvar på behovet av förändring inom taxibranschen.

En av de mest brådskande åtgärderna är att resa kravet att yrkestrafik endast ska utföras av seriösa aktörer. Prisdumpning, låga löner och dåliga

arbetsvillkor har blivit vanliga inslag inom branschen och har resulterat i en omfattande brist på förare.

Herr talman! Brister vid offentliga upphandlingar där skattemedel kanaliseras till oseriösa företag som vinner kontrakt på minimala kostnader, låga löner, ohållbara arbetsvillkor och skatteflykt är också ett problem som måste tas på allvar.

Framväxten av gigeekonomin har ytterligare förvärrat situationen och förstärkt problemen med förare som inte får ta del av fördelarna med ett tryggt anställningsavtal. Dessa osäkra anställningar orsakar också betydande ekonomisk stress och utsatthet för förarna och utgör dessutom en säkerhetsrisk för passagerarna.

Det är en betydande risk att prispressen resulterar i kvalitetsbrister då förare inte ges tillräckliga förutsättningar för att utföra sina uppdrag eller förväntas arbeta orimligt långa arbetspass. Detta är oacceptabelt, särskilt för dem som använder färdtjänst, skolskjuts eller sjukresor och förväntar sig trygghet och säkerhet.

Det är därför anmärkningsvärt, herr talman, att regeringen trots uppmärksammade brister inte ser något behov av att genomföra en helhetsöversyn av taxibranschen. Vi har vid flera tillfällen uppmärksammat bristerna, men ansvarigt statsråd har tyvärr avvisat kravet på att genomföra en helhetsöversyn av taxibranschen.

I detta betänkande lämnar vi förslag på en helhetsöversyn av taxibranschen. Jag hör att många av ledamöterna tycker att det är viktigt med rättvis konkurrens och att det är viktigt att de anställda ska ha sjysta villkor. Nu har vi ett förslag. Vi får se hur man kommer att votera i denna sal senare under dagen.

Det är dags att inte bara se till att regler säkerställer sjysta arbetsvillkor, rimliga löner och anständiga arbetstider utan även se över hur taxipolitiken behöver utvecklas, något som inte gjorts sedan avregleringen på 90-talet. Utan fungerande transporter för dem som behöver det blir det farligare och fattigare i Sverige.

Herr talman! Vanligt folk måste kunna lita på att transporter som behövs för att vardagen ska gå runt faktiskt fungerar, speciellt i ekonomiskt tuffa tider. Regeringen behöver agera för en fungerande taxibransch nu.  
(Applåder)

Anf. 94 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag bestämde mig för att begära replik när höghastighetstågen nämndes.

Vi pratar ju om trafiksäkerhet här i dag. Runt om i vårt avlånga land börjar nu vintern och Kung Bore släppa sitt grepp, och det innebär tyvärr att vi ser tjälskador. Vi ser hur skogsnäringen har stora problem på vissa ställen. Vi ser hur asfalten har bucklat sig och hur till och med själva väggkroppen i vissa lägen börjat ta stryk.

Har man följt de här frågorna över tid, herr talman, vet man att riksdagen 1980 – i sin visdom eller ovisdom – tog beslut om att inte fortsätta med en investeringsbudget. Ända sedan dess har det totala underhållet på framför allt vägsidan men även på järnvägssidan varit undermåligt. Det har byggts upp en otrolig underhållsskuld. Denna underhållsskuld märker chaufförer i trafik varje vår – egentligen hela året, men framåt sommaren har man hunnit fixa de flesta potthålen.



Samtidigt som det är så, samtidigt som vi ser hur vägstandarden i landet faller under regering efter regering, läggs 80 procent av alla transportinvesteringar på järnväg. Det är spännande. 90 procent av alla transporter, inklusive kollektivtrafik med buss, sker på väg, men 80 procent av alla investeringar sker på järnväg. Vi löser alltså inte transportproblemen.

Jag är glad att regeringen nu har börjat skruva lite i detta. Man har flyttat resurser till väg. Men hur ser min socialdemokratiska kollega på det faktum att vi historiskt över tid låter vägarna förfalla när de behöver rustas upp?

Anf. 95 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack för ditt inlägg, Magnus Jacobsson! Magnus Jacobsson är en av de mest rutinerade och erfarna i de här frågorna och har också suttit i trafikskottet. Jag uppskattar verkligen att ledamoten i sin historiebeteckning säger att vissa problem kvarstår trots att många regeringar har kommit och gått.

Vi socialdemokrater tycker att det var olyckligt att den högerkonservativa regeringen stoppade byggandet av nya stambanor. Det finns problem med järnvägsunderhållet; det har vi särskilt sett under detta år. Hela svenska folket har bevittnat det. Vi har nästan en järnväg på kollapsnivå. Till och med den ukrainska järnvägen går bättre än svenska tåg. Det är inte acceptabelt. Vi bör verkligen rusta upp järnvägen.

Vi behöver satsa på underhållet men samtidigt också lägga ny räls. När vi träffar transportföretagen påtalar de att det finns en underhållsskuld. Men, säger de också, även om vi satsar massor med miljarder på att åtgärda den måste vi ändå lägga ny räls för att öka kapaciteten. Vi tycker att båda delarna måste göras, parallellt och samtidigt. De ska inte utesluta varandra. Det gäller även vägunderhållet.

Anf. 96 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att ge Kadir Kasirga rätt: Den ukrainska järnvägen fungerar alldeles utmärkt. Jag har själv varit fyra mil från fronten och lämnat brandbilar och sedan satt mig på tåget och åkt och kommit i tid in till Kiev. Vi har en del att lära där.

Sedan vill jag göra en liten rättelse, herr talman. Regeringen har inte sagt nej till nya stambanor. Regeringen har sagt nej till höghastighetståg, och det är en viss skillnad. Det pågår en översyn av var man kommer att behöva bygga. Jag tror personligen att man i förlängningen måste titta på fyrspår från Uppsala mot Stockholm. Man behöver titta på sträckor som Alingsås ned till Göteborg och hamnen där.

Det är dock mer den principiella frågan jag är ute efter. Vi pratar om trafiksäkerhet, men en av de viktigaste frågorna för fungerande trafiksäkerhet är att det finns en väg att köra på, helst en väg som håller för tyngden när vi nu ska ha längre och tyngre fordon. Då hamnar vi i den här principdiskussionen. Jag har noterat att socialdemokratin, herr talman, har kritiserat regeringen när den flyttat pengar från järnväg till väg. Men då har vi ju det här styrkeförhållandet: 80 procent av alla investeringar över tid läggs på järnväg, men 90 procent av alla transporter sker på väg.

Den här regeringen har – försiktigt enligt min uppfattning; jag hoppas att den kan skruva lite hårdare – börjat flytta resurserna så att vi kanske kan få ordning på vägarna, där de flesta transporter trots allt sker. Det är

alltså mer ett principiellt svar, herr talman, som jag efterfrågar från socialdemokratin: Kommer ni att fortsätta att driva en politik där 80 procent av alla investeringar ska ligga på järnväg, vilket i praktiken innebär att trafik-säkerheten lämnas efter, att människor som ska köra barn till skolan läm-nas efter och att landsbygden lämnas efter?

Anf. 97 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Självklart är det viktigt för oss socialdemokrater att vi investerar i och utreder alla transportslag och inte ställer dem mot var-andra. När det gäller att transportera gods och även personer är det klart att vägarna är viktiga. Så är det. Vi behöver också satsa på och investera i vägunderhållet.

Det vi kritiserade när den nuvarande regeringen flyttade pengar från järnvägsunderhållet till vägunderhållet var att när regeringen gick ut med att det var kaos i järnvägsunderhållet och att vi måste satsa på detta valde man att ta pengar från järnvägsunderhållet och flytta dem till vägen. Det var det vår kritik handlade om. Man måste välja och prioritera.

När vi träffar transportföretagen och särskilt åkeriföretagen säger de alltid att de är med på tåget när det gäller klimatomställningen. De vill verkligen göra sådana investeringar, byta sin fordonsflotta till elbilar, ha elektrifierade vägar och allt det där. Vad de behöver se är dock en klar och tydlig politisk vilja. Med den nuvarande regeringen ser tyvärr inte åkeri-företagen det. De är nu lite grann i limbo och vet inte om de ska fortsätta investera i elbilar och genomföra klimatomställningen, eftersom denna re-gering har valt att prioritera fossildrivna fordon. Åkeriföretagen ställer sig frågande till det.

Såväl vägunderhållet och satsningar på väg som satsningar på järnvä-gen och alla andra transportslag är viktiga.

Anf. 98 THOMAS MORELL (SD) replik:

Herr talman! Jag var tvungen att blanda mig i debatten då det kom ett par sakfel från ledamoten.

För det första påstod ledamoten Kadir Kasirga att den här regeringen inte gör någonting. Då måste man ändå ställa sig frågan vad Socialdemo-kraterna gjorde under den föregående mandatperioden. Jag hade då åtskil-liga debatter med ett flertal ministrar från Socialdemokraterna om proble-men ute på vägarna, om de växande kriminella nätverken och om hur de arbetar. Man pratade: Jodå, det fanns både idéer och annat. Men det hände ingenting.

Under tiden minskade antalet kontrolltjänstemän inom polisen. Det har aldrig varit så lågt som det är nu. Jag pratar ofta med mina gamla kollegor inom polisen. Antalet poliser i yttre tjänst som har förordnande på flygande inspektion är under 100. På papperet kan de vara uppemot 180, men de som är ute på vägen och gör de faktiska kontrollerna är under 100. Antalet bilinspektörer ligger någonstans kring 75–80, en siffra som är ganska sta-bil över åren.

Det är de här människorna som ska stoppa den kriminella verksam-heten där ute. Men detta gjorde Socialdemokraterna inte någonting åt un-der den tid man satt i regeringsställning. I stället lät man kontrollverksam-heten minska över tid.

Mobilitetspaketet som ledamoten hänvisar till kom faktiskt till tack vare en sverigedemokrat nere i Bryssel. Det var Peter Lundgren som startade arbetet för mobilitetspaketet. Socialdemokraten Jens Nilsson, som tyvärr är avliden, var med och arbetade med detta. Det var tack vare de två som vi fick mobilitetspaketet som nu håller på att implementeras.

En korrekt historiebereskrivning hade inte gjort ont.

Anf. 99 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack, Thomas Morell, för frågorna!

När det gäller påståendet att Socialdemokraterna inte har gjort något i de här frågorna vill jag påminna ledamoten om att det faktiskt var den socialdemokratiska regeringen som såg till att mobilitetspaketet kom på plats och började implementeras.

Det var också den socialdemokratiska regeringen som såg till att satsa på polisens vägkontroller. Under den föregående mandatperioden ökade de med 50 procent. Vi skärpte också cabotagereglererna från 24 till 36 timmar.

Thomas Morell har suttit länge i trafikutskottet och, vet jag, brinner för dessa frågor. Men det är ju inte sant att sossarna inte har gjort någonting, som ledamoten säger. Sanningen är den att vi har gjort väldigt många lagstiftningsändringar, och det finns dokumenterat.

Det som gör mig lite förvånad är att trots att Sverigedemokraterna har haft ett högt tonläge i frågan om kontrollen av yrkestrafiken väljer man nu att abdikera och inte lämna något konkret förslag i betänkandet. Det är förvånande, herr talman.

Anf. 100 THOMAS MORELL (SD) replik:

Herr talman! Jag får börja med att göra ett par tillrättalägganden.

Det var förmodligen en felsägning från ledamoten när han sa att det var cabotaget som ökade från 24 till 36 timmar – det var klampningen.

Ökningen med 50 procent gällde inte antalet kontrolltjänstemän utan antalet cabotageärenden som man kontrollerade, och det gjorde man efter den kritik som hade framförts.

Den höga svansföring som Sverigedemokraterna tydligen har beror kanske på att jag vet vad det här innebär. Jag har tolv års erfarenhet av att göra kontroller av den yrkesmässiga trafiken, och Socialdemokraternas förslag är alldeles på tok för dåligt.

Förslaget på en yrkestrafikinspektion leder ingenstans. Det är alldeles uppenbart att ni inte har koll på vad som krävs för att göra en kontroll av den yrkesmässiga trafiken. Det är betydligt mer komplext än ert förslag. Ni får mer än gärna komma och prata med mig så att ni får kunskap om vad det här gäller. Jag tar mer än gärna med er ut på en kontrollplats, där ni får prata med mina gamla kollegor så att ni förstår vad det här handlar om.

Det är inte bara att stoppa en bil och tro att man kan kolla körkortet och blåsa en förare och sedan är det klart. Det är när bilen står still som jobbet börjar, och då ska man kunna hela trafiklagstiftningen gällande den yrkesmässiga trafiken. Det handlar om vikter, lastsäkring, farligt gods, kör- och vilotider, färdskrivare, tillstånd och mycket, mycket mer.

Det tar ungefär fem år att utbilda en kontrollpersonal till att göra fullvärdiga kontroller. Fem år tar det! Då förstår man komplexiteten i detta.

Anf. 101 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack för klargörandet från Thomas Morell i denna fråga!

Jag har absolut ingen anledning att ifrågasätta Thomas Morells erfarenheter från yrkeslivet. Men vi socialdemokrater träffar branschens aktörer, till exempel Sveriges Åkeriföretag och Transportarbetareförbundet – viktiga aktörer, herr talman. Vi borde lyssna även på dem och höra vad de anser i de här frågorna.

Jag vet att både Sveriges Åkeriföretag och Transportarbetareförbundet tycker att idén med en yrkestrafikinspektion, som vi kallar det, är bra. Sverigedemokraterna får kalla det för någonting annat, men grundprincipen handlar om att vi ska öka kontrollerna för att komma åt osjysta villkor så att det blir ordning och reda.

”Polisen är idag hårt ansträngd av det grova våldet och det är därför inte troligt att poliser tas i anspråk för kontroller av den yrkesmässiga trafiken”, har Thomas Morell sagt. Polisen har andra, viktigare prioriterade frågor, men eftersom även dessa frågor är viktiga föreslår vi en yrkestrafikinspektion.

Det finns exempel och modeller som man kan titta på i Norge, Tyskland och Storbritannien. Ni får kalla det för någonting annat, men principen handlar om att vi ökar kontrollen så att det råder ordning och reda på våra vägar för yrkestrafikförarna.

(Applåder)

Anf. 102 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att gå upp i debatten, men sedan kom det ett antal inlägg från ledamoten Kadir Kasirga som behöver redas ut.

Först kan jag väl säga att om jag hade stött en regering som under åtta år gjort så fruktansvärt lite för att komma till rätta med de här frågorna hade jag nog inte börjat mitt anförande med att gå upp och kritisera en regering som nu med full kraft tar tag i de problem som inte åtgärdats under dessa åtta år. Men det är ju bra om vi kan vara överens om tagen nu, ledamoten, även om ni kanske inte hade den ambitionen i regeringsställning.

Herr talman! Ledamoten Kadir Kasirga tog sedan upp höghastighetståget, detta ofinansierade höghastighetståg som Socialdemokraterna tryckte in i den plan som ligger. Det var alltså inte finansierat; det var uträknat som olönsamt och tryckte undan en massa underhållspengar. Där står vi i dag. Efter den springnotan fattas det över 150 miljarder i liggande plan. Det får vi nu ta tag i.

I det läget börjar ledamoten diskutera att vi ska bygga höghastighetståg. Därför är min fråga till ledamoten: Anser ledamoten fortfarande att vi ska bygga höghastighetståg på bekostnad av underhållspengarna, som nu är en underhållsskuld på 114 miljarder?

Herr talman! Nästa del är frågan om yrkestrafikinspektionen. Under åtta år i regeringsställning tog Socialdemokraterna inte tag i den här frågan. Men nu, i opposition, har man alltså kommit fram till att man vill ha en tydligare styrning av trafiken där ute.

Anf. 103 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! Tack till Sten Bergheden för hans engagemang i dessa frågor!

Vi i Socialdemokraterna har varit väldigt tydliga med att det behöver göras många saker när det gäller järnvägen. Vi behöver åtgärda järnvägsunderhållet och samtidigt öka kapaciteten. Därför behöver vi bygga nya järnvägar, och därför var det olyckligt att den högerkonservativa regeringen stoppade byggandet av nya stambanor och järnvägar.

När det gäller finansieringen såg regeringen genom stoppandet också till att vi tappade miljarder från EU. Det finns andra finansieringsmöjligheter också som vi kan älta och diskutera tillsammans, såsom lånefinansiering. Näringslivet är ute och säger att de är intresserade av att göra de här investeringarna. Då får man sätta sig över politiska gränser och prata om detta. Vi har till exempel föreslagit en infrastrukturberedning för att prata om och diskutera de här frågorna. Vi tycker att det är viktigt för Sveriges ekonomiska framtid och mobilitet.

När det gäller de andra frågorna ska jag säga att under de åtta år som vi socialdemokrater styrde såg vi till att mycket lagstiftning kom på plats, särskilt när det gäller ordning och reda på våra vägar. Vi kan komma ihåg att det före 2014 var vilda västern på våra vägar, med osjysta företag och så vidare.

Anf. 104 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr talman! Då kan jag konstatera att Socialdemokraterna har tänkt att fortsätta bygga höghastighetståg om man skulle få möjlighet till det, på bekostnad av underhållet.

Den andra delen som ledamoten tar upp är att man fick ordning och reda. Då är det ju märkligt, herr talman, att vi inte märker detta ute på våra vägar i dag, om ni nu tog sådana beslut som faktiskt skulle ge ordning och reda där ute på våra vägar. Det är lite märkligt att vi nu får ta tag i alla de här problemen, om det ni föreslog hade någon effekt.

En diskussion i valrörelsen 2014 var att vi i alliansregeringen inte klampade på riktigt, när det var 24 timmar som gällde. Skulle Socialdemokraterna ta över skulle de klampa på riktigt. Detta ”på riktigt” innebar att man lade på 12 timmar så att det blev 36 timmar. Mer gjorde inte Socialdemokraterna när det gäller klampning.

Man tycker att det är okej att en lastbil efter 36 timmar, om den inte har genomfört vad den skulle – betala eller något annat – kan lämna platsen och åka. Det blir en längre dygnsvila för den chauffören, och sedan kan han rulla vidare. Vi vill ha ordning på detta. Ni hade åtta år på er, och ni lyckades inte lösa den biten. Allt ni orkade åstadkomma var 12 timmar på åtta år.

Herr talman! En annan del gällde yrkesinspektionen. Det är märkligt: Man har suttit i regering i åtta år och inte fått till någon form av verksamhet inom polisen som tar tag i den delen, och sedan när man är i opposition kommer man på att man kanske skulle kika på en yrkesinspektion som ska ta tag i den här delen.

Var fanns alla förslagen när man satt i regeringsställning? Eller var man bara nöjd med att sitta i regeringsställning och lät allt flyta på? Jag tycker att det var bristfälligt. Vi har tappat åtta år med den socialdemokratiska regeringen.

Vi tar tag i detta nu, och vi hoppas få ett brett stöd för att faktiskt komma åt den olagliga trafiken där ute.

Anf. 105 KADIR KASIRGA (S) replik:

Herr talman! När vi i Socialdemokraterna kämpade för att få mobilitetspaketet på plats anklagade Moderaterna oss för protektionism. Nu står ledamoten här och säger att han vurmar för ordning och reda på våra svenska vägar. Det är bra och glädjande med den kursändringen, men sanningen är att ni har varit emot mobilitetspaketet.

När det gäller yrkestrafikinspektionen tycker, som jag tidigare också har sagt, både Sveriges Åkeriföretag och Svenska Transportarbetareförbundet, två viktiga aktörer i den här branschen, att det är viktigt att få en yrkestrafikinspektion. Polisens resurser räcker inte till för att prioritera de här frågorna, och då behöver vi titta på andra modeller. Det finns ju andra modeller i Norge, Tyskland och Storbritannien som vi kan titta på.

I betänkandet har vi nu en reservation där vi slår fast att man bör inrätta en yrkestrafikinspektion. I detta agerar vi utifrån den utredning som Socialdemokraterna tillsatte om kontroller på väg.

Sten Bergheden måste hålla sig lite grann till fakta. Självfallet har den socialdemokratiska regeringen gjort många saker och tillsatt många utredningar. Nu ligger dessa utredningar på ert bord, på era departement. Jag hoppas att Moderaterna och den högerkonservativa regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna tar de goda delarna och implementerar de förslag som Socialdemokraterna har sett till att ta fram.

(Applåder)

Anf. 106 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! Vi debatterar i dag TU9 *Yrkestrafik och taxi*.

Herr talman! Sverige är ett industriland där vi bygger mycket av vårt välstånd på export av varor från skogen och gruvor. Vi har en mängd olika industrier som förädlar råvaror, där ett stort antal företag har världsunik kompetens. Vi har en stolt industriell historia och en lysande framtid, inte minst genom den gröna omställningen av våra industrier.

För att detta system ska fungera är det helt beroende av en väl fungerande transportmarknad. Därtill kommer en lång rad andra transportbehov, till exempel för välfärden och vår livsmedelsförsörjning.

Liberalerna ser alla trafikslag som viktiga för Sveriges behov av transporter. Våra vägtransporter har dock en unik position i transportsystemet genom sin flexibilitet. Vägtransporterna utgör kittet i transportsystemet, där gods kan transporteras från leverantören direkt till kund alternativt till en järnvägsstation eller hamn. Åkerinäringen har stor betydelse för svenska företags godshantering och konkurrenskraft och ger samtidigt många jobbtillfällen runt om i Sverige.

Liberalerna har höga ambitioner för att få till en överflyttning av gods från vägtransporter till järnväg och sjöfart, men med nuvarande behov av godstransporter kommer åkerinäringen för lång tid framöver att stå för majoriteten av godstransporterna i Sverige.

Herr talman! Liberalerna arbetar för att underlätta för en sund bransch i Sverige och värnar därför sjysta konkurrensvillkor och framför allt att regelverken efterlevs. Detta gäller både åkeri- och taxibranschen.

Godstransporterna är gränsöverskridande, och det råder hård konkurrens inom transportnäringen. Därför är EU:s direktiv och regleringar genom mobilitetspaketet väldigt viktiga för Sverige, för att vi ska ha ett regelverk som även gäller utländska företag och som stöder seriösa åkerier.

Det gäller inte minst de utökade kraven på gps-baserat positionssystem som ska finnas i lastbilarna för att den gränsöverskridande trafiken ska kunna följas också inne i landet. De införs successivt 2023–2026. Då ska man kunna veta när de passerar en landsgräns, och man ska kunna se när de levererar sitt gods och var de befinner sig i Sverige.

Vi måste stärka arbetet mot utländska och svenska åkerier som bedriver illegal verksamhet. Regelverk utan uppföljning är helt tandlöst. Polisens ökade befogenheter måste paras med tillräckligt med trafikpoliser som kan utföra utökade kontroller av trafiken, annars riskerar fusket med bland annat cabotage, kör- och vilotider och rattfylleri att öka. Vi behöver också kontrollera fordonen så att de är trafiksäkra och innehåller rätt utrustning.

Utöver de rent trafikmässiga kraven används lastbilar också för kriminell verksamhet. Det kan vara frakt av narkotika och stöldgods in och ut ur landet. Kontroller på väg och tullens nya utökade befogenheter stärker en sund åkeribransch. Regleringen underlättar samtidigt att den viktiga samordningen mellan myndigheter kan stärkas.

Utöver fler trafikpoliser som kan utöka antalet kontroller behöver landets kontrollstationer och behovet av teknisk utrustning ses över för att underlätta trafikpolisernas vardag. Utredningen om effektivare kontroller av yrkestrafik på väg för att motverka brottslighet inom transportsektorn innehåller många bra förslag.

Herr talman! Förarbristen är ett jättestort problem för branschen när det gäller både lastbilstransporter och taxi. En grundförutsättning för rekrytering av förare är att basen inte minskar. Körkort för personbil är en inkörsport till lastbilskörkortet, men tyvärr ser vi en vikande trend för hur många som tar vanligt B-körkort. Ett av problemen är att allt färre är redo och klarar förarprovet vid uppkörning. Det behöver vi ändra på, då körkortet är en inkörsport till jobb och minskad arbetslöshet och samtidigt löser åkerinäringens och taxibranschens förarbehov.

Regeringen ser nu över frågan för att bryta den negativa trenden. Samtidigt gör branschen en del för att lösa detta. Där vill jag ta upp det lovvärda initiativet med tv-programmet *Svenska Truckers*. Man har kunnat se ett ökat intresse för att bli lastbilschaufför efter att den serien startade. Jag tror att det är viktigt att vi tänker lite grann utanför boxen för att se andra sätt att få våra ungdomar att vilja ta de här jobben framöver.

Säkra rastplatser är en förutsättning för att öka trafiksäkerheten på våra vägar. En förare måste kunna lita på att man kan rasta enligt de kör- och vilotider som gäller utan att bli utsatt för stölder. Rastplatserna ska heller inte kunna användas som uppställningsplatser över flera dygn och därmed blockera möjligheterna för övriga yrkesförare att få plats.

EU har antagit nya standarder, och regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att driva det här ärendet. Trafikverket har bland annat gjort en inventering av alla rastplatser i Sverige under 2023, och nu har man gått vidare med två specifika områden. Arbetet kommer att fortsätta framöver.

Fru talman! Åkeribranschen behöver tillsammans med andra aktörer medverka i omställningen till fossilfria transporter. Marginalerna är små, så samverkan mellan olika branschaktörer är viktig.

Det var ett tungt vägande skäl till att Liberalerna tog initiativ till Elektrifieringskommissionen och samlade de berörda aktörerna. Det var för att

utbyggnaden av laddinfrastrukturen i Sverige skulle utvecklas i tid och kunna underlätta övergången till elektrifiering av lastbilsbranschen.

Det är viktigt att känna till att 80 procent av alla lastbilstransporter är kortare än 30 mil, vilket passar ellastbilar väldigt väl.

Försäljningen av nya personbilar har ökat snabbt, och elbilar utgör i dag cirka en tredjedel av de sålda bilarna. När det gäller ellastbilar är vi i startgroparna. Försäljningen ökar, och i dagsläget görs ett flertal aktiviteter för att stimulera omställningen.

Regeringen har i budgeten för 2024 och de kommande två åren lagt över 5 miljarder på kraftigt utökade anslag till premier för inköp av ellastbilar parat med ökat stöd för laddinfrastruktur. Man har också gjort en stor satsning när det gäller lätta lastbilar, vilket är ett nytt anslag.

Depåladdning över natt är den viktigaste laddinfrastrukturen. Stöd kan sökas via Klimatklivet, och depåladdning har fördelen att den ger minst belastning på elnätet.

Laddinfrastrukturen längs våra vägar och på rastplatser behöver samtidigt byggas ut kraftigt. Laddplatserna behöver också anpassas till de speciella förutsättningarna för lastbilar, inte minst så att lastbilar med släp lätt kan komma åt laddplatsen.

De lätta lastbilarna blir tyngre när de utrustas för batteridrift. Det har ytterligare spätt på problemet med förarbrist. På ett vanligt personbilskörkort får man framföra ett fordon på 3 500 kilo, men en eldriven lätt lastbil kan väga uppemot 4 250 kilo.

Reglerna på EU-nivå ses nu över i det så kallade körkortsdirektivet. Man kommer att tillåta att personer med B-körkort kör eldriven lätt lastbil med högre vikt.

Ska vi klara klimatomställningen måste vi justera regler och förordningar så att de inte bromsar. Det är dock väldigt viktigt att vi alltid tar hänsyn till trafiksäkerheten på våra vägar.

Svensk åkeribransch har stor betydelse för Sveriges välstånd och för vår beredskap. Därför tar regeringen nu steg efter steg för att komma åt den illegala marknaden och skapa förutsättningar för en sund, grön åkeribransch.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 107 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi sverigedemokrater står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men för att spara tid vid voteringen yrkar jag bifall endast till reservation nummer 7.

Att vara yrkesförare är ett fantastiskt jobb. Precis som ledamoten Gellerman sa har tv-serien *Svenska Truckers* fått många ungdomar att söka till yrkesutbildningen för förare.

Under min tid som regionchef för Sveriges Åkeriföretag jobbade vi hårt med att få tjejer att bli förare. De unga kvinnor som tog jobb som chaufförer hade som regel lägre skadefrekvens och körde faktiskt billigare än killarna gjorde vid motsvarande transporter, så vi jobbade hårt för att få unga kvinnor att bli chaufförer. Jag såg häromveckan att utbildningarna har fått ökad ansökningsfrekvens för unga kvinnor, och det är glädjande. Vi kan ju hoppas att vi vänder trenden nu och får fler att bli yrkesförare.

Fru talman! Utbudet av rastplatser utmed landets vägar är för litet. Platserna är dessutom ofta upptagna av en omfattande närvaro av olika aktörer.



Dessa aktörer nyttjar rastplatserna för olika uppställningar, som väntplatser eller som improviserade campingplatser. Gränsen på max 24 timmars nyttjande av rastplatser respekteras sällan, och det har blivit ett problem för privatbilister och för de yrkesförare som måste ta sin vila.

Trafikverket måste skyndsamt investera i ytterligare platser utmed de större vägarna. Trafikverket ska också ges i uppdrag att åtgärda brister samt arbeta med säkerhet och trygghet. Övervakningen måste skärpas för att stävja överträdelser av den maximala parkeringstiden, nedskräpning och nedsmutsning och annan, grövre brottslighet. Rastplatserna ska vara den plats där varje fordonsförare på ett säkert sätt kan ta sin vila.

Fru talman! Under de senaste åren har den seriösa åkerinäringens villkor debatterats flitigt, inte enbart här i riksdagen utan också hos gemene man. Allt fler människor förstår kopplingen mellan den olagliga godstrafiken och annan kriminell verksamhet.

Det har uppmärksammats i medierna att det förs ut stöldgods ur landet motsvarande cirka 2 miljarder kronor årligen, och då talar vi enbart om det gods som är försäkrat. Vägen är de kriminellas viktigaste verktyg, och här har den förra regeringen varit mer än lovligt passiv.

Vi sverigedemokrater har under många år fört fram behovet av en väl fungerande kontrollverksamhet på väg. Nu har vi en dialog med regeringspartierna om behovet av att utveckla kontrollverksamheten. En effektiv kontroll är viktig för att skydda det seriösa företagandet men också för att försvåra för de kriminella nätverken att skaffa sig ekonomiska resurser.

Fru talman! Jag kan med glädje notera att allt fler partier här i riksdagen börjar tala om en effektivare kontroll av den yrkesmässiga trafiken. Det är bra. Vi blir allt fler som vill skydda det seriösa företagandet inom transportnäringen och därmed trygga de arbetstillfällena som finns hos de seriösa företagen.

Att bekämpa den olagliga trafiken innebär också att man kraftigt beskär de kriminellas möjlighet att nyttja logistiksystemet för sina interna transporter av smuggelgods och stöldgods. Med effektiva kontroller kastar man grus i maskineriet för de kriminella.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill rusta upp vägkontrollerna och se till att välutbildade tjänstemän kontrollerar den yrkesmässiga trafiken. Vi vill lägga kontrollverksamheten i en särskild enhet underställd polisstyrelsen. Enheten ska ha en egen ledning och egen budget. Den ska inte vara kopplad till den reguljära polisverksamheten utan ha sitt eget givna uppdrag, att utföra kontroller på väg. På denna enhet ska även Transportstyrelsens företagskontroller läggas.

Samtal förs nu med regeringen om en effektivare kontrollverksamhet.

Fru talman! En viktig del av yrkestrafiken är våra taxiföretag. De lever i en situation där konkurrensen från svarttaxi är stenhård. De seriösa taxiföretagen är i behov av stöd från samhället, det vill säga kontroller.

Jag fick för ett tag sedan följande mejl från en företagare i taxibranschen:

Hej Thomas! Jag skriver det här mejlet till dig och SD då det inte finns något annat parti i riksdagen som kan få saker gjorda. Taxibranschen i Stockholm är i fritt fall. Appbolagen har förstört hela marknaden – dumpade priser, skattefusk, människohandel, missbruk av vilotidsförordningen med mera. LO, Transportstyrelsen och Skatteverket gör inget åt saken.

Någon måste ta tag i detta. Det kan inte se ut så här i Sverige 2024. Snälla, lyft upp de här frågorna i SD och riksdagen!

Detta var ett nödrop från en företagare i taxibranschen. Så här är det för väldigt många där ute, inte bara i taxinäringen utan även i åkerinäringen, som har ett oerhört svårt läge i konkurrensen med de bolag som inte följer regelverket. Nu är det sannerligen dags för en förändring!

Fru talman! Med en effektiv kontrollverksamhet på väg, med välutbildade tjänstemän, kan Sverige återigen erbjuda den seriösa transportnäringen sjysta villkor. Vi får dessutom möjlighet att begränsa de kriminella nätverkens möjlighet att nyttja vår infrastruktur för brottslig verksamhet.

Fru talman! I dag är det vårdagjämning trots att vi har sett lite lättare snöfall ute. Vi går mot vår och sommar, men än är inte vintern över. Vi kan konstatera att underhållet på våra vintervägar har varit katastrofalt dåligt, med olyckor och stora störningar som följd. Situationen är oacceptabel, och vi är många som påtalat för Trafikverket att de misslyckas med det mest grundläggande i sitt uppdrag, nämligen att hålla våra vägar farbara. Visst kan vädret ibland vara övermäktigt, men det kan knappast vara snökaos över hela landet samtidigt.

Händelsen på E22:an kom som en skänk från ovan då även medierna förstod hur illa ställt det är med underhållet av våra vintervägar. Våra vägar är en arbetsplats för väldigt många yrkesförare. Vägarerna är också en livsviktig del i försörjningen av vår industri. Stopp i trafiken innebär i förlängningen stopp i viktig produktion.

Jag pratade ganska tidigt denna vintersäsong med en åkeriägare. Han hade åtta bilar ute på vägarna. Samtliga bilar blev stående på grund av att vägarna inte var farbara; det var snö och is på dem. Han hade tur och blev inte belagd med vite, vilket annars är ganska vanligt om man inte levererar godset i tid, utan hade bara kostnader för att bilarna stod still med förarna sittande i. Detta stopp kostade honom 26 000 kronor, och detta gällde alltså *en* drabbad åkare. När trafiken på stora leder som E22, E20, E4 eller E6 stannar så fort det kommer lite snö tickar miljonerna iväg i en rasande takt för samhället.

Vi har inte råd att ha ett system som inte klarar av en vanlig vinterdag, oavsett om vi pratar om väg eller järnväg. Vi måste få en betydligt stabilare infrastruktur. Detta arbete har vi nu påbörjat, och jag hoppas innerligt att vi bara inom något år kan se skillnad i inriktningen när det gäller underhåll av både väg och järnväg.

Anf. 108 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Thomas Morell för hans anförande. Jag hade inte tänkt begära replik, för jag tyckte att vi hade debatterat i samband med att jag höll mitt anförande. Men jag hörde att ledamoten pratade om rastplatserna och vill betona att jag instämmer i att det behöver göras en översyn på detta område.

Jag var i måndags tillsammans med min gruppleadare i trafikutskottet Gunilla Svantorp hos Transportarbetareförbundet i Örebro och åkte runt till rastplatser för att kolla hur de ser ut. Man berättade att det på rastplatserna i Finland till och med finns bastu, men vi har inte ens duschmöjligheter för yrkestrafikförarna, vilket är viktigt. Jag har ingen fråga till Thomas Morell där.

Ledamoten nämnde också nödrop från taxibranschen. Det har varit en debatt om de utmaningar som finns i taxibranschen. Vi har haft besök från Svenska Taxiförbundet och träffar olika seriösa aktörer, som Taxi Stockholm, som har kollektivavtal. Det är tufft just nu, och de seriösa företagen utsätts för orättvis konkurrens från appbolagens sida.

Vi i Socialdemokraterna har kommit med ett förslag. Vi tycker att det är dags att göra en helhetsöversyn av taxibranschen. Kommer Sverigedemokraterna att stödja vårt förslag om att göra denna översyn?

Anf. 109 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Vi kan börja med rastplatserna. De är oerhört viktiga för att förarna ska kunna gå in och få sin vila – eller sin dygnsvila, som det också kan vara fråga om. Rastplatserna ska vara säkra, och det ska finnas toaletter att gå in på. Vi har haft jättebekymmer med att de vandaliseras, så Trafikverket har låst toaletterna. Här måste en översyn ske, och det måste finnas någon form av övervakning så att detta inte kan inträffa. De kvinnliga förarna vill inte heller gärna köra in på rastplatserna, för de är inte trygga. Man måste göra ett rejält omtag när det gäller rastplatser – bygga ut men också se till att de blir säkra.

När det gäller taxi har detta varit ett jätteproblem under många år. Jag slutade på trafikpolisen 2007, och kontrollerna trappades redan då ned från polisledningens sida. Det fanns olika skäl till att man valde att göra detta, men effekten blev att det blev en fri marknad för dem som ville fuska. Det har skapat en situation där den seriösa företagaren helt enkelt blir utslagen. När du och jag sedan vill åka taxi är det inte säkert att det finns någon att tillgå. Det kanske inte finns någon taxi att tillgå för färdtjänst och liknande.

Detta är ett bekymmer. Vad vi vill göra är att se till att vi får kontroller av den yrkesmässiga trafiken. Det finns en lagstiftning, och man kan rapportera dem som inte följer reglerna. Vi måste se till att få bort dem som inte följer reglerna, som inte har tillstånd och som kryper nedåt när det gäller både löner och ersättningar. Vi har sett exempel på hur människor fått jobba mer eller mindre dygnet runt och ändå knappt har vatten till vällingen. Detta är inte acceptabelt, men vi måste börja med kontrollerna på väg.

Anf. 110 KADIR KASIRGA (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag instämmer med Thomas Morell: Det behövs fler kontroller på väg. Det vill vi socialdemokrater också stipulera om. Då behöver man en yrkestrafikinspektion som kan utföra dessa kontroller och se till att de aktörer som verkar inom transportsektorn följer svensk lag och svenska villkor för yrkestrafikförare.

Den kaotiska situation som råder inom taxibranschen kräver en helhetsöversyn av branschen. Man måste sätta ned foten nu. Det räcker inte att bara komma med ord; de måste backas upp med handling.

Vi i Socialdemokraterna har inte sett några förslag från regeringens och regeringsunderlagets sida om vad man tänker göra åt de oegentligheter som sker i taxibranschen.

Jag hoppas verkligen att Sverigedemokraterna håller sitt ord och sitt löfte, så att det inte blir som detta med yrkestrafikinspektionen, där man lite grann har abdikerat för att få in en formulering i betänkandet. Det är

en formulering som egentligen inte säger någonting. Jag kan läsa upp den: ”Utskottet ser positivt på att flera av förslagen med vissa justeringar och kompletteringar kan komma att genomföras för att öka och effektivisera kontrollerna på landets vägar.” Det står ”kan komma”, och här tycker jag att Sverigedemokraterna har blivit förda bakom ljuset.

Anf. 111 THOMAS MORELL (SD) replik:

Fru talman! Tack, Kadir Kasirga, för frågorna! Nej, vi har inte blivit förda bakom ljuset. Nu har inte Kadir Kasirga haft möjlighet att läsa det förslag som vi har författat när det gäller kontroll på väg, men det kommer nog en dag då ni har den möjligheten.

Grunden är att vi har en lagstiftning som talar om vad vi har att rätta oss efter som företagare, som anställda och som vanliga medborgare. Det är polis, åklagare och i slutändan domstol som ska lagföra dem som inte följer detta. Ska vi komma åt dem som inte följer regelverket måste vi ha en kontrollmyndighet. Då duger det inte med en yrkestrafikinspektion, utan man måste ha kontrollpersonal som har hela verktygslådan att ta till. Man ska rapportera dem som inte följer regelverket.

Man ska ha alla möjligheter att lagföra och även, om det behövs, ta till våld. Det kan ju också bli aktuellt. Därför vill vi ha en särskild kontrollenhet som ligger direkt under polisledningen. De måste bli så vassa att de kan plocka ut folk som inte följer regelverket.

Man brukar säga att en duktig trafikpolis på två kilometers håll kan upptäcka ett fordon som inte följer regelverket. Den som står utmed vägkanten får en känsla för vad som är rätt och fel. De som inte har jobbat i den verksamheten har svårt att förstå hur man kan få en sådan känsla, men har man varit med ett tag blir man bra på att sortera ut sådant som man vill ha fatt i. Därför är det viktigt att vi har en välfungerande kontrollverksamhet som är fokuserad på detta för att kunna angripa dem som ställer till elände i samhället. Det kostar samhället oerhört mycket, och det innebär även mänskligt lidande.

Anf. 112 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Vi brukar ju för tids vinning yrka bifall bara till en reservation, och det blev enkelt för mig i dag eftersom Miljöpartiet bara har en motion i detta ärende. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Det är många viktiga frågor som har debatterats här i dag. Jag tänkte dock börja med att prata lite om vår motion i detta betänkande. Den handlar om att minska utsläppen från transporter genom att stötta regioner och kommuner i deras arbete med fossilfria transporter.

För att understödja kommuners och regioners arbete föreslår Miljöpartiet en regional stödfunktion. Förenklat handlar det om att underlätta användandet av den så kallade fyrstegsprincipen i praktiken. Den handlar om transporteffektivitet och omställning.

Detta är ett förslag som finns utrett i ett underlag inför den klimatpolitiska handlingsplanen 2023 om lokal och regional omställning, som Länsstyrelsen i Uppsala län har ansvarat för. Förslaget heter regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion. Man kanske får hitta på ett snärtigare namn framöver.

Det handlar om medel och verktyg till regionerna för att genomföra åtgärder som minskar bilberoendet, gynnar gång-, cykel- och kollektivtra-

fik och tar vara på digitaliseringens möjligheter för resfria möten. Det kan inkludera utbildningar, kampanjer och prova-på-aktiviteter och att stötta kommuner i deras planering för ett transporteffektivt samhälle liksom regionala cykelstrategier och att vara en kontakt gentemot Trafikverket.

Fru talman! Detta var ett ganska specifikt förslag och en liten pusselbit i den viktiga omställning vi står inför när det handlar om att komma bort från fossila bränslen i transportsektorn.

Men låt oss bredda perspektivet lite grann. Vi befinner oss i ett allvarligt läge. Vi har en pågående klimatkris. Vi ser redan i dag hur människor både i Sverige och runt om i världen drabbas av extremväder. Det kan vara alltifrån översvämmade källare, bortspolade vägar och nedblåst skog till orkaner och döende korallrev.

I en tid då vi skulle behöva minska utsläppen kraftigt har vi tyvärr en regering som gör tvärtom. För första gången på 20 år eller mer har vi en regering som medvetet och aktivt fattar beslut som leder till ökade utsläpp och driver på klimatförändringen.

Vi ser konsekvenser runt om i Sverige och i världen. Vi har sett kraftiga översvämningar i Skåne och i städer längs Norrlandskusten. Det har varit kraftiga stormar som har haft stor påverkan här och nu. Det händer alltså här och nu, men än mer behöver vi ta ansvar för kommande generationer och framtiden. Då är det helt fel väg att gå att öka utsläppen.

Flera utredningar pekar på behovet av inte minst transporteffektivisering för att nå Sveriges mål att växthusgasutsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast 2030. SOFT-utredningen från Energimyndigheten innehåller en lång rad bra förslag och beskriver lösningar inom alla de tre områden som är viktiga. Det handlar om transporteffektivitet men också om elektrifiering, energieffektiva och fossilfria fordon och inte minst förnybara drivmedel.

Just elektrifieringen är ett område som flera regeringsföreträdare har framhållit som viktigt för att klara omställningen. Det blir förvånande när regeringen då genomför en politik som leder till motsatsen. Vi har ju sett hur elektrifieringen har tvärbromsat. Försäljningen av elbilar minskar.

Nu på förmiddagen var jag på Fossilfritt Sveriges konferens, som samlade transportbranschen – åkerier, lastbilstillverkare och de som upphandlar transporter – och där fanns en stor oro för och besvikelse över att politiken inte klarar av att leverera långsiktiga spelregler. När förutsättningarna kraftigt förändras ställs ju alla kalkyler för investeringar och annat på ända. Kritiken var ganska svidande: Mindre populism och kortsiktighet, var ett uttalande från en vd för ett större företag. Jag kan tyvärr bara instämma.

Det lämnas ganska mycket att önska för branschen när det handlar om långsiktiga spelregler. Detta handlar också, som många framhöll, om Sveriges konkurrenskraft. Det handlar om att ligga i framkant i teknikutvecklingen och se vart världen är på väg. Då kan man utveckla ny teknik, vilket lastbilstillverkarna redan gör. De behöver ju en marknad för sina nya produkter. Det behövs en långsiktighet som vi tyvärr saknar i dag. Det är väl framför allt detta jag vill efterlysa här i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

### § 13 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU9  
Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor  
föredrogs.

Anf. 113 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! I dag debatterar vi KU:s betänkande nummer 9 om tryck- och yttrandefrihet och massmediefrågor. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Hur ter sig då den perfekta demokratin? Ja, det kan man verkligen fråga sig i dessa tider. Jag tänker på det som skaver, exempelvis när man argumenterar och ger sig på en person och dennes ibland påhittade etiketter eller tillkortakommanden i stället för att rikta sig mot själva sakfrågan. Det tycker jag är fegt och oanständigt.

Ett annat fenomen som skaver är desinformation och påverkanskampanjer. Det behövs inte många varv på X, eller Twitter, för att inse att det där finns många konton vars enda syfte är att skapa konflikt och polarisering.

Jag tänker också på när man censurerar sig själv för att man är orolig för repressalier, som i värsta fall kan leda till att man förlorar både vänner och försörjning.

År 2013 myntade statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson begreppet åsiktskorridor. Han skriver på sin blogg: ”Men när åsiktskorridoren blir så smal att även många av våra mer klassiska socialdemokratiska, liberala, konservativa ställningstaganden också kan kallas samhällsfarliga eller betraktas som rejäla tankevrpor, då riskerar vi att helt missa de riktigt skruvade verklighetsuppfattningarna och de sant samhällsomstörtande idéerna.”

Fru talman! Jag tror att många fler än jag känner på sig vilka frågor som kan befinna sig i Ekengrens åsiktskorridor. Frågorna varierar såklart över tid, men detta är ett intressant fenomen.

Självrensning – låt oss hålla oss kvar vid den företeelsen ett tag, för den hänger ihop lite grann med åsiktskorridoren. Jag var på ett intressant seminarium om just självrensning för ett tag sedan. Där presenterades en undersökning som gjorts som en del i en SOM-undersökning. Där visade man vilka frågor som orsakar självrensning och i vilka sammanhang.

Det framkom att självrensningen i Sverige är hög och att den utgör en svaghet i vår demokrati. Föga förvånande var det på sociala medier som förekomsten av självrensning var störst. Detta kan man läsa om i *Talande tystnad? – En ESO-rapport om självrensning i Sverige*.

Fru talman! Är det på internets sociala medier som de fria, demokratiska samtalen kan och ska föras? Svaret på den frågan är väl: Ja, men kanske inte bara där.

Att bekämpa desinformation och hatpropaganda är nödvändigt, men det måste ske utan att vår grundläggande rätt till yttrandefrihet offras. I stället för att förespråka censur och snabba reaktioner på innehåll som kan vara kontroversiellt eller stötande bör vi satsa på att stärka medvetenheten, kritiskt tänkande och mediekunskap bland medborgare.

Det som uttrycks på digitala plattformar känner, som vi vet, inga landsgränser.

EU har tagit flera steg för att bekämpa desinformation online. Det hände en del före 2018, men jag börjar med 2018. I april 2018 presenterade kommissionen en EU-strategi. Man samlade de stora digitala plattformsföretagen liksom reklambranschen, medier och civilsamhälle för att ta fram en uppförandekod om desinformation.

Lite senare samma år, i oktober, inrättade EU en uppförandekod om desinformation, vilken undertecknades av ett antal onlineplattformar, bland annat Facebook, Google och Twitter, som det hette då. Enligt denna uppförandekod är onlineplattformarna skyldiga att årligen rapportera om sina åtgärder i arbetet med att bekämpa desinformation.

I december fortsatte detta med ytterligare en handlingsplan för demokrati. Och i juni 2022 presenterade kommissionen en förstärkt uppförandekod.

Vi kan helt klart konstatera att våra digitala plattformar spelar en alltmer central roll i vårt informationsutbyte och i vår åsiktsbildning. EU:s förslag för att bekämpa desinformation och hatpropaganda på internet är lovvärt – absolut. Men det måste balanseras noggrant för att inte äventyra den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten, som är grundläggande i vårt samhälle.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta en annan fråga.

I dagens digitaliserade värld är våra personuppgifter en alltmer värdefull tillgång, och krav på skydd av den personliga integriteten växer. Det är inte rimligt att vår offentlighetsprincip används för kriminella ändamål. Kriminella drar nytta av denna öppenhet och tillgänglighet. Den öppenhet och tillgänglighet som traditionellt är till för att hämma korruption ger nu de kriminella carte blanche att botanisera på valfri internetsida för att i lugn och ro kunna planera sin nästa stöt. Offentlighetsprincipen ska användas för samhällsnyttan och inte för kriminella.

Dessa frågor engagerar. Det märks inte minst på de motioner som har skrivits. Där kan jag hålla med motionärerna.

Regeringen beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att se över grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter, lagöverträdelse, adresser, civilstånd och andra uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden. Det välkomnas. Detta uppdrag ska redovisas i november i år.

Kan vi stärka och skydda den personliga integriteten kommer vi även att göra det svårare för kriminella att utnyttja vår öppenhet.

Anf. 114 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Jag tänkte börja där Susanne Nordström slutade. Jag kunde skönja ett litet hopp när hon sa: Där kan jag hålla med motionärerna. Men tyvärr kom det inget yrkande på vår reservation, så jag får själv yrka bifall till reservation nummer 4.

Precis som Susanne Nordström sa tillsatte regeringen i oktober 2023 en utredning för att se över grundlagsskyddet för nätdatabaser och söktjänster som tillhandahåller och offentliggör känsliga personuppgifter. Den ska mycket riktigt redovisa sitt uppdrag i november detta år. I vår reservation framhåller vi vikten av att regeringen återkommer till riksdagen

gen med förslag på området, eftersom vi tydligt kan se att det finns väldigt många problem med dagens ordning.

Det är orimligt – det har blivit helt orimligt – att det är så enkelt för vanliga medborgare och kriminella att i detalj kartlägga enskilda personers levnadsförhållanden. Offentlighetsprincipen är viktig för att möjliggöra ett transparent samhälle och för att man ska kunna granska makten. Men den tekniska utvecklingen har medfört oönskade effekter. Det är inte rimligt att kriminella element kan planera och genomföra rena dåd mot enskilda personer utifrån exempelvis uppgifter om fordonsinnehav. Men det är heller inte så att offentlighetsprincipen ska tjäna som ett instrument för privatpersoner att i detalj och systematiskt kartlägga andra privatpersoners liv.

EU-kommissionen har som bekant under lång tid haft synpunkter på just vår gällande ordning. Därför ser vi verkligen fram emot att regeringen kommer tillbaka med förslag på detta område. Vi var överens tidigare, men tyvärr röstades vår regerings förslag ned. Vi hoppas att vi kan få möjlighet att vara konstruktiva i den kommande processen.

Fru talman! Jag skulle också vilja säga något generellt om tryck- och yttrandefriheten mot bakgrund av det senaste årets händelser. Vi har haft koranbränningar och diverse andra opinionsyttringar som har uppfattats som kontroversiella, kränkande och försvårande för svensk säkerhet. De har väckt stor uppståndelse både inrikes och utrikes. Och jag vet att det är väldigt många ledamöter i denna riksdag som har tagit emot otaliga mejl och samtal, för att inte tala om alla dessa personliga interaktioner och möten där dessa opinionsyttringar har lyfts fram.

Det är många som har uttryckt oro för Sverige bilden, vår Natoprocess och påverkan på sammanhållningen i landet. Men samtalen har också innehållit oro gällande just yttrandefriheten och eventuella begränsningar av den.

Det är kanske naturligt att de mest intensiva och engagerade diskussionerna gällande yttrandefriheten sker när något provocativt inträffar. Det är då gränserna för både vad som är lagligt och vad som är socialt accepterat prövas.

Jag har både som gymnasielärare och som politiker befunnit mig i situationer där yttrandefriheten har diskuterats, ofta just i relation till aktuella och kontroversiella situationer. Jag har ibland blivit förvånad över vad unga, och för den delen vuxna, tror är olagligt i dag men också vad de tycker borde vara olagligt.

Fördjupar man dessa samtal finner man ofta intressanta resonemang om respekt, känslor och förståelse. Jag är övertygad om att vi som politiker och förtroendevalda har ett särskilt ansvar att diskutera frågor som rör just yttrandefriheten och dess gränser, även när det handlar om svåra ämnen.

Samtalet och diskussionen om yttrandefriheten leder kanske inte alltid till att man blir överens. Men det är inte heller nödvändigt. Ibland är faktiskt det demokratiska samtalet i sig det allra viktigaste, särskilt i en tid av polarisering och enkla lösningar.

(Applåder)

Anf. 115 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag fann till min förvåning att jag stod som nummer tre på talarlistan. Det har aldrig hänt förut för min del. Efter lite diskreta efter-



forskningar förstår jag att det beror på att jag för en gångs skull håller med utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag. Någon gång är den första för allting.

Miljöpartiet har alltså inga egna reservationer eller särskilda yttranden i detta betänkande. Men icke desto mindre finns det naturligtvis gråzoner här och där, där det finns goda skäl att fortsätta diskussionerna.

Miljöpartiet vill bland annat ställa större krav på internetplattformarna, eller techjättarna om man så vill, och därmed intensifiera arbetet med att bekämpa hatbrott på nätet. De stora plattformsföretagen har utvecklats till dominerande forum för såväl monologer som dialoger och diskussioner i allehanda frågor. Inte sällan sker en hel del anonymt, vilket också har medfört att det är möjligt att utan risk för sanktioner ösa ut allehanda okvädingsord eller genomföra andra verbala angrepp.

Miljöpartiet vill liksom alla andra partier, hoppas jag, generellt motverka diskriminering, hot och hat mot förtroendevalda. Det är helt enkelt viktigt att undanröja problem som har med diskriminering och hot att göra, eftersom det utöver allt annat i form av obehag, rädsla och därmed sämre livskvalitet också påverkar människors möjligheter till politiskt engagemang.

Inom politiken hämmas särskilt kvinnors möjligheter att delta på lika villkor av risken att utsättas för kränkande behandling, hat och hot. Enligt Jämställdhetsmyndigheten riskerar alla politiker högt upp i hierarkin att utsättas för våld, men kvinnor på höga positioner är mer utsatta än män. Unga kvinnor och kvinnor som driver frågor om jämställdhet och om mäns våld mot kvinnor är särskilt utsatta för härskartekniker, nedsättande behandling och trakasserier. Samhället måste kraftsamla för att motverka detta uttryck för våld mot kvinnor, och för att knyta ihop den säcken vill jag säga att de stora plattformsföretagen förstås är centrala aktörer i detta arbete.

Fru talman! Låt mig också säga någonting om databaser med känsliga personuppgifter. Det har debatterats i flera år, och det pågår en utredning i ämnet som ska lämna förslag i november i år, vilket tidigare talare också har tagit upp.

De databaser som det handlar om är alltså enkelt tillgängliga på nätet med omfattande och känsliga personuppgifter. Det kan vara uppgifter om förekomst i brottsregister eller om psykisk tvångsvård. Men det kan också vara mer vardagliga saker som adresser, telefonnummer, bilinnehav och andra uppgifter som många kan uppfatta som intrång i den personliga integriteten.

Den utredning som jag nyss nämnde ska alltså se över om det finns skäl att inskränka grundlagsskyddet för att publicera sådana integritets-känsliga uppgifter på internet.

Den tidigare regeringen agerade för att begränsa möjligheterna för de mest integritetskänsliga söktjänsterna. Men initiativ och förslag stoppades i riksdagen, bland annat efter uttalanden från konstitutionsutskottet. Enigheten bland riksdagens partier var helt enkelt inte tillräckligt stor.

När mediebolags hemsidor svarar på en förfrågan från mig eller någon annan, till exempel om namnet Riise förekommer på sajten, är de svar som jag får hämtade från en databas. Och det är väl egentligen ingen som ifrågasätter om det är klokt eller angeläget. Om jag eller någon fotbollsspelare

med samma efternamn förekommit i tidningen är det förstås en bra service att jag kan få läsa det.

Men när andra organisationer, med så kallade utgivningsbevis för sina sajter, i princip bara tillhandahåller uppgifter som i och för sig är offentliga men som uppfattas som väldigt personliga blir det ett integritetsintrång som är både onödigt och kanske också kränkande. Dessa sajter utgör därmed allvarliga ingrepp i enskildas personliga integritet. Innehållet skyddas alltså av grundlag, oftast genom att dessa sajter har ett så kallat utgivningsbevis för verksamheten.

Det är förstås rätt betänkligt, för att inte säga bisarrt eller befängt, att det ska vara möjligt att enkelt och billigt att söka efter någons eventuella lagöverträdelser eller domar, eller ännu värre att som brottsoffer veta att uppgifterna om det övergrepp som det kan ha handlat om är lätta att få fram på nätet för vem som helst.

Sverige har fått kritik av EU-kommissionen på grund av dessa webbplatser, och det handlar om ett grundlagsundantag för GDPR.

Det är min förhoppning att den pågående utredningen kommer fram till förslag till relevanta och adekvata begränsningar i fråga om att tillhandahålla känsliga uppgifter online och att vi är tillräckligt många som kan enas om dem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 116 VICTORIA TIBLOM (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag konstitutionsutskottets betänkande KU9 *Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor*, och jag yrkar bifall till reservation 5.

Barn och unga har ofta svårare än vuxna att sälla och vara kritiska till budskapen som de möter och kan därför anses vara extra mottagliga för reklam. Enligt radio- och tv-lagen får inte reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. Produktplaceringar får inte heller förekomma i tv-sändningar eller i beställ-tv-program som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 december 2020 ska även en leverantör av en videodelningsplattform följa dessa regler. Detta gäller däremot endast för tv-sändningar från Sverige.

Den största delen av reklamen och reklambudskapen ges via alla de digitala kanaler och plattformar som barn hanterar. Många tv-kanaler använder dock plattformar som finns utomlands där mer generösa lagar gäller. I dagsläget saknas också förbud mot riktad barnreklam på internet och i digitala appar. Detta möjliggör att reklamen ändå når barn i Sverige. För att komma till rätta med denna situation och säkerställa att alla barnprogram kan ses utan risk för reklam bör vi skärpa den befintliga lagstiftningen.

I Sverige kan privatpersoner, företag och andra organisationer anmäla reklam till RO, Reklamombudsmannen. Men man kan fråga sig om RO har följt med i utvecklingen som skett under de senaste åren. I dag har de flesta barn tillgång till mobiler och plattor och exponeras på så sätt för reklam på ett helt annat sätt än tidigare.

Även om det finns en självreglering av reklam i 27 länder i Europa och en organisation som de samarbetar genom, EASA, räcker det inte för att säkerställa att reklam inte når barn. Sverige borde i EU verka för att svensk lagstiftning om reklam riktad mot barn i tv-sändningar ska utgöra en miniminivå i hela Europa.

Fru talman! De senaste åren har vi kunnat se en ökning av så kallade news avoiders, det vill säga personer som känner ett minskat förtroende för traditionella medier.

De digitala plattformarna har vuxit sig så stora att de nu utgör den viktigaste arenan för det demokratiska samtalet och åsiktsbildningen.

Trots detta är skyddet för yttrande-, åsikts- och informationsfriheten mycket svagt. Framför allt är transparensen dålig, och den enskilde är i praktiken rättslös eftersom denne kan stängas av eller blockeras utan förvarning eller möjlighet till överklagande. Det är oroande att privata företag på vaga grunder kan ta bort opinionsbildares möjligheter att nå ut med sitt budskap.

De största medieplattformarna utgörs i dag av techjättar från främst Kina och USA. Dessa aktörer har fått omfattande möjligheter att påverka informationsspridningen i Sverige. Flera inflytelserika debattörer och politiker, men även vanliga medborgare, har tystats på dessa plattformar i sociala medier genom att de fått sina konton avstängda, oftast på godtyckliga grunder.

Fru talman! Motionärerna bakom motionerna *Yttrandefrihet på internet* och *Mediefrågor* efterlyser ett tillkännagivande om att det på sociala medieplattformar bör vara otillåtet att avtala bort en viss inriktning av åsiktsbildning. Motionärerna efterfrågar vidare ett tillkännagivande om att algoritmer inte bör få premiera eller missgynna vissa åsiktsriktningar eller partier. Inget innehåll på dessa plattformar bör få raderas, modereras eller förfördelas utifrån politisk eller filosofisk åskådning. Det är viktigt att medierapporteringen är mångfasetterad, nyanserad och saklig.

Nätplattformarna behöver lyda under principen om kontraheringsplikt, vilket juridiskt innebär ett förbud mot att neka avtal eller utföra en prestation utan saklig grund. Utgångspunkten bör vara att endast innehåll som är olagligt enligt svensk lag ska få censureras och att godtycklig avstängning eller begränsning av användarkonton bör förbjudas. Svensk domstol bör i en omfattning som säkrar att plattformarna upprätthåller lagen kunna pröva fall där kontohavaren fått sitt konto avstängt eller fått kontots innehåll modererat. I fall där en mediaplattform vidtagit åtgärder som en domstol senare bedömer som olagliga bör det finnas möjlighet till sanktioner och skadestånd.

Anf. 117 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! De senaste åren har vår yttrandefrihet debatterats flitigt. Var ska egentligen gränsen gå? Följande brukar tillskrivas Voltaires tankar om yttrandefrihet: Jag ogillar vad du säger, men jag är beredd att gå i döden för din rätt att säga det. Står vi fortsatt bakom det? För många svenskar har svaret genom tiderna varit ett rungande ja. När hotnivån höjdes i svallvågorna av LVU-kampanjen och koranbränningarna var svaret dock inte lika självklart som tidigare, även om vi med tiden sett att kraven på att begränsa yttrandefriheten minskat i takt med att situationen inte upplevts som lika akut.

Detta är en av anledningarna till att det är viktigt att begränsningar i yttrandefrihet övervägs väldigt noggrant och att det krävs breda majoriteter när vi gör förändringar. Inskränkningar i yttrandefriheten ska inte göras lättvindigt eller i akuta lägen.

En annan fråga som utmanar yttrandefriheten är den ökande mängd desinformation vi ser i samhället. Desinformation är inget nytt. Det som är nytt är mängden desinformation, att den kan nå dig genom din mobil dygnet runt och att algoritmer styr vilka flöden du tar del av.

Desinformation som sprids snabbt kan få väldigt stor påverkan. Europaparlamentets talman Roberta Metsola besökte Sverige häromdagen och tog bland annat upp att man redan nu ser ryska påverkansförsök inför parlamentsvalet i vår. Desinformation fick det brittiska kungahuset att häromdagen gå ut och dementera att den brittiska kungen är död. Det finns också exempel på att desinformation har lett till att börserna har hickat till och fått ekonomisk påverkan.

Det sker nu arbete på EU-nivå för att stävja desinformation och öka transparensen, inte minst på våra plattformar. Det är viktigt, för dessa frågor behöver lösas gemensamt med den styrka som unionen besitter. Detta är inte en fråga som ett enskilt land kan lösa.

Fru talman! Slutligen vill jag särskilt lyfta upp den del i utskottets ställningstagande som gäller det frivilliga grundlagsskyddet för databaser.

Redan när detta infördes varnade konstitutionsutskottet för att det skulle uppstå konflikter med skyddet för den personliga integriteten och att grundlagsskyddet i värsta fall skulle kunna omfatta databaser som är rena personregister. Utskottet framhöll att söktjänster som tillhandahåller personuppgifter om lagöverträdelser med mera utgör ett allvarligt ingrepp i enskildas personliga integritet och att det är viktigt att grundlagarnas tillämpningsområde är tydligt avgränsat.

Fru talman! Utvecklingen har tyvärr gått i den riktning som utskottet befarade. Den digitala utvecklingen har gjort att det man tidigare behövde höra av sig till en myndighet för att få nu finns ett par knapptryck bort via en enkel sökning på nätet. Dessutom får man ofta mer information i sökresultatet än man har efterfrågat. Uppgifter från dessa databaser har även fått helt nya användningsområden, vilket får stora konsekvenser för människors integritet. Inte minst ser vi detta i den ökande mängden äldrebedrägerier.

Här har vi ett stort ansvar att hitta en bättre balans mellan å ena sidan offentlighetsprincipen och yttrandefriheten och å andra sidan rätten till privatliv och personlig integritet. Jag har höga förväntningar på den utredning som regeringen nu har tillsatt, som är mycket välkommen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 118 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Yttrandefriheten är en grundläggande fri- och rättighet och utgör en av demokratins hörnstenar. Rätten för var och en att uttrycka sin åsikt gäller i förhållande till det allmänna – till staten. Vi som lagstiftare kan begränsa denna frihet endast under vissa förutsättningar och för ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle.

Det fria ordet och en fri press är förutsättningar för en vital demokrati. I ett historiskt perspektiv har vi sett att ett samhälle där fri press frodats har lett till ökat inflytande för samtliga medborgare. En fri press är även en förutsättning för att makthavare ska kunna hållas ansvariga för sina beslut och förehavanden. Att värna det fria ordet, allas vår yttrandefrihet och fria medier är därför helt centralt för att slå vakt om vår demokrati.

Med det sagt får vi inte vara naiva och heller inte trampa snett när vi pratar om yttrandefrihet och vari denna frihet består – särskilt inte i dagens medielandskap, där den yngre generationen knappast har morgontidningen och kvällens nyhetssändning på tv som primära källor till information. I stället är det de sociala medieplattformarna, såsom Instagram, Youtube och Tiktok, som dominerar stort när det gäller de yngres medievanor. Detta är plattformar och informationskanaler som ligger helt utanför det kontrollsystem för medier som vi här i Sverige historiskt sett har lutat oss mot för att försäkra oss om att medierapporteringen är saklig och objektiv och att en ansvarig utgivare kan ställas till svars för eventuella övertramp.

Fru talman! I går lyssnade jag till Magnus Hjort, generaldirektör för Myndigheten för psykologiskt försvar. Detta är en myndighet som uppenbarligen kommer att ha allt brådare dagar under våren i takt med att dagen för valet till Europaparlamentet, den 9 juni, närmar sig. När valdagen kryper närmare kommer försöken att påverka valets utgång att öka. Det gäller inte bara försök till påverkan från oss som sitter här i salen och från våra partikollegor under kampanjer såväl på gator och torg som i sociala medier, utan liksom andra EU-medborgare kommer vi att bli utsatta för en helt annan sorts påverkan i detta EU-val, nämligen påverkansoperationer från främmande makt – företrädesvis med rysk avsändare.

Ryssland arbetar oerhört aktivt för att sprida desinformation och påverka utgången av det stundande EU-valet. Ryssland kommer, framför allt via olika plattformar och sociala medier, att spå på polariseringen och öka konfliktnivån i olika frågor som är aktuella i EU-valet. Ryssland kommer via dessa kanaler att sprida falska uppgifter och narrativ, bland annat om Ukraina och Zelenskyj, i syfte att minska vårt engagemang för det krig som pågår alldeles nära oss och försvaga EU:s vilja att fortsätta stödja Ukraina.

Fru talman! Som jag redan varit inne på har vi i dag en helt annan medial arena än för bara ett tjugotal år sedan. Den digitala utveckling som skett sedan dess har förändrat medielandskapet i grunden, och det har fört med sig det goda att vi getts nya möjligheter att göra våra röster hörda och ta del av andras yttranden.

Men denna utveckling har även inneburit andra möjligheter för illasinnade aktörer att nå fram till var och en av oss när vi skrollar på mobilen på bussresan hem eller surfar på datorn hemma vid köksbordet. I de flöden vi tar del av kommer det garanterat att dyka upp någon form av falsk nyhet, desinformation, ja, även ren propaganda. Sådant pumpas nämligen in i systemet, inte sällan snyggt paketerat, från såväl auktoritära stater som terroristorganisationer. Denna desinformation och propaganda är allt annat än lätt att genomskåda. Som generaldirektör Magnus Hjort påpekade i går i sin föredragning behöver vi folkbildande insatser på detta område för att inför EU-valet öka allas vår medvetenhet om risken för att ta del av och sprida felaktig information och ren desinformation.

Herr talman! Den yttrandefrihet som vi ska slå vakt om och som värnas i våra grundlagar handlar om relationen mellan individ och stat. Men de stora sociala medieplattformarna är privata aktörer, och min rätt att uttrycka en åsikt innebär inte automatiskt att dessa plattformar är skyldiga att sprida just min åsikt. För det demokratiska samtalet är det oerhört viktigt att de globala plattformsföretagen tar ansvar för vad som läggs ut på deras plattformar för att undvika att hat, hot och ren desinformation sprids och tillåts florerar där.

Centerpartiet välkomnar de åtgärder som har vidtagits inom ramen för EU-samarbetet på detta område med bland annat uppförandekoder för nätplattformarna för att motverka desinformation, vilket ledamoten Susanne Nordström tidigare redogjorde för. Men Centerpartiet vill göra mer. Vi vill att en utredning tillsätts för att undersöka hur de globala plattformsföretagen påverkar vår demokrati och framför allt hur skyddet för vår demokrati kan stärkas i ett förändrat medielandskap där några få plattformsföretag har stor påverkan på vår åsiktsbildning. Centerpartiet anser det angeläget att se över hur skyddet kan stärkas för att möta de ökande problem som finns med desinformation, propaganda och påverkansoperationer.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades under § 18.)

#### **§ 14 Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om förbindelserna med de nationella parlamenten**

Konstitutionsutskottets utlåtande 2023/24:KU19  
Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om förbindelserna med de nationella parlamenten (COM(2023) 640)  
föredrogs.

Anf. 119 MARIYA VOYVODOVA (S):

Herr talman! Sverige är en fullvärdig medlem i EU, och som medlem har Sverige ett stort ansvar att vara en aktiv och bidragande medlemsstat i det europeiska samarbetet. Vi är inte bara ett land bland flera länder, utan vi är en aktör som både vill och ska bidra till utvecklingen och stärkandet av de lagar som gör våra gemensamma samhällen bättre.

I konstitutionsutskottets utlåtande KU19 behandlar utskottet EU-kommissionens rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om förbindelserna med de nationella parlamenten. Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna ger oss möjlighet att påverka och uttrycka vår ställning till både hur och var ett beslut bör tas. Det är självklart att Sverige använder sig av principerna, och vi ska komma ihåg att användningen av dessa olika prövningssätt stärker både trovärdigheten och legitimiteten gentemot medborgarna när vi ledamöter gör vår insats i går och i dag för ett bättre samhälle i morgon, förutsatt att vi tillämpar principerna på rätt sätt så att medborgaren känner en större acceptans för politiken.

För två veckor sedan var konstitutionsutskottet på studiebesök i Bryssel för att bland annat studera EU:s beslutsprocesser och aktuella frågor inom utskottets beredningsområde. Vi träffade representanter från den svenska EU-representationen i Bryssel och diskuterade bland annat mekanismen för subsidiaritetskontroll. Vi fick information om hur kommissionen hanterar motiverade yttranden från de nationella parlamenten. Vi fick bilden bekräftad att Sveriges parlament är mer aktivt inom EU än andra nationella parlament.

Konstitutionsutskottet noterar att enligt fördragen har samtliga parlament ett ansvar att övervaka efterlevnaden av dessa principer. Det ger också parlamenten möjlighet att påverka EU:s beslutsprocess. Vissa nationella parlament, som Sveriges riksdag, har lämnat en betydande mängd yttranden. Många andra har inte gjort det på senare tid, vilket är ett problem. Det väcker frågor om varför vissa parlament inte deltar och om mekanismen är effektiv. Utskottet betonar i utlåtandet att det är oroväckande om endast ett fåtal parlament aktivt använder subsidiaritetsmekanismen eftersom dessa kontroller är viktiga för EU:s demokratiska process.

Herr talman! Under 2022 mottog EU-kommissionen sammanlagt 32 motiverade yttranden från samtliga parlament. Det är en markant ökning jämfört med tidigare år, vilket också KU tidigare noterat. Trots detta påpekar kommissionen att vissa av dessa yttranden inte grundades på tydlig kritik mot subsidiaritetsprincipen utan snarare på bristande analys av de nationella parlamenten. Antalet motiverade yttranden har tyvärr minskat betydligt under den nuvarande kommissionens mandatperiod jämfört med tidigare perioder. Sveriges riksdag stod för 40 procent av dessa yttranden under året. Så har det inte varit tidigare år, vilket väcker frågor som konstitutionsutskottet har diskuterat, även i Bryssel.

I höstas genomförde KU sin 14:e uppföljning av riksdagens tillämpning av principerna. I KU välkomnar vi kommissionens arbete med bättre lagstiftning och dess åtgärder för att stärka principernas tillämpning. Vi kan också notera en tydlig förbättring av kommissionens motivering av såväl subsidiaritetsprincipen som proportionalitetsprincipen jämfört med tidigare år, men vi efterfrågar ändå mer detaljerad information från kommissionen för att underlätta arbetet med dessa ärenden.

En förklaring till det relativt höga antalet yttranden från Sveriges riksdag kan vara det breda ansvar riksdagen har för att granska alla förslag som skickas för prövning. Utskottet påpekar också behovet av ett ökat informationsutbyte mellan parlamenten, och min bild som ny ledamot är att utskottet är ganska enigt om detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 120 LARS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Vi diskuterar i dag konstitutionsutskottets utlåtande nummer 19 *Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om förbindelserna med de nationella parlamenten*. Utskottet välkomnar kommissionens arbete för bättre lagstiftning och de åtgärder som kommissionen vidtar för att stärka subsidiaritetsprincipens tillämpning.

Det är en fördragsenlig skyldighet för de nationella parlamenten att kontrollera efterlevnaden av subsidiaritetsprincipen och att den tillämpas i enlighet med det förfarande som anges i protokoll nr 2 om tillämpningen av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Men det är också en

möjlighet för de nationella parlamenten att utöva inflytande i EU:s beslutsprocess.

En fråga som är väsentlig för konstitutionsutskottet i sammanhanget är om de nationella parlamenten tagit vara på möjligheten och fått det inflytande som är önskvärt. Enligt kommissionens årsrapport, som skiljer mellan motiverade yttranden och yttranden som faller inom ramen för den politiska dialogen, framgår det att 32 motiverade yttranden lämnades in under 2022. Inget förslag samlade dock tillräckligt med invändningar för att uppnå tröskeln för ett så kallat gult kort.

Under hösten 2023 genomförde konstitutionsutskottet den 14:e uppföljningen av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen sedan Lisabonfördraget trädde i kraft. Utskottet noterar dock att endast ett fåtal parlament har lämnat motiverade yttranden och att Sveriges riksdag ensam stod för drygt 40 procent av alla motiverade yttranden. Andra nationella parlament verkar göra någon form av urval av förslag som ska subsidiaritetsprövas.

Inom ramen för den politiska dialogen har däremot de flesta nationella parlament inkommit med yttranden. Vi kan konstatera att det mellan de nationella parlamenten råder en viss obalans i tillämpningen av subsidiaritetsmekanismen.

En fråga som uppstår är om de nationella parlament som inte framställer invändningar inom ramen för subsidiaritetsmekanismen underlåter att göra så för att de inte har några invändningar eller om underlåtenheten i stället beror på andra faktorer, kanske att mekanismen i sig inte upplevs som effektiv eller ändamålsenlig.

Informationsutbytet mellan de nationella parlamenten är inte bara betydelsefull utan också behövlig. Den parlamentariska EU-kommittén som hade i uppgift att se över riksdagens arbete med EU-frågor ansåg att riksdagen borde samarbeta mer med andra nationella parlament och uppmuntrade till ett informationsutbyte på politisk nivå. Av det underlag som vi har tagit del av än så länge framgår det inte att något sådant informationsutbyte faktiskt har ägt rum inför eller under subsidiaritetsprövningar.

Utskottet anser att det från ett demokratiskt perspektiv är bekymmersamt om endast ett fåtal nationella parlament tillvaratar möjligheten att kontrollera tillämpligheten av subsidiaritetsprincipen inom ramen för subsidiaritetsmekanismen. De nationella parlamentens subsidiaritetskontroll är ett viktigt demokratiskt instrument inom ramen för EU:s beslutsfattande.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare betonat värdet av kontakter och informationsutbyte mellan de nationella parlamenten för att säkra en effektiv övervakning av subsidiaritetsprincipen. Om de nationella parlamenten uppmärksammar varandra på när det finns invändningar mot ett förslags förenlighet med principen ökar möjligheterna att samla tillräckligt många parlament för att nå tröskeln för ett så kallat gult kort och därmed få ett förslag omprövat.

Med det här yrkar jag bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Anf. 121 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Politik förs på ett stort antal arenor. En av de arenor som betyder mycket för Sverige är Europeiska unionen. Vi skulle kunna kalla den Bryssel. Från Europeiska unionens sida har man under många år varit



medveten om behovet av att koppla de nationella parlamenten till det som sker i Bryssels salar, den så kallade politiska dialogen mellan kommissionen och de nationella parlamenten. Ett led i det arbetet är den rapport vi i dag har på bordet. Det är en redovisning av hur det har sett ut det senaste året, och det är en redovisning som man kan rycka på axlarna åt och konstatera att så blev det. Men den borde också vara ett underlag för oss att våga ta debatten om hur vi ska hantera den politiska arenan Europeiska unionen och hur vi ska säkerställa att de frågor där Sverige har avvikande uppfattningar lyssnas på.

Om man läser redovisningen kan man konstatera att det totalt sett har kommit in 355 uttalanden från de nationella parlamenten, så kallade yttranden, varav 18 kommer från Sverige. Samtidigt finns det av de 355 totalt sett 40 som behandlar anföranden mot subsidiaritetsprincipen, så kallade motiverade yttranden. Av dem står Sverige för 14.

Ett par talare har redan i talarstolen nämnt att Sverige står för 40 procent av de motiverade yttrandena, men vi kan också notera att Sverige inte står för mer än drygt 1 procent av de övriga yttrandena. Det är fråga om de yttranden som inte handlar om formalia utan om innehållet i förslaget. Det väcker frågan: Varför väljer vi en så radikalt annorlunda strategi än många andra länder uppenbarligen gör?

Herr talman! Låt mig försöka fundera. Jag vet inte varför. Jag skulle vilja diskutera möjliga tankar till varför det skiljer sig så mycket. Låt mig spekulera lite. Är det så att det är vi som är formalistiska, att vi tycker att vi har rätt och att något inte är en EU-fråga? Men det är skillnad mellan att ha rätt och att få rätt.

Några har tidigare varit inne på att det inte är så många som har instämt i kritiken mot subsidiariteten, och därmed har det inte kommit några gula kort som sätter igång en förnyad process. Är det så att Sverige står för mycket på den formalistiska grunden? Om vi väljer den formalistiska vägen därför att vi inte instämmer i sakinnehållet kan naturligtvis någon säga: Ni vill ju inte ha detta, så varför ska ni diskutera det? Det kan också vara så att våra eventuella saksynpunkter bortses från eftersom vi har offrat krutet i subsidiaritetsprövningen.

Vi behöver fundera över detta. Är det så, eller är det här ett hugskott från min sida när jag försöker förklara för mig själv?

Herr talman! Kan det vara så att man i stället ska lägga kraften på att säga att det finns ett antal punkter i förslaget som vi inte tycker om? Jag tror att det var så som stora utskottet i Finlands riksdag resonerade när de sa att de får ökat inflytande genom att agera på annat sätt. Då påverkar man sakinnehållet, och då påverkar man förslagen i stället för att säga att man inte ska bry sig om detta därför att man inte tycker om detta.

Herr talman! Med det här utlåtandet som grund borde man föra diskussionen om hur vi hittar en arbetsform som bäst speglar de svenska intressena i förhållande till Europeiska unionen. Är det genom att framhärda i subsidiariteten, i det formella, eller är det att mer försöka mötas?

Herr talman! Det här väcker ett antal andra frågor. Förutsättningen för att mötas är att man också respekterar och försöker förstå olika uppfattningar, inte bara basunerar ut sin egen uppfattning. Det kräver ett annat förhållningssätt: att lyssna, försöka argumentera och försöka mötas snarare än att markera sin egen ståndpunkt.

Herr talman! Jag hoppas att utlåtandet leder till en fortsatt debatt. Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag i utlåtande KU19. Framför allt hoppas jag att detta inte är slutet på debatten utan att vi kan fortsätta att diskutera hur Bryssel kan bli en bra politisk arena också i Sverige. Det tror jag gynnar oss långsiktigt.

Anf. 122 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Förhållandet mellan Europeiska unionen och de 27 medlemsstaterna är en fråga där man ofta får svaret ”it’s complicated”. Att överlämna beslutsmakt över ärenden som tidigare lösts på nationell nivå till Bryssel har helt säkert vållat huvudbry och frustration på minst 27 olika sätt i lika många medlemsländer med olika förutsättningar.

Denna diskussion handlar om subsidiaritetsprincipen, det vill säga den princip som säger att beslut ska fattas så nära invånarna som möjligt eller att EU bara ska ägna sig åt beslut som antingen är beslut där EU har exklusivitet, till exempel när det gäller den gemensamma fiskepolitiken, eller beslut som det förefaller vettigt att fatta tillsammans snarare än var för sig.

Medlemsstaternas skilda sätt att hantera detta avspeglas i statistiken över inkomna skrivelser till kommissionen från medlemsländernas parlament. Några länder kommunicerar relativt frekvent med kommissionen medan andra inte kommunicerar alls eller gör det mycket sällan. Alla vet vid det här laget att Sverige, enligt den senaste rapporten, hade i särklass flest så kallade motiverade yttranden: Av totalt 32 kom 14 från Sveriges riksdag.

Detta kan förstås tolkas som att de olika parlamenten i Europa ser att möjligheterna att åstadkomma något med hjälp av sådana yttranden skiljer sig åt eller att kommissionen inte har varit helt tydlig med hur sådana yttranden hanteras, vad de egentligen spelar för roll och hur de är avsedda att förstås bland medlemsländerna.

I grunden har medlemsländerna skyldighet att granska att subsidiaritetsprincipen följs. Man kan förstås också se det som en möjlighet att delta i arbetet i EU och därigenom påverka utvecklingen helt legitimt.

Herr talman! Konstitutionsutskottet besökte Bryssel och de olika institutionerna i EU för bara ett par veckor sedan. Vid något tillfälle beskrevs kommissionens hantering av inkomna skrivelser, alltså inte bara de motiverade yttrandena, som en sorts maskin som matas med åsikter och invändningar i form av dokument, inte bara från medlemsstaternas parlament utan också från andra former av konsultationer, exempelvis med invånare i EU.

Ur ett grönt perspektiv är naturligtvis subsidiaritetsprincipen särskilt viktig. Vår politik står för ett samhälle där beslutsfattandet är decentraliserat och där de som är närmast i första hand bör bestämma. Det finns förstås många undantag. Frågor om forskning, specialistvård eller kulturarv kanske hanteras bättre på regional eller nationell nivå, medan frågor om klimat och gränsöverskridande transporter i många fall hanteras bättre på till exempel nordisk eller europeisk nivå. Det är ingenting dramatiskt i detta, utan det är närmast att betrakta som en självklarhet.

Lite till min förvåning verkar det dock som om möjligheterna till delaktighet för de europeiska parlamenten faktiskt är mindre utvecklade än vad man skulle kunna tro, eller i varje fall mindre använda. Detta kan möj-

ligen förklara eller vara en utgångspunkt för en diskussion om de stora skillnaderna mellan de olika parlamentens engagemang i EU-samarbetet.

I och med Lissabonfördraget, som nu har 15 år på nacken, förstärktes möjligheterna för EU:s medlemsstater att anmäla avvikande åsikter om subsidiaritet i form av ett motiverat yttrande som ska tillställas kommissionen inom åtta veckor efter mottagandet av lagförslag. Det är detta vi är så flitiga med i Sveriges riksdag, åtminstone relativt alla andra medlemsstater. Det utgör en del av ett sorts early warning system. Om en tredjedel av parlamenten lämnar ett motiverat yttrande ska lagförslaget skickas tillbaka för omarbetning, men detta har alltså inte hänt ännu i någon större omfattning.

Herr talman! Vi i Miljöpartiet är varma anhängare av internationellt samarbete. Vi vill se Europa som en del av en värld av demokratier där människor rör sig fritt över gränserna och där folk och länder handlar och samarbetar med varandra.

Vi är positiva till mellanstatliga samarbeten där länder deltar frivilligt i besluten. I frågor av global karaktär finns också starka skäl som talar för beslut som tas tillsammans med andra stater. Det gäller bland annat gränsöverskridande miljöfrågor och skydd av grundläggande mänskliga rättigheter. I dag är EU ett viktigt forum för detta i vår del av världen.

Vi tycker som bekant bland annat att EU måste föra en mer aktiv miljöpolitik och att EU måste ta sitt ansvar för utvecklingen i världen genom att gå i spetsen för internationella klimatöverenskommelser. EU:s budget måste utformas så att den inte går till åtgärder som skadar klimatet. Utifrån vår decentralistiska grundsyn är vi alltså ett EU-kritiskt parti, och vi arbetar för att förändra unionen.

Herr talman! I utlåtandet skriver vi i utskottet att vi välkomnar kommissionens arbete med bättre lagstiftning och de åtgärder som kommissionen vidtar för att stärka subsidiaritetsprincipens tillämpning. En del har redan gjorts, som jag har nämnt, men mer finns att göra. Frågan måste också ställas om de nationella parlamenten har tagit vara på denna möjlighet och därmed fått det inflytande som är önskvärt.

Som kommissionen konstaterar i sin rapport stod Sveriges riksdag, som ni redan hört, ensam för 40 procent av de motiverade yttrandena. Den obalans och de skillnader som tycks finnas mellan de nationella parlamenten när det gäller i vilken utsträckning de använder sig av subsidiaritetsmekanismen väcker enligt utskottet en rad frågor. En sådan fråga är om de nationella parlament som inte framställer några invändningar inom ramen för mekanismen inte gör detta därför att de inte har några invändningar eller därför att den inte upplevs som effektiv eller ändamålsenlig.

Slutligen, herr talman, tänker jag liksom utskottet att det utifrån ett demokratiskt perspektiv är bekymmersamt om endast ett begränsat antal nationella parlament tar till vara möjligheten att kontrollera tillämpligheten av subsidiaritetsprincipen. Vi vill gärna se ett utökat samarbete mellan de nationella parlamenten i dessa frågor.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut fattades under § 18.)

## § 15 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU22

Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor (skr. 2023/24:63)  
föredrogs.

Anf. 123 IDA DROUGGE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, att regeringens skrivelse om arbetet i Internationella valutafonden ska läggas till handlingarna, och avslag på motionerna.

Efter åtta år av socialdemokratiskt styre, där Sveriges utveckling på punkt efter punkt har gått åt helt fel håll, där saker som tidigare har fungerat väl, såsom kärnkraften, har monterats ned och där saker som inte har fungerat på länge, såsom brottsbekämpningen, har eskalerat till dagens systemhotande nivå, har vi nu en regering som på område efter område gör stora omtag.

Vi gör detta i en svår tid med en orolig omvärld, ett skärpt säkerhetsläge med låg tillväxt, hög inflation och global oro. Det handlar inte om någon lätt uppgift eller några roliga åtaganden, vare sig för regeringen eller för Sverige, men det är en nödvändig uppgift.

Kärnan i att klara av dessa omtag är att få upp sysselsättningen och tillväxten. Där måste vi alltid värna den finansiella stabiliteten. Finansiell stabilitet kanske låter tråkigt men är helt nödvändigt och behövs för att kreditgivningen ska fungera. Lån till bostad och företag måste fungera för att investeringar ska bli av och för att innovationer ska komma ut på marknaden och bli tillgängliga för fler men också för att våra finansiella tjänster, som vi använder varje dag, ska fungera, så att vi kan betala mat och räkningar och spara till bostad, pension och buffert.

Att värna den finansiella stabiliteten är en hörnsten i vår ekonomiska politik som vi kanske inte alltid pratar så mycket om. Om stabiliteten går förlorad riskeras hundratusentals arbetstillfällen och år av ekonomisk utveckling. Grunden för stabilitet är hållbara offentliga finanser med tillräckliga skyddsvallar. Det behövs därutöver åtgärder som bygger på den aktuella riskbild som vi just nu har i Sverige.

Vi befinner oss i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Prisökningar och arbetslöshet riskerar att pressa våra hushåll och företag. Klimatförändringarna påverkar riskprofilen för investeringar och lån. Ny teknik förändrar våra konsumtionsmönster och hur vi använder våra finansiella tjänster. Samtidigt drabbas vårt land av systemhotande brottslighet som slår mot tilliten och mot tryggheten.

Politiken behöver bland annat motverka ohållbar kreditgivning. Snabba krediter, alltifrån sms-lån till kreditköp, har vuxit kraftigt de senaste åren. Ränteutgifterna för blankolån står i dag för omkring en femtedel av hushållens ränteutgifter. Om den ökningen fortsätter riskerar det att bli ett problem för stabiliteten. Det är inte heller rimligt att skattebetalarna är med och subventionerar den utvecklingen. Därför arbetar regeringen med ett förslag som innebär att ränteavdrag för blankolån tas bort.

På regeringens uppdrag ses även amorteringskraven över, i syfte att de ska bli mer ändamålsenliga. En utgångspunkt är att kunna hantera hushållens risker vid hög skuldsättning på ett mer ändamålsenligt sätt.

I morse träffade jag företagare som berättade förtvivlat om ett växande problem med utpressning som riktas mot dem och deras anställda som bor i utanförskapsområden nära gäng. De hotas med våld mot dem och deras familjer om de inte låter gängen stjäla i butikerna. De kriminellas framfart förstör för alla som vill göra rätt för sig, som vill arbeta och bidra.

Jag lyssnade till en annan företagare som berättade att hon under sju år gjort i snitt fem till tio polisanmälningar i veckan. En enda ynka har lett till åtal. De kriminellas framfart förstör även tilliten i vårt samhälle och tillväxten. Den tiden kunde hon ha lagt på annat.

Det här ställer krav på politiska åtgärder. Dem vidtar regeringen nu. Våra åtgärder behöver vara mer organiserade, mer strategiska och mer kraftfulla. Våra myndigheter och vår ekonomiska politik behöver arbeta tillsammans med rättspolitikerna för att strypa gängens inkomstkällor. Bara den kriminella ekonomin omsätter runt 150 miljarder kronor per år. Bedrägerier ger i dag en större brottsvinst för de kriminella gängen än hela narkotikahandeln.

För att pressa tillbaka de här problemen behöver åtgärderna bli fler och arbetet intensifieras. Det gör regeringen nu med nya effektiva regler som möjliggör för samverkan i större utsträckning. Vi har också höjt kraven på valutaväxlare, för att motverka penningtvätt. Och vi arbetar med ytterligare åtgärder för att motverka bedrägerier.

Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens arbete har förstärkts och fått mer resurser och utökade befogenheter. Myndigheterna styrs så att de ska fokusera på den här typen av brott och verksamhet. Finansinspektionen och Spelinspektionen har fått i uppdrag att samverka för att blockera betalningsförmedling till och från olovliga spelverksamheter, motverka matchfixning och förhindra penningtvätt.

Det är inte en lätt uppgift som regeringen har påbörjat, men det är en nödvändig uppgift.

Anf. 124 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr talman! Den finansiella stabiliteten och läget på finansmarknaderna beror i grunden på hur det går i den reala ekonomin. På senare år har svenska hushåll genomlevt en djup kostnadskris. Kostnadsökningarna har ätit upp tio års reallöneökningar. Samtidigt är det just löntagarna som har tagit det stora ansvaret för att trycka tillbaka inflationen genom återhållsamma lönekrav. Det är en imponerande insats för Sverige.

Människor har inte bara sett besparingarna sina. Man tvingas också skära ned på det vardagliga. En tredjedel av alla vuxna i Sverige har svårt att betala hyran och andra löpande utgifter. Människor måste låna pengar till mat.

Man hade kunnat förvänta sig att regeringen skulle ta motsvarande ansvar. Men stödet för dem som har det tuffast är minimalt. När vi socialdemokrater föreslår ett extra barnbidrag och höjt underhållsstöd för ensamstående för att minska utsattheten röstar regeringen ned det.

Regeringen har i stället valt att sänka skatten för dem med de högsta inkomsterna, medan sjuka eller arbetslösa, som också har familjer att försörja, inte får någon skattesänkning. I stället möts de arbetslösa och de som nu varslas inom vården och inom byggsektorn av att Åkesson och Kristersson även skär ned i deras a-kassa.

Herr talman! Hur kostnadskrisen slår är uppenbart olika, likaså hur en regering väljer att agera. SD-regeringen gör som högerregeringar gör och står på de välbärgades sida.

Samtidigt som köerna till soppköken ringlar sig längre finns det de som skär guld med täljkniv, inte minst bankerna. De har passat på att berika sig genom skillnader i inlåningsränta och utlåningsränta. De gör vinster på 500 miljoner kronor om dagen. Ändå drar de sig undan från lokalsamhällena runt om i landet, till stor nackdel för det lokala näringslivet och med försämrade investeringsförutsättningar som följd.

Här har vi socialdemokrater förslag om att de statliga servicekontoren ska vara det som möjliggör ett fungerande finanssystem i hela landet. Vi har även förslag om att SBAB kan användas för att öka konkurrensen på bolånemarknaden och åstadkomma en prispress till fördel för kunderna.

Vi har inte minst föreslagit en bankskatt för att råda bot på bankernas orättfärdiga vinster. Skatten är utformad så att den bank som håller sig för god för att ta ut dessa oskäligen vinster inte heller omfattas av den, medan den bank som inte låter bli får återbördna en del till hushållen genom skatten. Men det här röstar SD-regeringen nej till.

Vi vet att Ulf Kristersson får tack-sms från friskolelobbyen när han ser till att skydda deras profiter. Det skulle alltså inte förvåna om Jimmie Åkesson och Ulf Kristersson nu även mottar glada tillrop från landets bankdirektörer.

Herr talman! Att vissa går på knäna medan andra roffar åt sig och att regeringen bidrar till att förstärka den splittringen i vårt land påverkar den finansiella stabiliteten. När vi i riksdagen ska fatta finanspolitiska beslut, liksom för Riksbanken när den ska fatta penningpolitiska beslut, för att upprätta stabilitet är det viktigt att veta hur det ekonomiska läget faktiskt är och vilken inverkan besluten kommer att få.

Det saknas i dag viktig kunskap om hushållens tillgångar och skulder. Att få statistik över detta handlar om att få erforderliga fakta och underlag för att väga politiken. Precis som annan statistik skulle den vara anonym. Men den här statistiken, som riksdagen i bred enighet tillsatte en utredning om för att få till och som Riksbanken, Finanspolitiska rådet, Finansinspektionen och till och med IMF alla ber om ska komma på plats, motarbetas av SD-regeringen. Det är häpnadsväckande och ansvarslost.

Motståndet tycks bottna i att näringslivstoppar och stora kapitalägare är rädda för att sådan kunskap skulle blottlägga hur omfattande de ekonomiska klyftorna är mellan dem och vanliga löntagare. De vill inte att verkligheten ska komma fram i ljuset, och för SD-regeringen tycks det väga tyngre än landets förmåga att upprätthålla den finansiella stabiliteten. Kanske får Åkesson ännu fler tack-sms?

Herr talman! Till skillnad från SD-regeringen prioriterar vi socialdemokrater att stötta utsatta hushåll i kostnadskrisen, och till skillnad från SD-regeringen ställer vi oss inte på bankdirektörernas sida utan lägger fram förslag som ökar konkurrensen, kommer åt bankernas orättfärdiga vinster och återför resurser till hushållen. Till skillnad från SD-regeringen sätter vi dessutom stabiliteten och folkflertalets väl före finanselitens egenintressen.

Vi står bakom våra reservationer och väljer att yrka bifall till reservation 8.

(Applåder)

Anf. 125 YUSUF AYDIN (KD):

Herr talman! Innan 2022 har vi under många år haft en mycket expansiv penningpolitik med låga räntenivåer som lett till väldigt hög skuldsättning i hushåll och företag. När inflationen och räntorna de senaste två åren stigit snabbt och kraftigt har det i vårt räntekänsliga land utsatt många hushåll och företag för kraftiga ekonomiska påfrestningar och finansmarknaden för ökade risker. Vi kan dock konstatera att sedan finanskrisen 2008 och 2009 har det finansiella systemets motståndskraft mot störningar stärkts och krisberedskapen förbättrats. Finansinspektionen har fått mer resurser för att sköta sitt tillsynsarbete. De svenska bankerna är motståndskraftiga med goda kapitalnivåer och likviditetsbuffertar.

Herr talman! Många hushåll har drabbats hårt av de höga räntorna i kombination med amorteringskraven. Regeringen gav därför Finansinspektionen i uppdrag att kartlägga hur undantagen från amorteringskraven fungerat. Dessa undantag är viktiga ventiler för de bolånekunder som drabbas allra hårdast. Utvärderingen visade att bankerna i huvudsak hantlerat undantagen på ett bra sätt. På samma sätt som vi kristdemokrater varit pådrivande för att förlänga och förstärka det tillfälliga bostadsbidraget för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna är denna ventil viktig i detta ekonomiska läge. Vi kristdemokrater tycker att det är bra att undantagen fungerat väl men anser att de nuvarande amorteringskraven är för stränga och gör tröskeln till det ägda boendet för hög för många hushåll.

Vi vill lätta på det förstärkta amorteringskravet som infördes 2018 men är samtidigt måna om att hitta en balans mellan människors behov av boende och den finansiella stabiliteten. Vi välkomnar därför den översyn som görs för att analysera och utvärdera hur amorteringskravet och de andra låntagarbaserade makrotillsynsåtgärderna har fungerat hittills och hur de kan utformas framöver.

Herr talman! De låga räntenivåerna har också drivit på en ökad kreditgivning vilket lett till att många personer i dag drabbats av överskuldsättning, som skapar problem för både individ och samhälle. För Kristdemokraterna är den enskilda individen viktig. Därför tror vi att åtgärder på makronivå måste kombineras med åtgärder på individ- och mikronivå.

De största problemen med överskuldsättning finns inte på bolånesidan, utan dessa hittar vi bland blankolånen, som haft en explosionsartad ökning de sista åren. Risken att en ny kredit lämnas till indrivning inom fem månader är 50 gånger större för en konsumtionskredit jämfört med storbankernas traditionella bolån. Därför ser Kristdemokraterna positivt på flera av de förslag som lämnas i utredningen *Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning*.

Utredarna föreslår bland annat ett tak för kreditkostnader och ett räntetak samt en skärpt kreditprövning. Vidare föreslås att näringsidkare alltid ska vara skyldiga att göra en kreditprövning. Man föreslår även skärpt reglering av spel på kredit, vilket Kristdemokraterna ser mycket positivt på.

Regeringen har remitterat ett förslag om avtrappade ränteavdrag för konsumtionslån utan trygga säkerheter i syfte att dämpa blankolånen. Dessa förslag är en del av åtgärderna som regeringen presenterade i januari.

Herr talman! Ett fungerande finansiellt system är en viktig del av ett motståndskraftigt civilt försvar. Det kan också stärka förmågan att hantera svåra påfrestningar i fredstid. Enligt den nya riksbankslagen har Riksbanken ett ansvar för att allmänheten ska kunna göra betalningar såväl i kris-

Prot. 2023/24:87

20 mars

-----

*Finansiell stabilitet  
och finansmarknads-  
frågor*

situationer som inträffar under fredstid som i situationer där höjd beredskap råder. Bland annat ska Riksbanken bidra till att det finns tillgång till kontanter i betryggande utsträckning i hela Sverige.

Slutligen vill jag fokusera på ett annat viktigt område, nämligen bankbedrägerier. Bedrägerivågen där kriminella nätverk ger sig på samhällets mest utsatta måste tas på mycket större allvar. Situationen är alarmerande med allt fler rapporter om ett cyniskt och systematiskt utnyttjande av människors sårbarhet och ensamhet. Offren är i många fall äldre personer, som ibland blir av med hela sina livsbesparingar.

En fråga som blivit alltmer relevant handlar om bankernas ansvar vid bedrägerier. I dag har vi en hög grad av digitalisering inom banksektorn. Allt fler ärenden görs digitalt av kunderna själva. Digitaliseringen är bra, men tyvärr har säkerheten inte hängt med i utvecklingen. Vi kan se att det uppstått en obalans mellan kund och bank. Mycket ansvar har förskjutits till kunden, som nu står för risken. Vi kristdemokrater menar att bankerna behöver ta större ansvar för att förebygga denna brottslighet. Därför vill vi utreda frågan om att skärpa bankernas ekonomiska ansvar vid bedrägerier för att de ska skapa säkrare betalsystem.

Att motverka organiserad brottslighet är en av Kristdemokraternas och regeringens mest prioriterade frågor. Att bekämpa bankbedrägerier som göder kriminella gäng och drabbar de mest utsatta och sårbara människorna i samhället är en viktig del i detta arbete.

(forts. § 19)

### **Ajournering**

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då parentation och votering skulle äga rum.

### **Återupptaget sammanträde**

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

### **§ 16 Parentation**

Anf. 126 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Nyligen nåddes vi i riksdagen av det sorgliga beskedet att riksdagsledamoten Sven-Olof Sällström har gått bort. Våra tankar och vårt varma deltagande går till hans son, mor, syskon och övriga familjemedlemmar, till hans vänner och till hans kollegor.

När en riksdagsledamot avlider är det sed att vi stannar upp en stund i kammarens vanliga arbete för att minnas och framföra kollegornas och riksdagens tacksamhet för den bortgångne ledamotens insatser för riksdagen och för Sverige. Vi gör det med ett anförande och med en tyst minut. Från och med nu kommer vi också att göra det med ett tupto. Min förhopp-



ning är att taptot, som följer efter den tysta minuten, ska ge en värdig inramning till vårt farväl av en riksdagskollega.

Taptot markerar också att uppdraget som riksdagsledamot är något speciellt. Att bli vald att representera sitt parti, sina väljare, sin valkrets och vårt land i Sveriges riksdag innebär att få ett förtroende som är få förunnat.

Ärade ledamöter! Sven-Olof Sällström föddes 1968 i Ånge i Väster-norrlands län. År 2010 valdes han in i riksdagen och kom att ingå i Sverigedemokraternas första riksdagsgrupp.

Vid avslutningen här i kammaren i december tackade vi av Sven-Olof Sällström efter 13 år som riksdagsledamot. Vi gjorde det eftersom Sven-Olof led av långt framskriden cancer och hade meddelat att han skulle lämna kammaren under våren men inte visste om han skulle leva vid riksdagens sommaravslutning i juni då avtackningar ofta äger rum. Så här i efterhand är jag glad över att jag fick framföra riksdagens tack och överlämna riksdagens medalj medan han ännu levde.

Inför avtackningen åt jag, andre vice talmannen Julia Kronlid och Sven-Olof lunch tillsammans. Under lunchen talade han om sitt engagemang för hembygden, för Ukraina och för ett svenskt medlemskap i Nato. Han berättade även att han valt att vara öppen med sin sjukdom för att undvika spekulationer, men också för att han hoppades kunna ge kraft åt andra i motsvarande situation.

Detta val kom nog inte som någon överraskning för dem som stod Sven-Olof nära. För dem var Sven-Olof, eller Svenne som han kallades, en godhjärtad, omtänksam, osjälvisk, lojal och positiv medmänniska och vän.

I det politiska arbetet utmärkte sig Sven-Olof Sällström, enligt partivännerna, genom sin förmåga att tänka såväl utanför de givna ramarna som flera steg framåt. Han hade dessutom en arbetsmoral utöver det vanliga.

Hade han föresatt sig en uppgift eller lovat andra ett resultat så blev det så. Han försakade hellre privata åtaganden än sitt arbete. Denna egenskap manifesterades på ett tydligt sätt då han valde att kämpa på med arbetet i riksdagen tills det helt enkelt inte gick längre, obrottsligt lojal och plikt-trogen in i det sista. Han genomförde sin sista arbetsdag här i riksdagen två veckor före sin bortgång.

Sven-Olof Sällström hyste en varm kärlek till Ukraina och det ukrainska folket och lämnar efter sig en 17-årig son vars mor ursprungligen kommer från Ukraina. Sven-Olof Sällström besökte ofta landet, även under perioder då detta avrändes från, exempelvis under stridigheterna i samband med Rysslands ockupation av Krimhalvön 2014.

Detta i kombination med Sven-Olofs bakgrund som yrkesofficer och hans intresse för det svenska försvaret, och försvarsfrågor i stort, gjorde honom till en varm förespråkare för såväl humanitärt som militärt stöd från Sverige till Ukraina.

Sven-Olof Sällström hann under sin tid i riksdagen med att sitta i såväl försvarsutskottet, där han under denna mandatperiod var vice ordförande, som arbetsmarknadsutskottet och finansutskottet. Han var även ledamot i OSSE-delegationen och krigsdelegationen. Under senare tid fokuserade han främst på försvarspolitiska frågor och ingick därvid också i Försvarsberedningen och riksdagens delegation till Natos parlamentariska församling.

Han hade en stor bredd i såväl sina kunskaper som i sin politiska gärning. Han gjorde avtryck i det egna partiets ställningstaganden inom så vitt skilda områden som familjepolitiken och försvarspolitiken.

Ärade åhörare! I måndags hissades vi Natoflaggan framför Riksdagshuset. En vecka tidigare hissades den svenska flaggan vid Natos högkvarter i Bryssel. Jag är säker på att många av Sven-Olofs kollegor i riksdagsgruppen, försvarsutskottet och Försvarsberedningen ägnade honom en tanke under ceremonin i måndags morse.

Sven-Olof fick inte leva tillräckligt länge för att kunna vara med vid ceremonin på Riksplan. Men han var med oss tillräckligt länge för att få se något han kämpat för under en följd av år förverkligas.

En vänlig, kunnig och engagerad person och politiker har alltför tidigt lämnat oss. Jag vill framföra mitt och riksdagens tack för hans insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige.

De i plenisalen församlade hedrade Sven-Olof Sällströms minne med en tyst minut.

Parentationen avslutades med ett tapto framfört av Gustav Lundström från Livgardets dragonmusikkår.

## **§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 mars**

### **SoU26 Det schabloniserade föräldraavdraget**

*Punkt 1* (Det schabloniserade föräldraavdraget)

1. utskottet
2. res. (S, V, C, MP)

Votering:

147 för utskottet

146 för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 15 KD, 11 L, 1 -

För res.: 91 S, 18 V, 21 C, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

### **MJU8 Riksrevisionens rapport om reduktionsplikten för bensin och diesel**

*Punkt 1* (Konsekvenser av sänkta reduktionsnivåer)

1. utskottet
2. res. 1 (S)

Votering:

184 för utskottet

92 för res. 1

17 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 2 V, 21 C, 15 KD, 14 MP, 11 L, 1 -

För res. 1: 91 S, 1 -

Avstod: 16 V, 1 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mats Berglund (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

*Punkt 2* (Utformning av reduktionsplikten)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

239 för utskottet

21 för res. 2

33 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 15 KD, 11 L, 2 -

För res. 2: 21 C

Avstod: 18 V, 15 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 3* (Åtgärder för att uppnå klimatmålen)

1. utskottet

2. res. 4 (S, C, MP)

Votering:

147 för utskottet

128 för res. 4

18 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 15 KD, 11 L, 1 -

För res. 4: 91 S, 21 C, 15 MP, 1 -

Avstod: 18 V

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 4*

Kammaren biföll utskottets förslag.

**KrU3 Public service och film**

*Punkt 4 (Framtidens filmpolitik)*

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

19 för res. 2

15 för res. 3

259 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Lina Nordquist (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:

92 för res. 1

18 för res. 2

183 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

168 för utskottet

91 för res. 1

33 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 11 L, 1 -

För res. 1: 90 S, 1 -

Avstod: 18 V, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Övriga punkter*

Kammaren biföll utskottets förslag.

**KrU5 Kulturarv**

*Punkt 5 (Arkivutredningen)*

1. utskottet

2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

125 för res. 7

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 11 L, 1 -

För res. 7: 91 S, 18 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 7 (Krisberedskap)*

1. utskottet

2. res. 9 (S)

3. res. 10 (SD)

Förberedande votering:

92 för res. 9

63 för res. 10

138 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

123 för utskottet

92 för res. 9

78 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 11 L

För res. 9: 91 S, 1 -

Avstod: 62 SD, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 8 (Digitalisering)*

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Votering:

176 för utskottet

21 för res. 14

96 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 15 KD, 11 L, 1 -

För res. 14: 21 C

Avstod: 62 SD, 18 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 11 (Minoritetsspråk och minoritetskultur)*

1. utskottet

2. res. 20 (MP)

Votering:

195 för utskottet

15 för res. 20

83 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2023/24:87  
20 mars  
-----

Partvis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 89 S, 58 M, 21 C, 15 KD, 11 L, 1 -  
För res. 20: 15 MP  
Avstod: 2 S, 62 SD, 18 V, 1 -  
Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L  
Magnus Manhammar (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

#### *Övriga punkter*

Kammaren biföll utskottets förslag.

### **§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde**

#### **FiU33 Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel och ekonomiskt stöd till Ukraina**

Kammaren biföll utskottets förslag.

#### **NU16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om att underlätta gränsöverskridande lösningar**

Kammaren biföll utskottets förslag.

#### **TU10 En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap**

Kammaren biföll utskottets förslag.

#### **TU11 Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på väg**

Kammaren biföll utskottets förslag.

#### **TU9 Yrkestrafik och taxi**

*Punkt 1* (Reglering och kontroll av åkerinäringen)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

179 för utskottet

92 för res. 1

21 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 58 M, 18 V, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 1: 91 S, 1 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 15 S, 11 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 5* (Beställansvar)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

214 för utskottet

15 för res. 5

63 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 11 L, 1 -

För res. 5: 15 MP

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 7* (Säkra rast- och uppställningsplatser)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

230 för utskottet

63 för res. 7

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 7: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 8* (Dispens för vissa fordonstransporter)

1. utskottet

2. res. 8 (C)

Votering:

272 för utskottet

21 för res. 8

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 18 V, 15 KD, 15 MP, 11 L, 2 -

För res. 8: 21 C

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 10* (Översyn av taxibranschen)

1. utskottet

2. res. 9 (S)

Votering:

138 för utskottet

92 för res. 9

63 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2023/24:87  
20 mars  
-----

Partvis fördelning av rösterna:  
För utskottet: 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L  
För res. 9: 91 S, 1 -  
Avstod: 62 SD, 1 -  
Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 11* (Kontroller och tillsyn inom taxibranschen)

1. utskottet

2. res. 11 (S)

Votering:

201 för utskottet

92 för res. 11

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 11: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 14* (Vissa arbetsmiljöfrågor inom åkeri- och taxibranschen)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

201 för utskottet

92 för res. 13

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 13: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Övriga punkter*

Kammaren biföll utskottets förslag.

**KU9 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor**

*Punkt 2* (Yttrandefrihet på internet och reglering av techjättarna)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

209 för utskottet

21 för res. 2

63 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 18 V, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 2: 21 C

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L



*Punkt 4* (Begränsa sökbarheten när det gäller vissa personuppgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Votering:

183 för utskottet

110 för res. 4

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 4: 91 S, 18 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Punkt 6* (Reklam riktad mot barn)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

230 för utskottet

63 för res. 5

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 58 M, 18 V, 21 C, 15 KD, 15 MP, 11 L, 1 -

För res. 5: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 6 V, 3 C, 4 KD, 3 MP, 5 L

*Övriga punkter*

Kammaren biföll utskottets förslag.

**KU19 Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om förbindelserna med de nationella parlamenten**

Kammaren biföll utskottets förslag.

**§ 19** (forts. från § 15) **Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor**  
(forts. FiU22)

*Finansiell stabilitet  
och finansmarknads-  
frågor*

Anf. 127 DAVID PEREZ (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för den fina presentationen.

Jag yrkar för Sverigedemokraternas räkning bifall till reservation 12 i betänkandet och vill samtidigt passa på att belysa en rad förslag från vårt parti som vi tror vore till nytta för Sverige.

Vi befinner oss i en tuff ekonomisk verklighet. Vi har en lågkonjunktur som ser ut att hålla i sig åtminstone till nästa år och en inflation som begränsat regeringsunderlagets handlingsutrymme, detta i ett läge där Sverige behöver både investeringar och reformer.

I IMF:s skrivelse, som behandlas i betänkandet, höjs ett varningens finger för en nedgång i ekonomin till följd av utvecklingen inom den kinesiska fastighetssektorn eller på grund av mer volatila råvarupriser. Som tur är har dessa farhågor inte realiserats.

Riksbankens räntehöjningar har tryckt tillbaka inflationen, som snart är nere vid målet om 2 procent. Vi får hoppas att den kommer att hålla sig där.

Det enskilt viktigaste för världsekonomin enligt IMF är att kriget i Ukraina upphör. Regeringsunderlaget gör allt för att både rusta Sverige och skicka hjälp till Ukraina. Det beslut som nyss togs berör bara ett i raden av stödpaket som skickats.

Bostadsmarknaden är ett återkommande ämne som berör många, och som lyftes fram i rapporten är detta ett riskområde. Tidöregeringen går vidare med åtgärder om att höja bolånetaket och samtidigt ta bort räntedraget för dyra blankolån.

Överskuldssättning är ett stort samhällsproblem, och det har blivit allt vanligare med skulder för konsumtion i synnerhet bland unga kvinnor. Det leder till stora konsekvenser för individen. Den tidigare regeringen gav ett direktiv om att titta på denna angelägna fråga och föreslår åtgärder som motverkar överskuldssättning och riskfylld kreditgivning.

Ett av förslagen som presenterades av utredningen var ett system för skuld- och kreditregister, ett Skri-register, och det vore bra att få en tydlig överblick över kreditmarknaden och de risker som finns där.

Fru talman! Det är viktigt med god konkurrens för att pressa priser, och det gäller även bolån. Här förespråkar vi att systemet för ränteskillnadsersättningar, det vill säga den avgift som du betalar för att lösa ett bolån i förtid, ändras. Det är glädjande att regeringen har påbörjat arbetet med att se över detta, vilket kommer att leda till att det blir både billigare och lättare att flytta sitt bolån till en annan bank med bättre villkor.

Vi föreslår även att staten bör se över fler möjligheter till bostadsköp, framför allt för förstagångsköpare och unga vuxna så att även dessa kan komma in på bostadsmarknaden. Dessa förslag finns redan på plats i andra länder, där den norska modellen är särskilt intressant. Frågan bereds just nu på Regeringskansliet.

Vi anser även att det andra amorteringskravet behöver ses över eller tas bort. Finansinspektionens återkommande rapporter visar att hushållen klarar sig bra. Bostadsmarknaden visade även detta när räntorna sköt i höjden och vi inte fick det fall på bostadsmarknaden som kanske både mäklare och många bostadsrättsinnehavare och ägare hade räknat med.

Vår uppfattning som parti är att alla som vill också ska kunna äga sitt hem. Det andra amorteringskravet slår särskilt hårt mot unga vuxna som i vissa fall tvingas ut på en osäker andrahandsmarknad. Därför vill vi se över detta. Det finns en kommitté som tittar närmare på frågan, och vi lär få anledning att återkomma när uppdraget redovisas i oktober senare i år.

Gällande risker har vi alla kunnat läsa stora rubriker i affärspressen om olika bolag som utsatts för så kallade blankningsattacker. Blankning, det vill säga att låna en aktie för att sälja och sedan köpa tillbaka den, är ett viktigt verktyg på börserna som blottlägger svagheter. Det är dock oroande när det tycks ske systematiskt, och det är något som inte minst Ekobrottsmyndigheten varnat för.

Vi anser att systemet kan bli bättre och mer transparent, och därför bör vi se över nivåerna för blankning. Det här är komplicerat, men i ett läge där småsparare straffas på rykten eller felaktiga rapporter eller där det kan finnas ett egenintresse börjar röster höjas för att man ska titta närmare på den här frågan.

Sist men verkligen inte minst är det viktigt att lyfta upp frågan om kontanter samt det faktum att sådana används alltmer sällan. Det ställer till problem för personer som inte har möjlighet eller vilja att ha digitala betaltjänster – de finns faktiskt. Sverigedemokraterna såg det här tidigt och belyste sårbarheten i det, och i ett läge när Sverige än en gång rustar för kris behövs kontanter. Det finns inget alternativ. Kontanter och deras hantering är en del av samhällets motståndskraft vid kris.

Därför är det glädjande att en sverigedemokrat, min partikollega Dennis Dioukarev, har fått i uppdrag från regeringen att utreda frågan om Sveriges framtida kontanthantering. Vi får avvakta utredningens slutsatser, men det är givetvis bra att matbutiker, apotek och andra samhällsviktiga aktörer får ett tydligt besked om att det även fortsättningsvis ska gå att betala med kontanter hos dem.

Avslutningsvis, fru talman, är det viktigt med god konkurrens oavsett om det handlar om telefoni, elbolag, matbutiker eller banker. Vi kommer att fortsätta driva frågan om en sund och bra konkurrens. Det är viktigt att kunna byta bank om man kan få bättre villkor. Det är en fråga som vi driver och kommer att fortsätta driva.

Anf. 128 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Fru talman! En betydande del av arbetet med att få till stånd goda finansmarknader och upprätta finansiell stabilitet handlar om att bekämpa skattebrott, penningtvätt och skatteflykt.

Det handlar dels om att systemen i sig ska fungera väl och tjäna en sund ekonomi, dels om att människor ska ha hög tillit till systemen, att människor inte berikar sig själva genom missbruk och fiffel, att det allmännas bästa sätts i förgrunden och att välfärden får sina rättmätiga resurser. Här finns alltså både en fiskal och en moralisk aspekt.

Hur ser Sverigedemokraterna på arbetet mot penningtvätt och skatteflykt? Betraktar Sverigedemokraterna det som allvarliga brott?

Anf. 129 DAVID PEREZ (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Björn Wiechel!

Naturligtvis är det allvarliga brott, och brott som begås ska beivras. Precis som du lyfter upp när det kommer till penningtvätt och för den delen skatteflykt ska dessa brott beivras. Där tror jag inte att vi tycker olika.

En tidigare partiledare för ditt parti är numera med i styrelsen för en av de banker som underlättat för omfattande penningtvätt inte minst i Baltikum, något som har gynnat ryska oligarker. Den styrelsen kan man sitta med i, och där kan man bidra med sin kunskap.

Naturligtvis är det allvarligt när folk utnyttjar de här bitarna. Jag tror kanske att du refererar till det som har skrivits om mig själv. Jag kan bara understryka att allt som står i medierna inte alltid stämmer.

Anf. 130 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att ledamöterna talar via talmannen och inte direkt till varandra.

Anf. 131 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det var en öppen fråga som ställdes i en generell diskussion.

Sverigedemokraterna brukar ofta höja tonläget och retoriken när det kommer till kriminalitet och kriminella. Man vill ofta se hårdare tag och hårdare straff.

Då undrar jag om det gäller all form av kriminalitet. Vi vet att mycket av kriminaliteten är sammanvävd. Kriminaliteten på gatan hänger ihop med kriminaliteten i de finansiella systemen. Inte minst menar polisen att ekonomisk brottslighet borde lyftas högre i brottsbekämpningen.

Hur ser Sverigedemokraterna på detta? Vill man se hårdare tag och hårdare straff även mot den ekonomiska brottsligheten, till exempel skattebrott?

Anf. 132 DAVID PEREZ (SD) replik:

Fru talman! Givetvis ska den som bryter mot lagen också straffas. Det är ingen tvekan om det. Det gäller såväl våldtäkt som skattebrott och bokföringsbrott.

Naturligtvis tycker jag att det är dags att se över straffskalan för de flesta brott. Det syns ju klart och tydligt att tidigare regeringar inte har tagit frågan om straff på yttersta allvar. Det är allvarligt när personer som borde sitta inne men inte gör det upprepade gånger begår brott.

Jag tycker att det är bra att vi dömer ut straff som näringsförbud och så, och det är kanske en åtgärd som borde lyftas upp mer än i dag. Men jag tror säkert att regeringen har anledning att återkomma i den frågan.

Tack så mycket för frågorna!

Anf. 133 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Den uppmärksamma noterar att jag inte brukar ta debatter i finansutskottet, men på grund av sjukdom är jag här för att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 17. Jag ska också kort redogöra för vad den innebär.

Under de senaste åren har det allt oftare larmats om bedrägerier med bank-id. År 2022 kom Finansinspektionen med rapporten *Förstärkt digital motståndskraft hos företag i den finansiella sektorn*. Finansinspektionen noterar i den att bank-id enbart står under begränsad tillsyn. Tjänsten fyller en central funktion, och Finansinspektionen anser därför att det allmännas möjlighet att utöva tillsyn över bank-id och andra liknande tjänster behöver ses över så att de omfattas av tydligare reglering och tillsyn.

Hösten 2022 kom dessutom Allmänna reklamationsnämnden, Arn, med nya rekommendationer för banker vars kunder har blivit lurade av bedragare. I åtta av nio ärenden anser Arn att banken ska återbetala merparten av de besparingar som bedrägerioffer har förlorat. Bakgrunden till Arn's rekommendationer var den dom som Högsta domstolen meddelade samma sommar. Det målet handlade om en konsument som 2018 blev lurad att lämna ut sina bankuppgifter via telefon och förlorade en stor summa pengar.

Trots domen i HD och rekommendationen från Arn har bankerna vägrat ersätta kunder som blivit bedragna. Vänsterpartiet menar att nuvarande

lagstiftning bör utvärderas så att den är ändamålsenlig och skyddar konsumenterna.

Fru talman! Sammanfattningsvis behövs det lagstiftning som innebär att konsumenternas skydd mot bedrägerier på betalningsmarknaden stärks, och befintliga lagar och regler för betaltjänster bör utredas för att säkerställa att de är tillräckliga för att motverka bedrägerier på betalningsmarknaden. Dessutom bör lagstiftningen utvärderas så att konsumenterna inte får bära ansvaret för obehöriga uttag, i synnerhet med bank-id, bankdosor och Swish.

Anf. 134 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Denna debatt om finansiella marknader och finansiella tjänster är en knepig debatt, dels för att den spänner mellan högt och lågt, dels för att den i båda fallen rör frågor som man närmast kan likna vid en brandförsäkring för landet och för individen. Det är risker som inträffar sällan men som när de väl inträffar är förödande, både för det finansiella systemet och för den enskilda personen.

Jag ska börja med en kort reflektion över de finansiella marknaderna och det år som har gått. Vi har varnat för riskerna för att både den stora upplåningen i kommersiella fastigheter som måste rullas över och den stora rörligheten på finansmarknaden som avslöjades i samband med Silicon Valley Banks sammanbrott för cirka ett år sedan kunde utgöra systemhot för det finansiella systemet.

Gudskelov har ingendera av dessa två risker fullt ut slagit igenom under året, även om det har funnits stora frågetecken. Men det är ett misstag att tro att bara för att branden inte bröt ut denna gång ska vi inte bygga brandförsäkring i det här fallet, det vill säga en ordentlig makrotillsyn, hårdare och mer rigorös när det gäller båda två, och att Finansinspektionen och alla myndigheter som är inblandade i detta fortsätter att hålla sitt arbete igång.

Samtidigt, om man nu tittar på de mer konsumentnära frågorna, har vi också lyft fram fler aspekter. De främsta som har nämnts här i talarstolen flera gånger är bedrägerier mot enskilda individer, inte minst mot äldre – bedrägerier där även finansiella institutioner är inblandade för att de måste ha översyn över de transaktioner som sker.

Det är en verksamhet som i dag sammantaget utgör en avsevärt större finansieringskälla för gängkriminaliteten i Sverige än vad narkotika och narkotikahandel gör. Ändå uppmärksammas det för sällan, trots att det systematiskt är något som bedrivs med ganska hög sofistikaion, och ibland med lägre, både från utlandet och inom Sverige av högt uppsatta inom de kriminella gängen men även bland deras hejdukar. Även där krävs det, så som har förts fram i debatten tidigare, en hårdare bevakning och en uppmärksamhet framöver.

Jag vill säga något om en annan sak som på ett mindre dramatiskt sätt också berör många individer i Sverige, nämligen kontanthantering och tillgången till de finansiella systemen. Centerpartiet har drivit denna fråga länge och ihärdigt. Ett resultat av detta är att det nu återigen blir en förstärkning av kontanttillgången i hela landet med depåer i olika delar av landet – inte tillräckligt, så som vi hade önskat, men i alla fall på en sådan nivå att alla har en daglig möjlighet att ha tillgång till kontanter som

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Finansiell stabilitet  
och finansmarknads-  
frågor*

betalningsmedel. Eventuellt behöver detta även förstärkas framöver, eftersom vi ser att kontanterna blir svårare och svårare för individer i olika delar av landet att dels få ut, dels betala med.

Här kan jag nämna att vi också måste rusta oss för den digitala framtiden. Nästan alla betalningar som förut var kontanta betalningar sker i dag via Swishsystemet. Detta är i dag en helt privat angelägenhet. Liksom kontanterna riskerar att minska i användning riskerar den offentliga tillgängligheten för alla individer att begränsas av det faktum att nästan all infrastruktur på området i dag har kommit att ligga i privata händer.

Det blir verkligen nödvändigt att dels följa utvecklingen av betalningssystemet Swish, dels följa den viktiga fortsatta utvecklingen av e-kronan, som har diskuterats länge – vilken roll den ska spela och vilken roll den ska ha för tillgängligheten. Detta blir extra relevant efter de erfarenheter vi har haft, tyvärr, av Putins fruktansvärda aggressionskrig i Ukraina.

Ukrainas resiliens, alltså deras förmåga att hantera betalningssystem, har överraskat alla, inklusive i viss mån de ukrainska myndigheterna själva. Den funktionalitet de har kunnat upprätthålla under kriget har i hög grad berott på att det är digitala system och inte kontanter som de har haft och som har fungerat.

Det gör det viktigt att ha fungerande digitala alternativ till kontanter och även till betalningar mellan individer som är öppna och för alla, vare sig man är mycket digitalt bevandrad eller inte och vare sig om man lätt har tillgång till dessa tjänster i dag eller inte.

Slutligen ska jag ta upp en fråga som aktualiserats i samband med den höga belåningsgraden i det svenska finansiella systemet när det gäller bolån, nämligen de olika amorteringskraven. Centerpartiet har varit positivt till att hjälpa hushåll att begränsa upplåningen och riskerna mot bolånemarknaden och, som vi nu sett, de stora riskerna med en plötslig ränteuppgång.

Men samtidigt har vi varnat för att det andra amorteringskravet, som uttryckligen riktar sig mot personer med låga inkomster och låg betalningsförmåga, dels inte fyller samma funktion som det första, dels dessutom stänger ute många nya individer som vi vill ska kunna komma in på bolånemarknaden. Även om man är ung och även om man flyttar till nya platser och nya delar av landet har man behov av att ha tillgång till den här marknaden, men det stänger automatiskt ute dessa.

Därför har vi vädjat om att man ska ta bort åtminstone det förstärkta, andra amorteringskravet, som många menar inte har haft den effekt man hade tänkt sig – ingen effekt alls, har jag till och med hört nämnas i debatten av olika auktoriteter – och som väldigt kraftigt, i synnerhet i det här läget, begränsar tillgången till bolånemarknaden och bostadsmarknaden för individer som vi vill ska bidra till kompetensförsörjning och komma in på arbetsmarknaden på olika ställen i landet. Där yrkar vi bifall till reservation 6 i betänkandet.

Avslutningsvis ska jag säga något som tidigare talare har nämnt här. Det är oerhört viktigt att den ränteskillnadsersättningskommitté som nu jobbar med att se till att det blir lättare att byta bank i vårt oerhört koncentrerade banksystem agerar skyndsamt, vilket vi har krävt länge.

Nu vet vi inte riktigt när man kommer att komma till skott – om det är i slutet av året, om det är tidigare eller om det är betydligt senare. Men i

läget vi har just nu, när bankerna har oerhört stora marginaler och konkurrensen är låg, är det bråttom. Det är viktigt att vi får större konkurrensbe- teende och större tillgång till marknaderna för våra privatkunder.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut skulle fattas den 21 mars.)

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Finansiell stabilitet  
och finansmarknads-  
frågor*

## § 20 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU6  
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering  
föredrogs.

*Jämställdhet och  
åtgärder mot  
diskriminering*

Anf. 135 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka talmanspresidiet – och talman- nen, som inte är närvarande – för den fina avtackning vi hade för vår bort- gångna ledamot. Vi i Sverige brukar inte vara så duktiga på att hedra och minnas, men det här var väldigt fint. Det var en kollega man träffade i korridorerna som var väldigt jordnära och trevlig. Även om man inte alltid håller med varandra finns det en människa bakom varje ledamot.

Fru talman! Vi ska nu debattera jämställdhet och diskriminering. Jäm- ställdhet är en frihetsfråga, inte bara för Sveriges kvinnor eller för världens kvinnor utan även för oss män. Vi vet att om ett barn växer upp i ett hem där mamman kan uppnå sin fulla potential kommer barnet att få en mycket bättre uppväxt och skolgång.

Fru talman! Här i kammaren har vi de senaste åren debatterat mycket om det eskalerande gängvåldet. Jag och regeringen tyckte att den nuvaran- de oppositionen inte gjorde tillräckligt när man var i regeringsställning. Nu är det vi som bär regeringsmakten och ansvaret, och vi vidtar kraftfulla åtgärder mot kriminaliteten.

Men i måndags kom en rapport från Jämställdhetsmyndigheten. Den rapporten, som jag tror inte lämnar någon oberörd, beskriver hur de krimi- nella gängerna använder unga flickor som betalningsmedel. Det är inslag av rent hedersförtryck och hedersvåld. Man får inte svära i den här kamma- ren, och jag kommer inte att göra det. Men jag gjorde det inombords när jag tog del av detta.

Rapporten vittnar om att människoexploateringen är stor i de kriminel- la gängerna, där hänsynslöst våld och maktutövande är den yttersta formen, men också om att unga kvinnor och flickor dras in i de här subkulturerna – inte bara som offer utan också som aktörer. Jag vet inte hur jag ska hitta orden för att inte bryta mot någon regel, men det börjar nu komma vålds- dåd som utförs av flickor.

Det här är något som vi i politiken måste våga prata öppet om. Vi måste våga prata om gärningsmännen, utövarna, och offren. Vi måste komma bort från stigmat.

Fru talman! Det jag främst vill lyfta upp är män som utövar våld mot sina kvinnor, våld som får dödligt utfall.

Jag tror inte att någon har missat de senaste fallen av mord på oskyldiga kvinnor den gångna veckan.

Jag är själv barn till en kvinna som fick utstå våld från sin exman. Jag vet vilka ärr det har gett min mor. Det påverkade även mig även om jag var ung och inte förstod det fullt ut. När man blir äldre börjar man kanske förstå lite mer. Även i dag skulle det vara svårt för oss att ha den diskussionen. Det är en smärta som man förtränger, som man sväljer och håller inombords. Man vill vara stolt; man vill vara stark. Men det har påverkat mig, också i frågan om män som utövar våld mot kvinnor. Det ska vara total nolltolerans.

I Sverige brukar vi oftast dansa runt det här. Det är inte ett nytt problem i vårt samhälle. Det är ett problem som vi haft under väldigt lång tid.

Sedan jag blev invald 2018, och jag kommer ihåg förra gången det uppmärksammades, har alla partier i den här kammaren börjat prata om detta. Jag vill inte peka ut någon särskild minister eller något parti just nu, för det här är en fråga som berör oss alla.

Vi måste från svensk sida gå från ord till handling. Vi är väldigt duktiga på att prata om problem. Vi är väldigt bra på att upprepa vad som håller på att ske i vårt samhälle. Men vi vet också att lagstiftningen är trögrörlig, så varje gång vi börjar prata om ett problem som vi redan vet om har vi skjutit upp eventuella åtgärder som hade haft effekt.

Därför går den här regeringen fram med att fler män ska kunna häktas. Fler män ska kunna bli fällda. Fler män ska kunna få besöksförbud. Fler män ska kunna få fotboja. Fler män som begår återkommande sexualbrott mot kvinnor ska kunna låsas in på obestämd tid. Det måste bli slut på snacket.

Det här arbetet pågår just nu i Regeringskansliet, och jag hoppas att fokus i dagens debatt kan hamna på vilka åtgärder vi vill vidta för att en kvinna som är utsatt för våld – i hemmet, i en relation eller var hon än är – ska veta att rättsstaten och samhället står på hennes sida.

En sak som jag vill tillägga innan jag avslutar mitt anförande är att Justitiedepartementet nu går fram med ett lagförslag: Om den våldsutsatta kvinnan inte har hyreskontraktet ska hon, det vill säga offret, kunna ta över hyreskontraktet. I vissa fall ser vi också att den våldsutövande mannen, som oftast har det ekonomiska övertaget, drar ut på processen när det kommer till bodelning. Vi vill se över hur man ska kunna påskynda bodelningen så att inte kvinnan hamnar i en ännu mer utsatt position.

Det är dags att vi politiker i den här kammaren ser till att rättsstaten och samhället en gång för alla ställer sig på offrens sida och inte låter gärningsmännen härja fritt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.  
(Applåder)

I detta anförande instämde Magnus Resare (M).

Anf. 136 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ett väldigt bra anförande. Jag håller med om en hel del av det som kom fram i anförandet. Jag tackar också för ett väldigt personligt anförande från ledamoten.



Jag tänker dock uppehålla mig lite grann vid det som ledamoten inte hade så mycket av i sitt anförande: den ekonomiska jämställdhetspolitiken.

Moderata statsråd med flera regeringsföreträdare har vid upprepade tillfällen sagt att det som behövs nu i den ekonomiskt svåra sats som Sverige befinner sig i – kanske framför allt många kvinnor, som betalar ett väldigt högt pris för den ekonomiska kris som vi befunnit oss i väldigt länge – är att man gör bra finansiella avvägningar.

Jag blir mycket bekymrad över att man tycker att det är bra avvägningar när kvinnor får sälja det de har för att få ihop pengar i plånboken och för att betala hyra. De kanske till och med får ta krediter för att få ihop till mat på bordet. Vi ser också att kvinnor känner en ökande oro över att inte ens kunna separera eller skilja sig på grund av sin ekonomiska situation.

Jag undrar på vilket sätt man tycker att det är bra finansiella avvägningar när det är den verkligheten och de konsekvenserna vi ser breda ut sig över hela landet och när vi ser alla kvinnor där ute som lever i den här mycket tuffa ekonomiska situationen.

Anf. 137 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Jag förstår inte vad det är för direkt fråga jag ska svara på när jag hör detta om finansiella avvägningar. Om jag ändå ska ta vara på min talartid och prata allmänt kan jag säga ja, hushållens köpkraft har minskat. Detta gäller inte bara kvinnor och ensamstående män utan även äldre, yngre och barnfamiljer. Vi hade en tvåsiffrig inflation. Det gäller att pressa ned inflationen, men vi har också sänkt skatten för vanliga löntagare, där den största gruppen bland låg- och medelinkomsttagare är kvinnor.

Jag tror att replikskiftet kanske gäller hur mycket pengar regeringen har satsat på välfärden. Då kan jag svara att de som bär upp välfärden också måste kunna behålla mer av sin lön. Det är med sin lön och sin förvärvsinkomst man kan sätta mat på bordet och betala hyran.

Vi kan prata om de höga drivmedelspriserna. Under Sofia Amlohs regering kostade en liter diesel 28 kronor. Med den moderatledda regeringen är priset 18 kronor. Detta drog upp inflationen.

Det var till största del nedläggningen av två kärnkraftverk och reduktionsplikten som gjorde att vi hamnade i så hög inflation. Det är ledamoten Sofia Amlohs regering som var skyldig till detta. Det är vår moderatledda regering som har behövt städa upp, och nu ser vi hur vi trycker ned inflationen.

Anf. 138 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! En tredjedel av alla ensamstående kvinnor har inte råd att sätta sina barn i en organiserad fritidsaktivitet. Då har man kanske ingen anledning att köra dem någonstans.

Ni satsar på välfärden, absolut. Uppenbarligen är detta inget som märks ute i regionerna, snarare tvärtom – vi ser att arbetsvillkoren och arbetsmiljön försämrats. Kvinnor, välfärdens arbetare, riskerar att bli uppsagda med denna politik. Så dessa satsningar är väl jättebra, men om man inte ens får behålla sitt jobb är det otroligt svårt att sätta mat på bordet. I stället borde man få fortsätta ha en arbetsmiljö där man mår bra och där man orkar jobba hela dagen.

Men det är väl dessa finansiella avvägningar den här regeringen gör. Då kan man fundera, när de väljer att i det här läget ta bort plastpåseskatten i stället för att beskatta alla de miljarder i övervinster som bankerna gör. De skyddas. Plastpåseskatten ska bort, men kvinnor måste ta lån. Vi ser i Kronofogdens mätningar att antalet skjuter i höjden, och det är framför allt kvinnor som sticker ut. Detta är den här regeringen inte beredd att göra något åt.

Den ekonomiska jämställdheten är helt fundamental för om man kan vara självständig på alla andra plan ute i samhället. Så jag ställer frågan igen: Tänker den här regeringen göra något för kvinnornas ekonomiska situation och för den ekonomiska jämställdheten, eller är det bara ord? Är detta faktiskt inte prioriterat?

Anf. 139 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Amloh missar något väldigt tydligt. För det första ansvarar vi två som ledamöter bland annat för Sveriges statsfinanser, det vill säga de skatter vi drar in. Vi har båda kollegor som är regionpolitiker, och de har sitt ansvar. De flesta regioner styrs inte längre av mitt parti Moderaterna utan är socialdemokratiskt styrda.

Den som har varit i regionpolitiken kan säga så här: Man kanske ska se över hur många kommunikatörer man har. Man kanske ska vända på varenda sten, som ledamoten Amlohs partiledare sa som statsminister. Många regioner slösar pengar på mycket annat än kärnuppdraget. De måste göra sin hemläxa. Regeringen sköt till 16 miljarder och nu ytterligare 6 miljarder. Men jag skulle vilja fråga Göran Persson vad han hade sagt om att bara skjuta till pengar. Det krävs lite ekonomisk disciplin i stället för att bara ösa ut pengar.

Man kan skratta, men – tro mig! – det kommer man inte att göra när inflationen återigen är uppe i 10 eller 15 procent för att det bara östes ut pengar kortsiktigt. Vi har priser som går upp. Reallöneökningarna har ätits upp. Inflationen har skjutit i höjden. Detta beror till stor del på Socialdemokraternas symbolpolitik.

Man kan titta på varför inflationen har gått ned. Två av tre orsaker är lägre drivmedelskostnader och lägre elpriser. Socialdemokraternas politik ledde till högre elpriser och högre drivmedelspriser. Nu får Sveriges välfärdsarbetare, främst kvinnor, äta upp detta. Ni drev på inflationen och tog inte ert ansvar.

Anf. 140 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Den 23 december 2023 anmäldes en man i Oxelösund för att ha misshandlat en kvinna han är bekant med. Den 29 december 2023 hittades en kvinna död i en bostad i Vingåker. Hennes make har gripits. Han är tidigare dömd för att ha misshandlat henne. Den 3 januari 2024 greps en man i en bostad i Eskilstuna misstänkt för misshandel av en kvinna. Den 6 januari 2024 hittades en kvinna död i en bostad i Vagnhärad. En man greps i bostaden.

I ett av fallen hade kvinnans make två månader innan hon hittades mördad gripits för att ha dödshotat henne med en sax för att hon ville lämna honom. I polisförhör sa kvinnan: Jag vill inte längre vara en slagpåse. I ett annat av fallen hade maken tidigare avtjänat två fängelsestraff för att ha misshandlat sin fru. Grannar vittnar om att man uppmanat kvinnan att läm-

na maken. I båda de fall där kvinnor hittats mördade i en bostad finns en lång historik av våld som har beskrivits i polisförhör av de kvinnor som nu är mördade.

Detta är bara händelser från min valkrets Sörmland under jullovet, som egentligen ska vara fyllt med frid och glädje tillsammans med nära och kära.

Herr talman! Många tusen kvinnor lever dagligen med våld och förtryck. De är ständigt rädda för sina liv. Vi kan inte låta detta reduceras till något som bara är kvinnornas ansvar, ett marginellt problem för den enskilde. Den senaste veckan har tre kvinnor dött. I samtliga fall har en man som de har haft någon form av relation med anhallits misstänkt för mord.

För tre år sedan slog dåvarande rikspolischefen fast polisens nollvision för mäns våld mot kvinnor och betonade att frågan är lika prioriterad som gängbrottsligheten. I polisens årsredovisning för 2023, som kom i dagarna, konstateras dock att man inte gjort någon nämnvärd skillnad för de våldsutsatta kvinnorna. Detta är under all kritik. Sveket är helt uppenbart, och regeringen är nu svaret skyldig.

Det är i dag fortfarande ett faktum att när det gäller mäns våld mot kvinnor har krafttagen helt uteblivit, till skillnad från vad som skett när det gäller gängvåldet. Polisens enda riktade grupp mot kvinnovåld, Igor, lades ned, trots att allt pekade på goda resultat. Detta kan jag inte tolka som något annat än en nedprioritering.

Precis som när det gäller gängkriminalitet krävs en nolltolerans mot brottslighet mot kvinnor. Frågan kräver samma status, resurser och engagemang och måste tas på samma allvar som mäns våld mot andra män.

Vi politiker och polisen måste visa att samhället inte accepterar hot och våld. Ingen kvinna eller tjej ska bli misshandlad, hotad, förföljd eller våldtagen utan att verkningfulla åtgärder sätts in mot förövaren.

Vi socialdemokrater vill se en nollvision för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det skulle utgöra en tydlig signal om att hela samhället behöver kraftsamla ytterligare och vara ett viktigt styrmedel i det fortsatta arbetet.

Herr talman! En rapport från SKR visar att enbart var femte kvinna i dag erbjuds skyddat boende av socialtjänsten. Vi socialdemokrater ser en oroväckande trend i Sverige där antalet dygn och antalet kvinnor som beviljas skyddat boende sjunker dramatiskt samtidigt som vi ser att fler söker hjälp och stöd. Polisanmälningarna om våld mot kvinnor ökar. Det är dessutom viktigt att barn i hushållet också beviljas skydd.

Kvinnofridsbarometern, som undersöker kommunernas arbete, visar omfattande brister i stödet för våldsutsatta kvinnor och barn. Sju av tio kommuner uppger att de indragna statliga utvecklingsmedlen för arbetet mot våld i nära relation kommer att få stor eller ganska stor påverkan på deras arbete.

Herr talman! Inflationen slår hårt mot svenska hushåll i allmänhet och i synnerhet mot de hushåll som är särskilt utsatta med små eller inga marginaler. Bland de särskilt utsatta hushållen finns ensamstående kvinnor och barn. Vi nås av rapport efter rapport om att en tredjedel av alla vuxna i Sverige har svårt att betala löpande utgifter som hyra och mat.

Kronofogden visar på historiskt höga skuldsättningar bland svenska folket. Kvinnor sticker särskilt ut. Två av tre ensamstående föräldrar – det är huvudsakligen kvinnor – har inte råd att låta sina barn gå på en organiserad fritidsaktivitet. Sex av tio kvinnor känner oro över sin ekonomi och över om de skulle klara av att flytta till ett eget boende vid en separation eller en skilsmässa. Detta är i Sverige 2024.

Den röda tråden, eller kanske snarare den blåbruna tråden, är att det framför allt är kvinnorna som drabbas av regeringens politik. Det är kvinnor som arbetar i välfärdens kvinnodominerade yrken som får betala för nedskärningar i form av ökad stress, sämre arbetsvillkor och sämre löner. Det är också kvinnor som tvingas kliva in och ta ansvar när den skattefinansierade välfärden dras tillbaka genom att gå ned i arbetstid för att ta hand om en åldrande förälder eller en annan närstående. Ansvar utan makt är vanmakt.

Herr talman! I dag behandlar vi ett motionsbetänkande som handlar om jämställdhet och diskriminering. Detta är väldigt viktigt i en tid som denna, där samtalsklimatet är tufft och polariseringar och extrema yttringar tar stor plats, i en tid då demokratin attackeras. Det är ännu viktigare att särskilt stadigt, tryggt och kompromisslöst stå upp för just jämställdhet och mot alla former av diskriminering.

Från samhällets och politikens sida måste alla former av diskriminering motarbetas kraftfullt. Av Diskrimineringsombudsmannens årsrapport framgår att funktionsnedsättning, kön och etnicitet är de diskrimineringsgrunder som genererar störst andel anmälningar till myndigheten. Antalet har dessutom ökat kraftigt de senaste åren. Detta är en stark signal om att politiken behöver höja ambitionerna.

SD-regeringen har mycket att bevisa på den fronten. Vi socialdemokrater ser behovet av en översyn av strukturell diskriminering på arbetsmarknaden och ett särskilt fokus på etnisk bakgrund samt en översyn kring hur man ska minska diskrimineringen på arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag blir innerligt förbannad när kommuner inte har råd att placera kvinnor i skyddade boenden, när kvinnor inte blir tagna på allvar, när polisens resurser inte prioriteras för att skydda kvinnor från att bli våldsutsatta eller mördade, när kvinnor tvingas skuldsätta sig upp över öronen för att betala löpande utgifter på grund av regeringens dåliga finanspolitik eller när människor inte får komma på anställningsintervju på grund av sitt namn eller sin hudfärg. Varje dag som detta pågår och regeringen inte vidtar åtgärder som är offensiva nog är det ett svek och ett misslyckande som jag bara kan beklaga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 8 och 12 men står givetvis bakom samtliga våra reservationer.  
(Applåder)

Anf. 141 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Det är mycket prat om hur allting borde vara. Den moderatledda regeringen har suttit vid makten i nästan två år. I åtta år satt Socialdemokraterna vid makten.

Det är inga nya problem som ledamoten Amloh lyfter fram. Jag är själv född 1988, och jag växte också upp med väldigt dåliga ekonomiska förhållanden och en ensamstående mamma. Hur såg det ut då, och hur ser det

ut i dag? Då var det Socialdemokraterna som styrde. Då åkte man direkt in i systemet, bidragsträsket, även om man var fullt arbetsför.

Vårt sociala skyddsnet är till för dem som behöver det. Men för dem som är arbetsföra och en del av arbetsmarknaden ska det alltid löna sig att arbeta.

I åtta nio minuter var det mycket känslouttryck i ledamoten Amlohs anförande, och det var mycket om hur förbannad hon blir. Jag har förstått av det tidigare replikskiftet att hon inte alls tycker om den politik som den nuvarande regeringen driver. Men min fråga till ledamoten Amloh är: Om Socialdemokraterna hade suttit vid makten i dag, vilka åtgärder hade ni då vidtagit för att de ensamstående mammorna med små marginaler i ekonomin skulle få vardagen att gå runt?

Anf. 142 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Jag vill börja med att påminna om att jag höll med om flera delar av ledamotens anförande och tycker att de var bra.

Jag tycker att det ändå är fint att få frågan vad vi skulle ha gjort vid makten. Det kanske också ger några tips till den nuvarande regeringen att agera på, för det verkar vara lite dåligt med förslag på regeringens förslagslista.

Bland annat har vi föreslagit höjt barnbidrag eller att man kan ta lite pengar från bankerna och deras övertvinster. Det finns en och annan miljard att hämta där om det är lite skralt i finanserna. Det behövs för att faktiskt se till att man kan stärka välfärden, att kommunerna kan ge skyddat boende till alla de kvinnor som behöver och att kvinnorna fortfarande kan ha en bra arbetsmiljö. Man kanske kan förbättra den. Det skulle vara ännu finare, som vi ser det, om man skulle kunna kompetensförsörjas i mycket högre grad.

Sedan nämnde ledamoten att de som är arbetsföra ska arbeta. Det finns otroligt många kvinnor som vill jobba men inte kommer in på svensk arbetsmarknad. De vill ha stöd för att komma in i arbete, för de vet hur viktigt det är att vara ekonomiskt självständig och hur viktigt det är för integrationen. Man vill komma in i det svenska samhället. Dessa kvinnor vill vi se på svensk arbetsmarknad. Vi skulle ha sett till att genomföra de åtgärder som föreslås i utredningen när det gäller att utrikesfödda kvinnor ska kunna etablera sig på svensk arbetsmarknad.

Anf. 143 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Ja, det är bra att de utländska kvinnorna nämns här. Men, Sofia Amloh, er invandringspolitik förbättrade inte deras chanser att komma in på arbetsmarknaden. Den gav inte kommunerna eller regionerna bättre förutsättningar, och den gjorde inte så att statskassan blev bättre.

Jag hoppas att Socialdemokraterna lär sig en läxa. Jag hoppas att man, när man kohandlar med tre partier som är för fri invandring, kan hålla emot. Invandring kostar.

Då ska vi till bankskatten. Det låter jättebra. Jag är inte försvarare av banker. De tjänar pengar. De håller på med transaktioner, finansiella instrument och allt möjligt. Men vi kan gå tillbaka till det som ledamoten Amloh ställde en fråga till mig om.

Prot. 2023/24:87  
20 mars

-----  
*Jämställdhet och  
åtgärder mot  
diskriminering*

Hushållen har det inte bra. Ja, boräntorna har gått upp med ungefär 3–4 procentenheter. Tro mig! Det är kunderna som kommer att få betala. Det kommer att låta jättebra från denna talarstol. Det kommer att bli mycket applåder, många känsloyttringar, många likes och kanske handhjärtan på Facebook. Men när notan sedan, i slutet av månaden, kommer till de svenska hushållen, den svenska medelklassen, är det de som kommer att få betala. Det är inte så att bankerna har enorma marginaler på bolånen. Den enskilda bolånetagaren kommer att få betala.

Då kommer kanske svaret från ledamoten Amloh att vara: Ja, men vi höjer barnbidraget. Med hur mycket? 100 kronor. Det är inte så att ni föreslår ett tredubblat barnbidrag. Det är 100 kronor. Gå in på Ica! Du får knappt ett halvt kilo ost för 100 kronor nu. Olivoljan kostade 50–60 kronor förra året. Nu ligger den på 150 kronor på Ica Maxi.

Anf. 144 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! 100 kronor skulle spela en väldigt stor roll för väldigt många föräldrar och ensamstående kvinnor. Men det är kanske någonting som ledamoten inte ser eller förstår. Den där sista dagen spelar det roll att man kan sätta mat på bordet och att det kanske inte blir havregrynsgröt till middag ännu en gång.

Men det är också ganska oseriöst av ledamoten att påstå att Socialdemokraterna aldrig har gjort något bra över huvud taget och att vi är roten till allt ont. Jag tycker att det blir en aning oseriöst.

Ledamoten är regeringsföreträdare i denna debatt och är svaret skyldig när vi står i denna ekonomiska kris som slår hårt mot välfärdens arbetare och mot kvinnor.

Man kan både bekämpa inflation och se till att de mest utsatta inte får betala det absolut högsta priset. Den socialdemokratiskt ledde regeringen vidtog under pandemin, som också var en kris, åtgärd efter åtgärd för att se till att företag inte skulle gå i konkurs och för att sjukvården skulle ha de resurser som den behövde. Det går visst att göra mycket mer än vad ni gör just nu.

(Applåder)

Anf. 145 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och alltså avslag på samtliga motioner.

Herr talman! Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta mål har riksdagen tagit beslut om, och det är ett övergripande mål. Utifrån det har regeringen sedan fastställt sex delmål som vägleder regeringens politik.

Herr talman! Vad är jämställdhet egentligen? För vissa verkar det som att jämställdhet är att dagarna i föräldraförsäkringen delas lika mellan mammor och pappor – då har vi nått en jämställdhet i hemmen per automatik.

När våra barn var små var jag den som var hemma mest eftersom min man då inte hade möjlighet att vara hemma. När de blev äldre var det min man som var hemma mer, för då hade inte jag den möjligheten. Oavsett vem av oss som har tagit ut föräldrapenning har vi delat på arbetet hemma – det handlar om att städa, handla, natta barn, laga mat och så vidare. Eller förresten: Nu var jag egentligen inte riktigt sjyst. Det är nog min man som

har gjort lite mer än vad jag har gjort, trots att han aldrig tagit ut särskilt många föräldradagar. Är inte det jämställdhet? Vi delade inte helt jämnt på föräldraförsäkringens dagar, men vi delade lite mer jämnt på arbetet hemma.

Herr talman! Jag tycker att vi behöver bredda diskussionen kring jämställdhet och föräldraförsäkringen. Det kan inte bara handla om att dela dagarna jämnt.

Enligt en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen från slutet av förra året är föräldrarnas totala föräldraledighet mindre jämställd än vad uttaget av föräldrapenning visar. Enligt rapporten är mammor i genomsnitt föräldralediga i drygt tolv månader under barnets första två år. Fyra av dessa månader är obetald ledighet. Pappor är i genomsnitt föräldralediga i drygt tre månader, och knappt en av dessa månader är obetald ledighet.

Ingen här vill väl att fler mammor ska ta ut obetald föräldraledighet? Obetald föräldraledighet drabbar dem i förlängningen ekonomiskt.

Herr talman! Vi kan inte stirra oss blinda på uttaget av föräldradagar som ett mått på jämställdhet. Jämställdhet är mer än så, och föräldraförsäkringen har ett större syfte än jämställdhet. Den som vill och kan vara hemma ska få vara det. Låt föräldrarna själva bestämma!

Vi vill se en helt flexibel föräldraförsäkring – det har ni hört förut – där föräldrarna själva får avgöra vilken fördelning som passar just deras familjesituation bäst. Vi litar nämligen på att föräldrarna är kapabla att fatta beslut som är bäst för deras barn.

Ett förslag skulle vara att fråga vad mammor vill, vad föräldrarna vill, för att skapa trygga familjer och goda uppväxtvillkor för våra barn. Vi kristdemokrater tror inte att vi får mer jämställda hem bara för att man tvingar fram en kvotering i föräldraförsäkringen.

Sju av tio väljare säger nej till kvotering i föräldraförsäkringen. Ändå väljer partier till både höger och vänster att agera tvärtemot. Många av de socialdemokratiska väljarna motsätter sig sitt eget partis förslag på inskränkningar i föräldraförsäkringen.

Mitt budskap är tydligt: Staten ska stötta familjer, inte styra. Kristdemokraterna kommer att fortsätta kämpa för en helt fri föräldraförsäkring.

Herr talman! Låt mig återigen påminna om riksdagens mål för jämställdhet: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Den riktiga jämställdheten är friheten att göra sina egna livsval. Det mest avgörande arbetet för jämställdhet börjar hos mig, i mitt hem och i min fostran av mina barn.

Herr talman! Något som däremot inte är jämställt är osakliga löneskillnader. Arbetet med att få bort osakliga löneskillnader är därför mycket viktigt. Detta är också ett av de sex delmålen – ekonomisk jämställdhet.

För mig är det en självklarhet att det ska vara lika lön för lika arbete. Jag vet att det tyvärr inte är så överallt ännu. Men arbetet för att vi ska nå målet pågår dagligen. Tillsammans vill vi och ska vi fortsätta arbetet med att få bort osakliga löneskillnader.

Herr talman! Förra året gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att införa en nollvision för våld i nära relationer. Vi vet att kvinnor är mest utsatta när det handlar om våld i nära relationer. Bara den senaste veckan har det rapporterats om tre kvinnor som dött. I samtliga fall har en man som de har haft någon form av nära relation med anhängits misstänkt för mord. Senast häromdagen presenterade Jämställdhetsmyn-

digheten en rapport om att gängkriminella säljer tjejer för att betala av skulder.

Våld, hot och trakasserier mot kvinnor finns överallt. Det börjar långt tidigare med psykisk misshandel, nedbrytning och till sist fysiskt våld. Detta måste vi göra något åt. Det handlar om värderingar.

Den nuvarande regeringen har skiftat fokus så att brottsoffrets perspektiv blir viktigare än gärningsmannens. Det pågår en översyn av hela brottsbalken, i syfte att få mer rättvisa straff som står i proportion till det våld och den kränkning som offret utsatts för.

Män som slår kvinnor ska häktas, och kontaktförbuden ska bli mer omfattande. Prioritet är att utsatta kvinnor ska få möjlighet att känna trygghet och säkerhet. En kvinna som varit utsatt ska få det skydd hon behöver för lång tid. Det är männen som ska flyttas på, inte de drabbade kvinnorna. Den här regeringen genomför nu dessa skärpningar. Ingen mer kvinna ska behöva dö.

Herr talman! Vi vet att våld förekommer också mot många äldre, mot män och i samkönade relationer. Därför fick regeringen uppdraget att införa en nollvision för allt våld i nära relationer.

Du och jag gör skillnad för möjligheten att nå målet genom att som arbetskamrat, familjemedlem eller helt enkelt medmänniska se och agera när någon blir utsatt för våld i en nära relation. Vi får aldrig stå tysta vid sidan om och se på när någon blir utnyttjad eller misshandlad av någon annan. Vi får aldrig acceptera någon form av våld i nära relationer. Det gäller såväl fysiskt som psykiskt men även ekonomiskt våld. Det handlar om ett gemensamt, långsiktigt arbete för varje enskild utsatt människa.

Herr talman! Jag vet att det arbetet kommer att ta tid. Men jag vill försäkra er som lyssnar om att med Kristdemokraterna i regeringen kommer det arbetet att prioriteras. Varje enskild människa har rätt till ett jämställt och värdigt liv, eftersom varje medmänniska är värdefull. Därför ska vi som har fått förtroendet att vara med och påverka utvecklingen göra det i rätt riktning. Vi får aldrig sluta kämpa för jämställdhet på riktigt och för möjligheten att göra sina egna livsval.

Anf. 146 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ledamoten!

Jag hade egentligen inte tänkt ta upp föräldraledigheten. Men jag kan inte låta bli.

Vi har ett av världens mest generösa föräldraförsäkringssystem. Ändå vill Kristdemokraterna ge föräldrarna möjlighet att vara hemma ännu mer, till exempel obetalt. Det är ett konstigt sätt att motverka den ekonomiska ojämställdheten. Ledamoten nämner inte att kvinnor över en livstid tjänar ungefär 4 miljoner kronor mindre än män, och allt tar sin början när man föder barn. Antalet obetalda dagar som är möjliga att ta ut borde alltså minska i stället för att öka, vilket de gör med Kristdemokraternas förslag.

Men jag skulle egentligen fråga om en annan sak. I en tidning hemma läste jag en insändare som skrivits under av Sara Kullgren, Paula Säker och Erika Gidlöf – de två sistnämnda är aktiva KD-kvinnor i länet. De nämner att de vill införa ett avhoppprogram för misshandlade kvinnor. De beskriver förtjänstfullt att det behövs ett avhoppstöd i likhet med det som finns för gängkriminella. De beskriver mycket bra att det behövs stöd



från början, när man bryter upp från relationen, tills man har en egen bostad och ett eget liv.

Det är jättebra. Det är precis vad Centerpartiet har föreslagit under ett antal års tid. Det finns också med i detta betänkande, som vi kommer att rösta om vid den votering som kommer att ske under morgondagen.

Jag undrar om detta är något som Kristdemokraterna jobbar för på riksnivå. På vilket sätt vill Kristdemokraterna i så fall i riksdag och regering jobba för att det faktiskt ska komma till stånd ett lämnaprogram för kvinnor som lever i en våldsamt relation?

Anf. 147 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Vilhelmsson!

Jag måste ändå stanna till vid föräldraförsäkringen, eftersom ledamoten tar upp den. Ja, Sverige har en väldigt generös föräldraförsäkring. Och ja, vi kristdemokrater vill göra den ännu generösare. All forskning visar nämligen att föräldrarna är de viktigaste individerna för barnet under barnets första tre år. Därför skulle vi vilja ge föräldrar möjlighet att vara hemma längre.

Jag vill dock fråga ledamoten Vilhelmsson var hon har sett att vi vill ha fler dagar som ska vara obetalda. Jag känner inte igen att vi skulle ha lagt fram ett förslag om att utöka antalet dagar med obetald föräldraledighet. Ledamoten får hjälpa mig att ta reda på var vi skulle ha lagt fram ett sådant förslag.

När det gäller den andra frågan, om kvinnors utsatthet, var jag i mitt anförande inne på att regeringen är på frågan om att hjälpa kvinnor att få skydd under lång tid. Vi kommer absolut att jobba med ett avhoppprogram när vi är i regeringsställning. Jag vill inte gå in på det närmare än det man hade skrivit i debattartikeln.

För att kvinnor ska få en chans att börja om behöver vi ta tag i alla möjliga verktyg. Vi måste till exempel hjälpa en kvinna att lämna. Om det till exempel är mannen i förhållandet som står på hyresavtalet måste vi hjälpa kvinnan att kunna ta över hyresavtalet. Men vi måste också hjälpa henne att få en chans att bli skyddad under lång tid.

Anf. 148 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Om det nu är viktigt för barnen att föräldrarna är hemma de första tre åren är det väl lika viktigt att både mamma och pappa är hemma. Eftersom man inte är det är frågan om vi med ett statligt subventionerat och finansierat försäkringssystem inte ska styra så att både mamma och pappa är hemma. Det är bra för barnen om de är det, men det är framför allt bra för bådass ekonomi. Jag vill inte medverka till att ett statligt system leder till att kvinnor får lägre pension, vilket de faktiskt får.

Det var nog ett slarvigt ordval av mig. Det jag egentligen syftar på är att om man reserverar dagarna i mindre omfattning är risken större att kvinnor kanske är hemma mer obetalt.

Jag tackar för svaret om våld i nära relationer och ett lämnaprogram. Jag har ytterligare frågor. Jag vet inte om ledamoten nämnde rätten till kontaktperson, men det är en bra sak som står i insändaren. Det beskrivs också förtjänstfullt att när det kommer till gängvåld vet alla vad man ska göra, men när det kommer till våld mot kvinnor är varken socialtjänsten, polisen eller andra riktigt säkra på vad man ska göra.

Ledamoten nämnde, liksom andra också har nämnt i talarstolen, att kvinnan ska kunna ta över hyreskontraktet. Det är jättebra. Men i de fall det inte finns ett hyreskontrakt och hon måste flytta på grund av att mannen är så hotfull hjälper inte det. Det måste finnas en nationell bostadskö. Det ingår i Centerpartiets förslag till lämnaprogram.

Min fråga är egentligen: Ska man då inte rösta på Centerpartiets förslag när vi röstar om detta i morgon?

Anf. 149 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Den här regeringen lät ändra från 30 dubbeldagar till 60 dubbeldagar. Det betyder att båda föräldrarna har möjlighet att vara hemma samtidigt. Det drabbar inte kvinnan ekonomiskt. Men barnet får möjlighet att ha föräldrarna hemma samtidigt. Vi tror nämligen att föräldrar är kapabla att avgöra vad som är bäst för deras barn. Vi tycker inte att staten ska styra familjerna. Staten ska stötta familjer.

Det har hänt en sak. Jag mötte till exempel en kvinna som jobbar som barnmorska. Sedan barnen blivit äldre har hon gått upp till att jobba heltid. Men i och med de nya arbetstidsdirektiven, med dygnsvila och veckovila, har hon valt att gå ned i arbetstid igen och jobba 90 procent, eftersom hon känner att hon inte orkar. Det är någonting vi behöver tala om, för där hamnar hon framöver i en ekonomisk situation som drabbar henne. Nu när hon har möjlighet att jobba heltid är det ändrade regler som ställer till det.

Det finns alltså mycket att prata om när det gäller ekonomisk jämställdhet och kvinnors ekonomiska situation. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi pratar om det. Därför har vi kristdemokrater också föreslagit att man ska kunna dela premiepensionen, alltså dela den pensionsgrundande inkomsten när föräldrarna är hemma, så att den som väljer att vara hemma inte blir ekonomiskt drabbad i framtiden. Vi har sagt att det ska vara obligatoriskt, men om man vill avstå ska man kunna göra det. Vi tror dock att det är viktigt att ge en tydlig signal att den som vill vara hemma ska ha möjlighet att vara det utan att drabbas ekonomiskt. För mig är det oerhört viktigt att ge föräldrarna mandatet att själva styra över sin ledighet.

Anf. 150 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Jag vill också prata om föräldraförsäkringen. Det framgick med all önskvärd tydlighet att Kristdemokraterna och Camilla Rinaldo Miller inte tycker att staten ska lägga sig i hur man tar ut sina föräldradagar och använder föräldraförsäkringen. Man jag har några frågor.

Hur kommer det sig att kvinnor väljer att vara hemma med barnen i mycket större utsträckning och därmed får sämre löneutveckling, sämre pension och så vidare? När Camilla Rinaldo Miller säger att staten inte ska styra blir detta ändå något slags statlig lönesänkarpolitik som befäster kvinnolöner i det här landet trots att vi har avskaffat dem för länge sedan.

Camilla Rinaldo Miller sa också i sitt anförande att vi har osakliga löneskillnader i Sverige. Jag missade nog dessvärre raden av åtgärder som regeringen tänker vidta för att få bukt med dem. Det finns ju olika åtgärder, men jag måste tyvärr ha missat dem i Camilla Rinaldo Millers anförande.

Anf. 151 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Ciczie Weidby, för att jag får chansen att prata mer om föräldraförsäkringen! Det tycker jag fantastiskt mycket om.

I mitt anförande berättade jag utifrån min egen situation och mitt eget perspektiv. Jag var hemma mest när barnen var små, och sedan fick min man ta över. Våra barn var runt tio månader när jag började arbeta. Vårt första barn valde vi att ha hos dagmamma för att det bara skulle behöva knyta an till en vuxen. Vi valde att ha barnet hos dagmamman tre dagar i veckan och fyra dagar hemma, eftersom jag och min man ville känna att det var vi som fostrade vårt barn. Det var vårt sätt att lösa vår familjesituation.

Alla har olika familjesituationer. Jag tror faktiskt gott om svenska föräldrar och att de är kapabla att välja utifrån det som är det bästa i den egna familjens unika situation.

Varför väljer då flest kvinnor att vara hemma? Jag pratade med en mormor vars dotter blivit mamma ganska sent i livet. Hon är en karriärkvinna, skulle man kunna säga. Hon hade tidigt sagt att hon bara skulle vara hemma sex månader och sedan gå tillbaka till att jobba. Det var hennes mål. Nu börjar barnet närma sig sex månader, och helt plötsligt är det inte lika aktuellt att gå tillbaka till jobbet längre.

Det kan faktiskt vara så att man vill vara hemma. Jag kan inte förstå varför man ska förbjuda eller förhindra mammor eller pappor att vara hemma så mycket som de vill. Det är av den enkla anledningen jag tycker att det bästa vore att alla dagar i föräldraförsäkringen är båda föräldrarnas i lika stor utsträckning, och att varje familj sedan själv får fördela dem utifrån det som passar deras livspussel bäst.

Anf. 152 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Om vi nu ska vara privata och personliga kan jag berätta att jag är född 1974. Det är ett fantastiskt år på många sätt och vis och också det år då vi fick en föräldraförsäkring i det här landet. Det betydde att min pappa kunde vara hemma lite grann med mig. Det välkomnade han väldigt mycket, trots att de andra gubbarna på bygget hånade honom lite. Det är ju inte männens sak att vara hemma med barnen, eller hur? Han hade dessutom skaffat barn med en sjuksköterska – och inte vilken sjuksköterska som helst utan en barnsjuksköterska. Det fattar ju alla att om det är någon som ska vara hemma och ta hand om barnen är det ju hon. Men det fantastiska här är att det gav honom möjligheten att vara lika mycket förälder som min mamma var. Det är ju det som är pudelns kärna.

Vi har jättemånga lagstiftningar där man från början tyckte att man till exempel fick uppfostra sina barn med örfilar. Man tyckte: ”Ingen ska berätta för mig hur jag ska uppfostra mitt barn! Aga och misshandel är två olika saker!” Vi sa: ”Nej, så är det inte.”

Hela vår moderna demokrati bygger på att vi har gått ifrån väldigt många olika föreställningar. Någon kom på: ”Hallå! Kvinnor måste ju få rösta.” Men jättemånga tyckte: ”Det tror vi inte alls att de är kapabla att göra.” Saker och ting förändras i ett samhälle. Vissa normer och värderingar förändras genom att dessa saker förändras.

Jag frågade om de osakliga löneskillnaderna som ju är ett resultat av att vi inte delar på ansvar och så vidare i samhället. Jag ger Camilla Rinaldo Miller tiden i sitt sista anförande till att rada upp alla de fantastiska åtgärder och förslag som regeringen har för att komma till rätta med de osakliga löneskillnaderna mellan män och kvinnor i vårt land.

Anf. 153 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Weidby, för påminnelsen om att jag inte svarade på den andra frågan! Jag blev ju så engagerad i min hjärtefråga. Vi släpper den och går till åtgärder mot osakliga löneskillnader.

Jag sa i mitt anförande att det verkligen inte är okej att man inte har lika lön för lika arbete. Jag skulle kunna rada upp flera åtgärder, men ledamoten Weidby, jag och alla andra är väl överens om att parterna ska göra upp om lönerna? Då är frågan om jag ska stå här och tala om hur man ska sätta löner.

Jag tycker att det är en självklarhet att man ska ha lika lön för lika arbete. Den självklarheten lyser inte igenom i vårt samhälle, men vi måste våga prata om den, och vi måste våga hjälpa de kvinnor som inte har rätt lön utifrån rätt arbete jämfört med en arbetskollega. Jag ska nog inte gå in och styra alltför tydligt, men det är viktigt att vi pratar om detta och inte låtsas som att det inte finns. Därför ska vi bara fortsätta att uppmuntra till att våga ta de här samtalen.

Anf. 154 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att rikta ett stort tack till talmanspresidiet för det fina talet över min partikamrat Svenne, som tyvärr lämnade oss nyligen.

I den här debatten har vi till uppgift att adressera ett antal centrala ämnen. Jag tror att ni kommer att känna igen några saker som jag lyfter fram från Kristdemokraternas anförande. Vi ska beröra jämställdhet, mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, insatser för att motverka diskriminering samt bekämpning av hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa ämnen är alla av yttersta vikt. Jag ska försöka, även om det är svårt, att klämma in allt i endast en debatt på begränsad tid. Jag ber alltså om ursäkt om jag pratar lite fort.

Det överordnade målet för Sveriges jämställdhetspolitik återfinns i följande formulering: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det är ett mål som har stöd från alla politiska partier. Denna konsensus till trots uppstår frågor kring hur dessa mål ska mätas och bedömas. Skillnader uppstår mellan de olika politiska partierna, framför allt på höger-vänster-skalan. Det blir tydligt i hur vi anser att Sverige bör agera för att uppnå jämställdhet.

Med nuvarande praxis ser man till andelen kvinnor respektive män i olika sammanhang, och resultatet presenteras sedan procentuellt. Om andelen för båda könen uppgår till minst 40 procent anses det vara jämställt. Är det dock mer än 60 procent av ett kön är det ojämnt. Är det 30 procent kvinnor och 70 procent män är det ojämnt. Är det 42 procent kvinnor och 58 procent män är det jämställt.

Låt oss ta förskolan som ett exempel. Där utgör kvinnor 96 procent av personalstyrkan, detta i ett samhälle där det är mycket viktigt med goda förebilder från bägge könen för våra barn. I snickeribranschen råder det helt motsatta förhållandet. Där är andelen män över 99 procent. Men denna tydliga ojämställdhet förs det ingen diskussion om. I stället fokuserar man på sammansättningen i styrelser och börsbolag eller på vilka som sparar mest i aktier.

Varför är det så här? Varför är det över 99 procent män i snickeribranschen och 96 procent kvinnor i förskolan? Enligt forskning har det primärt tre orsaker.

För det första finns det stereotypa föreställningar om vad som ska anses vara manliga respektive kvinnliga yrken, vilket kan avskräcka människor från att söka sig till ett visst yrke om de anser sig tillhöra ”fel” kön.

För det andra kan arbetsmiljön uppfattas som mindre tilltalande. Dessutom kan en arbetsplatskultur som är starkt dominerad av ett visst kön vara avskräckande eller till och med leda till känslor av utanförskap.

För det tredje kan man i rekryteringsprocesser och utformning av utbildningsvägar omedvetet gynna det ena könet, till exempel genom språkbruk i jobbbannonser eller genom att inte aktivt arbeta för att locka till sig sökande av motsatt kön till utbildningar som leder till yrket.

Även om det formellt sett inte finns hinder för kvinnor att verka inom exempelvis snickeribranschen finns det ett behov av att förändra förutsättningarna för att främja en mer naturlig etablering av kvinnor i branschen. Nyckelordet här är just naturlig.

Sverigedemokraterna anser att förutsättningar bör prioriteras framför utfall när det gäller jämställdhetsmålen. Dagens metod, som fokuserar på just utfall, speglar inte fullt ut jämställdhetens verklighet. Som jag tidigare nämnde anses det per automatik vara jämställt om det är minst 40 procent av båda könen. På en plats där det är 45 procent kvinnor och 55 procent män men där männen med sin lilla majoritet styr allt med järnhand och kvinnorna inte har någonting att säga till om anses det alltså ändå vara jämställt. Man tar då ingen som helst hänsyn till inflytandet eller det som det de facto lyfts fram i det övergripande målet: ”makt att forma samhället och sina egna liv”.

Har då kvinnor samma möjligheter att etablera sig inom snickeribranschen som män? Har män samma möjligheter som kvinnor att söka sig till förskolan, eller är det så som Skolverket säger: att män hindras på grund av pedofildebatten? Oavsett vad vi önskar att svaret vore är svaret på båda frågorna: Nej, de har inte samma möjligheter.

Vad vi kan göra är att arbeta med att förändra förutsättningarna, så att fler kvinnor och män naturligt etablerar sig i respektive könsdominerad bransch. Vi kan bryta ned stereotyper och skapa inkluderande arbetsplatser. Vi kan ge uppmuntran till kvinnor som är intresserade av mansdominerade yrken samt lyfta fram kvinnliga förebilder inom branschen för att visa att yrket är öppet för alla oavsett kön.

Men om svaret på frågorna hade varit ja, det vill säga att kvinnor och män faktiskt har samma möjligheter men kanske ändå väljer eller avböjer ett visst yrke, är det enligt vår uppfattning jämställt även om siffran skulle vara mindre än 40 procent för något av könen. Jämställdhet är nämligen friheten att kunna välja själv. Jämställdhet är att könstillhörigheten på riktigt inte spelar någon som helst roll.

Jämställdhet är inte att en mamma och en pappa är hemma med sina barn i exakt samma omfattning, som vi precis hörde i det tidigare replikskiftet. Jämställdhet är att familjen är fri att själv kunna välja vad som passar bäst för just den egna unika familjen. Det är inte siffror som avgör – det är verkligheten.

Skapa förutsättningar, sluta stirra blint på utfall och skapa goda förutsättningar genom god utbildning, bra uppfostran och goda förebilder! Vi tror att det är så vi skapar sann jämställdhet. Genom att däremot tvinga fram ett utfall kan vi på sin höjd åtgärda ett symptom och få goda resultat på papperet, men vi sopar de egentliga anledningarna under mattan.

Herr talman! Vi behöver se över hur vi mäter jämställdhet, så att vi i stället fokuserar på just förutsättningar framför utfall. Jag yrkar därför bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 2 om strategier för att nå ett jämställt samhälle. I övrigt står vi bakom utskottets förslag till beslut i detta betänkande, men jag vill också passa på att hänvisa till det särskilda yttrandet från Sverigedemokraterna; vi har ett andrahandsyrkande för det fall vår reservation nummer 13 mot all förmodan inte skulle vinna kammarens gehör.

När vi ändå talar om de jämställdhetspolitiska delmålen kan jag säga att Sverigedemokraterna argumenterar för att ett sjunde delmål bör införas i jämställdhetspolitiken, inriktat på att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Detta förslag, som många här känner till, återfinns i den omfattande rapport på hela 234 sidor som släpptes häromveckan och som visar hur komplex frågan är. Utredningen landar förvisso i att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kan inrymmas i redan befintligt delmål, men vi menar att ett särskilt fokus är nödvändigt för att fullt ut adressera och motverka dessa brott. I dag bakas hedersrelaterat våld och förtryck ihop med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Undantaget att allt detta leder till mycket allvarliga konsekvenser är det helt olika typer av problematik som därmed också behöver hanteras på helt olika vis.

De senaste decennierna har hedersrelaterat våld och förtryck tyvärr etablerat sig som en del av en framväxande parallell samhällsstruktur i vårt land. Vi får allt oftare ta del av rapportering om individer som genom en förtryckande och våldsam hederskultur kraftigt begränsar andra individers rätt till frihet och självbestämmande. I hederns namn utsätts man för trakasserier, hot och våldshandlingar av sina närmaste, av sin egen familj. Människor tvingas ge upp den egna viljan och möjligheten att själva forma sitt liv, det vill säga det som är grundbulten för svensk jämställdhet. Och ibland får människor betala för sin familjs eftertraktade heder med sitt liv.

Oftast är det flickor och kvinnor som utsätts för våld, kränkningar och påtryckningar av personer i sin närhet, men även pojkar och män drabbas – allt för att upprätthålla en familjeheder som krockar med vårt sekulära och moderna samhälle. Detta ska inte förekomma i Sverige. Det strider inte bara mot våra lagar och vårt jämställda sätt att leva – det strider också mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Genom att inrätta ett sjunde delmål anser vi att frågan om att motverka hedersrelaterat våld och förtryck med full kraft får det fokus som frågan tyvärr behöver.

När vi nu talar om hedersrelaterat våld och förtryck utifrån en jämställdhetskontext är det svårt, för att inte säga omöjligt, att inte nämna den värderingsstyrda slöjan. Från och med den 1 augusti 2018 är det förbjudet att bära heltäckande ansiktstäckning, exempelvis burka och niqab, på

offentlig plats i Danmark. En burka täcker hela kroppen från topp till tå, inklusive ansiktet, med ett litet nät över ögonområdet som tillåter kvinnan att titta ut. En niqab täcker hela ansiktet och kroppen men lämnar ett litet område öppet kring ögonen eller har ett tunnare tyg som man kan dra åt sidan för att visa ögonen om behov skulle uppstå. Om man bryter mot förbudet i Danmark riskerar man böter på ungefär 1 400 svenska kronor. Vid upprepade brott kan bötesbeloppet höjas.

Liknande förbud finns även i flera andra europeiska länder, som Belgien, Frankrike, Lettland och Österrike. Lettland beslutade till exempel att införa ett förbud mot värderingsstyrd heltäckande slöja på alla offentliga platser 2016. Enligt Lettlands dåvarande justitieminister Dzintars Rasnačs behövdes förbudet för att skydda Lettlands kulturella värderingar, landets gemensamma allmänna och kulturella utrymme och varje enskild individ.

Det är av yttersta vikt att vi försvarar våra demokratiska, kulturella och sekulära värderingar mot alla försök att bekämpa dem. Ett led i detta är att vi förbjuder den heltäckande och kvinnoförtryckande värderingsstyrda slöjan på alla offentliga platser.

Avslutningsvis, herr talman, skulle jag vilja belysa Sveriges diskrimineringslagstiftning. Under förra året inkom drygt 5 000 anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen. Av dessa avskrevs en tredjedel då de inte bedömdes uppfylla rekvisiten för någon av de sju diskrimineringsgrunderna. Det innebär med andra ord att ungefär 1 500 personer som upplever sig diskriminerade varje år inte ens får sin sak prövad, eftersom vi har en alltför begränsad lagstiftning.

I stället för att löpande bredda lagen eller införa nya diskrimineringsgrunder som kan behöva revideras över tid eller som riskerar att exkludera någon grupp eller kategori av människor bör diskrimineringslagen ses över och förändras i grunden. Vi föreslår en översyn av diskrimineringslagstiftningen med målet att införa ”otillbörlig särbehandling”, eftersom detta i stället skulle fånga upp alla former av diskriminering, så att alla människor omfattas oavsett grund till diskriminering.

Anf. 155 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag tänkte inleda med att nämna hur vi ser på saken och var vi inte håller med varandra i det som ledamoten anför. När vi talar om kvotering eller positiv särbehandling menar inte vi socialdemokrater att det skulle vara ett mål, utan det är ett medel och ett verktyg för att uppnå ett mål. Jag vill ha det väldigt klart för alla.

När det kommer till att krossa glastak eller bryta normer gör det inte det av sig självt. Det krävs aktiv handling och aktiva beslut för att nå dit. Det har gjorts en rad väldigt stora samhällsförändrande reformer över tid om vi tittar rent historiskt.

Det gäller exempelvis reformen om barnomsorg. Man ville att kvinnor inte skulle vara hemma utan att de skulle ut på arbetsmarknaden och jobba. Det krävdes en barnomsorg för att kvinnor skulle kunna göra det.

Man ska komma ihåg att det inte skedde utan motstånd. Det är i dag väldigt lätt för oss att glömma bort det. Det tog lång tid att få den reformen på plats.

Det var motstånd från många håll. Det var inte bara politiskt utan också från allmänheten. Ändå var det nödvändigt att göra den reformen. Det är en reform som har spelat en väldigt stor roll för svensk ekonomi och sysselsättning.

Vilka reformer vill Sverigedemokraterna göra som är så samhällsförändrande? Det handlar om stora reformer som utjämnar skillnader mellan män och kvinnor, som kanske kräver att man bryter normer och som kanske inte är så populära vid införandet.

Anf. 156 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Herr talman! Tack, Sofia Amloh, för frågan!

Förskolan är exempelvis en ganska viktig reform. Den har vi Alva Myrdal och Socialdemokraterna i någon mening att tacka för. Den är något som i dag, precis som ledamoten säger, är en självklarhet.

Jag tror att det finns väldigt många steg som vi behöver ta. Vi behöver inte nödvändigtvis ta dem som inte är populära. Det viktiga är väl ändå att de fungerar.

Jag uppfattar det som att för Socialdemokraterna och generellt sett partierna på vänstersidan är det väldigt viktigt att det ska gå fort fast det inte alltid blir rätt. För mig är det snarare tvärtom. Det är viktigt att det blir rätt och inte att det går fort.

Jag tror att vi behöver jobba med normer och värderingar, goda förebilder och god uppfostran. Tyvärr är det en metod som kommer att ta tid. Men jag tror också att det ger en effekt som håller i sig över tid.

Om vi tvingar fram en reform kan det i vissa fall leda till ett motstånd. Men det kan också leda till att vi genomför någonting som egentligen inte förändrar någonting i grunden, utan folk går bara runt och är irriterade. Minsta lilla som vi skulle backa tillbaka från den lagstiftningen skulle vi falla tillbaka.

Vi behöver helt enkelt förändra synen på exempelvis vem som tar hand om det obetalda omsorgsarbetet hemma, vem som tar hand om barnen eller vad som är manligt, kvinnligt och sådana saker. Vi behöver jobba långsiktigt med att förändra värderingar.

Jag tror att det arbetet börjar exempelvis i förskolan. Där ser vi i dag att vi har 96 procent kvinnor. Det vore väldigt viktigt att få in fler män i förskolan så att barn i ett tidigt skede lär sig hur män och kvinnor interagerar. De får då också manliga förebilder. I dag har de i just förskolan nästan endast kvinnliga förebilder.

Jag är helt emot att man exempelvis skulle använda sig av kvotering för att få in fler män i förskolan. Här jobbar man helt enkelt med att skapa förutsättningar. Det är ett långsiktigt arbete.

Förhoppningsvis kommer Sverigedemokraterna att ha inflytande över regeringen under lång tid framöver. Då kan vi se till att få till de här förändringarna.

Anf. 157 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att säga att jag kanske inte tycker att det går så fort, med tanke på det som ledamoten själv redovisar.

När det kommer till det som har varit uppe tidigare i debatten i både anföranden och repliker är just föräldraförsäkringen någonting som visar på det.



Innan den var på plats för 50 år sedan och innan de förändringar som har gjorts sedan dess är det endast de politiska besluten som har sett till att den blir jämnare, även om vi inte tycker att den är tillräckligt jämn.

Om det ska komma naturligt, som ledamoten påpekar, tror jag att vi får vänta väldigt länge. Det kanske till och med inte kommer alls. Det vore förfärligt hemskt för jämställdheten och jämställdhetspolitiken.

Då skulle vi inte ha den frihet som det handlar om. Det är att män och kvinnor kan göra livsval oberoende av könsnormer eller normer som styr och präglar och som sätter regelverket för oss.

Det är de som behöver förändras. I dag tycker vi inte att det är speciellt konstigt att pappor är hemma med sina barn. Men när reformen infördes 1974 var det kanske det märkligaste som skulle kunna hända. Det var ett otroligt stort motstånd. Jag skulle säga att det kanske fortfarande i delar är det. Det går inte speciellt fort, och det krävs politiska beslut.

Om Sverigedemokraterna inte är beredda att bryta normerna genom att lägga fram politiska förslag om viktiga jämställdhetsreformer blir det ganska irrelevant för Sverigedemokraterna att stå i den här debatten och hävda att de vill uppnå den här friheten för både män och kvinnor.

Anf. 158 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att jag och ledamoten i grund och botten använder samma argument men drar olika slutsatser. Jag anser också att det går alldeles för långsamt.

Jag har läst någonstans att vi med nuvarande takt kanske har uppnått ett jämställt samhälle om 120 år. Det är uppenbarligen alldeles för långt bort. Vi skulle behöva uppnå jämställdhet här och nu.

Tittar vi precis som nämndes på året när ledamoten Ciczie Weiby föddes, år 1974, ser vi att det genomfördes en del reformer. Nu 50 år senare finns det fortfarande ett motstånd.

Kontentan av det är att vi genomför reformer efter reformer men att normer och värderingar inte förändras. De normerna lever ändå kvar. Det går alldeles för långsamt. Det har gått 50 år, och fortfarande finns det ett motstånd.

Därför menar Sverigedemokraterna att vi behöver titta på frågorna på ett helt nytt sätt. Vi måste jobba aktivt med att förändra just normer och värderingar.

Jag tror att jag och ledamoten i grunden är överens om det. Vi behöver förändra normer och värderingar. Sedan har vi helt olika syn på hur det ska gå till. Men om vi arbetar aktivt med det tror jag att vi kan nå en förändring.

Arbetet börjar i förskolan och fortsätter in i den vanliga grundskolan och så vidare. Det gäller att vi har goda förebilder där män och kvinnor tar lika mycket ansvar och därmed visar de möjligheter som finns.

Vi ska jobba med att skapa möjligheter, förutsättningar och goda förebilder. Men jag tror inte på att tvinga fram saker och ting, utan vi måste förändra det i grunden. Det är ett arbete som tar tid, men vi måste börja någonstans.

Att bara ha tvingande reformer som folk bara irriterar sig på har uppenbarligen inte visat sig hjälpa på det stora hela. Det hjälper den unika sakfrågan. Men det har inte förändrat normer och värderingar.

Om vi 50 år senare fortfarande har kvar ett motstånd till att pappor är hemma måste vi prova lite nya modeller. Det är inte omöjligt att vi kan kombinera olika saker.

Jag tror inte att jag och ledamoten är långt ifrån varandra egentligen, även om det kan se ut så i en talarstol.

Anf. 159 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Sedan måste jag ta tillfället i akt att få säga att det är väldigt roligt att få stå i talarstolen i kammaren igen – det var ett tag sedan senast – och framför allt att få debattera jämställdhetspolitik denna kväll. De som har följt mig i mitt politiska arbete vet att jag brinner för just jämställdhetspolitiken och hur viktig svensk jämställdhet är för mig.

Herr talman! Anledningen till det är väldigt enkel. Halva befolkningen i vårt land består av kvinnor. Tyvärr finns det än i dag, år 2024, många kamper att ta, många orättvisor att bekämpa, många rättigheter att kräva och nya mål att nå för jämställdhetspolitiken.

Herr talman! Debatten just i dag är kanske mer viktig än någonsin tidigare. Bara under de senaste tio dagarna har vi nåtts av det brutala beskedet att ytterligare tre kvinnor har blivit mördade av en man som stått dem nära.

Vi har också nåtts av rapporter som visar att gängkriminella numera utnyttjar och säljer kvinnor och flickor för att lösa sina smutsiga skulder. Det är oftast kvinnor och flickor som lever i ofrihet med hedersrelaterat våld och förtryck som vardag, vilket innebär att de nu lever i dubbelt utanförskap och dubbel ofrihet.

Därför tänker jag, herr talman, inte ägna min talartid åt att prata om huruvida den tidigare rödgröna regeringen i åtta år gjorde mycket eller lite för jämställdhetspolitiken. Jag tänker inte ägna talartiden åt att peka finger åt enskilda politiker. De frågor vi har att debattera i kväll är alltför viktiga för det. Mitt fokus kommer att vara vad den här regeringen, som mitt parti Liberalerna är en del av, gör för att motverka och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, som ju är två av vår tids absolut viktigaste kamper att ta när det gäller jämställdhetspolitiken.

Men jag måste ändå säga att jag faktiskt med lite förvåning noterar att oppositionspartierna har lämnat reservationer just när det gäller hedersförtrycket. Jag tycker att vi gjorde ett väldigt gott arbete under förra mandatperioden när vi samarbetade för att flytta fram positionerna, och den här regeringen har tagit arbetet vidare.

Vi kan titta på vad regeringen har gjort sedan den tillträdde för drygt 16 månader sedan. Bara för i år har den satsat 600 miljoner kronor extra för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och mäns våld mot kvinnor. Jämställdhetsminister Paulina Brandberg har gett flera uppdrag till myndigheter för att öka kunskapen bland yrkesverksamma så att de bättre ska kunna förstå våld och förtryck där det finns ett hedersmotiv. Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen och Polismyndigheten har pågående uppdrag som kommer att göra skillnad när det gäller kunskap, bemötande, tillgång till skydd och stöd samt upptäckt av våldsutsatthet för såväl hedersutsatta flickor och kvinnor som kvinnor som drabbas av våld i nära relationer.

Regeringen arbetar också med att ta fram ett åtgärdsprogram för perioden 2024–2026 för att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersförtryck och annat våld i nära relationer.

Ett sjunde delmål för jämställdhetspolitiken lyftes fram här. Den politiken är jätteviktig om man menar allvar med att man vill lägga hedersförtrycket och hederskulturen, som är utbredd i vårt land, i centrum för svensk jämställdhetspolitik. Det är någonting som Liberalerna självklart driver i regeringen.

Med den här regeringen har vi också fått ett perspektivskifte i synen på brottsoffer och förövare. En till regeringen nyligen överlämnad utredning innehåller många viktiga förslag på en effektivare kontaktförbudslagstiftning och ett utökat skydd för brottsoffer. Utredningen föreslår bland annat att kontaktförbud ska kunna utfärdas vid otillbörlig övervakning, till exempel genom gps-sändare eller appar, men även som ett skydd för utsatta under rättsprocesser.

Fler omständigheter ska kunna beaktas vid riskbedömningen för att öka möjligheterna att utfärda kontaktförbud, även för den person som aldrig har begått ett brott tidigare men som nu begår ett våldsbrott mot en kvinna.

Utredningen föreslår även att kontaktförbud ska kunna utfärdas i större geografiska områden. Det kan handla om vistelseförbud i en hel kommun. Det är aldrig brottsoffret, herr talman, som ska behöva tvingas lämna sitt hem eller sitt närområde. Det ska alltid vara förövaren som tvingas bort.

Barn som drabbas av våld ska ha rätt till en särskild företrädare i ärenden som gäller kontaktförbud, just för att tillgodose barnets bästa. Vi får aldrig glömma att barn också är brottsoffer, oavsett om de själva utsätts för våld i hemmet eller ser sin mamma utsättas för våld i hemmet.

Allt detta sker samtidigt som regeringen skärper straffen som rör mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och annat våld i nära relationer.

Herr talman! Jag är stolt över allt det viktiga arbete som görs på bred front för att stärka jämställdheten och bekämpa orättvisorna. Men jag är självklart inte nöjd. Jag kommer aldrig att nöja mig så länge kvinnor blir mördade av sina män, så länge flickor och kvinnor i ett av världens mest jämställda länder tvingas växa upp under hedersförtryckets hårda järngrepp, så länge kvinnor lever i ekonomisk utsatthet som håller dem kvar i destruktiva och farliga relationer, så länge kvinnor tvingas ta ut merparten av det oavlönade jobbet för hem och barn, så länge kvinnor diskrimineras på arbetsmarknaden på grund av sitt kön, så länge normen är att just kvinnor ska jobba deltid och så länge kvinnor efter ett helt yrkesliv får sämre utslag på den pension de förväntas leva på.

För mig som liberal och feminist är det viktigt att ha flera tankar i huvudet samtidigt, herr talman. Vi måste ha förmågan att debattera jämställdhetspolitik och det kvinnor möter på arbetsmarknaden, i samhället och privatlivet, men vi måste också ha förmågan att ta fajten mot medeltida och ojämsställda traditioner som riskerar att backa tillbaka bandet för det vi har kämpat för i över hundra år i detta land. Det handlar om kampen mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket, kampen mot mäns våld mot kvinnor och kampen för kvinnors ekonomiska frihet.

Det finns ingenting som begränsar en människas frihet så mycket som våld och förtryck gör. Därför är våld mot kvinnor i hederskulturens namn inte bara en jämställdhetsfråga utan också en demokratifråga.

Anf. 160 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Gulan Avci, för ett engagerat anförande! Jag uppskattar väldigt mycket av det regeringen gör, inte minst tydligheten när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

En sak saknade jag dock i anförandet, och det var också anledningen till att jag begärde replik. Jag tänker på det tydliga direkt förebyggande arbetet. Det är ju inte så – det vet vi alla – att man börjar slå när man är vuxen och hamnar i en relation. Det är inte heller så att unga människor vaknar upp när de är 15, 16, 17 år och tänker: Åh, i dag ska vi prova hårt sex! Det här kommer ju någonstans ifrån.

En organisation och plattform som har jobbat alldeles excellent med detta är ungarelationer.se. Vi vet att det har kommit rapporter från Jämställdhetsmyndigheten och Allmänna Barnhuset om att var tredje niondeklassare som dejtat eller haft en parrelation har blivit utsatt för våld av sin partner – var tredje niondeklassare! Ungarelationer.se, den kanske enda organisationen i sitt slag, har här gjort ett fantastiskt arbete. Under de år som de har verkat har de haft över 15 000 separata chattkontakter.

Men nu står vi här återigen – jag ställde samma fråga till Liberalerna förra året – med en finansiering som totalt fejlar. Ungarelationer.se har omsatt någonstans runt 5 miljoner. I år har man fått ett beslut från Socialstyrelsen på 500 000 kronor. Jag vet inte hur mycket ledamoten vet om detta, men jag måste fråga: Hur ser ledamoten på det här, och vad är ledamoten beredd att göra för ungarelationer.se och liknande verksamhet?

Anf. 161 GULAN AVCI (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Helena Vilhelmsson! Du adresserar en väldigt viktig fråga. Machokulturen är ett otroligt stort problem, och vi vet att det börjar i skolan. Därför är det förebyggande arbetet i skolan otroligt viktigt. Jag skulle snarare säga att vi måste börja redan i förskolan. Det är där man får väldigt mycket influenser, det är där ryggdunkarna mellan pojkarna börjar och det följer tyvärr med många pojkar upp i åren där man till slut, i en vuxen relation, utsätter en nära partner för våld.

Jämställdhetsminister Paulina Brandberg pratar väldigt mycket om att vi måste jobba förebyggande inte minst med sexualupplysning och annat viktigt förebyggande arbete för att nå ut till unga människor och inte minst pojkar. Jag kan inte på rak arm svara på hur anslagen ser ut för just detta arbete, men det jag däremot vet är att Jämställdhetsmyndigheten har getts ett viktigt uppdrag att jobba målinriktat gentemot pojkar. Är det någonting som vi måste göra på bred front och med rätt fokus så är det att arbeta med den viktiga värdegrunden om pojkars och flickors lika rättigheter. Det ska vi göra både i förskolan och i skolan. Här finns det alltså ett väldigt viktigt arbete att göra.

Det är kommunerna som är huvudmän för båda dessa verksamheter, och jag tror därför att det är viktigt att se över styrdokumentet för förskolan och skolan så att det finns en tydlighet i hur man bedriver den här typen av verksamhet både i förskolan och i skolan.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag påminner om att vi inte använder "du" i kammaren.)

Prot. 2023/24:87  
20 mars  
-----

Anf. 162 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag delar ledamotens syn gällande styrdokumentet och att man naturligtvis måste börja i både förskolan och skolan. Jag medger att min replik handlar om en brandkårsutryckning, och det jag väldigt gärna vill skicka med ledamoten och andra regeringsföreträdare är: Lös det här problemet!

Vi har ju inte dessa styrdokument än. Om inte ungarelationer.se finns får inte unga det stöd som de behöver. Så krass tror jag att verkligheten är. Ungarelationer.se är fantastiskt, för det finns över hela landet. Man kan ringa, och både killar och tjejer ringer dit och får stöd. Det finns också en mottagning, Ellencentret.

Jag har ställt en skriftlig fråga till jämställdhetsministern om det här. Hon duckar förstås, och menar att man inte kan gå in i myndighetsutövning. Det är sant, men vi vet ju att ungarelationer.se tidigare har fått bidrag direkt från regeringen, ibland via just ett uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten, så det kan ju gå att ordna igen.

Jag skickar med att ungarelationer.se är ett riksintresse i sin finaste form och har ett mycket tydligt välgrundat resultat. De producerar också väldigt mycket pedagogiskt material, och resultatet visar som sagt att de når både unga tjejer och killar.

Min vädjan är därför att ledamoten och regeringsföreträdarna verkligen ser till att lösa frågan om den nationella stödlinjen ungarelationer.se.

Anf. 163 GULAN AVCI (L) replik:

Herr talman! Den här frågan är viktig, och jag tar med mig detta. Men jag vill också understryka att värdegrundsarbete behöver ske på bred front. I mitt första inlägg nämnde jag skolan och förskolan, men det handlar också om viktigt stöd till civilsamhället, till exempel kvinnoorganisationer. Den här regeringen har för detta år ökat anslagen för jämställdhetsarbete, inte minst det förebyggande arbetet på olika nivåer, med 600 miljoner kronor.

När man pratar om unga relationer i det tidevarv och den samtid som vi lever i tror jag också att vi måste utgå från ett brottsförebyggande perspektiv. Vi vet ju att om vi inte fångar upp pojkar tidigt så riskerar en och annan att bli våldsvärkare. Många riskerar också att hamna i kriminella gäng.

Vi liberaler brukar säga att den bästa medicinen för att motverka att unga killar hamnar på glid är en god skolgång. Vi är beslutna att fortsätta att satsa på skolan och se till att barn lämnar grundskolan med fullständiga betyg. Vi behöver också få in ett större perspektiv och ett fokus just på det förebyggande arbetet med en viktig värdegrund som handlar om pojkars och flickors lika rättigheter.

Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet är grunden för den mycket viktiga fråga som ledamoten adresserar här i kväll.

*Jämställdhet och  
åtgärder mot  
diskriminering*

Anf. 164 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! År 1995 tillsatte den dåvarande regeringen en kvinnomaktsutredning, som 1998 publicerade slutbetänkandet *Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige*.

Utredningen konstaterade bland annat att utbildning lönar sig sämre för kvinnor än för män och att yrkesgrupper med kvinnlig dominans har sämre lön än yrkesgrupper med manlig dominans. Kvinnor förlorar i löneutveckling när de får barn, men även de kvinnor som aldrig föder barn eller som har passerat de barnafödande åldrarna får betala något slags kvinnotaxa i form av lägre lön och sämre karriärmöjligheter.

Man konstaterar vidare att den offentliga sektorn i vissa avseenden kan ses som lite mer kvinnovänlig än den privata men att den i andra avseenden exploaterar kvinnor. De många deltidsjobben och tillfälliga anställningarna gör att kvinnor utnyttjas och lämnas med dåliga löner och utvecklingsvillkor och väldigt usla pensioner, detta trots att offentlig sektor styrs politiskt.

Herr talman! Sammanfattningsvis visade Kvinnomaktsutredningen en bild av ett långt ifrån jämställt Sverige, och snart 30 år senare kan vi konstatera att många av de problem som utredningen tog upp fortfarande existerar och i vissa fall till och med har förvärrats.

Det är inte rimligt att kvinnor ska vara beroende av män för sin försörjning. Vi vänsterpartister anser givetvis att kvinnor och män ska ha lika lön för lika arbete och en lön hela dagen. Alla som vill jobba heltid ska också ha rätten att jobba heltid.

Pensionssystemet förstärker också de könsorättvisor som finns på arbetsmarknaden. Kvinnor har i genomsnitt 70 procent av mäns pension, och skillnaden ökar med åldern. Väldigt många kvinnor tvingas att ta ut garantipension bara för att klara sig eftersom systemet inte kompenserar föräldraledighet och sjukpenningdagar på ett tillfredsställande sätt. I det nuvarande pensionssystemet riskerar en allt större andel av framtidens pensionärer, särskilt kvinnor, att bli fattiga.

Jag tror att det är dags att tillsätta en ny kvinnomaktsutredning som kan göra en ny belysning och föreslå konkreta förslag för en ökad jämställdhet.

Herr talman! I dagens Sverige har klassamhället både färg och kön. Det får konsekvenser för livets alla aspekter: var du kan hitta bostad, vilket arbete du kan få och till vilken lön, hur ditt hälsotillstånd är, hur trygg du kan känna dig i det offentliga rummet och hur länge du förväntas leva.

Medellivslängden skiljer sig avsevärt mellan olika områden i landet. I områden som befolkas av framför allt rika och svenskfödda människor lever man generellt sett längre än i områden som domineras av utrikesfödda och fattiga människor. I Malmö kan skillnaden uppgå till 7 år mellan olika stadsdelar. I Stockholm skiljer det 18 år i förväntad livslängd mellan en lågutbildad person i Vårby och en högutbildad person i Danderyd.

Vänsterpartiet strävar mot ett samhälle där ditt kön, ditt namn, platsen där du är född, platsen där dina föräldrar är födda och dina föräldrars klassbakgrund inte är det som ska styra dina möjligheter här i livet. Vi vill ha ett samhälle där alla har samma rätt till frihet, trygghet och ett liv fritt från förtryck. Vi vill att Sverige ska genomsyras av samtliga dessa komponenter, som är grundläggande för ett jämlikt Sverige.

Så ser det dessvärre inte ut i dag. I stället präglas vårt samhälle av djupa orättvisor. Samtidigt som en del blir allt rikare och får mer makt hålls andra utanför och blir alltmer marginaliserade. När klyftorna växer drabbas vissa mycket hårdare än andra. Klassklyftorna följer allt oftare etnicitet och samverkar gärna och ofta med andra maktstrukturer och diskrimineringsgrunder, såsom kön, religion, sexualitet och funktionalitet.

Herr talman! Rasismen kommer i olika former och tar sig olika uttryck. Den varierar beroende på kontext och över tid och rum och kombineras med andra maktordningar och diskrimineringsgrunder. Ibland riktas den mot mer specifika grupper med sin egen historia och sin egen bakgrund. Ibland är den odefinierad som ”den andre”, man kan kalla den för ”invandrare” eller ”utlänning”.

Inte sällan används rasismen för att skilja mellan olika grupper och gärna ställa dem mot varandra i syfte att skapa en splittring i samhället och försvaga länken mellan människor. Denna splittring och exkludering passar högern perfekt. Människor som marginaliseras och ställs utanför blir måltavlor för exploatering, som billig arbetskraft, eller för nedskärningar, försämrade välfärd och inskränkta rättigheter. De attacker som till en början riktas bara mot några av oss sprids lätt vidare och leder till ett splittrat samhälle om vi inte hänger ihop.

Därför måste vi se hur kollegans, klasskompisens eller grannens otrygghet också är vår otrygghet. Vi måste se hur arbetsmarknaden skiftas etniskt och hur klass i allt högre utsträckning hänger samman med färg.

Herr talman! Jämlikhetsdata, ibland kallat jämlikhetsstatistik, är information om hur olika diskrimineringsgrunder, såsom religion, hudfärg eller etnicitet, är fördelade i populationen och hur de samverkar med varandra. Avsikten med denna data är att undersöka förekomsten och effekterna av diskriminering.

Två tredjedelar av världens stater samlar redan in jämlikhetsdata, men Sverige saknar i dag sådan statistik. Det försvårar såklart arbetet med att kunna kartlägga och arbeta mot diskriminering.

Sverige får ständigt kritik från FN, EU och Europarådet för att vi inte samlar in den relevanta kunskap som vi behöver för att kunna få en statistik om olika minoriteters situation. Det har diskuterats länge hos Diskrimineringsombudsmannen i samråd med Datainspektionen, Statistiska centralbyrån och Folkhälsomyndigheten. Slutsatsen blir alltid att jämlikhetsdata både kan och bör införas och praktiseras mer systematiskt även i Sverige.

Sverige präglas i dag av växande klyftor. Segregationen och ojämlikheten är som mest tydliga i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg samt religion eller annan trosuppfattning. Om vi verkligen vill motverka den här diskrimineringen, rasismen och ojämlikheten i samhället krävs kunskaper om olika gruppers utsatthet. Jämlikhetsdata kan ge oss precis den kunskapen.

Nu ser jag att moderaten som tidigare här i eftermiddags efterfrågade väldigt konkreta förslag på olika åtgärder har gått härifrån, men jag vill ändå tipsa om, om det är så att man tittar på det här anförandet i efterhand, att man kan rösta på reservation 19 i detta betänkande. Det är också den reservation som jag yrkar bifall till.

Anf. 165 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Detta betänkande innehåller så många frågor som är roliga att debattera att jag nästan önskar att vi hade uppdelade debatter inom det här området! Tyvärr kommer jag också att uppehålla mig mest vid frågan om mäns våld mot kvinnor. Det går liksom inte att undvika den just nu.

Precis som förra året börjar jag med att referera till tidningsrubriker som vi har hört om tidigare i talarstolen. Under jullovet skedde tre mord och 35 misshandelsbrott, rapporterar tidningen Veckorevyn. Då vet vi att mörkertalet är stort.

Jag hoppar till den senaste veckan. Då kan vi räkna till fyra mord på kvinnor – i Ronna, Stockholm, Borlänge och nu senast Marks kommun. Eller nej, förresten: tre mord på kvinnor och ett mord på en flicka. Det har även skett ett mordförsök i Askersund i mitt hemlän.

Herr talman! Jag har inte räknat ihop antalet mördade kvinnor för i år, kvinnor som mist livet på den plats där de borde ha varit som tryggast – i sina hem, många gånger i sin säng, mördade av en man som de trodde älskade dem. Jag har inte räknat ihop antalet, för det är så nedslående. Det kommer troligen inte att vara färre i år än förra året eller året dessförinnan eller året före det.

Vad är det som gör att det inte blir större rubriker av detta? Vad är det som gör att regeringar inte bjuder in till krissamtal om detta? Var är propositionen om säkerhetszoner för våldsutsatta kvinnor? Var är lagförslagen som garanterar barns rätt att slippa umgås med en våldsutövande förälder? Var är lagförslagen som garanterar att en våldsutsatt kvinna kan slippa umgås med sin förövare? Vad är det som gör att polisen, trots att de satsar resurser på detta år efter år, inte når bättre resultat än vad de gör? Och visst är det konstigt att en av de satsningar som polisen gjorde, Igorprojektet, som syftade till att få kvinnor att lämna en våldsam relation och som visade på bra resultat, lades ned?

Att prioriteringarna är olika vet vi. Inte för att man ska jämföra, men ponera att det var fyra döda i gängskjutningar på en vecka.

Herr talman! Nyligen presenterades, som vi har hört här från talarstolen, en utredning om möjligheter att lättare och effektivare utfärda kontaktförbud. Centerpartiet har tidigare föreslagit att kontaktförbud ska kunna utfärdas inte bara gentemot skyddspersonen, det vill säga kvinnan, utan också mot kvinnans anhöriga. Många är de fall runt jul och påsk där förövaren står och hänger runt platsen där kvinnans anhöriga bor för att kunna träffa kvinnan.

Det stora problemet är att det utfärdas alldeles för få kontaktförbud. I dag är det nästan enbart om mannen är dömd. Då har i regel hot och trasserier redan pågått en lång tid.

Det finns en del förslag som är bra i nämnda utredning, till exempel att kontaktförbud ska kunna gälla ett stort område, kanske en hel kommun. Men egentligen är det något som är fel här, trots allt. Det är ju inte kvinnans vardag som ska begränsas, utan mannens, förövarens, vardag. Det spelar faktiskt ingen roll om mannen får ett kontaktförbud runt kvinnans hem och barnens skola, för allt som oftast måste ju kvinnan lämna det området för aktiviteter, besök, resor eller semester, även utanför kommunen.



Frågar ni mig skulle jag säga att det optimala vore att utfärda en ring runt mannens bostad och mannens jobb. Där får förövaren vistas. För varför ska kvinnans frihet begränsas och inte mannens?

Herr talman! Åter till frågan om att stödja kvinnor som vill lämna en våldsamt relation! Det är inget man gör lättvindigt. Barn, husdjur, boende, skola, arbete – det finns många faktorer som kan hålla kvar kvinnan i ett våldsamt förhållande. Därför måste det finnas ett samlat stöd så att hon vågar ta steget.

Den farligaste perioden är när en kvinna säger att hon ska lämna sin partner. Det är då mordet sker. Ändå finns det i dag inget samlat lämna-program och inget strukturerat stöd för kvinnor som vill bryta upp. Är inte det lite konstigt, herr talman, särskilt med tanke på att det finns program för män som hoppar av kriminell gängverksamhet?

Faktum är att en person som vill hoppa av det kriminella livet erbjuds ett 18 månader långt behandlingsprogram på uppdrag och finansierat av socialtjänsten. Därefter följer två års eftervård och uppföljning, som är kostnadsfri för kommunen. Första året finns stöd dygnet runt som innefattar insatser avseende bostad, terapi, avvänjning från drogberoende, sysselsättning, skuldsanering och fritidsaktiviteter. Därefter följer ett sex månader långt utslussningsprogram för att klienten ska bli mer självgående. Där, mina vänner, har ni ett exitprogram för kriminella!

En kvinna som lyckas lämna en våldsamt relation får i bästa fall erbjudande om skyddat boende på en kvinnojour en tid, i värsta fall skyddad identitet. Hon lämnas sedan ensam med ansvar för flytt, bostad, skolbyte och hyra samt alla övriga kostnader. Hur kan det vara så?

Centerpartiet har som sagt föreslagit ett nationellt lämnaprogram innehållande ett strukturerat stöd inklusive ett månatligt ekonomiskt stöd – ett fuck off-kapital – samt en nationell bostadskö. Det är förslag som går att sätta på relativt kort sikt.

Min fråga är vad regeringen har för förslag för att stödja kvinnor som vill ta sig ur och lämna en relation tidigt, snabbt och strukturerat och rädda deras liv. Det är ju det som kan ske – om man inte kommer bort från den våldsamma relationen finns det risk att man dör.

Här vill jag yrka bifall till reservation 6, som delvis handlar om ett lämnaprogram.

Herr talman! I dag är också eftervård och ekonomiskt våld begrepp som många känner till och använder sig av – men inte i tillräcklig utsträckning, och många åtgärder saknas fortfarande för att eliminera detta våld.

Det mest bidragande när det gäller eftervården är de eviga vårdnadstvisterna gällande gemensamma barn. Vi vet att domstolar när de dömer i mål gällande vårdnad, boende och umgänge inte i full utsträckning tar hänsyn till att våld har förekommit i relationen eller att risk för våld kan förekomma.

Eftersom det numera är ett brott när en förälder misshandlar den andra föräldern i barns närvaro dömer alltså domstolarna brottsoffer att umgås med sina förövare. Kvinnor döms att lämna barnen hos förövaren, och barnen tvingas till umgänge med en våldsamt pappa. Vilka andra brottsoffer tvingas vi till något sådant, till att umgås med sina förövare?

Herr talman! Tidöregeringen pratar ofta om ett paradigmskifte och skärpta straff. Det är visserligen bra, för vissa straff behöver absolut skärpas. Men det görs ju inte i en handvändning, och de straffrättsliga åtgärd-

erna när långt ifrån alla våldsutövare. En stor del av alla brott anmäls inte och kommer aldrig till domstol. För dessa våldsverkare spelar det ingen roll hur mycket vi höjer straffen.

Därför är förebyggande arbete mot alla former av våld i nära relation jätteviktigt. Som jag sa tidigare startar ju inte våldsutövandet helt plötsligt när man är vuxen och har en relation, lika lite som man som tonåring plötsligt vaknar och tänker att ”i dag ska vi prova att ha hårt sex”. Det kommer ju någonstans ifrån – en orolig uppväxt, värderingar, lättillgänglig våldsam pornografi. Därför måste detta adresseras med förebyggande arbete redan i ung ålder.

Jag har tidigare uttryckt min oro och rädsla för att ungarelationer.se inte får fortsätta sin verksamhet, för de gör ett fantastiskt arbete i det här.

Den senaste tidens forskning visar bland annat på behovet av lågtröskelstöd, som många utredningar pratar om när det gäller både unga och äldre kvinnor i utsatthet som vill ut ur prostitution. Den målgruppen behöver lågtröskelverksamhet och lågtröskelstöd såsom en chatt. Detta och utvecklingen mot att allt fler unga uppger att de upplevt våld i relationer gör det tydligt att det är mer stöd och resurser som krävs, inte mindre.

Jag uppmanar regeringens företrädare att stödja ungarelationer.se. Det är vi skyldiga våra barn och ungdomar. Inga fler mord på flickor!  
(Applåder)

Anf. 166 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Till kammarens ledamöter vill jag säga att detta är en kortversion av det som Janine Alm Ericson skulle ha sagt om hon hade varit här.

Herr talman! Jämställdhet är i grunden en fråga om frihet. Alla ska ha frihet att vara den man är utan att hindras av stereotypa normer och attityder. Sverige har tagit många steg mot jämställdhet och ligger i dag före många andra länder i världen. Men fortfarande finns det mycket att göra för att Sverige ska bli ett fullt ut jämställt land.

Mäns våld mot kvinnor är ett av Sveriges största samhällsproblem och måste motverkas med samma kraft som i kampen mot gängkriminaliteten. Vi måste kraftsamla och motverka alla former av våld. Våld i nära relationer kan komma i många olika skepnader. Det fysiska och psykiska är välkänt för många medan det ekonomiska våldet länge har skett i skymundan. Nu behöver också det komma fram i ljuset.

Under Miljöpartiets tid i regering initierades en lång rad insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, men mycket arbete återstår. Till skillnad från utskottet anser jag att regeringen kan arbeta ännu mer aktivt på området.

För det första bör man satsa mer på det våldsförebyggande arbetet, dels på lång sikt genom att verka för förändrande normer och attityder, dels på kortare sikt genom arbete riktat direkt mot våldsutövare.

För det andra bör man kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor för att bättre kunna förebygga och bekämpa denna form av våld.

För det tredje bör man tillsätta utredningar om det ekonomiska våldet och även det så kallade eftervåldet med uppdrag att kartlägga hur detta tar sig uttryck och lämna konkreta förslag på åtgärder för att stoppa dessa former av våld.

Herr talman! Vid sidan av arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste samhället göra mycket mer för att få stopp på det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Många och viktiga steg har tagits för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, men jag kan samtidigt konstatera att det finns mycket kvar att göra.

Det behövs bland annat ytterligare åtgärder för att se till att samhället har förmåga att agera så tidigt som möjligt. Jag anser därmed att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och kan agera så tidigt som möjligt.

Herr talman! Diskriminering är en del av alltför många människors vardag och gör Sverige till ett sämre land. Det är angeläget att fortsätta förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation, och en viktig del i detta är att diskriminering måste kosta för dem som diskriminerar.

För att vi ska få ett samhälle fritt från diskriminering behöver lagstiftningen utvecklas där det finns brister. En bred utredning med uppdrag att se över hur skyddet mot diskriminering ytterligare kan stärkas bör genomföras. Lagstiftningen behöver anpassas för att i större utsträckning kunna tillämpas vid diskriminering på grund av hudfärg, språk eller religion. En del i utredningens uppdrag bör också vara att överväga att införa språk som explicit diskrimineringsgrund.

Miljöpartiet har också lyft fram behovet av aktiva insatser mot åldersdiskriminering.

Herr talman! Sverige präglas i dag av växande klyftor. Segregationen och ojämlikheten är som mest tydliga i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationellt ursprung eller hudfärg och religion eller annan trosuppfattning. Om vi ska kunna motverka diskriminering och ojämlikhet i samhället krävs kunskap om olika gruppers utsatthet. Jämlikhetsdata kan ge oss mer av sådan kunskap. Insamlingen av data bör bygga på samtycke, frivillighet och anonymitet och kan förslagsvis hanteras av Statistiska centralbyrån.

Herr talman! Sverige är ett av världens mest jämställda länder, men feminismen har definitivt inte gått för långt. Det är mycket kvar att göra, och tiden rinner ut.

Jag står självklart bakom alla våra reservationer men väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 3.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut skulle fattas den 21 mars.)

## § 21 Fastighetsrätt

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU12  
Fastighetsrätt  
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.  
(Beslut skulle fattas den 21 mars.)

Anf. 167 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater talar ofta om hyresrätten. Det gör vi därför att den politiska högern gynnar dem som redan äger sitt boende och bygger luftslott runt tankar på att de allra flesta ska äga sitt boende, i ett samhälle där hemlöshet i själva verket bitit sig fast sedan årtionden.

I verkligheten ökar de ekonomiska och sociala klyftorna i Sverige, liksom bostadsbrist, trångboddhet och bostadsoro. Nu finns oron också bland kommunalråd i kommuner med stora industrietableringar på gång och bland diverse handelskammare. Den passiva, förment inflationsbekämpande ekonomiska politiken bidrar till detta.

Det första Tidömajoriteten gjorde efter regeringsbildningen 2022 var att i förtid avveckla det fullt fungerande investeringsstödet till byggande av hyresrätter, inklusive studentbostäder, med lägre hyresnivå. Kommunernas verksamhet är underfinansierad, vilket naturligtvis bidrar till sämre hantering av bostadsförsörjningsansvaret. I högerns Sverige pågår ”renovräkningar” och social dumpning, med riksdagens goda minne och i synnerhet borgerliga kommunpolitikernas aktiva medverkan.

Fastighetsägarna, herr talman, tänker naturligtvis inte låta den pågående krissituationen i byggsektorn gå till spillo. Never let a crisis go to waste! Alltså pågår nu en målmedveten kampanj för att återigen lyfta krav på så kallad fri hyressättning i nyproduktion, det vill säga att kringgå hyresgästernas kollektiva organisering och partsmodellen på hyresmarknaden.

Den här riksdagsmajoriteten prioriterar sänkta skatter och ökade skatteavdrag, företrädesvis för höginkomsttagare. Den här riksdagsmajoriteten prioriterar sänkt skatt och avvecklad reduktionsplikt för ökade utsläpp från biltrafik framför bostadsbyggande och framför rimliga villkor för hyresgäster. Den här riksdagsmajoriteten prioriterar att göda människors rädsla för inflationen framför att rädda jobb i byggsektorn och framför bostadsförsörjningen och den industriella utvecklingen.

Herr talman! I det betänkande vi debatterar i kväll föreslår civilutskottet att ett litet antal motionsyrkanden avslås. Vi socialdemokrater står bakom utskottets förslag till beslut i ärendet.

I detta betänkande och andra från vårt utskott behandlas också ett stort antal motionsyrkanden i förenklad ordning. Jag vill ändå utnyttja möjligheten att redogöra för de socialdemokratiska förslag som utskottsmajoriteten olyckligtvis avvisar även detta riksdagsår.

Vi socialdemokrater menar att samhällsekonomin och tryggheten i vårt samhällsbygge hålls tillbaka av brist på bostäder i nästan hela landet. Vi vill ändra på detta och vill därför se en generell social bostadspolitik. Det handlar i grunden om tre övergripande uppgifter: att bygga fler och hållbara bostäder, att motverka den sociala segregationen och att göra det möjligt också för ekonomiskt svaga grupper att lösa sitt bostadsbehov.

Segregationen i vårt land bryts inte med särlösningar för resurssvaga. Boende- och upplåtelsereformer ska vara blandade. Trångboddheten ska bekämpas med samhällsbyggande. Det är därför vi ska fortsätta att bygga

hyresrätter som vanligt folk har råd att bo i – i hela landet och i alla områden.

Vi socialdemokrater är därför också tydliga med att statlig finansiering behövs för nybyggnation av bostäder, inte minst i det läge som vi nu har med fullkomlig kollaps i bostadsbyggandet. Därför har vi socialdemokrater i riksdagen föreslagit

- en byggstimulans för byggande av studentbostäder och lägenheter i kommuner med stora industriexpansioner
- statliga förmånliga byggkrediter för nyproduktion av lägenheter
- startlån för förstagångsköpare i enlighet med färdigt utredningsförslag
- vidareutveckling av bostadsbidraget som det viktiga bostadspolitiska verktyg det är för ekonomiskt svagare hushåll
- utredning av ett statligt fastighetsbolag som en stötdämpare under konjunkturnedgångar och ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt att förebygga, minska och motverka segregation
- inrättande av en bostadskommission med alla berörda parter för att på ett konstruktivt sätt gemensamt möta utmaningarna på såväl kort som lång sikt
- införande av en modern förköpslag för att öka kommunernas möjlighet att förverkliga sina bostadsförsörjningsplaner och verka för ordning och reda på fastighets- och hyresmarknaderna.

Vidare har vi föreslagit att lagen om offentlig upphandling, LOU, inte ska tillämpas för allmännyttiga bostadsföretag, det vill säga att nybyggda kommunalt ägda hyresrätter ska kunna bli billigare och inte stoppas av rättsprocesser kring upphandlingsfrågor.

Vi socialdemokrater har alltså lagt fram en lång rad skarpa reformförslag för att fler bostäder och inte minst hyresrätter ska tillkomma, både på kort sikt, trots den akuta krissituationen med chockhöjda räntor och stigande byggkostnader, och på längre sikt under mer normaliserade omständigheter. Den samlade högern i denna riksdag har hittills avvisat samtliga våra förslag.

Herr talman! Inom ramen för det betänkande på hyresrättens område som vi behandlar just i dag är vissa mindre förändringar aviserade. En skärpning av reglerna för inneboende i hyresrätt är på gång, vilket vi socialdemokrater välkomnar. Förslag om förmedling av hyreslägenheter enligt andra kriterier än rak kötid, utökad användning av kommunala hyresgarantier och vissa förtydliganden avseende kommunernas bostadsförsörjningsansvar är nu ute på remiss från regeringen, så här två år efter att utredningsbetänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad* föreslog dessa åtgärder.

Andra förslag förblir oremitterade. Det gäller bland annat förslag om en ny bostadsförsörjningslag, som inkluderar en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen, nya verktyg för statlig styrning av bostadsbyggande och förstärkta bostadsbidrag som det träffsäkra verktyg det är för mer jämlika uppväxtvillkor för alla barn.

Vi socialdemokrater föreslår bättre villkor för hyresgäster:

- en långsammare och längre infasningsperiod för hyreshöjningar vid renovering
- stärkt besittningsskydd vid uthyrning av privatbostäder
- att lyxrenoveringar i syfte att byta hyresgäster i det befintliga hyresbeståndet stoppas bland annat genom att begreppet skäligt införs som bedömningsgrund för överklaganden i hyresnämnden gällande renoveringar.

Vi har alltså skarpa förslag för att sätta stopp för ”renovräkning” – förslag för att Sveriges miljoner hyresgäster ska kunna känna sig tryggare i sitt boende. Men högermajoriteten, det vill säga Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, har avslagit allt detta.

Fler och tryggare bostäder, inklusive hyresrätter, blir det inte. Bättre villkor för hyresgäster får vi inte. Lyx-rut, lyx-rot och rekordmarginaler för banker får vi. Ett ojämlikare och otryggare samhälle får vi. Den gröna industriomställningen riskerar vi att undergräva. Sverige borde kunna bättre än så här.

(Applåder)

Anf. 168 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Intressant! Man kan konstatera att krisen när det gäller hyresrätter, eller behovet av fler hyresrätter, inte uppstod 2022 utan betydligt tidigare. Oavsett om det har varit en alliansregering eller en socialdemokratisk regering har man inte lyckats lösa detta. Oavsett om det har varit en socialdemokratisk majoritet eller en alliansmajoritet i Stockholms stadshus har man inte lyckats lösa det. Detta är alltså ett gemensamt ansvar, på ett eller annat sätt.

På 60-talet fick den socialdemokratiska statsministern Tage Erlander frågan om vilket tips han hade till ett par som söker bostad. Tipset från Tage Erlander var att ställa sig i bostadskön. Om du gör det i dag i Stockholm är det över 800 000 människor före dig i kön. Det finns lite drygt 400 000 hyresrätter i Stockholm. Det betyder att alla hyreslägenheter måste byta innehavare två gånger innan turen går till den som just ställt sig i kön.

Min fråga till Socialdemokraterna lyder: Är ert bästa tips till den som söker bostad fortfarande att ställa sig i bostadskö?

Anf. 169 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Herr talman! Att ställa sig i bostadskö är fortfarande ett bra tips. Många av de 800 000 i Stockholms bostadskö är inte nödvändigtvis i omedelbart behov av en ny bostad. De är inte bostadslösa. Men omkring 10 procent av de 800 000 är mer aktivt bostadssökande.

Nöten att knäcka då som nu – på Erlanders tid och på Larry Söders och min tid – är att upprätthålla en jämn byggtakt och att se till att det tillkommer bostäder i alla upplåtelseformer.

Vi socialdemokrater har nu föreslagit riksdagen, Larry Söders parti och andra att vi, gärna gemensamt, ska se till att staten tar ett kliv framåt, inte minst i den akuta krissituation med chockhöjda räntor och kraftigt stigande

byggkostnader som vi har sett. Då skulle vi gemensamt kunna komma överens om att åtminstone tillfälliga åtgärder med finansiellt stöd för nyproduktion kunde vara aktuellt. Det finns också statliga utredningar som nu har föreslagit just detta för denna regering. Då gällde det i synnerhet Norrbottens och Västerbottens län, men utredaren själv pekar på att förslagen i utredningen äger giltighet för hela landet.

På lite längre sikt står förhoppningsvis samsyn att finna brett i riksdagen för olika åtgärder inom planering av byggande, samhällsplanering, åtgärder kring konkurrensförhållanden och lagreglering av byggandet som skulle sänka kostnadsnivåer och underlätta för nyproduktion. Bland annat därför har vi från vår sida föreslagit en byggkriskommission eller en bostadskommission där man skulle kunna sätta sig ned och prata ordentligt och kanske kunna komma fram till modeller som skulle kunna hålla över mandatperioderna.

Ja, det är fortfarande en bra idé att stå i en bostadskö också.

Anf. 170 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Bostadskön har ökat rätt radikalt i Stockholm från början av 2000-talet till nu. Regeringen har försökt med olika åtgärder för att öka byggandet av hyresrätter, men det har inte lyckats. Bostadskön har ökat hela tiden.

Jag tror att det är så enkelt att man måste se till att hyresrätterna blir en marknad, som den ska vara. Det vill säga att man ska se till att det finns fri hyressättning i nyproduktion, så att producenter ska vilja bygga hyresrätter. Jag tror inte att det är möjligt att på annat sätt med små subventioner från staten lösa detta.

Vi har försökt. Man kan konstatera att det i början av 2000-talet fanns 400 000 hyresrätter i Stockholms län. I dag finns det fortfarande 400 000 hyresrätter i Stockholms län. För att man ska kunna öka detta måste det finnas ett incitament för fastighetsägare att faktiskt vilja ha hyresrätter. Man ska inte bygga hyresrätter och sedan behöva omvandla dem till något annat så fort det är möjligt för att alls komma åt att bygga.

Jag menar att fri hyressättning är något som man borde kunna titta på. Socialdemokraterna har tagit fram en proposition som lades på riksdagens bord förra mandatperioden. Skulle Socialdemokraterna kunna tänka sig att titta på detta och lägga fram ett förslag till riksdagen igen? Det är ju en egen proposition, så det borde vara möjligt.

Anf. 171 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, Larry Söder, för frågan! Jag tror att jag glömde att säga tack i mitt förra inlägg.

Nej, för oss ligger den frågan väldigt långt ned i byrålådan, inte minst därför att en socialdemokratisk regering fick avgå på grund av den frågan.

Vi värnar partsmodellen. Vår grundinställning är att vi har ett system med presumtionshyror. Vi emotser den utredning som Larry Söders regering har tillsatt, som ska avrapporteras till hösten. Vi ser att systemet behöver en justering, så att det fungerar för parterna i bostadssektorn.

När det gäller Stockholm är det väldigt många människor som drömer om en rimligt prissatt hyreslägenhet centralt i landets huvudstad. Så är det. Men antalet sådana lägenheter blir liksom inte större. Det blir dock fler och fler människor som gärna skulle bo vid Östermalmstorg, nära

riksdagen eller i Gamla stan. Vi har ett oerhört begränsat utbud och en ständigt växande önskan om sådana lägenheter. Det är grundmekanismen när det gäller just Stockholm, den stora staden.

Runt millennieskiftet blev det också väldigt lätt att stå i bostadskö i och med digitaliseringen. Det blev enkelt att betala med autogiro varje år. Därtill kom den stora vågen av ombildningar. Förklaringen till att antalet hyresrätter står och stampar just i Stockholm är bland annat att borgerliga majoriteter i Stockholms stadshus har skänkt allmän egendom till vrakpris till enskilda medborgare. Det är ett djupt problematiskt skeende i svensk samtidshistoria, skulle jag säga om Larry Söder frågar mig. Det finns alltså många förklaringar till de siffror man kan se.

Svaret på Larry Söders fråga är nej.  
(Applåder)

Anf. 172 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Sara tog kontakt med Stadsmissionen när hon var gravid med sitt tredje barn. Hon och hennes två barn var då inneboende hos en vän, ett boende som snart skulle behöva upphöra. Sara är separerad från barnens pappa. Hon har flera jobb och lyckas kombinera dem till motsvarande en heltidstjänst. Hon står i kö på flera olika boendesidor och söker även aktivt boende via exempelvis Facebook och Blocket.

Stadsmissionen hjälpte Sara att komma i kontakt med socialtjänsten, som dock konstaterade att deras hjälpinsatser kunde bli aktuella först när Sara var helt bostadslös. Nu flyttar familjen runt mellan olika tillfälliga boenden, vilket skapar stress och otrygghet för såväl Sara som barnen.

Fru talman! Berättelsen om Sara är en av flera berättelser som återfinns i Stadsmissionens hemlöshetsrapport för 2024, en rapport som presenterades på ett seminarium här i riksdagen i januari.

Man brukar i hemlöshetsdebatten skilja på social och strukturell hemlöshet. Social hemlöshet är hemlöshet som är sprungen ur olika sociala problem, medan strukturell hemlöshet är hemlöshet som beror på att bostadsmarknaden helt enkelt inte fungerar. Sara är ett exempel på det sistnämnda – hon har försörjning och ett socialt kontaktnät men är ändå chanslös när bostadsmarknaden i Sverige har havererat.

Exemplet med Sara illustrerar också något annat, nämligen att strukturell hemlöshet till slut skapar sociala problem. Sara är ett exempel på varför vi, här inne, måste arbeta för en fungerande bostadsmarknad och varför nuvarande situation med tio år långa bostadsköer och miljonpriser på lägenheter och småhus är ohållbar.

Sara är också ett exempel på varför det behövs en mer aktiv social bostadspolitik, både från kommuner och från staten. I Stadsmissionens hemlöshetsrapport konstaterar man att kommunerna kan göra väldigt mycket mer inom befintlig lagstiftning men också att det saknas ett nationellt helhetsgrepp.

Fru talman! Därför har nu regeringen i ett första steg skickat ut tre förslag på remiss:

1. Det ska bli enklare att ge förtur i bostadskön.
2. Det ska bli obligatoriskt med hyresgarantier för barnfamiljer.
3. Kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska skärpas.



Vi moderater är inte främmande för att ta ytterligare steg för att stärka upp den sociala bostadspolitiken – att stärka upp den för att träffa de grupper som verkligen behöver den.

Fru talman! Det finns dock en aspekt som man inte får glömma i den här diskussionen. Det är varför exemplet med Sara alls finns. Hur kommer det sig att någon kan ha försörjning och vara socialt etablerad men ändå sakna bostad i Sverige?

Hur kommer det sig att kötiden för en bostad är uppemot tio år, ibland längre, för en lägenhet i någon av våra storstäder i Sverige? Det är ingen naturlag att det ska vara brist på bostäder i Sverige. Det är en situation som inte återfinns i något annat europeiskt land, åtminstone inte i en omfattning som motsvarar den svenska.

Helt uppenbart har den svenska bostadspolitiken havererat. En stor del av problemet handlar om bruksvärdessystemet och de så kallade förhandlade hyrorna. Genom bruksvärdessystemet sätts inte hyror utifrån tillgång och efterfrågan utan utifrån förhandlingar mellan representanter för hyresgäster och representanter för fastighetsägare enligt ett tidigare uppgjort system med kriterier. I teorin är det en fin tanke. I praktiken har det blivit en katastrof.

Fru talman! Detta är alltså ingenting som bara jag och Moderaterna tycker. Att reformera hyressättningsreglerna och få en hyressättning som tydligare följer tillgång och efterfrågan har en rad framstående ekonomer och forskare de senaste åren talat om som en av de viktigaste åtgärderna för att få en bättre fungerande bostadsmarknad.

Bland exemplen kan nämnas Stefan Ingves, tidigare riksbankschef, men också Assar Lindbeck, som var professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet och nära associerad med Socialdemokraterna. En annan profilerad förespråkare för en reformerad hyressättning är Hans Lind, tidigare professor i fastighetsekonomi vid KTH och kommunpolitiker för Vänsterpartiet på 70-, 80- och 90-talen.

Nuvarande hyresreglering skapar helt enkelt ett dåligt utnyttjande av befintligt bestånd och låser ute stora grupper, som saknar resurser, från bostadsmarknaden.

Att reformera hyressättningen efterfrågas också av branschen. Byggföretagen lyfter det som ett av de viktigaste förslagen i sin rapport *Åtgärder för ökat bostadsbyggande*, som kom i december förra året.

Stockholms Handelskammare lyfter i rapporten *Den låsta dörren till hyresmarknaden* från 2022 hur andrahandshyrorna stigit i höjden på grund av hyresregleringen och att systemet därmed skapat en segregerad hyresmarknad. Man visar också hur en omreglering skulle skapa en mer rättvis bostadssektor.

Till och med Hyresgästföreningens förbundschef erkände i Dagens industri 2019, när Socialdemokraterna gått med på fri hyressättning i nyproduktion i januariavtalet, att: ”Det är klart att det finns utmaningar i hyressättningssystemet, och att det uppstått en diskussion om detta är inte ett problem.”

Fru talman! Just nu har det varit en medial diskussion om hyressättningen i nyproduktion som en konsekvens av att bostadsbyggandet har kollapsat. Det är dock inte bara i nyproduktion som nuvarande hyressättningssystem skapar problem. De förhandlade hyrorna har långsamt gröpt ur hyresvärdarnas möjlighet att få kostnadstäckning.

I en debattartikel i Dagens industri från i förrgår konstaterar Nathalie Brard och Rikard Ljunggren från branschorganisationen Fastighetsägarna att hyrorna efter avgörande av skiljeman ska höjas med 5,3 respektive 5,8 procent i Göteborg respektive Stockholm – detta samtidigt som kostnadsökningarna beräknas ligga på 25–30 procent. Artikelförfattarna menar att det kollektiva hyresförhandlingssystemet har nått vägs ände. Detta är för övrigt en verklighetsbeskrivning som inte bara företrädare för privata fastighetsägare ger uttryck för.

I ett avsnitt av Bopolpodden från mars förra året konstaterar vd:arna i de allmännyttiga bostadsbolagen Stångåstaden i Linköping – Fredrik Törnqvist – och Örebrobostäder – Ulf Rohlén – att hyressättningssystemet måste reformeras så att man kan få tackning för sina kostnader som hyresvärd.

På kort sikt kan det givetvis verka som att det gynnar hyresgästerna att hyresökningarna blir lägre än den underliggande kostnadsutvecklingen. På lång sikt kommer det att leda till att hyresrätterna blir mer och mer eftersatta när hyresvärdar för att få ihop kassaflödet håller igen på såväl skötsel som löpande underhåll. Som ordspråket lyder: Man lever på husröta. De enda som i förlängningen kommer att lockas att äga hyresrätter i ett sådant system blir så kallade slumvärdar.

Fru talman! Tyvärr verkar det finnas någon form av tabu kring att diskutera nuvarande hyressättningssystem och den direkta kopplingen mellan dess utformning och att svensk bostadsmarknad inte fungerar. Rent framt handlar det om den direkta kopplingen mellan bruksvärdessystemet och att Sara och hennes tre barn inte kan få tag i en bostad.

Detta är en fråga som vi i riksdagen måste adressera. Lösningen är givetvis inte ett system där hyresvärdarna kan sätta vilka hyror som helst – en bild som spinndoktorerna i Hyresgästföreningen och på Sveavägen 68 gärna vill trumma ut. Däremot behöver vi diskutera hur vi kan omreglera nuvarande hyressättningssystem, från ett regelverk som inte fungerar till ett regelverk som faktiskt gör det, så att vi får hyror som täcker kostnaderna för att såväl bygga nya hyresrätter som på ett hållbart sätt förvalta befintliga bostäder. Det är ett system där hyrorna motsvarar hushållens boendepreferenser, med ett fortsatt starkt besittningsskydd för hyresgästen och en förutsägbarhet i fråga om hur hyran kommer att utvecklas över tid.

Det är först när vi vågar ha en öppen och konstruktiv diskussion om den frågan som vi kan nå en fungerande bostadsmarknad i Sverige utan en stor strukturell hemlöshet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om de reformer som regeringen nu genomför för att stärka tryggheten i hyresrätten genom att göra det enklare att vråka grovt kriminella – grovt kriminella som använder bostaden för att begå brott eller som skapar otrygghet i sitt närområde.

Fokus i denna diskussion har alltför ofta hamnat på gärningsmannen. Nu vrider vi om fokus till att handla om grannarna, som drabbas av brottsligheten och otryggheten. Det är den kriminella, inte den laglydiga gran- nen, som ska behöva flytta. Ingen ska hålla en trappuppgång, ett hus eller en stadsdel som gisslan.

I början av mars skedde det en rad sprängningar och bomblarm i min hemstad Göteborg, i stadsdelen Frölunda. I ett längre reportage i Göteborgs-Posten lyftes diskussionen om möjligheten att vråka kriminella. Jag citerar ur artikeln vad en kvinna säger: ”Vråk föräldrarna också, säger

kvinnan. Värderingar kommer från familjen, och kan man inte uppfostra sina barn får man ta ansvar för det.”

Journalisten beskriver sedan hur en dam med rullator passerar och hör det som sägs. Damen stannar och ropar: ”Varför får dom bo kvar?! Varför får dom bo kvar?!”

Fru talman! Jag hoppas att vi i denna kammare lyssnar på kvinnorna i Frölunda.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 173 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag satt på min plats och funderade lite över om David Josefsson läste ur Centerpartiets partiprogram när han pratade om hyressättningsmodellen och behovet av förändringar. Det kanske ledamoten gjorde eller inte. Detta är kanske Moderaternas politik. Jag vet ärligt talat inte, med tanke på alla turer som har varit kring just denna fråga, i synnerhet under den förra mandatperioden.

Jag har en kort fråga till David Josefsson med tanke på alla fina ord som yttrades i talarstolen och med tanke på att vi har en gemensam bild av problemet och konsekvenserna av en icke-fungerande hyressättningsmodell. Kan vi i denna kammare förvänta oss att vi inom kort kommer att få se en proposition som tar sikte på att lösa dessa frågor?

Vi har fått en hel del signaler, bland annat från ledamotens kollega statsrådet Elisabeth Svantesson, om att detta är en fråga som borde prioriteras och att detta är viktigt. Jag tror att statsrådet uttryckte att hon gärna hade sett att denna proposition redan låg på riksdagens bord.

Jag upprepar frågan: Kommer vi att se en proposition i närtid som adresserar de här frågorna, som ledamoten pratade varmt om i sitt inlägg?

Anf. 174 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har läst Centerpartiets partiprogram. Det står mycket som är bra i det, särskilt om hyressättningsmodellen. Om ledamoten Alireza Akhondi hade läst Moderaternas partiprogram hade han vetat att Moderaterna och Centerpartiet tycker precis likadant i denna fråga. Vi är överens om problembilden. Jag tror att vi också är ganska överens om ungefär vad lösningen ska vara.

Jag är läskunnig. Jag är också kunnig i matematik. Jag vet hur majoritetsförhållandena ser ut i kammaren. För tillfället finns det inte en majoritet i riksdagen som är för att reformera hyressättningsystemet. Det ter sig tyvärr inte särskilt fruktbart att lägga fram en proposition eller egentligen ta några steg åt det hållet när man vet att förslaget kommer att falla i kammaren.

Däremot tror jag att det är viktigt att just prata om frågorna, att ha en öppen och konstruktiv diskussion. Jag uppskattar de partier som är tydliga med vad de tycker men som inte säger skarpt nej utan att frågor går att diskutera. Jag hade önskat att till exempel ledamoten från Socialdemokraterna inte, kanske av valtaktiska skäl, var så tydlig med att säga nej utan var beredd att diskutera frågan över partigränserna och hitta en lösning. Där är vi inte just nu.

Jag pratar med alla partier om frågan och tycker att den är viktig. Jag hoppas att vi ska kunna nå enighet. Jag hoppas att Centerpartiet också är med i den diskussionen.

Anf. 175 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack för svaret, David Josefsson!

Jag upplever ändå att ledamoten slingrar sig från ansvarstagandet, givet att ledamotens parti sitter på regeringsmakten.

Att vilja samtala om en viktig frågeställning är jättebra – fantastiskt. Men vi konstaterade i en tidigare debatt om bostadspolitiken att över 1 714 byggbolag gick i konkurs förra året och att rätt många tusen människor har blivit varslade. I den här debatten och alla andra debatter påpekar man att man tycker att en fråga är viktig men inte avser att göra något konkret åt den. Det är väldigt tråkigt, givet hur tufft läget är.

I alla fall under förra mandatperioden fanns det viss acceptans från Socialdemokraterna för att frågan skulle lösas. Jag hade hoppats att man inte skulle pröva riksdagens ställningstagande i ett skarpt läge. Jag kan bara konstatera att det är som det är.

Jag hoppas verkligen att David Josefssons parti och de övriga Tidöpartierna börjar kavla upp ärmarna och kan leverera viktiga propositioner som åtminstone kortsiktigt men också långsiktigt adresserar de problem som finns på svensk bostadsmarknad.

Anf. 176 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag slingrar mig inte alls. Jag är väldigt öppen och frank när det gäller majoritetsförhållandena i riksdagen. Parlamentarism bygger på att man har en öppen diskussion och att man pratar mellan olika partier. Så länge det inte finns en majoritet kommer vi inte att lägga fram en proposition. Men vi arbetar för att få fram en proposition. Vi är nämligen Moderata samlingspartiet, och vi pratar med alla partier.

Det finns en röd linje hos Socialdemokraterna. De säger tydligt nej. Där finns ingen diskussion att ta.

När det gäller Tidöpartierna vill jag ge Sverigedemokraterna beröm för att de är tydliga med att de inte tycker så här i frågan men är öppna för en konstruktiv diskussion. Sedan får vi se var den diskussionen landar.

Det finns ett parti i den här kammaren som egentligen sedan 2018 har byggt mycket av sitt förhandlingsmandat på att det finns vissa partier som de inte till något som helst pris tänker prata med, även om det skulle gå att nå fram politiskt i olika förslag.

Vissa partier säger nej, och andra partier säger att de inte ens pratar med den del partier. När de partierna säger att regeringen inte gör tillräckligt blir det väldigt svårt att ta den typen av kritik på allvar. Om Centerpartiet hade varit mer konstruktiva och mer öppna för att prata med riksdagens övriga sju partier tror jag att vi hade kunnat komma väldigt mycket längre med att lösa en rad samhällsproblem.

Jag slingrar mig inte, men jag måste vara tydlig med hur majoritetsförhållandena ser ut. Jag hoppas verkligen att vi någon gång kan skapa en majoritet för att ändra hyressättningsreglerna. Där är vi inte just nu. Men om vi har ett öppet förhållningssätt och pratar med alla partier hoppas jag att vi kan nå dit.

Anf. 177 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna genomför nu tillsammans med regeringen stora reformer som berör just hyresrättsfrågorna, som vi diskuterar här i kammaren i dag.

En stor del av Tidöavtalet avhandlar just detta område och syftar till att återigen göra Sverige till ett tryggt land. När vi spanar ut över landet kan vi nämligen se att vi, enligt polisens rapport, har 59 utsatta områden i dag. Det har ökat sedan 2015, från 53 till 59 utsatta områden.

Fru talman! Det har gått åt fel håll när det gäller tryggheten i Sverige. Enligt Brås, Brottsförebyggande rådets, nationella trygghetsundersökning från 2022 är 50 procent av de boende i dessa utsatta områden oroliga för att gå ut på kvällstid. Det är såklart inte acceptabelt i det svenska samhället. Sverigedemokraterna jobbar i dag hårt och har under lång tid jobbat med just de här frågorna, för att återigen skapa trygghet i Sverige, i våra utsatta områden och i hela svenska samhället.

Som jag inledde med att säga tar vi nu dessa frågor på allvar i Tidöavtalet. Stora delar handlar just om att återinföra tryggheten. Vistelseförbud är infört, vilket redan i dag leder till rapporter om en stor effekt för det trygghetsskapande arbetet. Säkerhetszoner, de gamla så kallade visitationszonerna, införs snart och möjliggör för att åter skapa ytterligare trygghet i våra bostadsområden.

BID-samverkan utreds i dag. Det kan tillsammans med effektiv och genomlysande områdesplanering skapa förutsättningar för att våra bostadsområden ska kunna tryggas. Det gör det möjligt för blåljuspersonal att agera tryggt, att återigen kunna finnas på plats utan att känna den otrygghet som finns i det svenska samhället i dag. Att de ska behöva ha med sig poliseskort när de besöker utsatta områden är inte okej.

Det behövs en nationell handlingsplan för att återigen trygga våra bostadsområden. Trygghetsfrågan behöver vara en naturlig del i den stadsbyggande processen. Vid nyproduktion ska en naturlig del i diskussionen vara hur vi skapar trygga bostadsområden.

Fru talman! Vi har ett förslag om möjligheten att säga upp hyresavtal vid brott i bostadsområdets närhet. Det är en viktig fråga och en utredning som vi snart kommer att lägga på riksdagens bord. Det möjliggör för att vi på riktigt kan göra något åt otryggheten i samhället. Det är inte meningen att man som kriminell ska känna sig trygg i att ha kvar sin bostad, fortsätta verka i sitt närområde och skapa otrygghet för våra medborgare. Den här åtgärden och effekten av den på det svenska samhället ska bli mycket intressant att följa när lagförslaget kommer på bordet.

Här finns också förslag som ger fastighetsägare möjlighet att agera mot så kallade madrasslägenheter. De möjliggör ju det svenska skuggsamhälle som vi har sett breda ut sig. När förslaget kommer på bordet, fru talman, innebär det att vi äntligen kan ta till åtgärder för att fastighetsägarna ska kunna använda sig av lagen för att faktiskt motverka dessa madrasslägenheter. Skuggsamhället är en stor del av orsaken till att vi i dag har ett otryggt samhälle.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att vi behöver gå längre vad gäller möjligheterna att även säga upp lokalhyresavtal. Vi behöver en lagstiftning som är långtgående. Vi ska inte titta på problemen här och nu utan på hur utvecklingen på det organiserade kriminella området kan se ut

Prot. 2023/24:87

20 mars

-----

Hyresrätt m.m.

framöver, så att vi har de verktyg som behövs för att kraftfullt kunna åtgärda problematiken.

Vi får inte vara naiva så som den socialdemokratiska regeringen har varit under väldigt många år. Möjligheten måste finnas att säga upp lokalyresavtal när det finns känd kriminalitet hos dem som har dessa hyresavtal. Vi behöver gå ännu längre än vad lagförslaget i dag stipulerar. Det, fru talman, är också anledningen till att Sverigedemokraterna yrkar bifall till reservation 3 i den här kammardebatten.

Tillsammans med en ny migrationspolitik som regeringen för fram nu kan vi med alla dessa åtgärder skapa trygghet i det svenska samhället, som till stor del bygger på det vi diskuterar i dag, nämligen alla dessa människor som bor i hyresrätt.

Bostadsbyggande är också en viktig del i att komma till rätta med problemen som jag just talat om. Alla behöver tillgång till en bostad. Det är en viktig del i att skapa förutsättningar för människor att få arbete och komma ut i vuxenlivet.

I dag arbetar vi tillsammans med regeringen med inflationsdämpande åtgärder. Inflationen är ett stort problem liksom de höga räntorna, byggpriserna och hushållsekonomin. I dag är hushållsekonomin urgröpt för många svenska medborgare. Det är såklart en stor problematik på den svenska bostadsmarknaden. Rysslands olagliga invasion av Ukraina har inte heller gjort situationen bättre i Sverige.

Det vi behöver göra är att fortsätta i enlighet med hur regeringen och Sverigedemokraterna i dag jobbar med inflationsdämpande åtgärder. Vi behöver förenkla byggreglerna, korta ledtiderna och nyttja det befintliga beståndet bättre. Det läggs fram omfattande utredningar i dag från regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna för att få till en långsiktigt fungerande bostadspolitik. Det är långtgående förslag för att återuppbygga tryggheten i Sverige och skapa förutsättningar för alla medborgare att få en bostad.

Anf. 178 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Ledamotens och mitt parti jobbar ju gemensamt för att minska regelkrånglet i samband med att bostäder byggs. Planprocesserna ska gå fortare. Det ska finnas både planlagd och byggbar mark. Standardiserade regler ska göra att industriellt byggande slår igenom på riktigt i Sverige. Jag är väldigt glad för det samarbetet och att vi kan diskutera de olika frågor som finns.

Det finns dock en fråga som står ganska högt på dagordningen både i medierna och politiskt som vi kanske inte är riktigt överens om, och den handlar om fri hyressättning i nyproduktion. Jag tror att nyckeln till att på ett eller annat sätt få hyresrätter byggda i Sverige är att fastighetsägare faktiskt vill äga hyresrätter. Det måste gå att bedriva en god verksamhet även med hyresrätter utan att exempelvis behöva ombilda dem till bostadsrätter.

Jag skulle hövligt vilja fråga Sverigedemokraterna vilka saker ni ser som stora problem med att införa fri hyressättning i nyproduktion. Jag tror ju att det kan vara en pusselbit – inte hela pusselbiten – som gör att vi får fler hyresbostäder i Sverige.

Anf. 179 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Den här frågan har ju funnits på agendan under väldigt lång tid. Det ironiska i situationen är att Sverigedemokraterna blivit beskyllda för att vilja genomföra marknadshyror. Men jag skulle säga att Sverigedemokraterna är en av de största motståndarna.

Det bostadsmarknaden behöver i dag är en möjlighet för människor att efterfråga de bostäder som byggs. Det handlar egentligen inte om att vi ska bygga många bostäder, för det är ju ingen mening med att bygga bostäder om ingen kan efterfråga dem.

Fru talman! Jag tror inte att en fri marknadshyra möjliggör för fler människor att efterfråga en bostad. Vi kan ta vårt grannland Finland som exempel. Det finns bostäder att tillgå där, men ingen har råd att hyra de bostäder som finns på marknaden. Jag befarar att det blir det egentliga resultatet av att införa fria marknadshyror.

Det system vi har i dag möjliggör rimliga hyror. "Rimliga" är väl fel ord, men de möjliggör i alla fall för bostadsmarknadens parter att hålla en nivå som gör att människor kan efterfråga en bostad. Vi ser ju trots allt i dagens Sverige med presumtionshyror att de nyproducerade lägenheter som kommer ut på marknaden har extremt höga hyror. Jag förstår inte på vilket sätt en förändring av det systemet skulle gynna dem som i dag står utanför bostadsmarknaden. Hur ska de ha råd att efterfråga någonting om vi inför fria marknadshyror på nyproduktion?

Anf. 180 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag håller med Sverigedemokraterna om att det givetvis är så att människor måste kunna efterfråga en bostad, men jag tror att den sociala delen av bostadsmarknaden måste lösas på annat sätt än genom fri hyressättning. Vi måste se till att det finns en generell bostadsmarknad där människor kan söka bostäder och kanske att bostadsbidraget måste breddas och höjas för att de ska ha möjlighet att betala hyrorna.

Jag håller med Roger Hedlund om att de nyproducerade bostäderna är ganska dyra, men det är ju inte meningen att alla människor ska eftersöka de nya hyresrätterna. Det är nog faktiskt de som har lite mer betalt eller mer pengar som ska efterfråga de helt nya lägenheterna. Då blir nämligen andra, billigare lägenheter lediga till andra människor som behöver dem.

Jag tror att vi på något sätt måste inse att man inte bebygger en fastighet om man inte kan tjäna pengar på den. Vill man bygga hyresrätter i dag gör man det på nåder och säljer eller ombildar dem så fort man har möjlighet.

Jag vill ha en hyresrättsmarknad med fastighetsägare som vill ombedrja hyresrätter och ta hand om hyresgäster, och jag tror att nyckeln till det är fri hyressättning i nyproduktion för att man ska känna sig trygg och för att ekonomin ska gå ihop. Men jag tror inte att det är den enda lösningen. Jag tror att det finns flera. Men många av de farhågor Roger Hedlund har tror jag man kan lösa med ett sådant koncept. Jag tror inte att vi ska släppa hyressättningen fri i nyproduktion om vi inte löser den sociala bostadsdelen samtidigt. De kan gå hand i hand. Jag tror att farhågorna är lite större hos Roger Hedlund än vad de är hos mig och att vi kan mötas på mitten.

Anf. 181 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Tanken att de som möjligtvis har råd med dyrare bostäder ska få tillgång till bostäder är vad som ligger bakom systemet med presumtionshyror. Det möjliggör för dem som bygger fastigheter att till en början sätta en hyra som motsvarar någonting som har likheter med en marknadshyra. Det systemet ställer vi oss bakom, liksom flera andra som är skeptiska till marknadshyror som helhet.

Problemet om vi skulle införa marknadshyror och inte bara presumtionshyror blir att den fria hyressättning som presumtionshyrorna möjliggör inte försvinner när de bostäder som byggs blir äldre, utan de kommer att ligga kvar i systemet som bostäder med fri marknadshyra. Det gör att de enda som gynnas är fastighetsägarna när situationer som den vi har i Sverige i dag med hög bostadsbrist uppstår. De kan då själva sätta hyror utifrån att det råder stor bostadsbrist i landet.

En av flera anledningar till att vi inte ska ha marknadshyror är därför att de innebär att vi slår ut systemet framöver. De enda som i slutändan kommer att kunna vinna på detta när det blir bostadsbrist i Sverige är fastighetsägarna. Hade vi infört marknadshyror långt tidigare i enlighet med Kristdemokraternas vilja hade fastighetsägarna haft väldigt goda förutsättningar för att göra goda vinster. Jag tror inte att det är vägen framåt för att skapa fler bostäder i Sverige.

Anf. 182 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag börjar med en observation. Jag är ganska förvånad över att få se en debatt mellan två av regeringsunderlagets partier. Antingen är smekmånaden över eller så får man acceptera att vi närmar oss EU-valrörelsen.

Svensk bostadsmarknad har allvarliga systemfel som inte kommer att lösas av sig själva. De kommer inte heller att lösas så länge politiken inte har modet att adressera helheten.

Här vill jag stanna upp lite och fokusera på barnperspektivet i frågeställningen. Vi vet att ungefär 1 800 barn är i en akut hemlöshetssituation just nu. Det är en alarmerande siffra. Det är också så att drygt 9 400 barn har minst en förälder som är i en hemlöshetssituation. Ta in siffran! Om någon tror att detta inte påverkar både deras psykiska hälsa och deras skolgång blir jag extremt bekymrad. Socialstyrelsens rapport för 2024 visade att 27 383 personer över 18 år var hemlösa, varav 4 400 akut.

Det är mot den bakgrunden som jag och Centerpartiet har varit aktiva i att försöka förmå regeringen att börja ta sitt ansvar och leverera propositioner till riksdagen som tar sikte på den problematik som har funnits under väldigt många år. Min utskottskollega Larry Söder har i ett flertal anföranden klokt påpekat att problemen inte började med regeringsskiftet 2022. Det har min kollega helt rätt i. Men man får också acceptera att den här regeringen snart har suttit i fyra terminer. Det som man har aviserat att man kommer att lägga på riksdagens bord är en proposition som riskerar att göra ännu fler barn hemlösa, kanske på grund av synden av syskonen eller någon av föräldrarna.

Vi kan också konstatera att resultatet av politikens ovilja att agera har skapat oss den segregation och de sociala problem vars konsekvenser nästan dagligen går att läsa om i medier. Alla vi som jobbar med de här frågorna vet att problemen är många och komplexa men att alla olika intres-



senter på bostadsmarknaden tyvärr bara ser sin egen pusselbit i det hela. Det är någonting som jag djupt beklagar.

Fru talman! Det finns en hel del forskning som bör tas på allvar när vi diskuterar bostadspolitik i allmänhet och hyresmarknaden i synnerhet. Den SNS-rapport som kom för några år sedan är bara *en* partsinlaga i debatten. Men där slås klart och tydligt fast att hyresregleringen är orsaken till de långa bostadsköerna, till den otillåtna handeln med hyreskontrakt och till att väldigt många hyresrätter ombildas till bostadsrätter. Jag tror att det var kollegan Larry Söder som i något replikskifte poängterade att antalet hyresrätter i Stockholmsregionen inte har förändrats på väldigt många år. Detta är någonting som man måste ta i beaktande när man jobbar med de här frågorna.

En anledning till att jag tycker att just den här undersökningen är intressant är att forskarna med hjälp av statistik över Stockholms bostadskö och antalet nyproducerade bostäder klarlägger att det inte finns något tydligt samband mellan bostadsköernas längd och bostadsbyggandet. De visar även med hjälp av data från bostadsförmedlingen att hyresreglering är ett dåligt medel för att hjälpa bostadsmarknadens svaga aktörer, det vill säga hushåll med låga inkomster – en aspekt som har lyfts i debatten ett flertal gånger. Det är bekymmersamt när man inte tar till sig det som forskningen säger om de här frågorna.

Vi vet också att vår beskattningsmodell missgynnar hyresrätten som boendeform. Det är en trend som har pågått inte bara under den senaste mandatperioden utan snarare under tre årtionden. Politikens retorik skapar också en bild av att man är misslyckad om man inte äger sin bostad – det här sverigedemokratiska Sverige huset pratar man om i alla debatter. Det skapar även en stigmatisering som förvisso är osynlig men ändå sätter smärtsamma sår hos många.

Som liberal centerpartist vill jag naturligtvis se konkurrensneutralitet mellan olika boendeformer. På grund av ränteökningarna har väl skillnaderna nu rättats till, men under väldigt många år var det så att jag som Danderydsbo i praktiken fick betalt för att ha tak över huvudet medan väldigt många andra fick betala en stor del av sin disponibla inkomst för att tillgodose samma behov. Vi kan inte ha en sådan situation.

Vi i Centerpartiet har rätt många förslag i de här frågorna. Ett av dem är en reformering av hela bruksvärdesprincipen som sådan. Jag gläder mig åt att min moderata kollega tog upp det behovet i sitt anförande. Men vi ser också att det behöver göras en reformering av hela skattesystemet, även det ett politikområde som i all väsentlighet påverkar bostadsmarknadens funktionssätt. Ränteavdrag, reavinstbeskattning och andra beskattningsverktyg måste synkas, så att vi skapar rättvisa modeller för olika boendeformer. Till exempel är momsfrågan någonting som man bör titta på i synnerhet. Det som är glädjande är att de här problemen faktiskt är lösbara om vi bara bestämmer oss.

Jag vill passa på att lyfta fram en annan fråga som också påverkar tillgången till bostäder i stor utsträckning. Det är alla de hus som står öde runt om i hela vårt avlånga land. Det är ett exempel på dåligt utnyttjande av befintligt bostadsbestånd.

För att minska trösklarna för människor att ta sig an denna typ av hus och på så sätt bidra till att fler bostäder tas i bruk i Sveriges landsbygder vill vi utreda ett slopande av fastighetsavgiften de första fem åren för den som permanentboende tar över en byggnad som inte har använts under lång tid.

Avslutningsvis vill jag självklart säga någonting om fri hyressättning i nyproduktion. Som fru talmannen säkert känner till tillsattes under våren 2020 en utredning som fri hyressättning i nyproduktion. Det ökade utbud som följer av den fria hyressättningen skulle i synnerhet nu under rådande omständigheter ge följdverkningar som leder till att allt fler bostäder skulle komma på plats och färre skulle behöva vänta på att få ett hyreskontrakt.

Ett annat tungt vägande skäl för just den här reformen är att incitamenten för svarthandel med hyreskontrakt behöver minska. Min sverigedemokratiska kollega nämnde Finland som något slags varnande exempel. Jag förespråkar en studieresa för Sverigedemokraterna.

Den finska modellen är i mångt och mycket ett föredöme för oss i Sverige där det finns lediga bostäder för den som vill ha. Det är också ett sätt att både motverka svartkontrakt och säkra att man som ung kan flytta hemifrån. Det är viktigt.

Jag har överskridit min talartid med några sekunder. Jag tackar för ordet.

Anf. 183 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi hyresrätt. Om man skulle dimpa ned i den här debatten kan det vara lite svårt att riktigt veta vad vi talar om. Men det är alltså hyresrätt vi talar om.

Bostaden är central för de flesta. Utan ett hem och en fast punkt är det för de allra flesta svårt att få resten av livet att fungera. Miljöpartiets bostadspolitik är därför inriktad på att alla ska kunna bo bra på ett sätt som passar dem i varje del av livet. Det är från att man flyttar hemifrån till sin första egna bostad, genom studier, tillfälliga arbeten och familjebildning fram till den plats där man vill bo i slutskedet av sitt liv.

För att skapa trygga och trevliga områden och minska boendesegregationen vill vi att det byggs blandat med möjligheten att flytta mellan olika boendeformer genom livets olika faser utan att lämna det område där man vill bo eller genom att flytta till det område där man vill bo. Men för att uppnå den visionen är det i dag oerhört långt att gå.

För att kunna bo på det sätt man önskar kommer hyresrätten fortsatt att vara en oerhört viktig pusselbit i det stora bostadspusslet. I dag finns det problem med detta bostadspussel när det befintliga bostadsutbudet bättre behöver motsvara befolkningens behov.

I dag känns det som att hyresrätten har en lågt prioriterad roll i regeringens arbete med bostäder. Det är ett väldigt stort fokus på att gynna ägande. Men ibland är det också ett fokus på åtgärder för att underlätta vräkningar från hyresrätterna. Samtidigt är det väldigt många människor som varken vill eller kan äga sitt eget boende. Att få bo i en hyresrätt minskar kriminalitet och skuggsamhället och inte tvärtom. Det tycker jag att vi ska komma ihåg.

I dag är det svårt att bygga i tillräckligt hög takt och att bygga till priser som människor har råd att betala. Det är någonting som vi har talat om. Det gör att de höga hyrorna för nybyggda hyresrätter inte heller alltid leder till att nybyggnation löser de stora problemen med den bostadsbrist som vi ser i så många kommuner.

Det befintliga beståndet av bostäder skulle också kunna utnyttjas mer effektivt genom att vi gör det lättare för människor att flytta till en bostad som passar just dem. När det gäller hyresrätter finns det åtgärder som skulle kunna underlätta att fler får möjlighet att få en trygg bostad.

Olika stöd eller stimulanser till byggande av fler hyresrätter och stöd till exempelvis kooperativa hyresrätter är någonting som vi redan har debatterat flera gånger i tidigare betänkanden. Men det finns också andra sätt att underlätta för dem som vill bo i en hyresrätt.

Miljöpartiet vill till exempel att det ska bli enklare att möjliggöra fler typer av hyreskontrakt. Det gäller till exempel kompiskontrakt där flera personer kan dela på ett kontrakt och använda sina sammanslagna inkomster för att dela på hyran. Frågan om delningslägenheter som Vänsterpartiet lyfter fram i betänkandet är också intressant.

Vi tycker också att det behövs nya regler för vilka inkomstkrav en hyresvärd ska kunna ställa på en hyresgäst. Kraven på inkomster är i dag så höga att de är överstiglilla för en vanlig medelinkomsttagare. Att sätta tydliga ramar för vilka inkomstkrav som går att ställa för ett hyreskontrakt är en fråga som skulle kunna göra stor skillnad för många. Även de statliga hyresgarantierna kommer att göra skillnad om regeringen lägger fram en proposition om detta framöver.

Fru talman! För att på ett bättre sätt kunna ge människor möjlighet att bo som de skulle vilja skulle vi också såklart vilja underlätta flyttkedjor så att det inte beror på ekonomi eller regelkrångel för att man exempelvis skulle kunna flytta till något mindre när behovet uppstår.

I dag har vi en åldrande befolkning som till stor del består av en stor grupp relativt pigga och friska 40-talister som fortsatt kommer att ställa höga krav på sin boendesituation. Men även för dem som kanske inte är lika pigga och friska behöver vi planera goda boendemiljöer.

Det är en viktig uppgift för samhället att ge äldre människor förutsättningar att fortsätta att leva sina liv som de vill i så hög grad som möjligt. Ensamheten bland äldre är ett stort problem. Att flytta in på ett gemensamhetsboende kan även ge en bättre livskvalitet och ny energi med nya kontakter och aktiviteter.

Nya boendeformer som till exempel kollektivboenden av olika slag är någonting som allt fler äldre i dag efterfrågar. För Miljöpartiet är det viktigt att göra det möjligt att man ska kunna bo kvar hemma så länge de vill. Men man ska också kunna flytta när man vill eller behöver.

Här kan ekonomin sätta olika hinder i vägen. Problemet kan inte bara vara att det blir dyrare att bo i en hyresrätt än i en ägd och avbetald villa. Man kan till exempel nekas ett hyreskontrakt på grund av att pensionen inte anses räcka till, även i vissa fall där man har ett sparkapital som man skulle kunna använda sig av. Det här är en fråga som borde regleras tydligare precis som alla andra för höga krav på inkomst när man vill ha en hyresrätt.

Flyttar man till ett särskilt boende kan det också kosta mycket. Enligt socialtjänstlagen har kommunerna ett ansvar för att inrätta särskilda bo-

endeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd som service och omvårdnad. Denna typ av boende är ofta utformad som en egen lägenhet eller ett rum med ingång till gemensamma utrymmen. Man kan ha matsal, vardagsrum, trädgård och uteplats.

Hyreskostnaderna i de särskilda boendena är ofta påtagligt höga. Då de särskilda boendena är utformade för människor med större behov av service och stöd är det få som orkar driva en process i hyresnämnden om hyrans rimlighet. Därför tycker vi att regeringen ska se över möjligheten att utforma ett system för rimliga hyror till specialboenden.

Miljöpartiet tror att hyresrätten är en av de boendeformer som bildar basen för att alla ska få möjligheter till ett gott boende. Jag tror att det finns flera åtgärder som skulle underlätta för fler att få möjligheter att bo tryggt och långsiktigt.

Jag ställer mig självklart bakom alla Miljöpartiets förslag på området men vill i dag yrka bifall till Miljöpartiets reservation nummer 1 i betänkandet.

Anf. 184 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Antalet personer som står i Stockholms bostadskö passerade nyligen 800 000. Förra året var den genomsnittliga kötiden nästan tio år. Den som ställer sig i bostadskö i dag kommer aldrig få chansen att flytta in i Stockholms innerstad. Där är nämligen kötiderna bortåt 40 år. Vi kan tyvärr konstatera att det är nästan lika illa i Göteborg och Malmö.

Vi kan även konstatera att den reform av hyressättningsystemet som gjordes 2011 inte har fungerat så bra som vi önskade. Attraktionen i att äga en hyresfastighet är kraftigt reducerad. Många fastighetsägare säljer för ombildning till bostadsrätt. I nyproduktion, när valet står mellan olika upplåtelseformer, föredrar byggherrarna en annan form.

Bostadsbristen generellt och bristen på hyresrätter i synnerhet gör att människor tvingas tacka nej till studieplatser och arbeten. Bostadsbristen hämmar också företags möjlighet att växa på de orter de önskar. De preferenser som normalt driver efterfrågan på bostäder och skapar rörlighet får inte slå igenom i hyressättningen, vilket i realiteten minskar tillgången på hyresbostäder.

En fri hyressättning i nyproduktion skulle på lång sikt kunna motverka de brister som finns, främja uppförandet av fler hyresrätter och stärka boendeformens roll som första boende. En förutsättning för fri hyressättning i nyproduktion är att besittningsskyddet är starkt och att indexeringen av hyran är förutsägbar över tid för den som hyr. Jag önskar att regeringen återkommer till riksdagen med nödvändiga lagändringar för att införa fri hyressättning i nyproduktion.

Fri hyressättning i nyproduktion bör enligt min mening följas av en gradvis anpassning av hyresnivåer inom bruksvärdesystemet mot marknadsvärden.

Det finns en stor grupp personer med svag betalningsförmåga som i dag har stora svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden. Personer som har betalningsanmärkningar eller saknar förankring på arbetsmarknaden har i dag mycket svårt att få ett förstahandskontrakt. Denna grupp behöver särskilt uppmärksammas om man gör en sådan förändring.

Jag vill därför pröva möjligheten att en större andel av bostäderna i en nyproduktion avsätts för sociala ändamål och att bostadsbidraget anpassas

efter dagens situation. En väldigt liten grupp träffas i dag av bostadsbidraget, och bidraget behöver reformeras för att på ett riktigt sätt kunna stötta dem som har låga inkomster och höga hyror.

Kristdemokraternas förslag om fri hyressättning i nyproduktion förutsätter att besittningsskyddet är starkt och att indexeringen av hyran är förutsägbar över tid. Till detta krävs också en offentlig hyresstatistik som ger parterna, inte minst hyrestagarna, kunskap om vad som är rimlig hyresnivå, vilket förebygger risken för ockerhyror.

Jag menar att det handlar om att göra marknaden till marknad igen – att låta de yngre kunna köpa sin bostad, låta familjer kunna göra bostadskarriärer och till slut även låta pensionären kunna sälja sin stora bostad för att flytta tillbaka till en hyreslägenhet.

Bristen på hyresrätter skapar problem på bostadsmarknaden. Jag tror att vi måste ta till oss detta och försöka göra någonting vettigt av det, alla partier gemensamt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 185 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! I går läste jag i Dagens Nyheter om tvåbarnsmamman Laila, som flyttat hem till sin mamma med sina tonårsdöttrar. Som ensamstående hade hon svårt att klara den extra hyreshöjningen, trots både heltidsjobb och extraknäck.

Så ser det ut för väldigt många i dagens Sverige. Utöver hyreshöjningar har vi sett orimligt höga priser på mat och el. Allt fler barnfamiljer vräks.

Runt 3 miljoner invånare har sitt hem i en hyresrätt. De allra flesta trivs med det och vill inte ändra något. Ganska många har dock i dag en hyra som stiger, samtidigt som löneutvecklingen står stilla. Alltför många fastighetsägare sköter inte underhållet. Det finns även fastighetsägare som lyxrenoverar för att kunna höja hyrorna och vräka folk.

För dem som hyr i andra hand är situationen mer utsatt. Det kan uppstå problem med oskäligen höga hyror och till och med trakasserier, kan man läsa om.

Rätten till en bostad är en grundläggande mänsklig rättighet, och hyresgästernas ställning måste vara stark. Vänsterpartiet ser i dag ett stort behov av att det byggs fler bostäder – särskilt för människor som har litet eller inget kapital, så att de också kan efterfråga en god bostad.

Bostadslösheten gäller inte längre enbart personer med sociala eller andra problem. I stället finns det en strukturell hemlöshet som växer, till synes helt utan kontroll. Kort och gott handlar det om att människor som saknar kapital för att köpa en bostad inte heller får tag i en hyresrätt i dagsläget eftersom det byggs för lite. Dessutom har extremt många hyresrätter ombildats till bostadsrätter de senaste decennierna, vilket även tidigare talare pratat om.

Det är i stor utsträckning de äldre, billigare hyresrätterna som har försvunnit för all framtid. Sådana går det tyvärr inte att bygga i dag, oavsett hur stor den politiska viljan är.

Fru talman! Bostadsmarknaden befinner sig i en ganska dyster situation, framför allt för låginkomsthusåll.

Vänsterpartiet har många förslag på hur vi ska kunna bygga fler bostäder. Eftersom jag bara har fyra minuter på mig hinner jag inte berätta om alla de förslagen, utan jag väljer att lyfta en motion som behandlas i be-

tänkandet på den korta talartid jag har kvar. Den handlar om den kooperativa hyresrätten.

Runt om i landet tas det initiativ för att skapa nya, mindre traditionella boendeformer. Det kan handla om både nya och nygamla idéer som får liv. Vi ser att det finns flera fall där regelverket behöver moderniseras för att inte denna utveckling ska stagnera.

Kooperativ hyresrätt är en sådan form. Den har funnits som lagstadgad upplåtelseform sedan 2002, men det har gått väldigt trögt. Tanken är att det ska vara en spekulationsfri upplåtelseform någonstans mellan den traditionella hyresrätten och bostadsrätten. Den ger större inslag av boendedemokrati och självförvaltning än den vanliga hyresrätten, och vi tänker att detta är något som öppnar upp för boende för fler.

Men trots att upplåtelseformen alltså har funnits i ungefär 20 år har den inte nått så stora framgångar. Därför har vi i detta betänkande några förslag.

Vi vill till exempel att det ska bli enklare för boende i kommunernas allmännyttiga bostadsföretag att förvärva sina hus för ombildning till kooperativ hyresrätt om en försäljning är aktuell.

Vi vill att det ska vara möjligt att ha en kooperativ hyresrättsförening vilande, på samma sätt som bostadsrättsföreningar.

Vi menar att det behövs andra finansieringsförutsättningar än vad som finns i dag, där lånemöjligheterna skiljer sig beroende på vilken typ av bostad man kan efterfråga.

Vi tycker också att det behövs en nationell samordnare för att öka kunskapen om och möjligheten för människor att bilda denna typ av föreningar och även öka boendeformen framöver.

Jag yrkar bifall till min reservation nummer 5, som handlar om just de här sakerna.

Överläggningen var härmed avslutad.  
(Beslut skulle fattas den 21 mars.)

### § 23 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

*den 19 mars*

**2023/24:635 Den svenska läkemedelsindustrins betydelse och den svenska linjen**

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

**2023/24:636 Borttagen skrivning i regleringsbrev till Försvarsmakten**

av *Adrian Magnusson* (S)

till försvarsminister *Pål Jonson* (M)

**2023/24:637 3R-centers framtid**

av *Lorena Delgado Varas* (V)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

## § 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2023/24:87

20 mars

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 mars

### **2023/24:738 Sveriges agerande och mänskliga rättigheter för palestinier i Gaza**

av *Dzenan Cisija* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

### **2023/24:739 Samsjuklighetsutredningen**

av *Karin Sundin* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

### **2023/24:740 Huvudmannaskapsutredningen om den personliga assistansen**

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

### **2023/24:741 Utredningen Framtidens socialtjänst**

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

### **2023/24:742 2020 års tolktjänstutredning**

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

### **2023/24:743 Gängens utnyttjande av flickor och kvinnor**

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

### **2023/24:744 Immaterialrättigheter och skydd mot kriminalitet**

av *Johnny Svedin* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

### **2023/24:745 Acceptans för prospektering**

av *Johnny Svedin* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

## § 25 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 20 mars

### **2023/24:708 Transportstyrelsens avgiftshöjningar**

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

### **2023/24:726 Lika tillgång till arbetskläder och arbetskor i offentlig sektor**

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

### **2023/24:731 Stödlinjen ungarelationer.se**

av *Helena Vilhelmsson* (C)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

Prot. 2023/24:87  
20 mars  
-----

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 20.07.

Sammanträdet leddes  
av talmannen från dess början till och med § 1 anf. 32 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter till och med § 1 anf. 51 (delvis),  
av talmannen därefter till och med § 8 anf. 74 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 106 (delvis),  
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 118 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.49,  
av talmannen därefter till och med § 16,  
av tredje vice talmannen därefter till och med § 20 anf. 136 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 169 (delvis) och  
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

*/Olof Pilo*



|   |          |
|---|----------|
| <b>Välkomsthälsning .....</b>                               | <b>1</b> |
| Anf. 1 TALMANNEN.....                                       | 1        |
| <b>§ 1 Utrikespolitisk debatt med anledning av Sveriges</b> |          |
| <b>medlemskap i Nato.....</b>                               | <b>1</b> |
| Anf. 2 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....            | 1        |
| Anf. 3 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                    | 6        |
| Anf. 4 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik.....     | 7        |
| Anf. 5 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                    | 8        |
| Anf. 6 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik.....     | 8        |
| Anf. 7 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....                     | 8        |
| Anf. 8 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik.....     | 9        |
| Anf. 9 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....                     | 9        |
| Anf. 10 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)                |          |
| replik.....   | 9        |
| Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP) replik .....                    | 10       |
| Anf. 12 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)                |          |
| replik.....   | 10       |
| Anf. 13 EMMA BERGINGER (MP) replik .....                    | 11       |
| Anf. 14 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)                |          |
| replik.....   | 11       |
| Anf. 15 MORGAN JOHANSSON (S).....                           | 11       |
| Anf. 16 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 13       |
| Anf. 17 MORGAN JOHANSSON (S) replik .....                   | 14       |
| Anf. 18 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 15       |
| Anf. 19 MORGAN JOHANSSON (S) replik .....                   | 15       |
| Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                   | 15       |
| Anf. 21 MORGAN JOHANSSON (S) replik .....                   | 16       |
| Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                   | 16       |
| Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S) replik .....                   | 17       |
| Anf. 24 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....                    | 17       |
| Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....                    | 17       |
| Anf. 26 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....                    | 18       |
| Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....                    | 18       |
| Anf. 28 FREDRIK MALM (L) replik .....                       | 19       |
| Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik .....                   | 19       |
| Anf. 30 FREDRIK MALM (L) replik .....                       | 20       |
| Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....                    | 20       |
| Anf. 32 ARON EMILSSON (SD).....                             | 20       |
| Anf. 33 EMMA BERGINGER (MP) replik .....                    | 23       |
| Anf. 34 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 23       |
| Anf. 35 EMMA BERGINGER (MP) replik .....                    | 24       |
| Anf. 36 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 24       |
| Anf. 37 HÅKAN SVENNELING (V).....                           | 24       |
| Anf. 38 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 27       |
| Anf. 39 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                   | 27       |
| Anf. 40 ARON EMILSSON (SD) replik.....                      | 28       |
| Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....                   | 28       |

|   |           |
|---|-----------|
| Anf. 42 KERSTIN LUNDGREN (C) replik .....   | 28        |
| Anf. 43 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 29        |
| Anf. 44 KERSTIN LUNDGREN (C) replik .....   | 29        |
| Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 29        |
| Anf. 46 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 30        |
| Anf. 47 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 30        |
| Anf. 48 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 31        |
| Anf. 49 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 31        |
| Anf. 50 KERSTIN LUNDGREN (C).....   | 31        |
| Anf. 51 MAGNUS BERNTSSON (KD).....  | 34        |
| Anf. 52 KERSTIN LUNDGREN (C) replik .....   | 36        |
| Anf. 53 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik .....  | 36        |
| Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (C) replik .....   | 37        |
| Anf. 55 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik .....  | 37        |
| Anf. 56 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 37        |
| Anf. 57 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik .....  | 38        |
| Anf. 58 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 38        |
| Anf. 59 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik .....  | 39        |
| Anf. 60 EMMA BERGINGER (MP) .....   | 39        |
| Anf. 61 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 41        |
| Anf. 62 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 42        |
| Anf. 63 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 42        |
| Anf. 64 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 43        |
| Anf. 65 FREDRIK MALM (L) .....  | 43        |
| Anf. 66 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 45        |
| Anf. 67 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 46        |
| Anf. 68 HÅKAN SVENNELING (V) replik .....   | 46        |
| Anf. 69 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 46        |
| Anf. 70 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 47        |
| Anf. 71 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 47        |
| Anf. 72 EMMA BERGINGER (MP) replik.....   | 48        |
| Anf. 73 FREDRIK MALM (L) replik.....  | 48        |
| <b>§ 2 Justering av protokoll .....</b>   | <b>48</b> |
| <b>§ 3 Meddelande om åiterrapportering från Europeiska rådets<br/>möte den 20–21 mars .....</b>       | <b>48</b> |
| <b>§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation .....</b>   | <b>49</b> |
| <b>§ 5 Anmälan om granskningsrapport .....</b>  | <b>49</b> |
| <b>§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott .....</b>  | <b>49</b> |
| <b>§ 7 Ärenden för bordläggning .....</b>   | <b>50</b> |
| <b>§ 8 Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel och<br/>ekonomiskt stöd till Ukraina.....</b> | <b>50</b> |
| Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU33 .....   | 50        |
| Anf. 74 EDWARD RIEDL (M) .....  | 50        |
| Anf. 75 JOAKIM SANDELL (S) .....  | 52        |
| Anf. 76 CHARLOTTE QUENSEL (SD).....   | 53        |
| Anf. 77 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V) .....   | 54        |
| Anf. 78 MARTIN ÅDAHL (C).....   | 55        |
| Anf. 79 HANS EKLIND (KD) .....  | 57        |
| Anf. 80 EMMA BERGINGER (MP) .....   | 58        |
| Anf. 81 ANNA STARBRINK (L) .....  | 59        |

|   |           |                  |
|---|-----------|------------------|
| (Beslut fattades under § 18.).....  | 61        | Prot. 2023/24:87 |
| <b>§ 9 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om att underlätta gränsöverskridande lösningar .....</b> | <b>61</b> | 20 mars          |
| Näringsutskottets utlåtande 2023/24:NU16.....   | 61        | -----            |
| (Beslut fattades under § 18.).....  | 61        |                  |
| <b>§ 10 En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap.....</b>   | <b>62</b> |                  |
| Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU10 .....  | 62        |                  |
| (Beslut fattades under § 18.).....  | 62        |                  |
| <b>§ 11 Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på väg.....</b>   | <b>62</b> |                  |
| Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU11 .....  | 62        |                  |
| (Beslut fattades under § 18.).....  | 62        |                  |
| <b>§ 12 Yrkestrafik och taxi.....</b>   | <b>62</b> |                  |
| Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU9 .....   | 62        |                  |
| Anf. 82 STEN BERGHEDEN (M).....   | 62        |                  |
| Anf. 83 KADIR KASIRGA (S) replik .....  | 64        |                  |
| Anf. 84 STEN BERGHEDEN (M) replik .....   | 64        |                  |
| Anf. 85 KADIR KASIRGA (S) replik .....  | 65        |                  |
| Anf. 86 STEN BERGHEDEN (M) replik .....   | 65        |                  |
| Anf. 87 ULRIKA HEIE (C) replik .....  | 65        |                  |
| Anf. 88 STEN BERGHEDEN (M) replik .....   | 66        |                  |
| Anf. 89 ULRIKA HEIE (C) replik .....  | 66        |                  |
| Anf. 90 STEN BERGHEDEN (M) replik .....   | 66        |                  |
| Anf. 91 ULRIKA HEIE (C) .....   | 67        |                  |
| Anf. 92 MAGNUS JACOBSSON (KD) .....   | 68        |                  |
| Anf. 93 KADIR KASIRGA (S).....  | 71        |                  |
| Anf. 94 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik .....  | 72        |                  |
| Anf. 95 KADIR KASIRGA (S) replik .....  | 73        |                  |
| Anf. 96 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik .....  | 73        |                  |
| Anf. 97 KADIR KASIRGA (S) replik .....  | 74        |                  |
| Anf. 98 THOMAS MORELL (SD) replik.....  | 74        |                  |
| Anf. 99 KADIR KASIRGA (S) replik .....  | 75        |                  |
| Anf. 100 THOMAS MORELL (SD) replik.....   | 75        |                  |
| Anf. 101 KADIR KASIRGA (S) replik .....   | 76        |                  |
| Anf. 102 STEN BERGHEDEN (M) replik .....  | 76        |                  |
| Anf. 103 KADIR KASIRGA (S) replik .....   | 76        |                  |
| Anf. 104 STEN BERGHEDEN (M) replik .....  | 77        |                  |
| Anf. 105 KADIR KASIRGA (S) replik .....   | 78        |                  |
| Anf. 106 HELENA GELLERMAN (L) .....   | 78        |                  |
| Anf. 107 THOMAS MORELL (SD).....  | 80        |                  |
| Anf. 108 KADIR KASIRGA (S) replik .....   | 82        |                  |
| Anf. 109 THOMAS MORELL (SD) replik.....   | 83        |                  |
| Anf. 110 KADIR KASIRGA (S) replik .....   | 83        |                  |
| Anf. 111 THOMAS MORELL (SD) replik.....   | 84        |                  |
| Anf. 112 LINUS LAKSO (MP) .....   | 84        |                  |
| (Beslut fattades under § 18.).....  | 85        |                  |
| <b>§ 13 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor .....</b>  | <b>86</b> |                  |
| Konstitutionsutskottets betänkande 2023/24:KU9 .....  | 86        |                  |
| Anf. 113 SUSANNE NORDSTRÖM (M) .....  | 86        |                  |

|  |            |
|--|------------|
| Anf. 114 PETER HEDBERG (S).....  | 87         |
| Anf. 115 JAN RIISE (MP).....   | 88         |
| Anf. 116 VICTORIA TIBLOM (SD).....   | 90         |
| Anf. 117 MALIN DANIELSSON (L) .....  | 91         |
| Anf. 118 MALIN BJÖRK (C).....  | 92         |
| (Beslut fattades under § 18.) .....  | 94         |
| <b>§ 14 Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och om<br/>förbindelserna med de nationella parlamenten.....</b>       | <b>94</b>  |
| Konstitutionsutskottets utlåtande 2023/24:KU19.....  | 94         |
| Anf. 119 MARIYA VOYVODOVA (S).....   | 94         |
| Anf. 120 LARS ANDERSSON (SD).....  | 95         |
| Anf. 121 ULRİK NILSSON (M) .....   | 96         |
| Anf. 122 JAN RIISE (MP).....   | 98         |
| (Beslut fattades under § 18.) .....  | 99         |
| <b>§ 15 Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor .....</b>   | <b>100</b> |
| Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU22 .....  | 100        |
| Anf. 123 IDA DROUGGE (M).....  | 100        |
| Anf. 124 BJÖRN WIECHEL (S) .....   | 101        |
| Anf. 125 YUSUF AYDIN (KD) .....  | 103        |
| (forts. § 19).....   | 104        |
| <b>Ajournering.....</b>  | <b>104</b> |
| <b>Återupptaget sammanträde.....</b>   | <b>104</b> |
| <b>§ 16 Parentation.....</b>   | <b>104</b> |
| Anf. 126 TALMANNEN .....   | 104        |
| <b>§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 mars .....</b>  | <b>106</b> |
| SoU26 Det schabloniserade föräldraavdraget .....   | 106        |
| MJU8 Riksrevisionens rapport om reduktionsplikten för<br>bensin och diesel .....   | 106        |
| KrU3 Public service och film.....  | 108        |
| KrU5 Kulturarv .....   | 108        |
| <b>§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens<br/>sammanträde.....</b>  | <b>110</b> |
| FiU33 Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel<br>och ekonomiskt stöd till Ukraina .....                             | 110        |
| NU16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till<br>förordning om att underlätta gränsöverskridande lösningar ..... | 110        |
| TU10 En telesamverkansgrupp för framtida kriser och<br>höjd beredskap .....  | 110        |
| TU11 Genomförande av ändrade EU-regler om avgifter på<br>väg.....  | 110        |
| TU9 Yrkestrafik och taxi.....  | 110        |
| KU9 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor .....   | 112        |
| KU19 Rapport om subsidiaritet och proportionalitet och<br>om förbindelserna med de nationella parlamenten.....               | 113        |
| <b>§ 19 (forts. från § 15) Finansiell stabilitet och<br/>finansmarknadsfrågor (forts. FiU22).....</b>                        | <b>113</b> |
| Anf. 127 DAVID PEREZ (SD).....   | 113        |
| Anf. 128 BJÖRN WIECHEL (S) replik.....   | 115        |
| Anf. 129 DAVID PEREZ (SD) replik.....  | 115        |
| Anf. 130 TREDJE VICE TALMANNEN.....  | 115        |

|   |            |
|---|------------|
| Anf. 131 BJÖRN WIECHEL (S) replik .....                       | 116        |
| Anf. 132 DAVID PEREZ (SD) replik .....                        | 116        |
| Anf. 133 CICZIE WEIDBY (V).....                               | 116        |
| Anf. 134 MARTIN ÅDAHL (C).....                                | 117        |
| (Beslut skulle fattas den 21 mars.).....                      | 119        |
| <b>§ 20 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering.....</b> | <b>119</b> |
| Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU6.....          | 119        |
| Anf. 135 ARIN KARAPET (M).....                                | 119        |
| Anf. 136 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 120        |
| Anf. 137 ARIN KARAPET (M) replik .....                        | 121        |
| Anf. 138 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 121        |
| Anf. 139 ARIN KARAPET (M) replik .....                        | 122        |
| Anf. 140 SOFIA AMLOH (S).....                                 | 122        |
| Anf. 141 ARIN KARAPET (M) replik .....                        | 124        |
| Anf. 142 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 125        |
| Anf. 143 ARIN KARAPET (M) replik .....                        | 125        |
| Anf. 144 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 126        |
| Anf. 145 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....                     | 126        |
| Anf. 146 HELENA VILHELMSSON (C) replik .....                  | 128        |
| Anf. 147 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik .....             | 129        |
| Anf. 148 HELENA VILHELMSSON (C) replik .....                  | 129        |
| Anf. 149 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik .....             | 130        |
| Anf. 150 CICZIE WEIDBY (V) replik .....                       | 130        |
| Anf. 151 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik .....             | 131        |
| Anf. 152 CICZIE WEIDBY (V) replik .....                       | 131        |
| Anf. 153 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik .....             | 132        |
| Anf. 154 MICHAEL RUBBESTAD (SD) .....                         | 132        |
| Anf. 155 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 135        |
| Anf. 156 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik .....                  | 136        |
| Anf. 157 SOFIA AMLOH (S) replik.....                          | 136        |
| Anf. 158 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik .....                  | 137        |
| Anf. 159 GULAN AVCI (L) .....                                 | 138        |
| Anf. 160 HELENA VILHELMSSON (C) replik .....                  | 140        |
| Anf. 161 GULAN AVCI (L) replik.....                           | 140        |
| Anf. 162 HELENA VILHELMSSON (C) replik .....                  | 141        |
| Anf. 163 GULAN AVCI (L) replik.....                           | 141        |
| Anf. 164 CICZIE WEIDBY (V).....                               | 142        |
| Anf. 165 HELENA VILHELMSSON (C).....                          | 144        |
| Anf. 166 JAN RIISE (MP) .....                                 | 146        |
| (Beslut skulle fattas den 21 mars.).....                      | 147        |
| <b>§ 21 Fastighetsrätt.....</b>                               | <b>147</b> |
| Civilutskottets betänkande 2023/24:CU12 .....                 | 147        |
| (Beslut skulle fattas den 21 mars.).....                      | 147        |
| <b>§ 22 Hyresrätt m.m. ....</b>                               | <b>148</b> |
| Civilutskottets betänkande 2023/24:CU17 .....                 | 148        |
| Anf. 167 MARKUS KALLIFATIDES (S).....                         | 148        |
| Anf. 168 LARRY SÖDER (KD) replik.....                         | 150        |
| Anf. 169 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik .....                 | 150        |
| Anf. 170 LARRY SÖDER (KD) replik.....                         | 151        |
| Anf. 171 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik .....                 | 151        |

|   |            |
|---|------------|
| Anf. 172 DAVID JOSEFSSON (M) .....                      | 152        |
| Anf. 173 ALIREZA AKHONDI (C) replik .....               | 155        |
| Anf. 174 DAVID JOSEFSSON (M) replik .....               | 155        |
| Anf. 175 ALIREZA AKHONDI (C) replik .....               | 156        |
| Anf. 176 DAVID JOSEFSSON (M) replik .....               | 156        |
| Anf. 177 ROGER HEDLUND (SD) .....                       | 157        |
| Anf. 178 LARRY SÖDER (KD) replik .....                  | 158        |
| Anf. 179 ROGER HEDLUND (SD) replik .....                | 159        |
| Anf. 180 LARRY SÖDER (KD) replik .....                  | 159        |
| Anf. 181 ROGER HEDLUND (SD) replik .....                | 160        |
| Anf. 182 ALIREZA AKHONDI (C).....                       | 160        |
| Anf. 183 KATARINA LUHR (MP).....                        | 162        |
| Anf. 184 LARRY SÖDER (KD).....                          | 164        |
| Anf. 185 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....                    | 165        |
| (Beslut skulle fattas den 21 mars.) .....               | 166        |
| <b>§ 23 Anmälan om interpellationer .....</b>           | <b>166</b> |
| <b>§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar .....</b> | <b>167</b> |
| <b>§ 25 Anmälan om skriftliga svar på frågor .....</b>  | <b>167</b> |
| <b>§ 26 Kammaren åtskildes kl. 20.07. ....</b>          | <b>168</b> |